

Handlingsprogram 2027-2030

Kommunedirektørens beslutningsgrunnlag

Lier kommune

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	1
Kommunedirektørens innledning	2
Organisering og styring	4
Kommunens planer	10
Befolkningsutvikling og prognoser	18
10-årig investeringsplan	25
Klimabudsjett	35
En kommune i omstilling	47
Utvalg for oppvekst, kultur og idrett	57
Utvalg for helse, omsorg og velferd	79
Utvalg for miljø og plan	95
Utvalg for landbruk og næring	105
Formannskapet - stab	112
Formannskapet – kommunale foretak	122
Økonomi og investering	141
Vedlegg	170

Kommunedirektørens innledning

Ved de siste års fremleggelser av handlingsprogrammet har kommunedirektøren understreket viktigheten av at kommunen, som følge av økonomiske utfordringer og økt tjenestebehov, klarer å omstille og effektivisere i driften. Det har vært viktig for å sikre at ressursene utnyttes til beste for kommunens innbyggere. Slik er det også i handlingsprogrammet 2027–2030.

Kommunestyret har vedtatt økonomiske handlingsregler som grunnlag for administrasjonens arbeid med handlingsprogrammet. Til tross for vedtatte omstillingstiltak i 2024 og 2025 og vedtatte omstillingstiltak i handlingsprogrammet i 2026, klarer ikke kommunedirektøren å legge frem et handlingsprogram for 2027-2030 hvor handlingsreglene oppfylles. Driften må tilpasses budsjetttrammene, hvor driftsresultatet må ligge nærmest mulig handlingsregelen på 1,75 %.

I tillegg til å sikre riktig tjenestenivå skal kommunen også lykkes med sine målsettinger for samfunnsutviklingen for liersamfunnet og vekst gjennom stedsutvikling. Skal Lier kommune klare de investeringene som ligger foran oss, må omstillingstakten økes.

Kommunedirektøren legger derfor frem et handlingsprogram hvor det foreslås flere større omstillingstiltak i utvalgsområdene for perioden 2027-2030 og utsettelse av ønskede investeringer, herunder en forskyvning av bygging av ny Tranby skole.

Det å opprettholde tjenestenivået og samtidig jobbe med omstilling, innovasjon og digitalisering, uten at kapasiteten til dette utviklingsarbeidet styrkes, er svært utfordrende. Men vi skal lykkes gjennom å ta i bruk de mulighetene som ligger i bruk av ny teknologi kombinert med forbedring i arbeidsprosesser, organisering, kompetanse og samarbeid på tvers av fagområder.

Flere eldre i kommunen stiller nye krav til hvordan vi løser oppgavene våre i helse- og omsorgstjenestene. Kommunene forventes å løse økte utgifter til omsorgstjenester til eldre gjennom å dreie ressursbruken fra oppvekstsektoren til helse og omsorg.

Velferdsinnovasjon, gjennom å ta i bruk helseteknologi, og redusert sykefravær er avgjørende for å kunne tilby trygge og gode tjenester og møte arbeidsmarkedets knapphet på helsepersonell. Den økonomiske situasjonen blir stadig strammere. Gjennom ulike utvalgsrapporter og stortingsmeldinger fremgår det at utviklingen framover vil kreve nye måter å organisere, prioritere og levere tjenester på.

Vi skal fortsette det gode arbeidet med å sikre at barn og unge i Lier skal ha best mulige forutsetninger for å lykkes, uavhengig av sosial bakgrunn. Gjennom vårt inntaksteam, Lier utadrettede team (LUT), kommende handlingsplan mot ungt utenforskap og arbeidet i NAV

rettet mot barn og unge uten arbeid eller relevant utdanning, skal vi jobbe forebyggende og oppsøkende. Dette skal bidra til at riktig tjeneste kobles på til riktig tid, slik at behov kan identifiseres tidlig, innsatsen koordineres og støtte gis på lavest effektive tjenestenivå. Målet er å styrke barn og unges mestring og forebygge at utfordringer ikke utvikler seg til mer omfattende hjelpebehov.

Handlingsprogrammet for de neste fire årene legger viktige føringer for videre omstilling, utvikling og vekst i Lier. Vår visjon «*Grønne Lier – for alle innbyggere*» er både et mål og en forpliktelse. Sammen skal vi bygge et Lier der det er godt å bo, arbeide og leve – hele livet!

Sikke Næsheim,
kommunedirektør

ORGANISERING OG STYRING

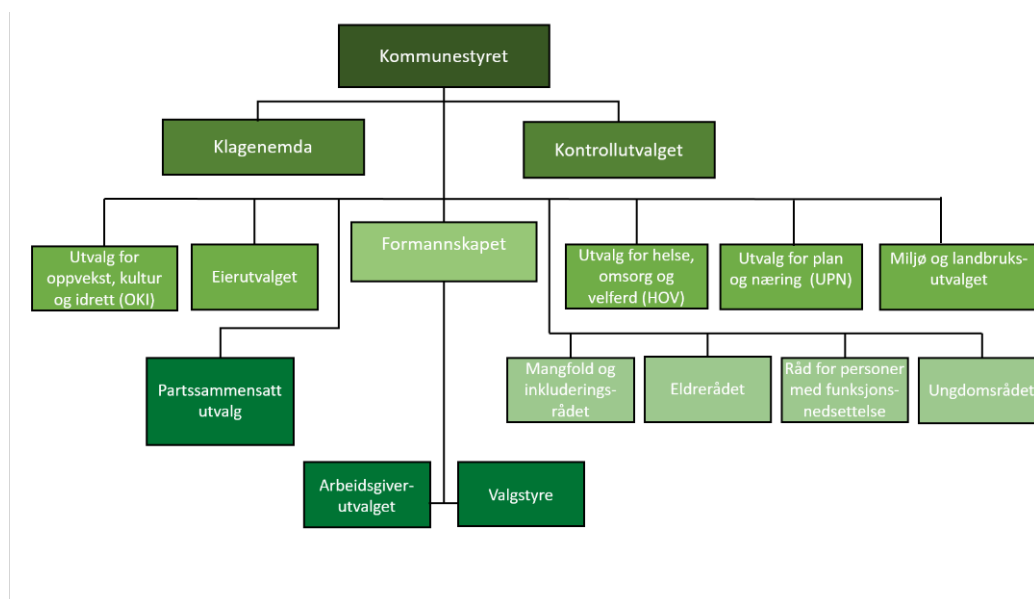
Politisk struktur

Lier kommune er politisk organisert etter formannskapsmodellen. Kommunestyret er øverste politiske organ og består av 41 representanter. Kjetil Kivle (H) er ordfører og Lars Haugen (Frp) er varaordfører. Politisk representasjon i Lier kommunestyre i perioden 2023-2027 har følgende fordeling:

Parti	Antall representanter
Høyre	18
Arbeiderpartiet	8
Fremskrittspartiet	5
Senterpartiet	2
Miljøpartiet De Grønne	2
Sosialistisk Venstreparti	2
Venstre	2
Kristelig folkeparti	1
Rødt	1
Totalt antall representanter	41

Tabell 1 Politisk representasjon i Lier kommunestyre i perioden 2023-2027

Lier kommune har obligatoriske politiske utvalg, nemnder og råd i henhold til kommuneloven. I tillegg til formannskapet er det følgende fire hovedutvalg: utvalg for oppvekst, kultur og idrett, utvalg for helse, omsorg og velferd, utvalg for miljø og plan samt utvalg for landbruk og næring. Fra inneværende periode er det opprettet ett nytt råd; mangfold og inkluderingsrådet. I tillegg til det nye rådet er det følgende tre råd: eldrerådet, rådet for personer med funksjonsnedsettelse og ungdomsrådet. Modellen under viser politisk struktur og organisering.

Eierstyring

Lier kommune er deltaker i seks interkommunale selskaper (IKS), har to kommunale foretak (KF) og tar del i flere interkommunale samarbeid organisert i henhold til kommunelovens kapittel 18-20. Lier kommune eier aksjer i både hel- og deleide aksjeselskaper, og enkelte av disse eier selv aksjer i andre aksjeselskap.

I hovedsak er selskapene, samarbeidene og foretakene etablert for å ivareta kommunens ansvar for å levere tjenester og samfunnsfunksjoner. Noen selskaper i kommunens portefølje har finansielle eller strategiske formål.

Nedenfor følger en fremstilling av selskaper og virksomheter hvor kommunen eier mer enn 2 % per august 2026.

Selskapsnavn	Selskapsform	Eierandel	Formål/område
Kommunale foretak (KF)			
Lier eiendomsselskap KF	KF		Eiendomsforvaltning
Lier vei, vann og avløp KF	KF		Vei, vann- og avløpstjenester
Aksjeselskaper (AS)			
Lier ASVO AS	AS	100 %	Arbeidstrening/inkludering
Lier Everk Holdning AS	AS	100 %	Energi/holdingselskap
Eidos Eiendomsutvikling AS	AS	55 %	Eiendomsutvikling
Drammen Havn AS	AS	18 %	Havnedrift
Vardar AS	AS	13 %	Energi
E134 Haukelivegen AS	AS	2,22 %	Infrastruktur
Interkommunale selskaper (IKS)			
Drammensfjorden Avløpsselskap IKS	IKS	31 %	Avløpshåndtering
Drammensregionens Brannvesen IKS	IKS	17 %	Brann- og redning
Glitrevannverket IKS	IKS	14,42 %	Vannforsyning
Renovasjonsselskapet Drammensregion	IKS	13,2 %	Avfallshåndtering
Kontrollutvalgsekretariatet Viken	IKS	4 %	Kontrollutvalgstjenester
Drammen Havn Forvaltning IKS	IKS	21 %	Havneforvaltning

Tabellen nedenfor viser en samlet oversikt over samarbeid som kommunen per august 2026 deltar aktivt i. Listen er ikke uttømmende.

Interkommunale politiske råd

Samarbeid	Type	Vert/sekretariat	Øvrige deltakere	Formål / ansvarsområde
Drammensregionen interkommunalt politisk råd	Interkommunalt politisk råd	Drammen	Lier, Øvre Eiker, Holmestrand	Strategisk samarbeid om regionens utvikling.
Osloregionens interkommunale politiske råd	Interkommunalt politisk råd	Oslo	65 kommuner inkl. Lier	Strategisk samarbeidsarena for hovedstadsregionen.

Vertskommunesamarbeid

Samarbeid	Type	Vertskommune	Øvrige deltakere	Formål / ansvarsområde
Tilsynskontoret for små avløpsanlegg i Drammensregionen	Vertskommune-samarbeid	Lier	Krødsherad, Modum, Øvre Eiker, Drammen, Holmestrand og Hole	Tilsyn og utslippstillatelser for små avløpsanlegg.
Felles lønningskontor	Vertskommune-samarbeid	Øvre Eiker	Lier, Modum	Felles lønns- og personalforvaltning.
Asker, Bærum og Lier krisesenter	Vertskommune-samarbeid (administrativt)	Bærum	Asker, Lier	Krisesentertilbud for personer utsatt for vold eller trusler.
Barnevernvakten i Drammen	Vertskommune-samarbeid (administrativt)	Drammen	Lier	Akuttberedskap for barnevern.

Oppgavefellesskap

Samarbeid	Type	Vert/sekretariat	Øvrige deltakere	Formål / ansvarsområde
Viken Vest Innkjøp	Kommunalt oppgavefellesskap	Øvre Eiker	Lier, Modum, Ringerike	Felles anskaffelser og rammeavtaler.
Interkommunalt utvalg mot akutt forurensning Region 4 (IUA Buskerud)	Kommunalt oppgavefellesskap	Drammen	18 kommuner inkl. Lier	Regional beredskap mot akutt forurensning.

Andre samarbeid

Samarbeid	Type	Vert/sekretariat	Øvrige deltakere	Formål / ansvarsområde
Buskerudbyen	Strategisk samarbeid/ partnerskap	Drammen kommune	Lier, Drammen, Øvre Eiker, Kongsberg m.fl.	Samarbeid om areal- og transport-planlegging i Buskerudbyen-området.

Kommunedirektøren gir årlig en redegjørelse om resultatet av Lier kommunes eierskap til kommunestyret i en eiermelding. Kommunedirektøren er sekretariat for eierstyringen, og legger til rette for politisk oppfølging av kommunens selskaper. Vedtatt eierskapspolitikk med tilhørende eierskapsprinsipper gir retningslinjer for utøvelse av eierrollen.

Formannskapet er generalforsamling for Lier kommunes heleide aksjeselskap. De kommunale foretakene rapporterer ikke til kommunedirektøren. Disse foretakenes øverste organ er kommunestyret, og daglig leder i foretaket rapporterer til foretakets styre.

Ordfører representerer kommunen i representantskap for IKS og generalforsamling for deleide aksjeselskap.

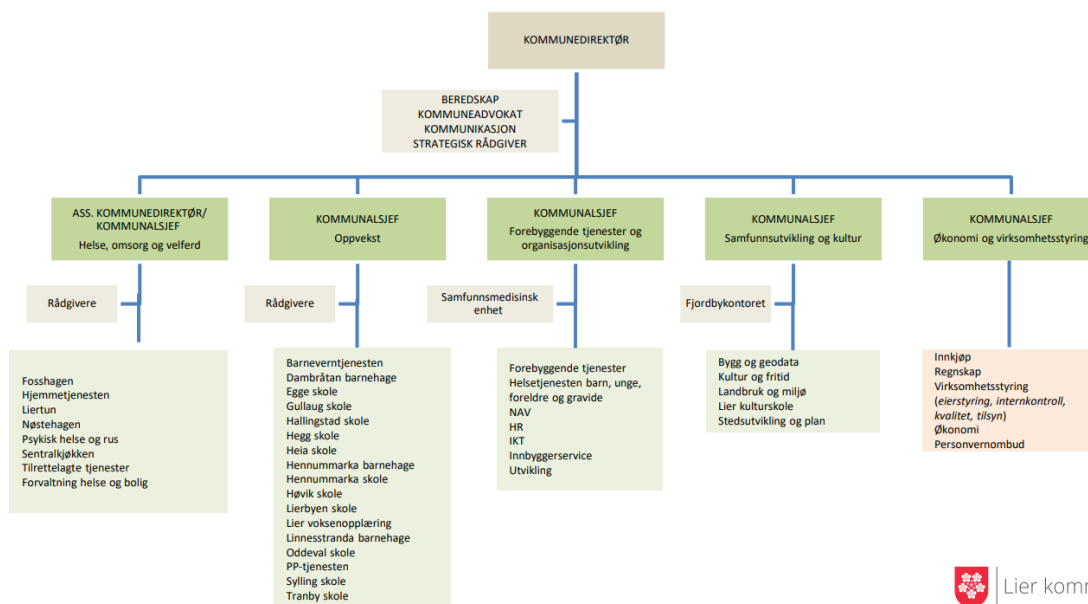
Administrativ struktur

Lier kommune er administrativt organisert i en modell med tre ledernivåer, hvor formelle fullmaktsnivåer er kommunedirektør, kommunalsjefer og virksomhetsledere.

Kommunedirektøren er kommunens øverste administrative leder, og er ansvarlig for saksutredninger for folkevalgte organer og iverksettelse av politiske vedtak.

Kommunedirektørens ansvar og myndighet er nærmere beskrevet i politisk reglement.

Virksomhetsleder rapporterer til kommunalsjef, og er ansvarlig for sin virksomhet innenfor rammen av de fullmakter som er delegert gjennom administrativt delegasjonsreglement. Det innebærer at virksomhetsleder har myndighet til å sikre enhetens drift, både når det gjelder faglige, økonomiske, personalmessige og organisatoriske forhold. Noen virksomheter har avdelingsledere med delegert myndighet som rapporterer til virksomhetsleder.

Lier kommune

Kommunens organisasjonskart.

Samfunnssikkerhet, beredskap og forebyggende sikkerhet

Den sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa har ført til økte krav og forventninger til kommunenes beredskap. Kommunen må være forberedt på å håndtere både langvarige og sammensatte hendelser, bortfall av kritiske tjenester og alvorlige naturhendelser. I planperioden skal det helhetlige og systematiske arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap derfor videreutvikles.

Kommunens helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyse er under revisjon. Analysen skal gi et oppdatert grunnlag for prioritering av forebyggende tiltak, beredskapsplanlegging og øvelser. I begynnelsen av planperioden skal også kommunens overordnede beredskapsplan revideres i tråd med det oppdaterte risiko- og sårbarhetsbildet.

Beredskapen i kommunens virksomheter skal styrkes. Det er opprettet beredskapsgrupper som skal bidra til systematisk risikostyring og beredskapsplanlegging. Gruppene skal følge opp at virksomhetene har oppdaterte og relevante beredskapsplaner og tiltakskort, og at det gjennomføres og evalueres øvelser årlig.

Andre prioriterte områder i planperioden er å styrke egenberedskapen i kommunens virksomheter og foretak, videreutvikle kriseledelsens kompetanse gjennom regelmessige øvelser og følge opp pågående naturfaresikringsprosjekter. Sikringsprosjektene skal redusere risikoen for skred og begrense konsekvensene for innbyggere, bebyggelse, infrastruktur og kommunale tjenester.

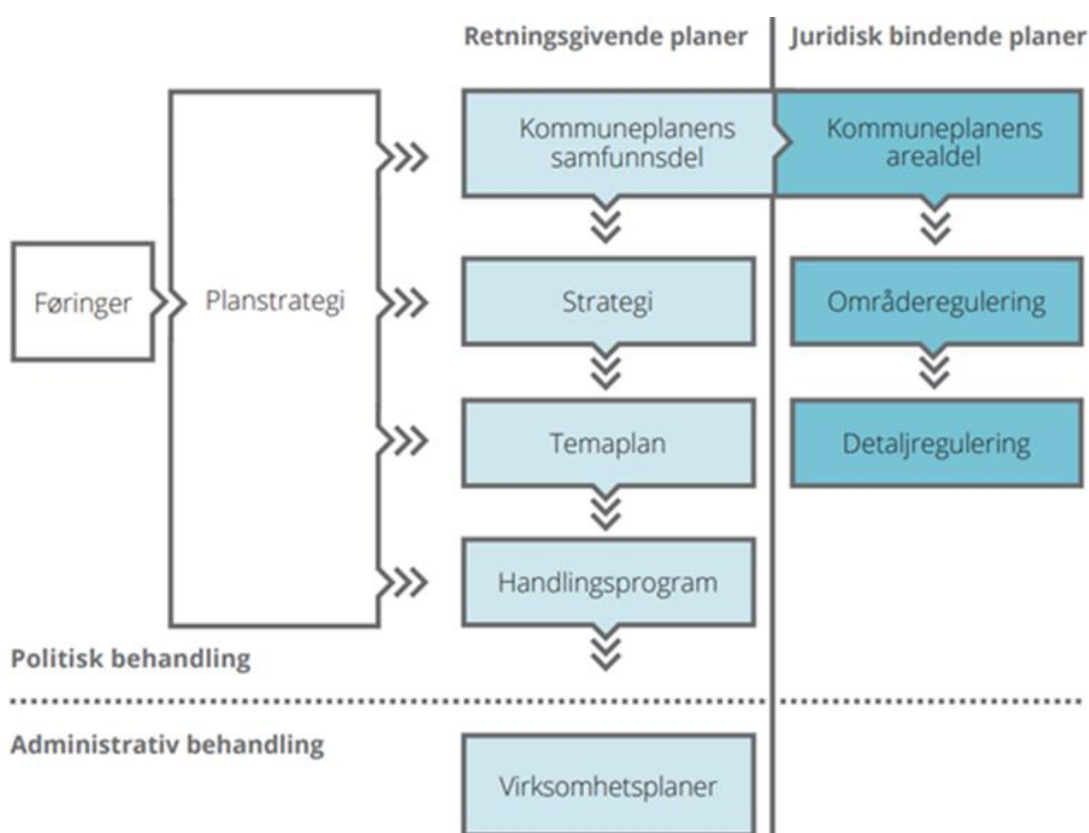
KOMMUNENS PLANER

Det kommunale plansystemet

Kommuneplanen er kommunens overordnede styringsdokument. Den består av en samfunnsdel med tilhørende handlingsdel og arealdel. Samfunnsdelen fastsetter langsiktige mål og strategier for kommunesamfunnet og for kommunen som organisasjon. Handlingsdelen angir hvordan planen skal følges opp de fire påfølgende årene, og revideres årlig. I Lier inngår handlingsdelen som en del av handlingsprogrammet. Arealdelen er en oppfølging av føringene gitt i samfunnsdelen, og legger rammene for arealbruken i kommunen.

Kommunens økonomiplan skal gi en realistisk oversikt over sannsynlige inntekter, forventede utgifter og prioriterte oppgaver for kommunens virksomhet. I Lier kommune innarbeides økonomiplanen og årsbudsjettet i handlingsprogrammet. Handlingsprogrammet inneholder økonomiske rammer, mål og planlagte aktiviteter for kommende fireårsperiode. Handlingsprogrammet inneholder også en 10-årig investeringsplan.

Det er vedtatt et eget plansystem, jf. figur under. Plansystemet etablerer en felles begrepsbruk for kommunens planer og viser hvordan de ulike plantypene bygger på hverandre.

Kommuneplanens samfunnsdel var nylig under revidering, og ble sluttbehandlet i kommunestyret i september 2026. Handlingsprogrammet for 2027-2030 ble utarbeidet før dette, og er derfor basert på foregående kommuneplan. Målformuleringer og måleindikatorer i handlingsprogrammet vil bli tilpasset ny kommuneplan fra og med neste års handlingsprogram.

Kommuneplanens samfunnsdel 2019 -2028

Kommuneplanens samfunnsdel har en bred samfunnsmessig tilnærming. Den tar stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier for kommunesamfunnet og kommuneadministrasjonen. Samfunnsdelen er førende for handlingsprogrammet.

Visjon

«Grønne Lier – for alle innbyggere» er Lier kommunes visjon. Visjonen gir uttrykk for vårt særpreg og det liersamfunnet vi ønsker å utvikle videre. Visjonen skal forstås på følgende måte:

Lier skal bevares som en grønn dal

I Lier tar vi vare på matjord, landskapskvaliteter og naturverdier. Lierelva er livsnerven for å levere rent vann til landbruket. Alle skal ha tilgang til natur for opphold og rekreasjon nær der de bor.

Det gode liv for alle

Alle skal leve trygt og godt i grønne Lier. Innbyggerne skal oppleve å høre til i nærmiljøet sitt, og at de har mulighet til å delta aktivt i samfunnet.

Grønn verdiskaping

Lier er en fremtidsrettet kommune som skal gjennomføre det grønne skiftet. Kommunen skal stimulere til vekst og utvikling, men med en mindre miljøbelastning.

Samfunnsmål

Samfunnsmålene i kommuneplanens samfunnsdel peker ut de områdene som skal gis særlig oppmerksomhet og ressurstilgang i planperioden. Målene bygger på kommunens visjon, og er valgt ut på bakgrunn av politiske føringer og de utfordringer og muligheter kommunen står overfor.

Samfunnsmålene er delt inn i innsatsområder som beskriver hvordan samfunnsmålene skal nås. Tjenesteområdene kobler på egne mål til de ulike innsatsområdene, med måleindikatorer som gjør at vi kan følge med på at vi går i riktig retning.

Samfunnsmål	Innsatsområder
1 Levende landskap	1.1 Lierdalen skal være et produksjonsområde for frukt, bær og grønnsaker av nasjonal betydning. 1.2 Naturen skal være lett å ta i bruk gjennom et allsidig og attraktivt friluftslivstilbud. 1.3 Lier skal forvalte natur- og kulturlandskap og biologisk mangfold på en bærekraftig måte.
2 Tilhørighet til bygda	2.1 Lier kommune skal ivareta sin lokaldemokratiske rolle, og bruke prosesser som inspirerer til medvirkning og dialog. 2.2 Lier skal være blant Norges fremste frivillighetskommuner. 2.3 Lier skal bruke kulturarven som en identitetsbærende ressurs. 2.4 By- og stedsutvikling skal bygge på Liers identitet. 2.5 Liers innbyggere skal leve i trygge lokalsamfunn. 2.6 Liersamfunnet skal skjermes mot forurensning. 2.7 Innbyggerne skal ha tilgang på attraktive arenaer for sosialt samvær og aktivitet.
3 Livsmestring for alle	3.1 Lier skal ha helsefremmende og inkluderende barnehager og skoler som gir de beste muligheter for læring og sosial utvikling. 3.2 Liunger skal gis muligheter for utdanning, jobb eller annen meningsfull aktivitet. 3.3 Liunger som trenger bistand, skal tilbys tjenester på riktig nivå i alle livets faser. 3.4 Lier skal ha tilrettelagte boforhold for de som trenger det. 3.5 Kommunen skal bidra til bedre helse og livssituasjon for liunger med oppfølgingsbehov.
4 Klimanøytralt liersamfunn	4.1 Liersamfunnet skal omstille reisemønsteret ved å prioritere grønne mobilitetsløsninger.

- 4.2 Nullvekstmålet for personbiltransporten skal være førende for kommunens utbyggingsmønster.
- 4.3 Lier kommune skal ta en aktiv rolle i å stimulere innbyggere og næringsliv til klimatiltak.
- 4.4 Lier kommunes egen virksomhet skal være klimanøytral i 2025.
- 4.5 Lier skal være en foregangskommune for gjennomføring av klimatiltak i produksjon av frukt, bær og grønnsaker.
- 5 Framtidsrettet og næringsvennlig
- 5.1 Lier kommune skal være en utviklingsorientert næringslivspartner.
- 5.2 Lier kommune skal bidra til en smart utvikling av næringsarealer.
- 5.3 Lier skal tilby næringslivet et konkurransedyktig transportsystem.
- 5.4 Lier skal tilrettelegge for kompetansebaserte arbeidsplasser.
- 5.5 Lier kommune skal være en pådriver for samfunnsinnovasjon i møte med fremtidens utfordringer.
- 5.6 Lier kommune skal arbeide aktivt for en bærekraftig samfunnsutvikling.
- 6 Kommunen som organisasjon
- 6.1 En attraktiv og nyskapende organisasjon med gjennomføringskraft.

Vedtatte planer

Oversikten under viser alle politisk vedtatte planer.

Vedtatte kommuneplaner, strategier, temaplaner og tiltaksplaner				
Plan	Politisk utvalg	Kommunal sektor	Vedtaksår	Varighet
Kommuneplanens samfunnsdel	Formannskapet	Samfunnsutvikling og kultur	2019	2028
Kommuneplanens arealdel	Formannskapet	Samfunnsutvikling og kultur	2019	2028
Arbeidsgiverstrategi - sammen for grønne Lier	Arbeidsgiverutvalget	Forebyggende tjenester og organisasjonsutvikling	2019	2028
Langsiktig arealstrategi	Formannskapet	Samfunnsutvikling og kultur	2009	2040
Overordnet beredskapsplan (offentlig utgave)	Formannskapet	Kommunedirektørens stab	2018	-
Digital strategi for Lier kommune	Formannskapet	Forebyggende tjenester og organisasjonsutvikling	2026	2032
Folkehelsestrategi	Formannskapet	Forebyggende tjenester og organisasjonsutvikling	2019	2028
Lierbyen 2030 - handlingsdel	Formannskapet	Samfunnsutvikling og kultur	2019	2022
Lierbyen 2030 - strategi	Formannskapet	Samfunnsutvikling og kultur	2019	2030

Vedtatte kommuneplaner, strategier, temaplaner og tiltaksplaner				
Plan	Politisk utvalg	Kommunal sektor	Vedtaksår	Varighet
Innkjøpsstrategi	Formannskapet	Økonomi og virksomhetsstyring	2019	2025
Handlingsplan for oppfølging av lokale veteraner	Formannskapet	Samfunnsutvikling og kultur	2021	2022
Innovasjonsstrategi for Lier kommune	Formannskapet	Forebyggende tjenester og organisasjonsutvikling	2024	2028
Temaplan for helse, omsorg og velferd	Helse, omsorg og velferd	Helse, omsorg og velferd	2026	2034
Handlingsplan for velferdsteknologi	Helse, omsorg og velferd	Helse, omsorg og velferd	2020	2022
Helhetlig boligstrategi	Helse, omsorg og velferd	Helse, omsorg og velferd	2023	2027
Rusmiddelpolitisk handlingsplan	Helse, omsorg og velferd	Helse, omsorg og velferd	2024	2028
Temaplan for demensomsorg	Helse, omsorg og velferd	Helse, omsorg og velferd	2024	2028
Fysio- og ergoterapiplan	Helse, omsorg og velferd	Helse, omsorg og velferd	2025	2028
Målsetninger for forvaltning av elg, hjort og rådyr	Landbruk og næring	Samfunnsutvikling og kultur	2015	-
Strategisk næringsplan - handlingsplan	Landbruk og næring	Samfunnsutvikling og kultur	2017	2020
Strategisk næringsplan - langsiktig strategi	Landbruk og næring	Samfunnsutvikling og kultur	2017	2028
Handlingsplan plastforurensning	Landbruk og næring	Samfunnsutvikling og kultur	2020	
Strategi for drift av Lier kommuneskoger	Landbruk og næring	Samfunnsutvikling og kultur	2020	-
Temaplan for landbruk i Lier	Landbruk og næring	Samfunnsutvikling og kultur	2024	2034
Temaplan for jordvern	Landbruk og næring	Samfunnsutvikling og kultur	2025	2035
Sykkelplan for Lier	Miljø og plan	Samfunnsutvikling og kultur	2014	-
Energi- og klimaplan	Miljø og plan	Samfunnsutvikling og kultur	2017	2020
Plan for flomberedskap og overvannshåndtering	Miljø og plan	Lier vei, vann og avløp KF	2018	2028
Temaplan overvann	Miljø og plan	Lier vei, vann og avløp KF	2025	-

Vedtatte kommuneplaner, strategier, temaplaner og tiltaksplaner				
Plan	Politisk utvalg	Kommunal sektor	Vedtaksår	Varighet
Strategi for grønn mobilitet	Miljø og plan	Samfunnsutvikling og kultur	2019	2030
Temaplan for elbilladepunkt	Miljø og plan	Samfunnsutvikling og kultur	2020	-
Strategi for mobilitet og trafiksikkerhet	Miljø og plan	Lier vei, vann og avløp KF	2022	2025
Parkeringsstrategi	Miljø og plan	Lier vei, vann og avløp KF	2023	2033
Temaplan vann og avløp	Miljø og plan	Lier vei, vann og avløp KF	2023	2041
Temaplan vei	Miljø og plan	Lier vei, vann og avløp KF	2025	2044
Tiltaksplan vei	Miljø og plan	Lier vei, vann og avløp KF	2025	2044
Temaplan veilys	Miljø og plan	Lier vei, vann og avløp KF	2025	2044
Temaplan for fysiske kulturminner og kulturmiljøer	Oppvekst, kultur og idrett	Samfunnsutvikling og kultur	2015	-
"For kropp og sjel" – en strategiplan for kultur, idrett og friluftsliv	Oppvekst, kultur og idrett	Samfunnsutvikling og kultur	2017	2025
Den kulturelle spaserstokken - handlingsplan	Oppvekst, kultur og idrett	Samfunnsutvikling og kultur	2019	2023
Handlingsplan mot vold i nære relasjoner	Oppvekst, kultur og idrett	Oppvekst	2020	2024
Barnehageplan 2034	Oppvekst, kultur og idrett	Oppvekst	2021	2034
Plan for den kulturelle skolesekken i Lier	Oppvekst, kultur og idrett	Samfunnsutvikling og kultur	2021	2025
Anleggsplan for fysisk aktivitet, friluftsliv og idrett	Oppvekst, kultur og idrett	Samfunnsutvikling og kultur	2022	2026
Læring og livsmestring - kvalitetsplan for Lierskolen	Oppvekst, kultur og idrett	Oppvekst	2023	2027
Kvalitetsplan for Lier kulturskole	Oppvekst, kultur og idrett	Samfunnsutvikling og kultur	2023	2027
Liers frivillighetspolitiske plattform	Oppvekst, kultur og idrett	Samfunnsutvikling og kultur	2023	2026
Oppvekstplan for lierskolen	Oppvekst, kultur og idrett	Oppvekst	2024	2032
Skolebehovsplan	Oppvekst, kultur og idrett	Oppvekst	2025	2050
Handlingsplan for barn og unge i fattige familier	Oppvekst, kultur og idrett	Forebyggende tjenester og organisasjonsutvikling	2025	2030

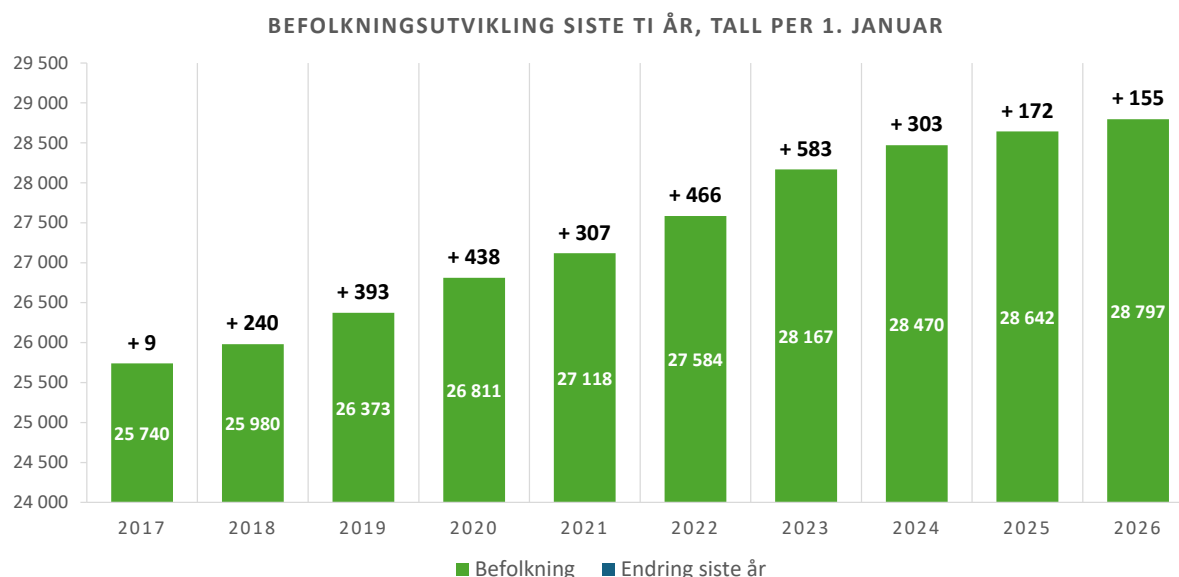
A low-angle photograph of three children on a playground rope bridge. A young girl with blonde hair in a white shirt is in the foreground, smiling and holding a thick black rope. Behind her, a boy in a blue patterned shirt and a girl in a pink shirt are also on the bridge. The bridge has a red metal frame and is set against a background of green trees and a clear sky.

BEFOLKNINGSUTVIKLING OG PROGNOSE

Befolkningsutviklingen de siste ti årene

Ved inngangen av 2026 hadde Lier kommune 28 797 innbyggere. Dette var en økning på 155 personer fra året før, tilsvarende en vekst på 0,5 prosent. Den årlige folketilveksten i Lier varierer en god del fra år til år, men har i siste tiårsperiode i snitt ligget på rundt 300 personer, eller 1,2 prosent per år.

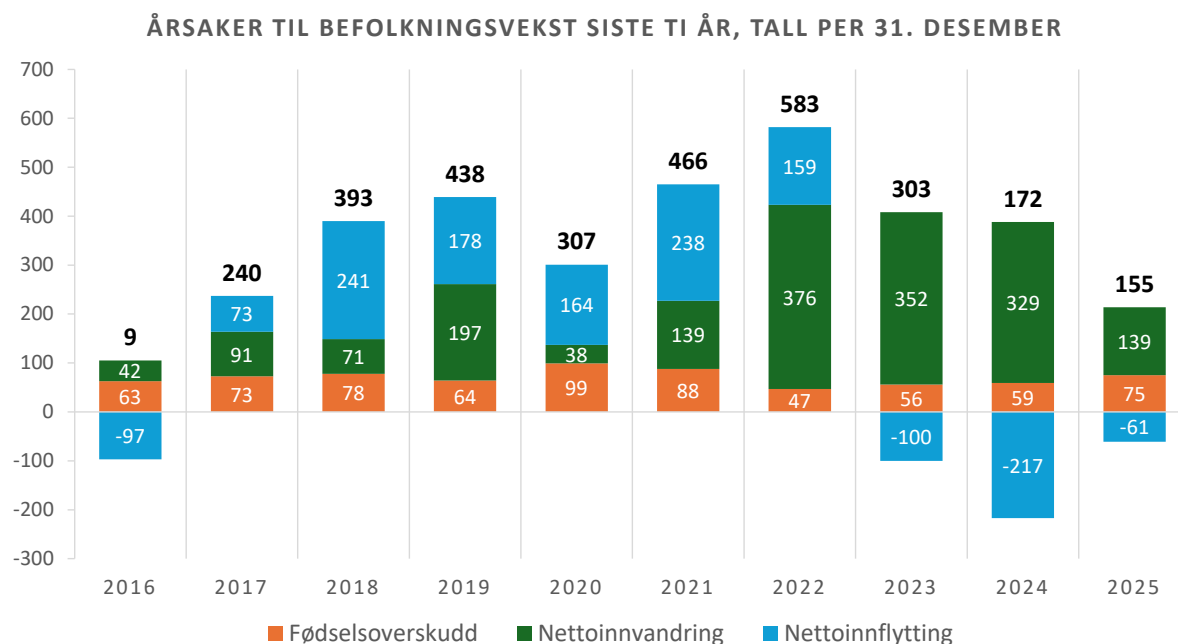
Befolkningsveksten i 2025 og 2026 har vært markant lavere enn det som har vært vanlig i Lier de siste årene. En viktig årsak er at boligbyggingen har falt betydelig sammenlignet med tidligere år. Dette skyldes både krevende markedsforhold med høye renter og økte byggekostnader, samt byggestopp i store deler av kommunen som følge av manglende rensekapasitet ved Linnes renseanlegg.

Befolkningsutvikling siste ti år, tall per 1. januar. Kilde: SSB tabell 01222

Figuren under viser årsakene til befolkningsveksten. Fødselsoverskuddet, som er differansen mellom levendefødte og døde i kommunen, varierer forholdsvis lite, med et snitt på om lag 70 personer i året. Fødselsoverskuddet var i 2025 på 75 personer.

De årlige svingningene i folketilveksten avhenger i stor grad av omfanget av nettoinnflytting (flytting mellom Lier og andre kommuner) og nettoinnvandring (flytting mellom Lier og utlandet). I 2025 var nettoinnflyttingen negativ for tredje år på rad (-61 personer), altså at flere flyttet ut enn inn. Samtidig var nettoinnvandringen positiv (139 personer). Dette er noe under gjennomsnittet de siste ti år. Totalt medførte dette en noe forsiktig befolkningsvekst på 155 personer.

Årsaker til befolkningsvekst siste ti år, tall per 31. desember. Kilde: SSB tabell 01222

Tabellen under viser hvordan folketilveksten har fordelt seg i ulike aldersgrupper de foregående fire år. Selv om det totalt sett har vært en årlig befolkningsvekst, er veksten ujevnt fordelt mellom aldersgruppene.

Aldersgrupper tall pr. 1.januar	F O L K E T A L L				snitt endring pr år	
	2023	2024	2025	2026	antall	%
Barn og unge (0-15 år)	5 456	5 462	5 474	5 457	+ 0	+ 0,0 %
Arbeidsføre (16-66 år)	18 492	18 680	18 750	18 807	+ 79	+ 0,4 %
Unge pensjonister (67-79 år)	3 132	3 175	3 169	3 192	+ 15	+ 0,5 %
Eldre pensjonister (80+ år)	1 087	1 153	1 249	1 341	+ 63	+ 5,3 %
Totalt	28 167	28 470	28 642	28 797	+ 157	+ 0,6 %

Folketall for ulike aldersgrupper i siste fire år, tall pr. 1. januar.

Kilde: SSB tabell 07459

I antall har veksten vært høyest i gruppen 16-66 år, noe som ikke er uventet da dette er en stor aldersgruppe. Ser vi derimot på den prosentvise veksten, fremgår det at veksten har vært økende med økende alder. For aldersgruppen 0-15 år har det vært en 0-vekst. Den klart høyeste prosentvise veksten er i aldersgruppen 80+ år, med en årlig vekst på 5,3 prosent. Dette betyr at befolkningen endres i retning av en større andel eldre innbyggere.

Befolkningsprognose 2027 – 2046

Tabellen under viser forventet befolkningsutvikling i kommende tjueårsperiode. Prognosen er basert på kommunens boligbyggeprogram. Prognosen viser en befolkningsvekst på over 7 000 innbyggere i løpet av de neste 20 årene. Dette vil innebære at Lier kan forvente over 35 000 innbyggere i 2045.

Prognosen viser en befolkningsvekst i alle aldersgrupper, og at den prosentvise veksten øker med økende alder. En stor del av veksten skjer som en følge av kommunens forventede fjordbyutvikling. Kommunens prognose har forutsatt at boligbyggingen her skal bidra til å dekke boligbehovet blant alle lag av befolkningen, i tråd med kommuneplanens samfunnsdel.

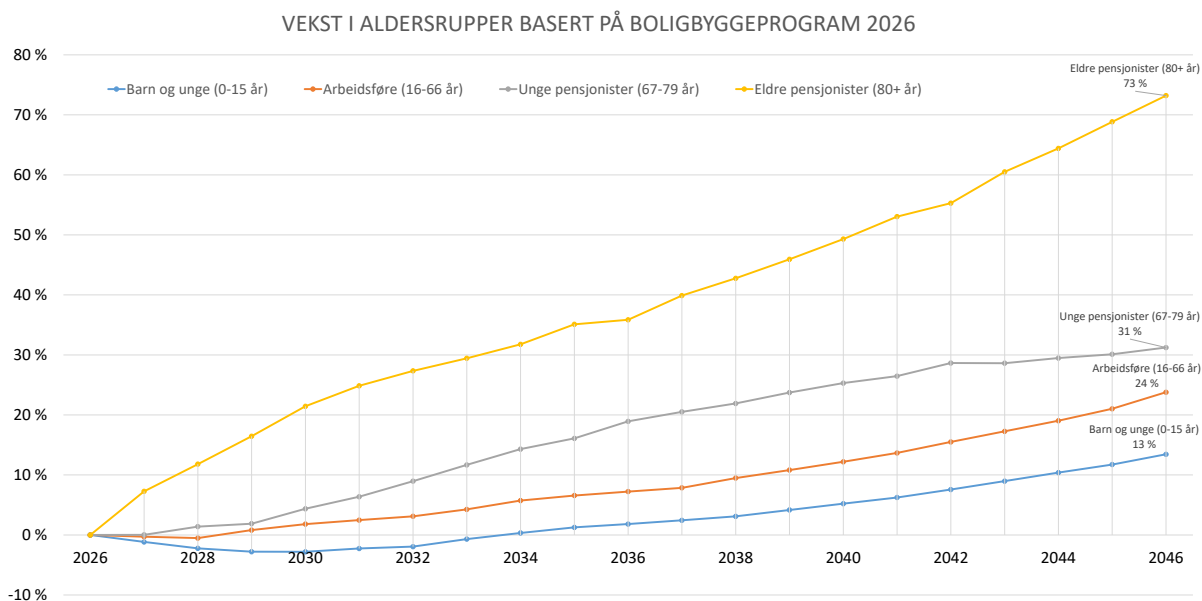
Prognosen viser at innbyggere i barnehage- og skolealder (0-15 år) øker med 13 prosent frem til 2046. Kommunens yrkesaktive aldersgruppe (16-66 år) indikerer en vekst på 24 prosent, mens aldersgruppen med unge pensjonister (67-79 år) har en vekst på 31 prosent. Den klart største befolkningsveksten er ventet i den eldste aldersgruppen (80+), med en vekst på 73 prosent.

Aldersgrupper tall pr. 1.januar	F O L K E T A L L										
	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
Barn og unge (0-15 år)	5 457	5 394	5 335	5 305	5 304	5 334	5 351	5 420	5 475	5 526	5 557
Arbeidsføre (16-66 år)	18 807	18 752	18 710	18 960	19 147	19 273	19 392	19 609	19 886	20 044	20 168
Unge pensjonister (67-79 år)	3 192	3 193	3 237	3 252	3 331	3 396	3 478	3 565	3 649	3 706	3 796
Eldre pensjonister (80+ år)	1 341	1 438	1 499	1 562	1 629	1 674	1 708	1 736	1 767	1 812	1 822
Totalt	28 797	28 777	28 781	29 079	29 411	29 677	29 929	30 329	30 777	31 087	31 342

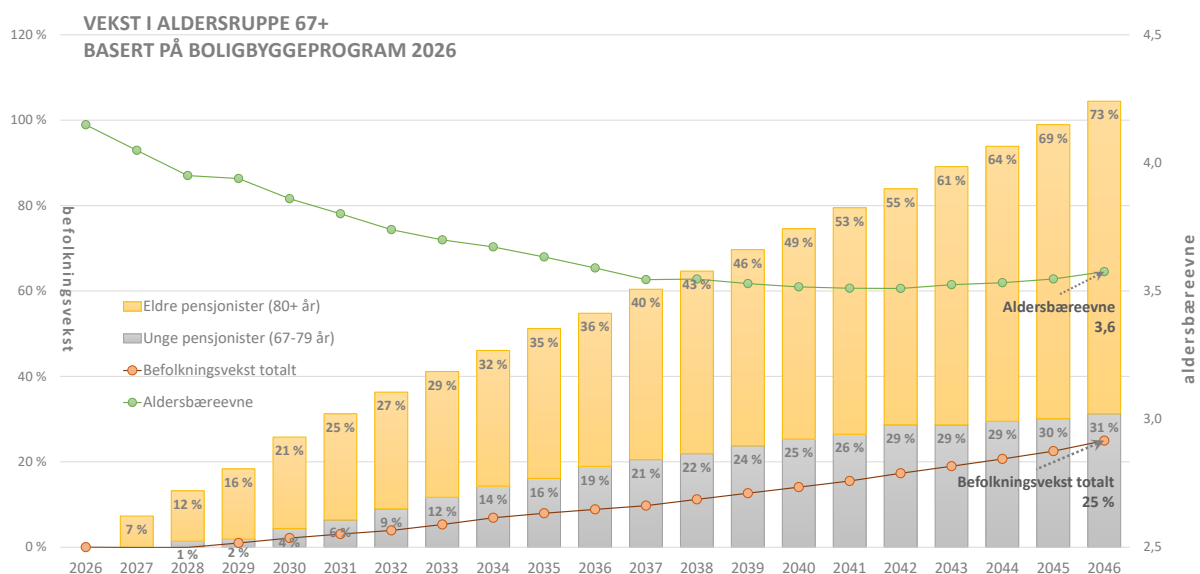
Aldersgrupper tall pr. 1.januar	F O L K E T A L L										endring i perioden	
	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	antall	%
Barn og unge (0-15 år)	5 590	5 626	5 685	5 742	5 798	5 870	5 947	6 024	6 097	6 191	+ 734	+ 13 %
Arbeidsføre (16-66 år)	20 284	20 591	20 842	21 100	21 377	21 723	22 055	22 387	22 762	23 280	+ 4 473	+ 24 %
Unge pensjonister (67-79 år)	3 847	3 891	3 950	4 000	4 037	4 106	4 106	4 133	4 153	4 189	+ 997	+ 31 %
Eldre pensjonister (80+ år)	1 876	1 914	1 957	2 002	2 052	2 082	2 152	2 205	2 264	2 323	+ 982	+ 73 %
Totalt	31 597	32 023	32 433	32 844	33 264	33 782	34 260	34 749	35 276	35 983	+ 7 186	+ 25,0 %

Befolkningsprognose for perioden 2027 - 2046 basert på Lier kommunes boligbyggeprogram for 2026.

Figuren under synliggjør forventet årlig prosentvis vekst for ulike aldersgrupper. Denne synliggjør hvor mye aldersgruppen med eldre pensjonister vokser sammenlignet med de andre aldersgruppene.

Figuren under viser forventet utvikling av kommunens aldersbæreevne (grønn linje). Aldersbæreevne viser antall personer i yrkesaktiv alder (16-66 år) per eldre (67+). Figuren er av interesse for å vurdere kommunens fremtidige økonomiske bæreevne, tilgangen på arbeidskraft og kvaliteten på kommunens velferdstjenester. Prognosene viser en fallende aldersbæreevne frem til ca. 2040, for deretter å stige noe igjen. Trolig vil den faktiske befolkningsutviklingen i Fjordbyen særlig påvirke aldersbæreevnen.

Boligbygging

Et revidert boligbyggeprogram legges frem årlig i kommunens handlingsprogram, og benyttes som et sentralt grunnlag for kommunens egne befolkningsprognoser. Denne skiller

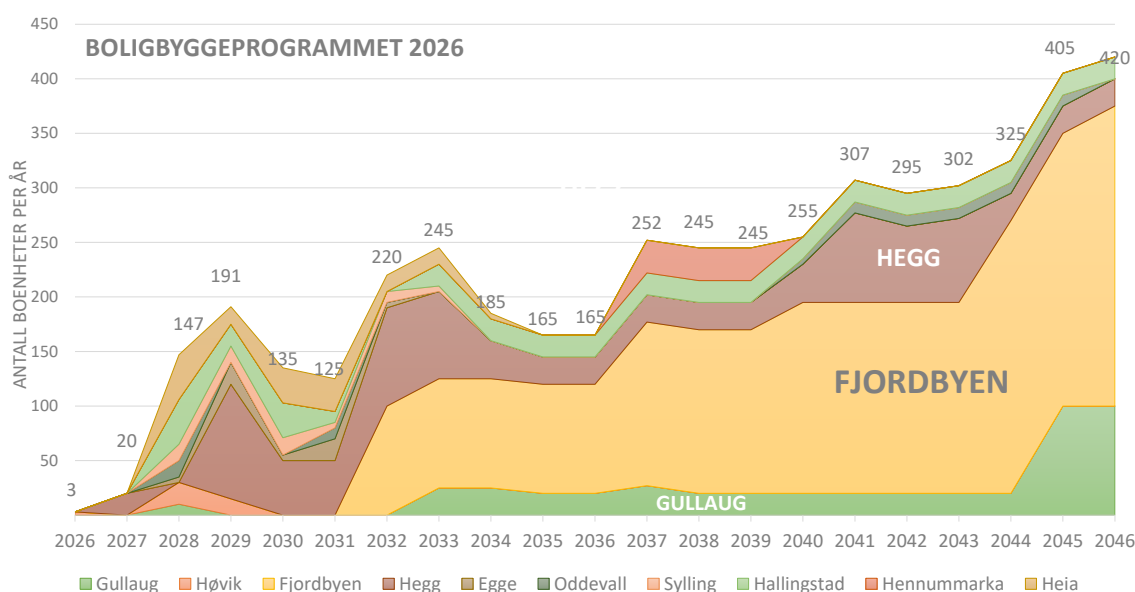
seg fra Statistisk sentralbyrås (SSB) befolkningsprognose, blant annet ved at befolkningsveksten anslås høyere frem i tid. Det er stor usikkerhet knyttet til dette programmet, fordi det i stor grad er faktorer utenfor kommunens kontroll som påvirker rekkefølge og tempo i utbyggingen. Kommunens store utviklingsprosjekter er også avhengig av kommunale investeringer i ny teknisk og sosial infrastruktur for å kunne realiseres som forutsatt i boligbyggeprogrammet.

Programmets tall for boligutvikling i Fjordbyen har særlig stor betydning for befolkningsprognosen. Ferdigstillelse av de første boligene i Fjordbyen antas nå å kunne realiseres i 2032. Utviklingen er på sikt avhengig av etablering av Fjordbyen skole. Det er nå kun lagt inn en forsiktig utvikling på Gullaughalvøya fra 2035. Utviklingen er trolig både avhengig av nye E134 og utvidet skolekapasitet i Gullaug skolekrets. Det er også lagt inn en generell vekst i Hegg og Hallingstad skolekretser, hvor det forventes boligutvikling som følge av områdereguleringer av Lierbyen og Tranby sentrum.

Tabellen og figuren under viser antall nye boenheter fordelt på skolekrets nivå frem til 2046.

Skolekrets	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2046	totalt
Høvik	3		20	15																		38
Fjordbyen							100	100	100	100	100	150	150	150	175	175	175	175	250	250	275	2 425
Gullaug			10					25	25	20	20	27	20	20	20	20	20	20	20	100	100	467
Hegg		20		105	50	50	90	80	35	25	25	25	25	25	35	82	70	77	25	25	25	849
Agge			5	20	5	20	5															75
Oddevall			15			10									5	10	10	10	10	10		110
Sylling			15	15	16	5	10	5														66
Hallingstad			41	20	32	10		20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	443
Hennummarka												30	30	30								90
Heia			41	16	32	30	15	15	5													144
Totalt	3	20	147	191	135	125	220	245	185	165	165	252	245	245	255	307	295	302	325	405	420	4 707

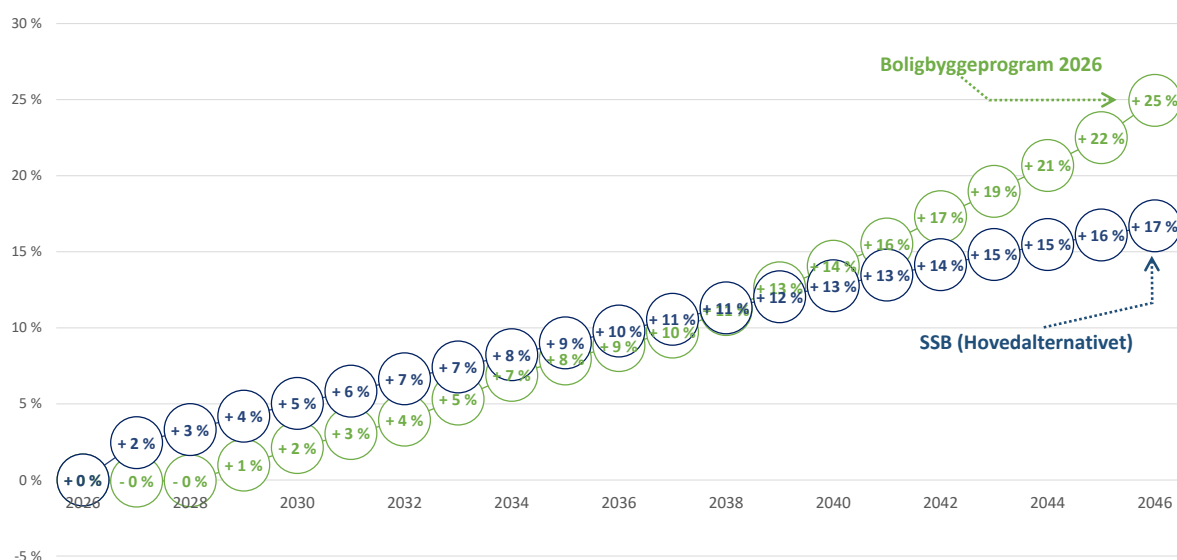
Figuren nedenfor viser antallet nye boliger hvert år i de ulike områdene i kommunen, slik det er forutsatt i boligbyggeprogrammet.

To scenarioer for befolkningsutvikling frem mot 2046

Figuren under viser Lier kommunes egen befolkningsprognose sammenstilt med Statistisk sentralbyrås (SSB) hovedalternativ for befolkningsvekst. Figuren viser at kommunen forventer et lavere folketall enn i SSBs prognose frem til slutten av 2030-tallet. Dette skyldes nedgangen i boligbyggingen den senere tid, blant annet forårsaket av den tidligere byggestoppen i kommunen, og kommunens forventning om at det vil ta noe tid før boligbyggingen tar seg tilstrekkelig opp igjen til å kunne innhente SSBs prognose.

Fra 2032 forventes igangsetting av fjordbyutbyggingen. Etter dette forventer kommunen gradvis en langt kraftigere befolkningsvekst enn hva SSB legger til grunn. Hovedsakelig skyldes dette fjordbyutbyggingen, men forventet boligbygging på Gullaug, Tranby og i Lierbyen bidrar også til denne veksten.

Prosentvis befolkningsvekst i to alternative befolkningsprognoser.

10-ÅRIG INVESTERINGSPLAN

Om 10-årig investeringsplan

Handlingsprogrammet inneholder en økonomiplan for fire år, hvor det første året er et bindende budsjett for 2027. Kravet til en 4-årig plan for drift og investeringer følger av kommuneloven. I tillegg legges det fram en 10-årig investeringsplan, slik det er vedtatt i kommunens økonomireglement.

Den 10-årige investeringsplanen inneholder også en analyse av forventede inntekter og utgifter til tjenestene de neste ti årene og hvordan dette, sammen med utgifter til renter og avdrag vil påvirke utviklingen i kommunens tre økonomiske handlingsregler (netto driftsresultat, disposisjonsfond og gjeldsgrad). Forventede utgifter til tjenester er fremskrevet i tråd med den demografiske utviklingen i kommunens egen befolkningsprognose, som er basert på årets oppdatering av boligbyggeprogrammet. Kommunens inntekter er fremskrevet ut fra samme forutsetninger. Det er imidlertid forutsatt at kun 80 % av inntektsveksten skal gå til økte tjenester, mens de resterende 20 % skal gå til finansiering av investeringer. I denne forutsetningen ligger det et effektiviseringskrav til tjenestene.

Det er også utarbeidet en overordnet risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse) for å synliggjøre usikkerheter og risikoer knyttet til planen. ROS-analysen presenteres i økonomikapitlet.

Rammebetingelser

Rammebetingelsene for økonomien er beskrevet nærmere under økonomikapitlet.

10-årsplanen viser at kommunens langsiktige økonomiske handlingsrom er under press som følge av investeringsplanen.

- Høyere forventet rentenivå enn ved forrige 10-årsplan.
- Store investeringsbehov og økende byggekostnader.
- Gjeldsgrad som allerede i dag ligger over kommunens handlingsregel.
- Lavere befolkningsvekst enn tidligere forventet gir lavere inntektsvekst til å håndtere renter og avdrag.

Samtidig pågår krevende omstillingstiltak for å tilpasse driftsutgiftene i tjenestene til inntektene.

I tiårsperioden må kommunen balansere behovet for nye investeringer mot behovet i tjenestene og økonomisk bærekraft. De langsiktige analysene viser at det vil være nødvendig

med fortsatt stram prioritering, god økonomistyring og fortsatt arbeid med omstilling i tjenestene.

10-årig investeringsplan

Nedenfor presenteres en oversikt over de største endringene i investeringsplanen:

- Tranby Arena med uteområder slutføres i 2028, som i gjeldende investeringsplan.
- Oppgradering og utbedring av uteanlegg Høvik skole, 17 millioner kroner. Forrige investeringsplan inneholdt kun et forprosjekt i 2026 på 2,0 millioner kroner.
- Rehabilitering rådhus er utsatt fra 2031 til etter 2036.
- Heia skole, administrasjonsfløy: 75 millioner kroner. Summen er økt som følge av prisstigning i byggebransjen og at opprinnelig løsning ikke anses formålstjenlig. Valg av løsning vil bli lagt frem i egen sak.
- Modulbygg Gullaug skole er utsatt fra 2032 til etter 2036 som følge av lavere forventet befolkningsvekst.
- Tranby skole har fått utsatt ferdigstillelse fra 2030 til 2034. Investeringssummen er økt med 44 millioner kroner som følge av prisvekst siden de opprinnelige kalkylene ble utarbeidet. Sak om konseptvalg blir lagt frem høsten 2026.
- Forskyvning av salgskravet til Lier eiendomsselskap KF. Dagens marked i byggebransjen innebærer at salget av utviklingsområder ville blitt vanskelig å realisere til den forventede prisen. Det totale salgskravet utgjør 190 millioner kroner. Av dette foreslås 82 millioner kroner forskjøvet til 2029.

Detaljert oversikt over alle investeringsforslag, og endringer fra vedtatt investeringsplan, finnes i vedlegg 1. Tabellen nedenfor viser et sammendrag av kommunedirektørens forslag til investeringsplan.

Planen inneholder ikke investeringer innen vann og avløp, ettersom disse finansieres av gebyrinntekter i tråd med reglene for selvkost.

Handlingsprogram 2027-2030

<i>Tall i 1000 kroner</i>	2027-2036	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037-2046
Lier kommune												
Oppgradering Høvik skole, uteområde	17 000	17 000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Rehabilitering av kunstgressbaner	12 000	0	3 000	9 000	0	0	0	0	0	0	0	
Utbygging Lierbyen kommunens andel + forskuttering	35 000	0	25 000	0	0	0	0	10 000	0	0	0	100 000
Parkeringshus	65 000	0	0	0	0	0	0	0	65 000	0	0	
Rådhuset utbedring/rehabilitering	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	250 000
Diverse annet kommunen	137 785	16 424	13 429	17 429	12 929	13 429	12 829	12 829	12 829	12 829	12 829	
Lier eiendomsselskap KF												
Hennummarka skole ventilasjonsanlegg mv.	20 000	20 000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Heia skole administrasjonsfløy	75 000	30 000	45 000	0	0	0	0	0	0	0	0	
Paviljonger / erstatningsskole (Tranby)	15 000	0	0	0	0	0	15 000	0	0	0	0	
Modulbygg Gullaug	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	59 000
Tranby skole	572 000	0	0	0	0	2 000	130 000	290 000	150 000	0	0	
Tranby idrettshall, 2 håndballflater og servicebygg	123 400	58 800	64 600	0	0	0	0	0	0	0	0	
Tranby idrettshall utomhusplan	31 400	15 000	16 400	0	0	0	0	0	0	0	0	
Fjordbyen - skole, idrettshall og infrastruktur	250 000	0	0	0	0	0	0	0	0	250 000	0	1 210 000
Barnehage tilknytning til Fjordbyen	45 000	0	0	0	0	0	0	0	0	45 000	0	
Gifstadbakken 10 Avlastningsboliger og parkering	9 000	9 000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Lierhallen Betongrehabilitering, nytt renseanlegg og tak	26 000	23 000	0	0	3 000	0	0	0	0	0	0	
Diverse annet Lier eiendomsselskap KF	584 658	71 326	57 332	57 000	49 000	57 000	62 000	68 000	45 000	60 000	58 000	
Vei	553 500	89 400	67 900	57 400	47 900	47 900	50 900	48 800	46 300	45 000	52 000	
Sum kommunen	2 571 743	349 950	292 661	140 829	112 829	120 329	270 729	429 629	319 129	412 829	122 829	1 619 000

		2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037-2046
9997 Mva inntekt	-489 512	-67 507	-56 049	-25 682	-20 082	-21 582	-51 662	-83 442	-61 342	-80 082	-22 082	-294 982
9997 Bruk av lån	-1 813 231	-272 933	-197 602	-14 137	-72 737	-79 437	-206 057	-317 077	-239 477	-322 037	-91 737	-1 324 018
Uspesifisert salg *	-112 000	0	-30 000	-82 000	0	0	0	0	0	0	0	
Annet Salg og spillemidler	-69 800	-4 300	-3 800	-13 800	-14 800	-14 100	-3 800	-3 800	-3 800	-3 800	-3 800	
9997 Overføring fra drift	-87 200	-5 210	-5 210	-5 210	-5 210	-5 210	-9 210	-25 310	-14 510	-6 910	-5 210	
Totalt rentebærende investeringer	-2 571 743	-349 950	-292 661	-140 829	-112 829	-120 329	-270 729	-429 629	-319 129	-412 829	-122 829	-1 619 000

* Der er tidligere vedtatt 78 millioner kroner som ikke er realisert. Med økning på 112 millioner kroner i handlingsprogramperioden er salgskravet samlet på 190 millioner kroner.

Investeringsplanen inneholder investeringer for 2,6 milliarder kroner de neste ti årene. Dette foreslås i hovedsak finansiert gjennom opptak av lån, men refusjon av merverdiavgift, overføring fra drift og andre salgsinntekter utgjør samlet 759 millioner kroner av finansieringen. Salgskravet til Lier eiendomsselskap KF i 2027 på 82 millioner kroner er flyttet til 2029.

Kolonnen «2037-2046» viser større planlagte investeringer som foreløpig er identifisert. Disse summerer seg opp til 1,6 milliarder kroner. Det vil også komme til andre investeringsbehov i 20-årsperioden. Estimatenes for disse investeringene har stor grad av usikkerhet.

Utviklingen i handlingsreglene

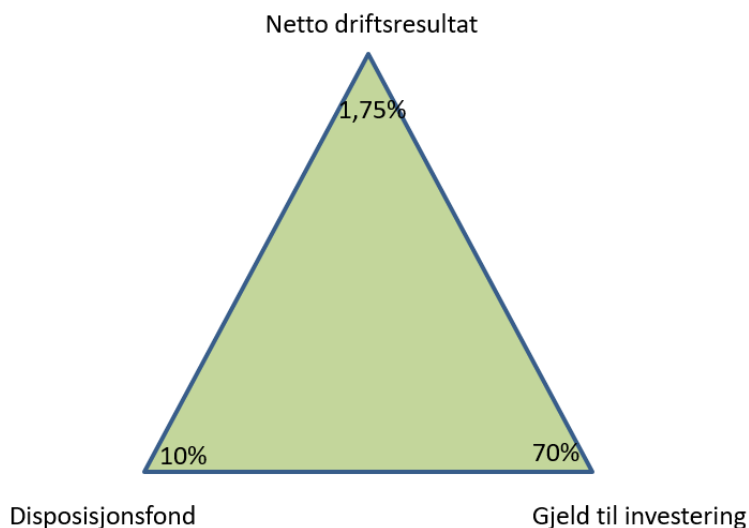
Nedenfor følger en gjennomgang av hvordan de økonomiske handlingsreglene vil utvikle seg i et tiårsperspektiv, gitt investeringsplanen og fremskrevne inntekter og utgifter. Dette er analyser med stor usikkerhet. Det er derfor utarbeidet en risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse) som beskriver de største usikkerhetene. Denne ligger i økonomikapitlet.

Forutsetninger:

- Kommunedirektørens beslutningsgrunnlag for budsjett 2027 og økonomiplan 2027-2030 er lagt til grunn. Det er lagt inn enkelte styrkinger i tjenestene fra forrige økonomiplan som følge av økte behov. Det er også lagt inn enkelte innsparinger i tjenestene og effekter av nye omstillingstiltak. Alle budsjettendringer kommer frem i de økonomiske rammetabellene under de enkelte utvalgene.
- Analysen baserer seg på befolkningsprognosen i Lier kommunes boligbyggeprogram. Det vil si at inntekter og kostnader er justert for en forventet befolkningsvekst utover i perioden basert på disse prognosene.
- Beregnet kostnadsvekst i henhold til befolkningsutviklingen er lagt til grunn. Av økte inntekter er 80 % forutsatt brukt til drift av tjenestene, mens 20 % forutsettes brukt til investeringer. I denne forutsetningen ligger det et effektiviseringskrav. Per i dag benyttes 8,5 % av inntektene til å betjene renter og avdrag.
- Renteutgiftene er beregnet ut fra inngåtte fastrenteavtaler og forventet rentebane i Kommunalbankens prognose.
- Netto driftsresultat forutsettes brukt til å øke disposisjonsfondet og finansiere investeringer (overføring fra drift til investering). I tråd med handlingsregelen vil disposisjonsfondet økes til det utgjør 10 % av inntektene, resten benyttes til egenfinansiering av finansieringer. Egenfinansieringen av investeringsplanen utgjør 87 millioner kroner (3,6 % av investeringene) i 10-årsplanen.

- Det er forutsatt realisering av kommunale arealer i tråd med tidligere budsjetter, mens 82 millioner kroner av salgskravet er utsatt til 2029. Dette er også omtalt i økonomikapitlet.

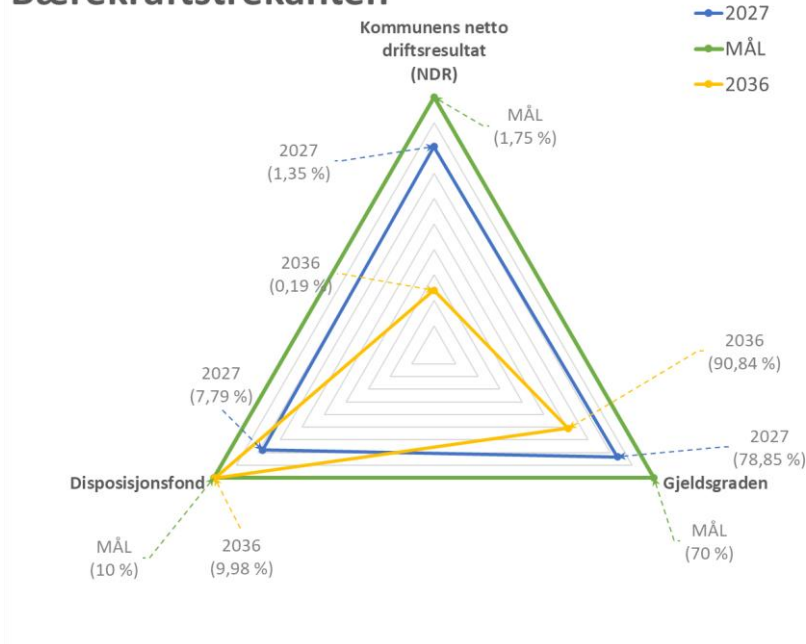
Den grønne bærekraftstrekanten i figuren nedenfor viser vedtatte handlingsregler i kommunens økonomireglement:

- Netto driftsresultat skal utgjøre minst 1,75 % av driftsinntektene
- Gjelden til investeringer eksklusive selvkostområder skal maksimalt utgjøre 70 % av driftsinntektene
- Disposisjonsfondet skal utgjøre minst 10 % av driftsinntektene

Figuren nedenfor er en illustrasjon av i hvor stor grad handlingsreglene oppnås i 2027 og 2036, med de forutsetningene som er lagt til grunn i handlingsprogrammet og 10-årig investeringsplan.

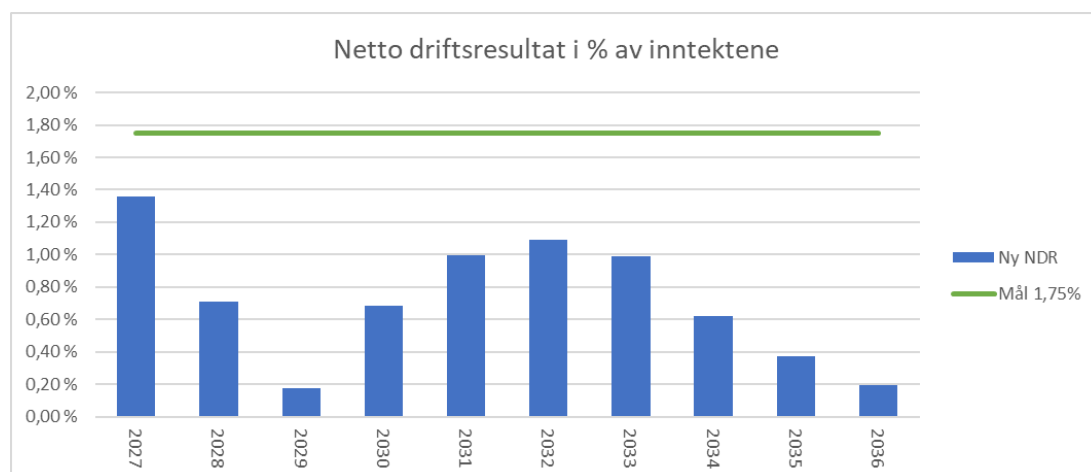
Bærekraftstrekanten

Figuren viser at kommunen for 2027 ligger under alle de tre handlingsreglene. I slutten av perioden svekkes netto driftsresultat betraktelig og lånegjelden øker, mens disposisjonsfondet ligger på handlingsregelen.

Netto driftsresultat i perioden 2027-2036

Tabellen nedenfor viser prognostisert utvikling i 10-årsperioden, gitt forslaget til investeringsplan og driftsbudsjett.

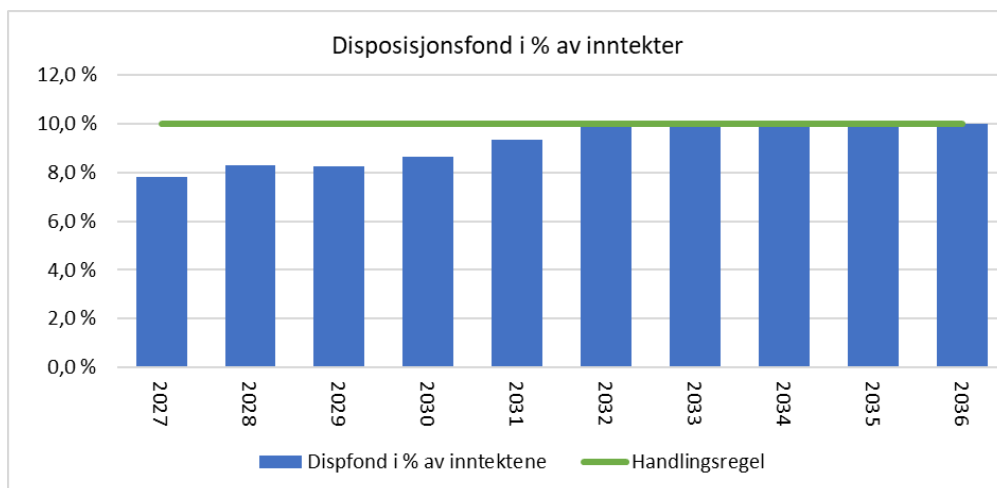

Kommunedirektøren legger frem et budsjettforslag som gir et overskudd på 39,5 millioner kroner i 2027 eller 1,35% av inntektene. Så vil netto driftsresultat bli lavere, og i noen år svært lavt. Årsaken til nedgangen er blant annet at finansutgiftene for Tranby idrettshall og

Tranby skole med forskjøvet oppstart og ferdigstillelse i 2034 slår inn. Alle årene er lavere enn handlingsregelen.

Disposisjonsfondet i perioden 2027-2036

Tabellen nedenfor viser prognostisert utvikling i disposisjonsfondet i prosent av driftsinntektene i 10-årsperioden.

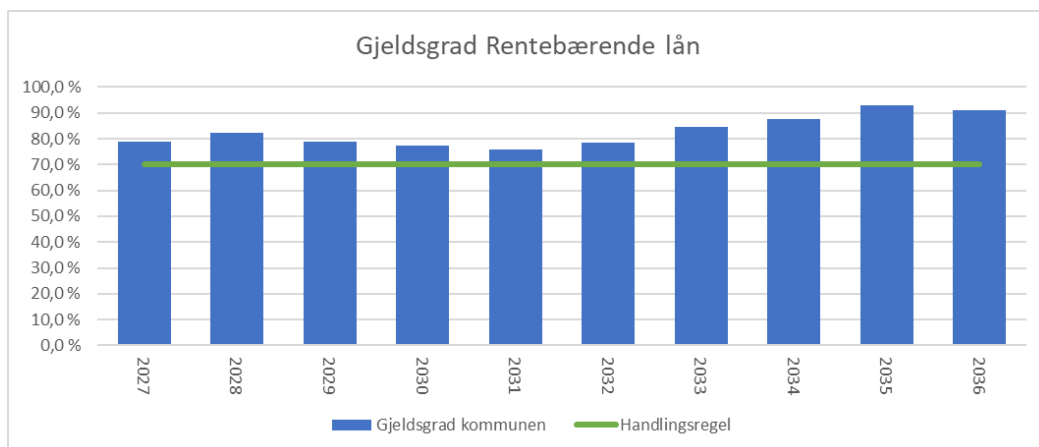

Med det budsjetterte netto driftsresultatet i kommunedirektørens beslutningsgrunnlag vil disposisjonsfondet komme opp i 10 % i 2032.

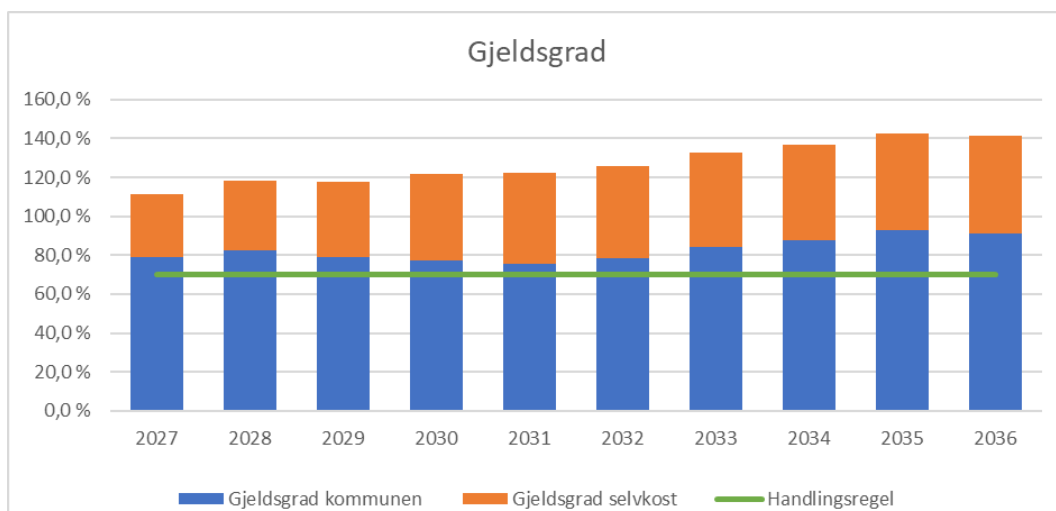
Gjeldsgraden i perioden 2027-2036

Figuren nedenfor viser prognostisert utvikling i gjeldsgraden til investeringer i prosent av driftsinntektene. Figuren viser gjeld eksklusive investeringer i selvkostområdene for vann og avløp, da dette er investeringer som skal finansieres av gebyrinntekter.

Etter økningen av gjeldsgraden knyttet til Tranby idrettshall har gjeldsgraden en synkende trend fram til 2031, for så å øke fram til 2035 med Tranby skole og infrastruktur i Fjordbyen. Dette er utfordrende da Fjordbyen skole er planlagt etter 2036. I 2036 ligger gjeldsgraden på 91 %.

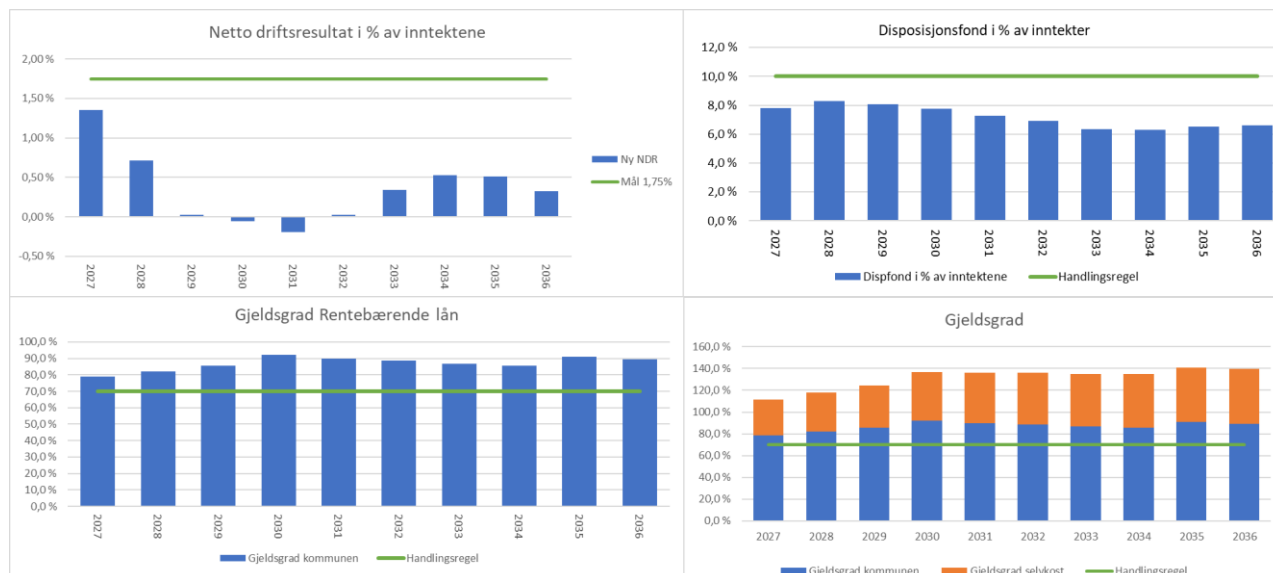

Når vi tar med gjelden for selvkostområdene, vil kommunen ha en gjeldsgrad på 141 % i slutten av perioden.

Handlingsregler uten forskyving av Tranby skole

Uten forskyving av ferdigstillelse av Tranby skole fra 2030 til 2034 ville utviklingen av netto driftsresultat sett slik ut.

Dette viser hvilket stort løft det er for en kommune på Liers størrelse og gjennomføre så store investeringer som en ny skole på Tranby vil bli. Kommunedirektøren anser det ikke som ønskelig eller realistisk å foreslå omstillingstiltak i driften av tjenestene i den størrelsesorden som må til for å finansiere skolen fra 2030.

Kommunelovens regler om minste tillatte avdrag innebærer at lån til investeringer skal avdras som serielån. Det vil si med like store avdrag i hele investeringsens levetid. Dette innebærer at summen av renter og avdrag er høyest de første årene for nye investeringer. Ved å utsette investeringen i Tranby skole i fire år, vil kommunen få noen flere år til å betale renter og avdrag på Tranby arena før en ny stor investering belaster kommuneøkonomien.

KLIMABUDSJETT

Innledning

Lier kommune har mål om å være et klimanøytralt samfunn innen 2030. Det vil si at det skal være netto null direkte utslipp innen kommunens egne grenser og indirekte utslipp fra elektrisitet og fjernvarme. Kommunen har også et delmål om at kommuneorganisasjonen skulle vært klimanøytral innen 2025. Begge disse målsettingene er under revisjon.

Klimaplanen for 2024-2030 ble i forbindelse med sluttbehandlingen behandlet i utvalg for miljø og plan. Utvalget vedtok at saken og klimamålene skulle utredes videre. Utvalget fremmet i den forbindelse også forslag til nye overordnede mål. Basert på dette har kommunedirektøren utarbeidet et høringsutkast til nye klimamål i kommuneplanens samfunnsdel, som har vært på høring og ble vedtatt 22. september 2026.

De overordnede klimamålene som har vært ute på høring er:

Samfunns mål: Lier går foran i klimaomstillingen og bygger et lavutslippssamfunn.

Innsatsområder:

- Liersamfunnet kutter direkte utslipp med 60% innen 2035
- Lier utvikles til et lavutslippssamfunn innen 2050
- Lier kommune tar ansvar og kutter utslipp fra egen virksomhet
- Liersamfunnet går foran i arbeidet med en klimaomstilling i matnæringen

Klimabudsjettet er et viktig verktøy for å nå disse målene og følger årshjulet og rapporteringsrutiner på samme måte som det ordinære budsjettet. Klimabudsjettet viser hvilke tiltak som skal gjennomføres i 2027, og hvilke prioriteringer som det legges opp til i fireårsperioden.

Tiltakene i klimabudsjettet er hentet fra Energi- og klimaplan for Lier kommune 2017-2020, kommuneplanens samfunnsdel 2019-2028, og enkelte andre politisk vedtatte tiltak. Budsjettet for 2027 er i stor grad sammenfallende med klimabudsjettet som ble utarbeidet ett år tilbake. Kommunedirektøren legger opp til at en ny klimaplan vil være vedtatt innen høsten 2026, og da vil danne grunnlaget for klimabudsjettet i handlingsprogrammet 2028-2031.

Ordforklaring klimabudsjett

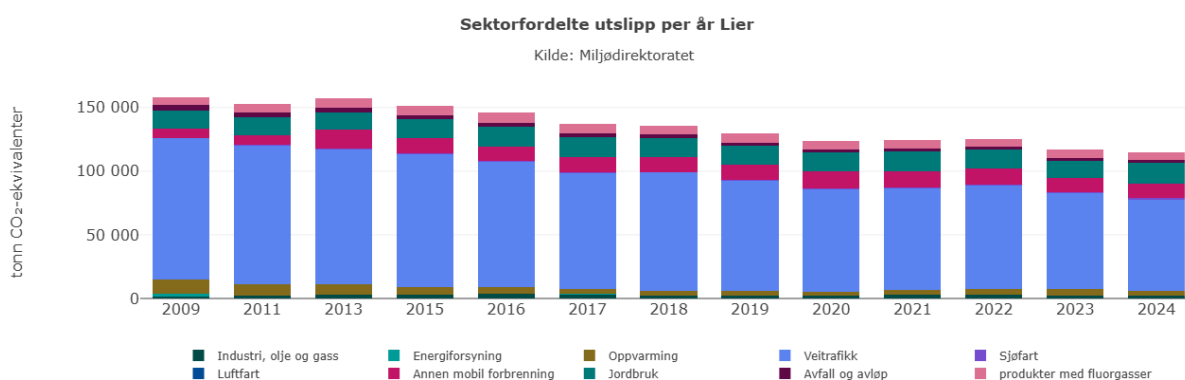
- CO₂-ekvivalent (CO₂e) er en enhet som brukes i klimagassregnskap. Enheten tilsvarer den effekten en gitt mengde (som regel et tonn) CO₂ har på den globale oppvarmingen over en gitt tidsperiode (som regel 100 år). De øvrige drivhusgassene har et sterkere oppvarmingspotensial enn CO₂, og utslipp av disse gassene omregnes derfor til CO₂-ekvivalenter for å være sammenlignbare.

- Direkte utslipp for en kommune vil si de utslippene som skjer innenfor kommunens geografiske grenser, for eksempel fra biler og fabrikkpiper.
- Indirekte utslipp er utslipp som skjer utenfor kommunegrensen som en konsekvens av forbruk av varer og tjenester innenfor kommunegrensen. Et eksempel på indirekte utslipp kan være utslipp i forbindelse med produksjon av en vare som produseres utenfor kommunens grenser, men som forbrukes av kommunen.
- Klimafotavtrykk er en beregning av den totale klimapåvirkningen, både direkte og indirekte utslipp, som for eksempel det land, person eller kommune etterlater seg.
- Referansebane er framskrivning av forventede klimagassutslipp de kommende årene som skyldes forhold utenfor klimabudsjett. Eksempler på dette er befolkningsvekst, teknologiutvikling og økonomiske konjunkturer, samt statlig iverksatt klimapolitikk. Sett i sammenheng med kommunens utslippsmål, viser referansebanen hvor store utslipp kommunen må kutte i løpet av de neste årene for å nå sitt utslippsmål. Den er et overslag med betydelig usikkerhet, og kan kun gjenspeile de faktorene og antakelsene som er tatt med i beregningene.

Status utslipp i Lier

I 2024 var de direkte utslippene innenfor Lier kommunes grenser 114 682,5 tonn CO₂e, det er en nedgang på 1,8% fra året før (kilde: Miljødirektoratet). Direkte utslipp er utslipp som slippes ut fra eksempelvis eksosrør, fabrikkpiper og andre kilder innenfor kommunens grenser.

Det er særlig personbiltransport innenfor sektor veitrafikk som utgjør den største utslippskilden, men det er også dette som gir størst utslippsreduksjon fra 2023 til 2024 på grunn av teknologiutvikling, i hovedsak fordi flere kjører med elbil. I Lier kommer en betydelig del av utslippene fra veitrafikk fra gjennomgangstrafikk som kommunen har begrenset mulighet til å påvirke.

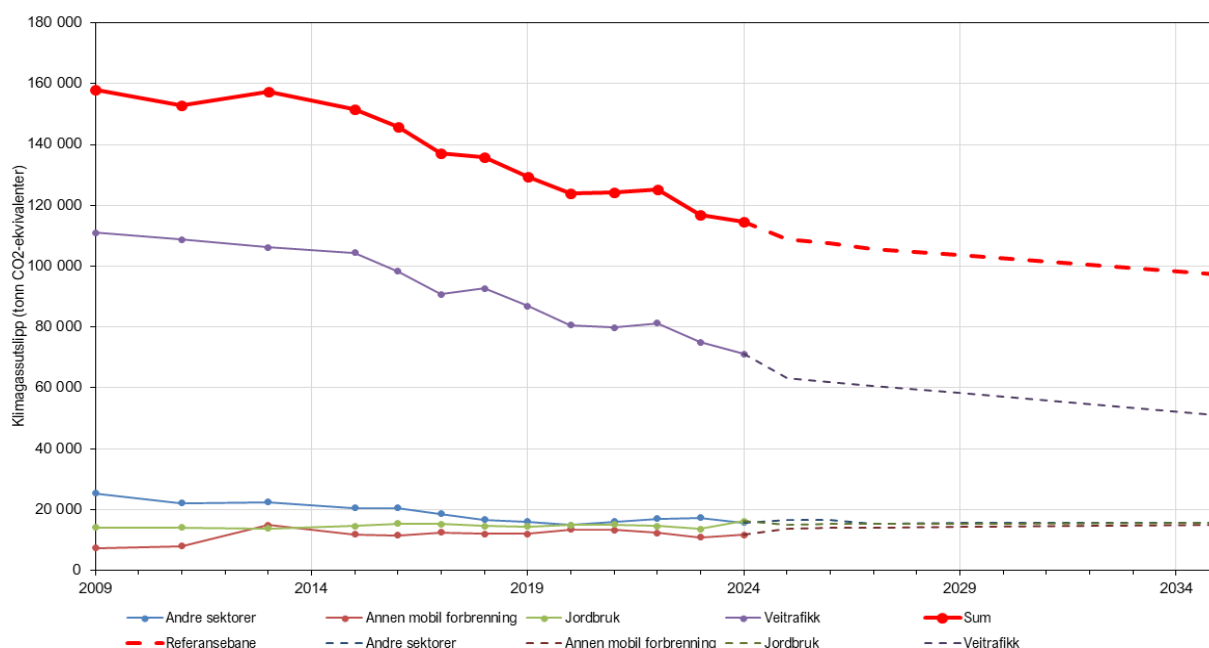

Figur 1 viser utslipp av klimagasser i tonn CO₂-ekvivalenter per år i Lier kommune. Utslippsregnskapet omfatter kun direkte utslipp, det vil si utslipp som skjer innenfor kommunens geografiske grense (Miljødirektoratet).

En gjennomsnittlig innbygger i Lier forurensner omtrent 12,5 tonn CO₂e i året (kilde: Ducky, folkets fotavtrykk). Dette er tett opp mot landsgjennomsnittet i Norge på 12,6 tonn CO₂e per person. Disse utslippene skyldes blant annet bruk av strøm, forbruk av varer og tjenester, offentlige tjenester, transport og mat. For å få ned utslippene kan vi alle gjennomføre små og store klimatiltak i hverdagen.

Forventet utvikling

Lier kommune fikk i august 2026 utarbeidet en referansebane for direkte klimagassutslipp innen kommunens geografiske grense frem mot 2035. Referansebanen fungerer som et faglig grunnlag, og viser hvordan de direkte klimagassutslippene er forventet å utvikle seg dersom det ikke gjennomføres tiltak utover det som allerede gjøres i dag. Referansebanen tar utgangspunkt i historisk utslippsstatistikk siden referanseåret 2009, og hensyn til blant annet forventede endringer i aktivitetsnivå, teknologiutvikling, befolkning, økonomi og nasjonale rammebetingelser.

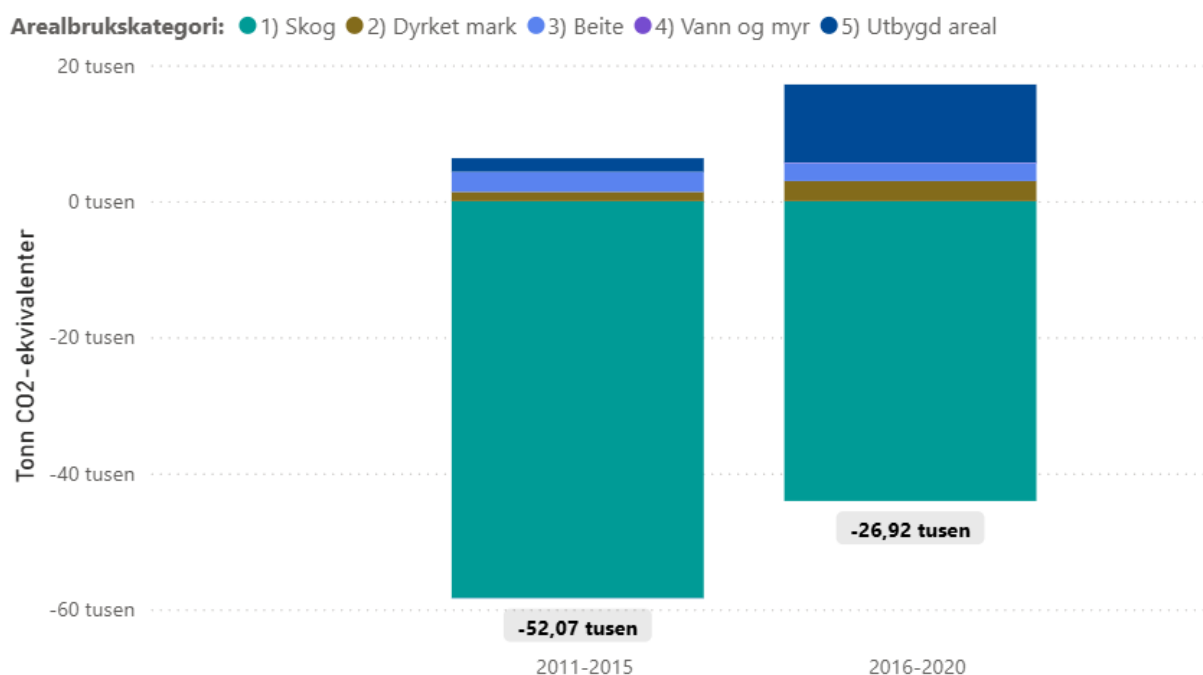
Figur 2 over viser en referansebane for de direkte klimagassutslippene i kommunen frem mot 2035. Referansebanen er utarbeidet av HRP i august 2026 på bestilling fra Lier kommune.

Resultatet viser at utslippene er forventet å reduseres ytterligere til omtrent 97 000 tonn CO₂e i 2035. Denne nedgangen skyldes i hovedsak elektrifisering av kjøretøyparken og reduserte samlede utslipp fra veitrafikk, men veitrafikk, jordbruk og bygg- og anleggsvirksomhet vil fortsatt dominere utslippsbildet i 2035. Å gjennomføre ytterligere tiltak innen disse sektorene vil derfor være vesentlig for å få ned de direkte utslippene. Eksempler på slike tiltak kan være utslippsfrie byggeplasser, reduksjon i transportutslipp og forbedret gjødselhåndtering og ressursutnyttelse i landbruket.

Opptak av klimagasser fra skog og arealbruk

Miljødirektoratet publiserer hvert femte år et regnskap over utslipp og opptak fra skog og arealbruk i Lier. Negative tall betyr opptak av klimagasser, mens positive tall betyr utslipp. Resultatet fra årene 2016-2020 viser at kommunen har langt mindre opptak av CO₂e og mer utslipp i forbindelse med utbygging enn tidligere statistikk har vist. Dette understreker viktigheten av å ta vare på naturen og unngå større inngrep, spesielt i karbonrike områder. Det er i hovedsak skog som står for mesteparten av opptaket. Andre faktorer som påvirker regnskapet er utbygd areal, dyrket mark, beite, vann og myr og annen utmark.

Årlig utslipp og opptak av klimagasser

Figur 3 viser Miljødirektoratets regnskap over utslipp og opptak fra skog og arealbruk i Lier. Statistikken for perioden 2021 – 2025 har ikke blitt utarbeidet av Miljødirektoratet (utarbeides hvert 5. år).

Kommunens egen virksomhet

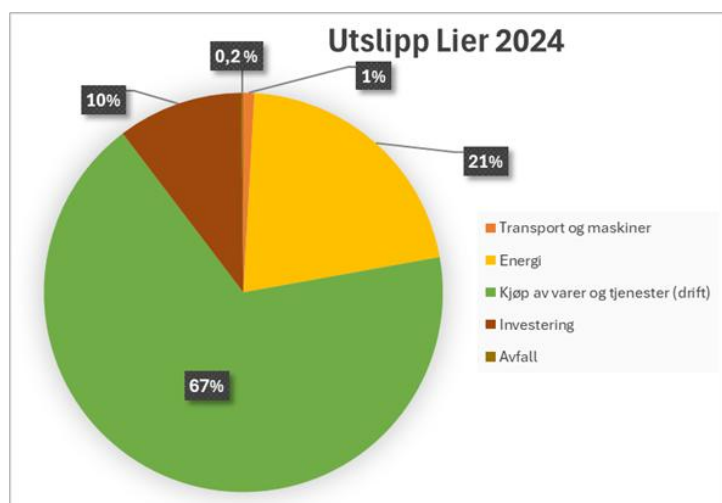
Lier kommune har et delmål om at egen virksomhet skal være klimanøytral innen 2025. Målet gjelder direkte utslipp, og indirekte utslipp fra elektrisitet og fjernvarme. Direkte utslipp er det som slippes ut direkte fra eksempelvis eksosrør på biler og fabrikkpiper innenfor kommunens grenser. Indirekte utslipp skjer andre steder i Norge eller verden som følge av forbruk av varer og tjenester i kommunes drift og investeringer.

Siden 2017 har det blitt laget et klimagassregnskap for Lier kommunes egen virksomhet. Klimagassregnskapet viser kommunens klimagassutslipp, både for direkte og indirekte utslipp (ihht GHG protokollen). Det nyeste klimaregnskapet ble utarbeidet for året 2024.

Utslippene fra transport, maskiner og elektrisitet går ned

Utslippene fra transport og maskiner er redusert med om lag 50 % sammenlignet med 2022. Denne nedgangen kan trolig tilskrives redusert kjørelengde og økt bruk av elektriske kjøretøy. Den betydelige reduksjonen i utslipp indikerer en positiv utvikling i kommunens arbeid med å fase ut fossile transportmidler og effektivisere mobilitetsbehovet.

I likhet med 2022 er det heller ikke i 2024 kjøpt opprinnelsesgaranti for strømforbruket. Dette medfører at utslippsberegningene må baseres på en europeisk strømmiks. Til tross for høyere utslippsfaktor, har kommunen klart å redusere utslippene i denne kategorien betydelig. Dette skyldes en nedgang i strømforbruket. Det er en betydelig innsats som har gitt utslag i lavere utslipp. Beregningene tar også hensyn til andelen fjernvarme og egenprodusert solenergi.

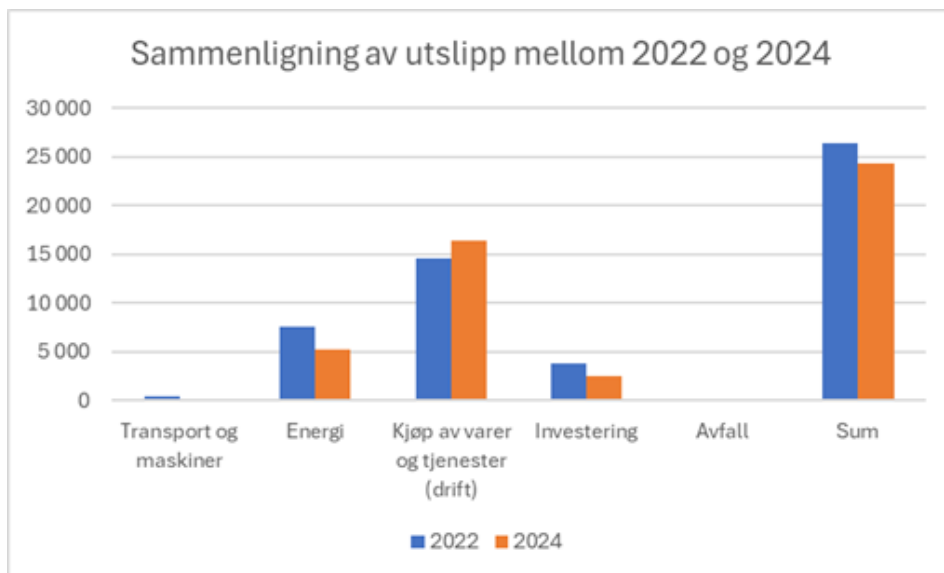
Figur 4: Klimagassutslipp for Lier kommunes virksomhet i 2024, fordelt på kategori og underkategorier (kilde: Norconsult – klimaregnskap 2024)

Utslippene fra drift og investering er størst

Kategoriene *drift* og *investering* er basert på økonomiske data strukturert etter KOSTRA-modellen. Disse beregningene er særlig følsomme for valg av metodikk, og egner seg best til intern sammenligning over tid innen samme kommune. På bakgrunn av usikkerhet i beregningsgrunnlaget i 2022, ble det besluttet å gjennomføre nye beregninger for både 2022 og 2024 med en konsistent metodikk og oppdaterte utslippsfaktorer. Dette gir et mer pålitelig sammenligningsgrunnlag.

Resultatene viser en moderat økning i utslipp fra kategorien *kjøp av varer og tjenester*. Samtidig har utslippene fra *investeringer* gått ned, som følge av en betydelig reduksjon i utgiftene til *vedlikehold, byggetjenester og nybygg*. Totalt sett har kommunen hatt en svak økning i utslipp fra økonomiske transaksjoner siden 2022.

Avfall utgjør en relativt liten andel av de totale klimagassutslippene, men har andre miljømessige konsekvenser som gjør det til en viktig kategori å følge opp i arbeidet med videre utslippsreduksjoner.

Figur5: Endringen i klimagassutslipp fra 2022 til 2024, fordelt på kategori og underkategorier (kilde: Norconsult – klimaregnskap 2024)

Samlet sett viser beregningene en moderat reduksjon i klimagassutslipp fra 2022 til 2024, tilsvarende ca. 2 000 tonn CO₂-ekvivalenter, eller 7,9 %. Denne reduksjonen skyldes hovedsakelig lavere energiforbruk og reduserte investeringer. For å oppnå ytterligere utslippskutt anbefales det å vurdere innkjøp av opprinnelsesgaranti for strøm, samt å gjennomføre en målrettet gjennomgang av de økonomiske transaksjonene som bidrar mest til utslipp (se kommunens klimaregnskap for mer detaljer).

Prioriteringer i handlings- og økonomiplanperioden

I klimabudsjettet 2027-2030 er det beskrevet konkrete tiltak for å kutte utslippene fra kommuneorganisasjonen. Det er vanskeligere for Lier kommune å påvirke utslippsreduksjoner direkte for liersamfunnet. Tiltak er likevel foreslått. Under er det listet opp konkrete tiltak i ulike tabeller. Alle tiltak er også beskrevet under tabellene.

Klimaeffekten er i mange av tiltakene utfordrende å beregne, fordi effekten kommer an på omfanget av aktiviteter, når de gjennomføres og hvordan effekten av andre tiltak påvirker utslippskutt fra disse. Der det er beregnet reduksjoner er det tatt utgangspunkt i hvor mye det anslås at tiltaket vil redusere utslippene sammenlignet med forventet utslippsnivå dersom tiltaket ikke blir gjennomført det aktuelle året (se referansebanen).

Klimatiltak

Direkte utslipp

Reduksjoner vises i tonn CO2 ekvivalenter

Beløp i 1000 kr

Klimatiltak	Kostnad 2027	Totalkostnad 2027-2030	Langsiktig Sektor økonomisk effekt	Kilde	Langsiktig reduksjon
01. Arealplanlegging som tilrettelegger for redusert transportbehov	0	0	0 Veitrafikk	Personbiler	1 507,0
02. Delta i Buskerudbysamarbeidet	300	1 200	0 Veitrafikk	Personbiler	0,0
03. Gjennomføre kampanjer for å få flere til å gå, sykle og ta kollektivt	20	80	0 Miljøledelse	Personbiler	3 517,0
04. Tilrettelegge for sykkel, gange og kollektivt	0	0	0 Veitrafikk	Personbiler	1 005,0
05. Trygg sykkelparkering på mobilitetsknutepunkter (tiltaket foreslås kuttet)	75	300	0 Veitrafikk	Personbiler	0,0
06. Trygg sykkelparkering ved kommunens virksomheter	0	0	0 Veitrafikk	Personbiler	0,0
07. Utskifting av fossile maskiner og tyngre kjøretøy til fossilfrie	0	0	0 Veitrafikk	Personbiler	0,0
08. Utskifting av fossile tjenestebiler til elbiler	0	0	0 Veitrafikk	Personbiler	0,0
09. Etablere ladepunkter ved kommunens virksomheter	0	0	0 Veitrafikk	Personbiler	0,0
Sum	395	1 580	0		6 029,0

Beskrivelse klimatiltak

1. Arealplanlegging som tilrettelegger for redusert transportbehov

Det daglige transportbehovet bestemmes i stor grad av avstanden mellom hjem og arbeidsplass, og avstand til barnehage, skoler, butikker og andre servicetilbud. Gjennom arealplanlegging med nærhet til daglige gjøremål og god tilrettelegging for kollektivtransport, sykkel og gange, reduseres både transportbehovet og behovet for egen bil. Estimert utslippskutt forutsetter 8% reduksjon i privattransport.

2. Delta i Buskerudby-samarbeidet

Buskerudbyen jobber for bedre fremkommelighet og bedre bymiljø. Gjennom Buskerudbyen mottar Lier belønningsmidler som er viktig for kommunens arbeid med å tilrettelegge for grønn mobilitet. Buskerudbyen har i flere år jobbet for å få en byvekstavtale med staten for å få mer forutsigbarhet og større økonomisk handlekraft.

3. Gjennomføre kampanjer for å få flere til å gå, sykle og ta kollektivt

Drive målrettet informasjon- og holdningsarbeid, blant annet gjennom kampanjer som Hjertesone, markering av verdens sykkel dag og trafikksikker kommune. Utslippsreduksjonen forutsetter omfattende holdnings- og informasjonsarbeid som medfører 7% utslippsreduksjon.

4. Tilrettelegge for sykkel, gange og kollektivt

Tilrettelegging for økt gange, sykkel og kollektivt finansieres både gjennom midler fra Lier vei, vann og avløp KF og Buskerudbyen (statlige belønningsmidler).

5. Trygg sykkelparkering på mobilitetsknutepunkter

Videreføre ordningen med gratis sykkelparkering i sykkelparkeringsboksene ved Høvik skole og i Lierbyen (kollektivknutepunktet), i tillegg til nytt punkt ved pendlerparkeringen på Heiatoppen. Tiltaket foreslås kuttet.

6. Trygg sykkelparkering ved kommunens virksomheter

Det ble satt av 100.000 kroner i investeringsmidler i 2022 til flere sykkelparkeringer ved kommunens virksomheter. Arbeidet er ikke ferdigstilt og videreføres i 2027.

Finansiering: Avsatte investeringsmidler.

7. Utskifting av fossile maskiner og tyngre kjøretøy til fossilfrie

Utskifting av maskiner og tyngre kjøretøy som i dag går på fossilt drivstoff til utslippsfrie alternativer, som for eksempel går på elektrisitet eller biogass. Dette lar seg ikke gjøre uten ekstra finansiering, og det bør også søkes om ekstern støtte via blant annet Klimasats.

8. Utskifting av fossile tjenestebiler til elbiler

Bilparken skiftes gradvis ut ettersom blant annet leasingavtaler går ut. Beredskap og andre hensyn skal ivaretas.

9. Etablere ladepunkter ved kommunens virksomheter

Det ble satt av 3,7 millioner kroner i investeringsmidler i 2022 til nye ladepunkter og oppgradering av eksisterende ladepunkter jf. Temaplan for elbilladepunkt. Tiltaket videreføres i 2027.

Indirekte utslipp

Reduksjoner vises i tonn CO2 ekvivalenter

Beløp i 1000 kr

Klimatiltak	Kostnad 2027	Totalkostnad 2027-2030	Langsiktig økonomisk effekt	Sektor	Kilde	Langsiktig reduksjon
10. Delta i kommunenettverk for klimaomstilling	65	260	0	Annet	Annet	0,0
11. Delta i nettverket Norsk senter for sirkulærøkonomi (NCCE)	30	120	0	Annet	Annet	0,0
12. Delta i Klimasats-prosjektet Klimakrav i anskaffelser	0	0	0	Innkjøp	Annet	0,0
13. Lage og drifte et system ombruk av møbler og utstyr i kommunens drift	150	600	0	Innkjøp	Annet	0,0
14. Klimakommunikasjon	90	240	0	Annet	Annet	0,0
15. Klimakalkulator i arealplanleggingen	0	0	0	Annet	Annet	0,0
16. Oppfordre landbruksnæringen i Lier til bruke klimakalkulatoren og gjennomføre klimatiltak	0	0	0	Jordbruk	Annet	0,0
17. Opprettholde Miljøfyrtårn i kommunens virksomheter	150	600	0	Miljøledelse	Annet	0,0
18. Redusere matsvinn ved kommunens omsorgsvirksomheter	0	0	0	Annet	Annet	0,0
19. Styrking av energiledelse gjennom energi- og driftsoppfølging	0	0	0	Energiforsyning	Elektrisitetsproduksjon og annen energiforsyning	0,0
20. Tiltak for å redusere fremmedvann på avløpsnett	0	0	0	Avfall og avløp	Avløp	0,0
21. Utarbeide klimagassregnskap for kommunens drift (tiltaket foreslås kuttet)	170	340	0	Miljøledelse	Annet	0,0
22. Utskiftning av gatelys til LED-armatur	0	0	0	Energiforsyning	Tjenester tilknyttet transport	960,0
23. Vurdere tilleggsanbud på massivtre ved store byggeprosjekter	0	0	0	Bygg	Annet	0,0
24. Rehabilitering av bygg fremfor riving og ombruk av materialer i byggeprosjekter	0	0	0	Bygg	Bygg og anlegg	0,0
25. Bygge kommunale bygg og rehabiliteringsprosjekter i passivhusstandarden	0	0	0	Bygg	Elektrisitetsproduksjon og annen energiforsyning	0,0
26. Liers klima- og miljøpris 2027	35	70	0	Annet	Annet	0,0
Sum	690	2 230	0			960,0

Beskrivelse klimatiltak

10. Delta i kommunenettverk for klimaomstilling

Kommunenettverk for klimaomstilling har siden 2016 vært en samarbeidsarena for kommuner på Østlandet. Formålet med nettverket er å være et handlingskraftig innovativt nettverk som jobber målrettet med klimagassreduksjon og omstilling til lavutslippssamfunnet. Nettverket består av 24 kommuner. Det er lagt en delfinansiering fra hver av kommunene til drift.

11. Delta i nettverket Norsk senter for sirkulærøkonomi (NCCE)

Gjennom å delta får kommunen tilgang til et stort nettverk, kompetanse og ressurser i arbeidet med sirkulærøkonomi og bærekraftig ressursbruk.

12. Delta i Klimasats-prosjektet "klimakrav i anskaffelser"

Lier kommune er del av Vest-Viken Innkjøpssamarbeid (VVI). Drammen kommune har ansatt en treårig prosjektarbeider som skal bidra til at kommunene systematisk etterspør og krever klimavennlige løsninger i sine anskaffelser. Prosjektet er støttet av Klimasats.

13. Lage og drifte et system for ombruk av møbler og utstyr i kommunens drift

Legge til rette for og drifte et system som sikrer ombruk av møbler, IKT-utstyr og andre gjenstander i kommunens egen drift. Satsningen forventes på sikt å kunne gi større besparelser enn kostnader.

14. Klimakommunikasjon

Formidle hva innbyggere og næringsliv selv kan gjøre for å redusere klimagassutslipp gjennom blant annet foredrag, arrangementer og å benytte kommunens nettside. På nettsiden finner man en klimakalkulator skal gjøre det enkelt å regne på eget klimagassutslipp og klimaeffekt av vaner og valg i hverdagen. Kalkulatoren kan også brukes i undervisning på eksempelvis skoler og arbeidsplasser.

15. Klimakalkulator i arealplanleggingen

Kommuneplanens bestemmelse § 7-3 stiller krav om plan for redusert klimabelastning (pbl. § 11-9 nr. 6 og 8). Ved utarbeidelse av reguleringsplan for utbygging til næringsformål og offentlig formål av enhver art eller ved utbygging av tre eller flere boenheter, skal det redegjøres for valg av materialer og tekniske løsninger med tilhørende energi- og klimagassbudsjett. Planen skal klargjøre på hvilken måte utbyggingen bidrar til målsettingen om et klimanøytralt liersamfunn innen 2030, og Liers mål om å bli et lavenergi- og lavutslippssamfunn. Kalkulatoren er utarbeidet som et overordnet og forenklet verktøy for å synliggjøre klimagassutslipp i reguleringsplan-arbeidet. Klimakalkulatoren vil både bli brukt på utvikling av næringsprosjekt og private boliger.

16. Oppfordre landbruksnæringen i Lier til å bruke klimakalkulatoren og gjennomføre tiltak

Klimakalkulatoren i landbruket er et digitalt verktøy som er spesielt utviklet for landbruksnæringen og gir bonden oversikt over utslipp og hvilke muligheter som finnes både for å redusere utslipp og binde karbon på gårdsnivå. Kommunen skal bidra ved å informere om mulighetene den gir, blant annet tilskudd til klimarådgivning gjennom Regionalt miljøprogram (RMP). Rådgivningstjenesten (NLR) og organisasjonene jobber tett med produsentene om klimarådgivning og klimaprojekter. Kommunen forvalter flere tilskuddsordninger i landbruket og kan bruke eksisterende plattformer og møteplasser til å informere om klimatiltak.

17. Opprettholde miljøfyrtårn i kommunens virksomheter

Miljøfyrtårn er en del av kommunens kvalitet- og miljøstyringssystem. Alle virksomheter skal være sertifisert.

18. Redusere matsvinn ved kommunens omsorgsvirksomheter

I 2022 ble det gjennomført et prosjekt for å redusere matavfallet ved kommunens sykehjem med flere gode resultater. Prosjektet er ikke ferdigstilt og videreføres i 2027.

19. Styrking av energiledelse gjennom energi- og driftsoppfølging

Det arbeides kontinuerlig med energioppfølging og energieffektiveringstiltak i kommunens bygg. Kompetanseheving av personell er viktig for å ha et høyt fokus på mest mulig effektiv energibruk.

20. Tiltak for å redusere fremmedvann på avløpsnettet

Det er opprettet et kildesorteringsteam som arbeider med å kartlegge ledningsnettet og finne feilkoblinger og innlekking for å redusere fremmedvann på avløpsnettet. Dette er et svært viktig tiltak for å redusere vannmengden og videre energiforbruk ved pumpestasjoner og renseanlegg. Det er per nå vanskelig å anslå hva dette vil utgjøre i redusert energiforbruk.

Finansiering: Innenfor ramme.

21. Utarbeide klimagassregnskap for kommunens drift

Det har blitt utarbeidet et klimaregnskap for Lier kommunes egen drift siden 2017. Klimagassregnskapet for Lier kommunes virksomhet tar utgangspunkt i Greenhouse Gas Protocol (GHG-protokollen), en internasjonal anerkjent standard for å regne ut fotavtrykksbaserte klimagassutslipp for organisasjoner og virksomheter. Tiltaket foreslås kuttet.

22. Utskiftning av gatelys til LED-armatur

Utskifting av gatelys til LED-armatur. En overgang til gatelys med LED-armatur reduserer forbruket fra 125w til 40w per armatur. Det har de siste årene blitt skiftet ut ca. 500 armaturer i året.

23. Vurdere tilleggsanbud på massivtre ved store byggeprosjekter

Tre som byggemateriale bidrar til redusert CO₂-innhold i atmosfæren ved å erstatte mer klimabelastende materialer og gjennom karbonlagring.

24. Rehabilitering av bygg fremfor riving og ombruk av materialer i byggeprosjekter

Det skal prioriteres rehabilitering av eksisterende bygningsmasse fremfor riving og nybygg. Kommunen skal benytte livsløpsanalyser (LCA)/(LCC) av materialer i kommunale byggeprosesser for å finne helhetlige løsninger med lavest klima- og miljøpåvirkning. Både ved nybygg og totalrenovering.

25. Bygge kommunale bygg og rehabiliteringsprosjekter i passivhusstandarden

For å redusere behovet for oppvarming bør passivhusstandard velges i alle byggeprosjekter og større rehabiliteringer.

26. Grønne Liers klima- og miljøpris 2027 og 2029

Dele ut to klima- og miljøpriser i forbindelse med Lierdagene 2027 og 2029:

- Grønne Liers klima- og miljøpris for barn og unge
- Grønne Liers klima- og miljøpris for personer, bedrifter og organisasjoner

EN KOMMUNE I OMSTILLING

Behovet for omstilling

Norske kommuner erfarer at velferdsstatens grunnleggende rammevilkår er i rask endring. Dette setter kommunenes omstillingsevne under press. Den økonomiske situasjonen blir stadig strammere. Både Helsepersonellkommisjonens rapport (NOU 2023: 4) og Perspektivmeldingen 2024 (Meld. St. 31 (2023–2024)) beskriver utfordringene fremover, der behovet for tjenester vil øke samtidig som det blir knapphet på helsepersonell. Kommunekommisjonens første delutredning (NOU 2026: 1) og utredningen Den nye velferdskommunen (NOU 2026: 6) viser at utviklingen framover vil kreve nye måter å organisere, prioritere og levere tjenester på.

Lier kommune møter et mer komplekst oppgavebilde. Perspektivmeldingen som ble utgitt av regjeringen i 2024 peker på tre nasjonale hovedutfordringer. Disse er:

- Kamp om arbeidskraften. Det blir færre yrkesaktive bak hver pensjonist.
- Behov for omstilling. Inntektene fra petroleumssektoren vil avta, samtidig som offentlige utgifter vil øke som følge av den demografiske utviklingen. Økt spenning i verden krever også en sterkere satsing på beredskap og sikkerhet. Konsekvensene av klimaforandringer blir tydeligere og krever omstilling til et samfunn med lavere utslipp.
- Fortsatt riktig prioritering av tjenester som følge av at andelen barn og unge blir lavere, mens eldre vil øke i antall. Forventningene til hva det offentlige skal løse av oppgaver er økende.

Dette utfordringsbildet vil påvirke kommunal sektor generelt og Lier kommune i årene som kommer.

Også Lier kommune står overfor en utvikling der behovet for tjenester øker raskere enn de økonomiske og menneskelige ressursene som er tilgjengelige. Samtidig skal kommunen lykkes med å sikre vekst gjennom kommunens stedsutviklingsprosjekter.

Kommunedirektøren mener velferdsinnovasjon og samskaping mellom kommuner, innbyggerne våre, næringsliv og andre representerer et mulighetsrom som må utforskes i årene fremover for å løse fremtidige utfordringer.

For å sikre et bærekraftig tjenestetilbud over tid, er det ikke tilstrekkelig å videreføre dagens drift gjennom mindre justeringer. Omstilling må forstås bredere enn effektivisering alene. Også organisering og ulike former for samarbeid er grep som må gjennomføres dersom dette bidrar til bedre ressursutnyttelse.

Behov for omstilling i Lier kommune

I likhet med flertallet av kommunene i Norge har Lier de siste årene merket et økende press på kommuneøkonomien, noe som tvinger frem et behov for omstilling. Nedenfor er det nevnt noen hovedutfordringer som må løses i perioden 2027-2030:

- **Økende behov for tjenester:** Enkeltelever i skolene med spesielle utfordringer knyttet til helse og/eller læring krever mer ressurser enn tidligere. Et økende antall yngre mennesker med funksjonsnedsettelse vil trenge botilbud med pleie- og omsorgstjenester de neste årene.
- **Den demografiske utviklingen:** Kommunens frie inntekter bestemmes i stor grad av den demografiske utviklingen med større andel eldre og lavere andel barn og unge. For å kunne møte et økende behov for pleie- og omsorgstjenester, må det vris ressurser fra blant annet skoleområdet til helse, omsorg og velferd. Skolestrukturen gjør dette krevende da befolkningsprognosene tilsier at små skoler nord i kommunen vil ha et lite elevgrunnlag fremover, mens kapasiteten må bygges ut i sør.
- **Rentenivået** er forventet å ligge høyere enn i tidligere prognoser. Samtidig har Lier kommune et offensivt investeringsprogram som vil føre til høyere gjeldsgrad de neste årene. Dette innebærer at en større andel av de frie inntektene må gå til å dekke renter og avdrag fremover.
- **Frie inntekter:** Lier kommune har, i likhet med mange andre kommuner, noen år bak seg med store merinntekter fra skatt. Dette har bidratt til overskudd og tilførsel av midler til disposisjonsfondet i vår kommune. Omleggingen av inntektssystemet og utfasing av skattearter, som har gitt merinntekter, gir lavere sannsynlighet for slike merinntekter fremover. Lier kommune har nå en skatteinngang på ca. 105% av landsgjennomsnittet. Tidligere lå vi på ca. 110%. Etter inntektsutjevning er skatteinngangen ca. 101% av landsgjennomsnittet i 2026.
- **Områdeutvikling og vekst:** Lier kommune har høye ambisjoner om områdeutvikling og tilrettelegging for utvikling og befolkningsvekst. Fjordbyen er et stort utviklingsprosjekt som kan gi kommunen nærmere 20.000 nye innbyggere i løpet av noen tiår. For å lykkes med dette prosjektet kreves det store infrastrukturtiltak, og noen av disse må finansieres av kommunen. Dette er infrastruktur som må bygges i forkant av at befolkningsveksten kommer. Kommunen er derfor avhengig av å ha et økonomisk handlingsrom til å investere i forkant.
- **Prisvekst i byggebransjen:** Lier kommune har et høyt investeringsprogram. Handlingsprogrammet legger opp til å investere for 2,6 milliarder kroner de neste ti årene (eksklusive vann og avløpsinvesteringer). Dette vil medføre at gjeldsgraden øker til 141 %. Erfaringene er at byggekostnadene har gått opp de siste årene. Oppdatert kalkyle for Tranby skole gir en prisøkning på 44 millioner kroner som følge av prisvekst i byggesektoren.

Kommunen må utvikle nye måter å løse oppgavene på. Teknologi, digitalisering, automatisering og kunstig intelligens vil være viktige virkemidler for å bruke ressursene bedre og redusere presset på arbeidskraften. Samtidig kan ikke teknologi alene løse utfordringene. Den må kombineres med endringer i arbeidsprosesser, organisering, kompetanse og samarbeid på tvers av fagområder.

Utviklingen innebærer også at Lier kommune ikke kan videreføre dagens tjenestenivå på alle områder samtidig som nye og voksende behov skal dekkes. I tillegg til å endre måten tjenester leveres på, må kommunen gjøre tydelige prioriteringer mellom oppgaver, tjenester og tjenestenivå innenfor de ressursene som er tilgjengelige. Dette vil kreve tydelige politiske valg.

Betydningen av et eventuelt salg av den operative virksomheten i Vardar AS

Før sommeren ble det kjent at det er inngått en avtale mellom styret i energiselskapene Vardar AS og Å Energi AS om salg av Vardars operative virksomhet til Å Energi. Dersom transaksjonen gjennomføres, vil det kunne gi et ekstraordinært utbytte til eierkommunene i Vardar på 2 milliarder kroner. Dette tilsvarer et utbytte på 260 millioner kroner for Lier kommune.

Dagens eierstrategi i Vardar tilsier at minimum 50 % av overskuddet skal utbetales som utbytte. Det innebærer at øvrig verdiskapning forblir i selskapet og bidrar til langsiktig utvikling av selskapet. Dette har vært en form for sparing for kommunen. I handlingsprogrammet for 2026-2029 er det budsjettert med et utbytte fra Vardar på om lag 15 millioner kroner per år. De årlige utbyttene fra Vardar kanaliseres i dag inn i driften av kommunens tjenester.

Dersom salget av den operative virksomheten til Vardar gjennomføres, og verdiene overføres til eierkommunene i form av ekstraordinært utbytte, må den langsiktige forvaltningen av disse verdiene ivaretas av kommunen. Kommunedirektøren vil fremme en sak til kommunestyret om den langsiktige forvaltningen fremover. Det anbefales derfor at dette mulige salget ikke innarbeides i handlingsprogrammet på annen måte enn at utbyttebudsjettet videreføres på dagens nivå.

Hovedgrep i Lier kommune i perioden 2027-2030

Lier kommune må arbeide langs flere spor samtidig. Dette innebærer å:

- Utnytte ressursene bedre gjennom effektivisering og forbedringer av driften.
- Ta langsiktige valg, og gjøre tydelige prioriteringer i hvilke tjenester og tjenestenivå som skal tilbys.
- Utvikle nye måter å løse oppgavene på, blant annet gjennom teknologi og nye arbeidsformer.

- Styrke samspillet med innbyggere, frivillighet, andre kommuner og øvrige samfunnsaktører.

Lier kommune er inne i en omstilling som vil påvirke hvilke tjenester og tjenestenivå innbyggerne kan forvente fremover. Å lykkes forutsetter at Lier kombinerer tiltak som er gjennomførbare på kort sikt, med grep som gir nødvendig effekt på lang sikt.

Vedtatte omstillingstiltak

Kommunestyret har vedtatt omstillingstiltak i sak 74/24, 79/25 og i handlingsprogrammet for 2026. De fleste omstillingstiltakene er gjennomført, men det er også noen tiltak som skal gjennomføres frem mot 2028. Tabellen nedenfor viser vedtatte omstillingstiltak, summert per utvalgsområde.

Utvalg	2024	2025	2026	2027	2028
Formannskap, stab, felles	-1 618	-6 202	-8 477	-9 902	-10 627
Helse, omsorg og velferd	-6 344	-32 070	-43 230	-47 430	-47 430
Oppvekst, kultur og idrett	-6 300	-11 900	-18 185	-18 185	-18 335
Miljø og plan	-3 000	-7 550	-7 850	-7 850	-7 850
Landbruk og næring	-100	-1 434	-2 545	-145	-145
Kommunale foretak	-3 875	-6 175	-9 025	-11 275	-11 275
Totalt	-21 237	-65 331	-89 312	-94 787	-95 662

Summen av vedtatte tiltak utgjør 95,7 millioner kroner per år fra 2028.

Omstilling i utvalgsområdene 2027-2030

Det må gjennomføres flere større omstillingstiltak fremover for å tilpasse driften til budsjettrammene, og oppnå et driftsresultat nærmest mulig handlingsregelen på 1,75 %. Nedenfor omtales de største omstillingstiltakene det jobbes med i utvalgsområdene.

Utvalg for helse, omsorg og velferd

Det er iverksatt omstillingsprosesser innen kommunalområdet.

Omstillingsprosessen til psykisk helse og rus er sluttført, og virksomheten har tilpasset driften til rammene. Det er i tillegg utviklet et nytt tjenestetilbud til brukere med tyngre psykiske lidelser innenfor eksisterende budsjett. Tilbudet vil stå ferdig i 2027.

Tjenester til voksne med funksjonsnedsettelse har store utfordringer med å tilpasse driften til vedtatte rammer. Virksomheten har over tid hatt et høyt merforbruk. Mye av merforbruket er knyttet til bruk av overtid, sykevikarer og ekstra innleie. Virksomheten har en høy utskifting av avdelingsledere, noe som gjør det utfordrende å drive omstilling og gjennomføre endringsprosesser. Det er gjennomført flere omstillingstiltak, og virksomheten vil i årene som kommer også måtte gjennomføre flere tiltak for å kunne tilpasse driften til vedtatte rammer.

Hjemmetjenesten gjennomfører en omstillingsprosess fordi virksomheten over tid har hatt et høyt merforbruk. Virksomheten har en økning av yngre brukere med et høyt nivå av tjenester i hjemmet, også som en følge av manglende botilbud. Gjennomgang av vedtak og tjenester er nødvendig for å tilpasse driften.

Det er igangsatt en ny omstillingsprosess høsten 2026 innenfor virksomheten forvaltning helse og bolig. Det er behov for et bedre samarbeid mellom instansen som fatter vedtakene innenfor helse- og omsorgstjenestene og de som skal yte tjenestene i kommunen. Målet med omstillingen er bedre samsvar mellom tildeling av tjenester og innbyggerens faktiske behov. Det vil være grunn til å tro at dette vil føre til en mer effektiv drift, fordi mange av arbeidsprosessene mellom virksomhetene med fordel vil kunne forenkles. Samtidig vil dette føre til en kortere vei mellom innbygger som søker tjenester i kommunen og de som skal gi tjenesten.

Høsten 2026 er det igangsatt et sykefraværsprosjekt, «*Alle på jobb*», i kommunalområdet helse, omsorg og velferd. Prosjektet vil pågå over tre år, med en evaluering etter ett år. Prosjektet vil ha definerte målgrupper og konkrete tiltak, der resultater vil kunne måles i form av både kvalitative og kvantitative data. Formålet med prosjektet er å få systematisert arbeidet med å redusere sykefraværet i Lier kommune. Det er rimelig å anta at en reduksjon av sykefraværet vil ha positiv påvirkning på andre indikatorer som tilfredshet på medarbeiderundersøkelser og økonomistyring. Flere virksomheter med et høyt merforbruk har også et høyt sykefravær. Det blir derfor viktig å kunne få en nedgang i sykefraværet for å sikre bærekraftige tjenester for fremtiden.

NAV og flyktningetjenesten har samarbeidsprosjektet «Inkluderende Lier». I prosjektet jobber de samme ansatte i delte stillinger mellom NAV og flyktningetjenesten for å minimere dobbeltarbeid og få flyktninger raskest mulig ut i arbeid og selvforsørgelse. Prosjektet jobber for å utnytte kommunens samlede ressurser på en mer effektiv måte.

Det pågår mange digitaliseringsprosesser innenfor utvalget. Innføring av helseteknologiske løsninger på sykehjem, i det enkelte bofellesskap og hos våre innbyggere skal bidra til at flere kan bo lenger i eget hjem. Ved innføring av nytt fagsystem i 2027, vil dette føre til mer effektive arbeidsprosesser, ruteoptimaliseringsprogram med antatt store effekter for planlegging av daglig drift i tjenesten, og en enklere arbeidshverdag for de ansatte med bruk av tale til tekst i journalføringen. Dette vil føre til at arbeidet utføres på en annen måte, og at vi kan benytte ressursene mer effektivt. Det er viktig at vi har fokus rettet mot å ta ut

gevinster ved innføring av ny teknologi, slik at vi ikke bare øker kvaliteten i tjenestene, men også tar ut økonomiske effekter ved reduksjon i personell.

Utvalg for oppvekst, kultur og idrett

Skolene i Lier skal drifte innenfor vedtatt budsjett og merforbruket innen grunnskole må bort. For å få til dette må skolene ligge så tett på lærernorm som mulig. I tillegg skal pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT) inn tidlig i prosessen knyttet til vurderingen av behov for individuelt tilrettelagt opplæring (ITO) for å veilede skolene i tilpasset opplæring og organisering. Det er iverksatt et arbeid der hver skole har nedsatt en økonomigruppe som skal analysere den økonomiske situasjonen på skolen og finne egnede tiltak. Prosjektet ledes av en styringsgruppe tverrfaglig sammensatt fra økonomi, PPT, oppvekst og tillitsvalgt. Rektorkollegiet jobber sammen for å få driften av skolene i balanse. Størstedelen av skolenes budsjett går til lønninger, og skolene må ned på antall ansatte for å holde budsjettet.

Det er til oppstart av skoleåret 2026/2027 svært få elever i velkomstklassen på Høvik skole. Det har vært gjennomført en omorganisering som følge av dette, og det vurderes om tilbudet for en periode skal settes på vent. Dersom elevtallet i velkomstklassen forblir lavt, er det til elevenes beste at de tilhører egen nærscole og at de mottar sin undervisning på eget trinn og i egen klasse.

Lier kommune er en langstrakt kommune med 11 grunnskoler spredt rundt om i bygda. Flere av skolene har mye ledig areal, mens andre skoler har sprengt kapasitet. Selv om skolebehovsplanen ble vedtatt så sent som i 2025, har de økonomiske forutsetningene endret seg betraktelig for kommunen. Å se på kretsgrensene på nytt for en mer effektiv skolestruktur vil kunne være et mulig tiltak.

Helsetjenesten for barn, unge, familier og gravide har startet digitaliseringsprosjektet «Fra tale til utkast», der referat fra brukermøter skrives automatisk ned som utkast. Dersom dette er vellykket og kan tas i bruk i hele virksomheten, forventes det på sikt og gi redusert tidsbruk på administrative oppgaver for fagpersonell. Mulig gevinst er foreløpig ikke beregnet.

Kultur og fritid har hatt løpende arbeid med omstilling, noe som har pågått siden 2024. Omstillingsprosesser har vært nødvendig for at virksomhetens drift skal være tilpasset budsjettrammen.

Utvalg for miljø og plan

For å møte strammere økonomiske rammer må kommunen ikke bare redusere kostnader, men investere i løsninger som gjør bygg og geodata mer effektive over tid. Teknologi,

utviklingskapasitet og strategisk kompetanse er investeringer som skal redusere behovet for både nye årsverk og ekstern bistand.

Det investeres i kunstig intelligens (KI) og økt automatisering. Det arbeides nå konkret med prosjekter som KI-basert mottakskontroll og automatisering av enkle byggesaker, digital veiledning, automatisert dokumentkontroll, automatiserte karttjenester og en juridisk KI-klient.

Gevinsten vil bli realisert gjennom raskere saksbehandling, færre mangelfulle søknader, mindre manuelt arbeid og bedre ressursutnyttelse.

Det skal gjennomføres digitalisering av eldre reguleringsplaner. Om lag 130 planer finnes i dag kun som skannede kart og mangler den digitale strukturen som kreves for fremtidig automatisering, KI-støtte og kravene i ny nasjonal standard for digitale arealplaner. Dette vil gi bedre datakvalitet, raskere saksbehandling, enklere planavklaringer og et bedre grunnlag for automatisering og KI.

Utvalget for landbruk og næring

Kommunedirektøren har besluttet retningslinjer for ansvarlig bruk av kunstig intelligens (KI) i arbeidet. I avdeling for landbruk og miljø brukes KI-verktøyet Copilot som et støtteverktøy for å effektivisere og forbedre arbeidsprosesser, særlig innen tekstproduksjon, oppsummering av dokumenter, strukturering av saksgrunnlag, idéutvikling og planlegging. Alle faglige vurderinger, skjønnsmessige avveininger og konklusjoner utarbeides og kvalitetssikres imidlertid av ansvarlig saksbehandler. Verktøyet fungerer som et supplement til fagkompetansen, ikke som en erstatning for den.

Avdelingen har så langt gode erfaringer med bruk av KI. De viktigste gevinstene er økt effektivitet, bedre kvalitet på skriftlige dokumenter og mer tid til faglige vurderinger, innbyggerdialog og oppfølging av saker. KI bidrar også til bedre oversikt i komplekse saker og gjør det enklere å gjennomføre utviklings- og prosjektarbeid som ellers kan være vanskelig å prioritere.

Erfaringene viser at gevinstene er størst når ansatte har god fagkompetanse, bruker KI som et støtteverktøy og kvalitetssikrer alt innhold før det tas i bruk. Samtidig er det viktig å følge kommunens krav til informasjonssikkerhet, personvern og kildekritikk. Riktig brukt er KI et nyttig hjelpemiddel som kan bidra til mer effektiv og kvalitativt god oppgaveløsning.

Utvalget for Formannskapet – Stab

Lier kommune er blant de kommunene i Norge som har lavest utgifter per innbygger til administrative funksjoner. Det er positivt at kommunen har lave administrasjonskostnader. Samtidig er det viktig at organisasjonen har tilstrekkelig støtteresurser til å få til omstilling og utvikling i tjenestene.

Kommunedirektøren gjennomgår alle administrative funksjoner for å optimalisere dem og frigjøre ressurser som kan understøtte omstillingsprosesser i de andre utvalgsområdene. Spesielt ser kommunedirektøren at organisasjonen vår bør styrke seg på å ta i bruk KI på en koordinert og helhetlig måte, samt sørge for at digitaliseringsprosjekter gjennomføres slik at vi får hentet ut mest mulig effektiviseringsgevinster.

Budsjettering av omstillingstiltak 2027-2030

I forbindelse med omstillingssakene i 2024 og 2025 utredet kommunedirektøren flere budsjettkutt enn de som ble vedtatt. Kommunedirektøren har sett seg nødt til å legge inn enkelte av de tiltakene som er utredet, men ikke vedtatt, i årets forslag til handlingsprogram. Der tiltak er hentet fra en tidligere omstillingssak, er dette merket spesielt i de økonomiske tiltakstabellene under utvalgsområdene. Alle tiltak som er utredet, men ikke tidligere vedtatt, ligger vedlagt handlingsprogrammet med konsekvensvurderinger.

I tillegg til de konkrete innsparingstiltakene som foreslås i handlingsprogrammet for 2027, er det lagt inn et nytt omstillingstiltak fra 2028 med 1,5 millioner kroner, økende til 4,5 millioner kroner fra 2030. Dette omstillingstiltaket er fordelt mellom utvalgsområdene etter budsjettandeler. For å realisere disse innsparingene, vil kommunedirektøren bygge på de fire hovedprinsippene og tiltakene som er nevnt over. Ytterligere konkretisering av tiltak vil skje ved fremleggelsen av handlingsprogrammet for 2028.

Summen av nye forslag til innsparing og omstilling i utvalgsområdene i årets handlingsprogram fremkommer i tabellen nedenfor.

		2027	2028	2029	2030
1	Innsparingstiltak som er tidligere utredet	-3 193	-3 943	-4 710	-4 910
2	Omstilling fra 2028	0	-1 500	-3 500	-4 500
3	Andre forslag for 2027	-2 049	-3 381	-3 381	-3 381
	Totalt	-5 242	-8 824	-11 591	-12 791

1. Dette er innsparingstiltak som er utredet i forbindelse med kommunestyresakene om omstilling i juni 2024 og juni 2025, men ikke vedtatt. Noen av disse forslagene er nå lagt inn i kommunedirektørens beslutningsgrunnlag. Konsekvensvurderinger finnes i eget vedlegg.

2. Høsten 2026 har utvalgsmrådene et kostnadsnivå som ligger om lag 30 millioner kroner over budsjettrammen. Det vises til 2. tertialrapport. Kommunedirektøren forutsetter at nødvendige omstillinger for å tilpasse driften til de økonomiske rammene finner sted høsten 2026. Fra 2028 forventer kommunedirektøren at arbeidet med omstilling i utvalgsmrådene vil gi ytterligere økonomiske effekter. Disse må konkretiseres i løpet av 2027.
3. Kategorien «Andre forslag» inneholder effektiviseringsgevinster og nye innsparingstiltak som foreslås innført fra 2027. Dette gjelder beregnede gevinster fra transportprosjektet, effektivisering som følge av tilpasning av organiseringen til nytt elektronisk pasientsystem, samt redusert kveldstilbud ved dagsenteret på Fosshagen og stenging av Tranby seniorsenter på helligdager.

Fordeling av effektiviseringsuttak, kostnadsreduksjoner og innsparinger på utvalgsmrådene sees nedenfor:

	2027	2028	2029	2030
OKI	-2 765	-5 562	-7 147	-8 058
HOV	-1 952	-2 808	-3 617	-4 021
UMP	-525	-350	-584	-400
ULN	0	-7	-16	-20
FM-stab	0	-97	-227	-292
Totalt	-5 242	-8 824	-11 591	-12 791

I rammetabellene i utvalgsmrådene er tidligere utredede tiltak i omstillingssakene i 2024 og 2025 merket på følgende måte: HP 27 «utvalg» «år» «tiltaksnummer» «tekst». Dette refererer til tiltaksbeskrivelsen i vedlegget som inneholder alle tidligere utredede, ikke vedtatte omstillingstiltak. Eksempel: «HP27 OKI 25.20» er tiltak 20 fra omstillingssak i 2025 for utvalg for oppvekst, idrett og kultur.

Investeringsbudsjettet

Kommunestyret har vedtatt et omfattende investeringsprogram for 10-årsperioden 2027-2036. De økonomiske beregningene som ligger til grunn for handlingsprogrammet viser at det ikke er mulig å gjennomføre disse investeringene etter den tidsplanen som er vedtatt, uten at handlingsreglene brytes. Beregningene som ligger til grunn, er omtalt i kapitlet «10-årig investeringsplan».

Kommunedirektøren foreslår i årets handlingsprogram at ferdigstillelse av ny Tranby skole flyttes fra 2030 til 2034. Både Tranby Arena og Tranby skole er store investeringer som får stor innvirkning på handlingsrommet til drift i mange år fremover. Det er behov for noen år til å betale ned låneopptak til Tranby Arena før investeringen i ny skole gjennomføres.

UTVALG FOR OPPVEKST,
KULTUR OG IDRETT

Innledning

Utvalg for oppvekst, kultur og idrett (OKI) omfatter alle tjenestene og virksomhetene under oppvekstsektoren, samt kulturvirksomhetene som ligger organisatorisk under kommunalområdet samfunnsutvikling og kultur. Tjenestene omfatter barnehage tilbud, grunnskoleopplæring, voksenopplæring, barnevern, helsetjenesten barn, unge, foreldre og gravide, pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT), folkehelse, kulturskole og de fleste tjenestene innenfor kultur og fritid.

Alle barn og unge har rett til omsorg, utvikling, læring og deltagelse i samfunnet, uavhengig av forutsetninger. Tjenestene samhandler på tvers for å utvikle gode oppvekstsvilkår. Barn og unge skal utvikle kunnskap, ferdigheter og holdninger som grunnlag for livsmestring og for å kunne delta i arbeid og fellesskap. Barn skal høres i alle saker som angår dem, og Lier kommune har en egen standard for barnerettighetsvurderinger.

Status

Lierskolen og lierbarnehagen har blant annet felles kvalitetsplan; «Lekeglede, lærelyst og livsmestring», felles veileder for «Atferd som utfordrer - forståelse og tiltak» og en felles plan for inkluderende barnehage- og skolemiljø.

Det er innført mange gode tiltak for livsmestring gjennom et samarbeid mellom skoler, helsetjenesten, PPT, politiet, Inn på tunet, Barnevakten og Sunne og aktive liunger (SAL). Organisering av livsmestringstiltak i modellen Sunne og aktive liunger med barnehagen og skolen som gjennomføringsarena sikrer langsiktig innsats over tid som når alle barn og unge. Kulturskolen er forankret i opplæringsloven og gir undervisning av høy kvalitet i et bredt utvalg av kunstfag. Kulturskolen samarbeider med andre virksomheter og frivilligheten. Virksomheten forvalter en friplassordning som skal ivareta deltakelse for barn fra lavinntektsfamilier, men arbeider også generelt for å motvirke utenforskap og for å skape gode oppvekstsvilkår og levende nærmiljøer i kommunen.

Kultur og fritids kjerneoppgaver er knyttet til en bred innsats rettet mot forebygging, frivillighet og folkehelse. Tjenesteområdet har en bred portefølje av tjenesteyting opp mot lavterskel møteplasser, tilgjengelige aktivitetsområder som turløyper, nærmiljøanlegg, badeplasser og skøytebaner, samt et bredt samarbeid med frivillige lag og organisasjoner. Samfunnsutvikling, identitet og demokrati er andre kjernefokus for kultur og fritid. Særlig med bibliotek, kulturarv og formidling som verktøy. Tilrettelagte aktiviteter, fritidskontakter, Liunggjengen og fritidsveiledning er med på å sikre meningsfulle hverdager for alle innbyggere, uavhengig av funksjonsnivå.

Utfordringer

Økonomi er skolenes hovedutfordring. Skolene strever med å holde seg innenfor tildelt budsjett. Vesentlige punkter er:

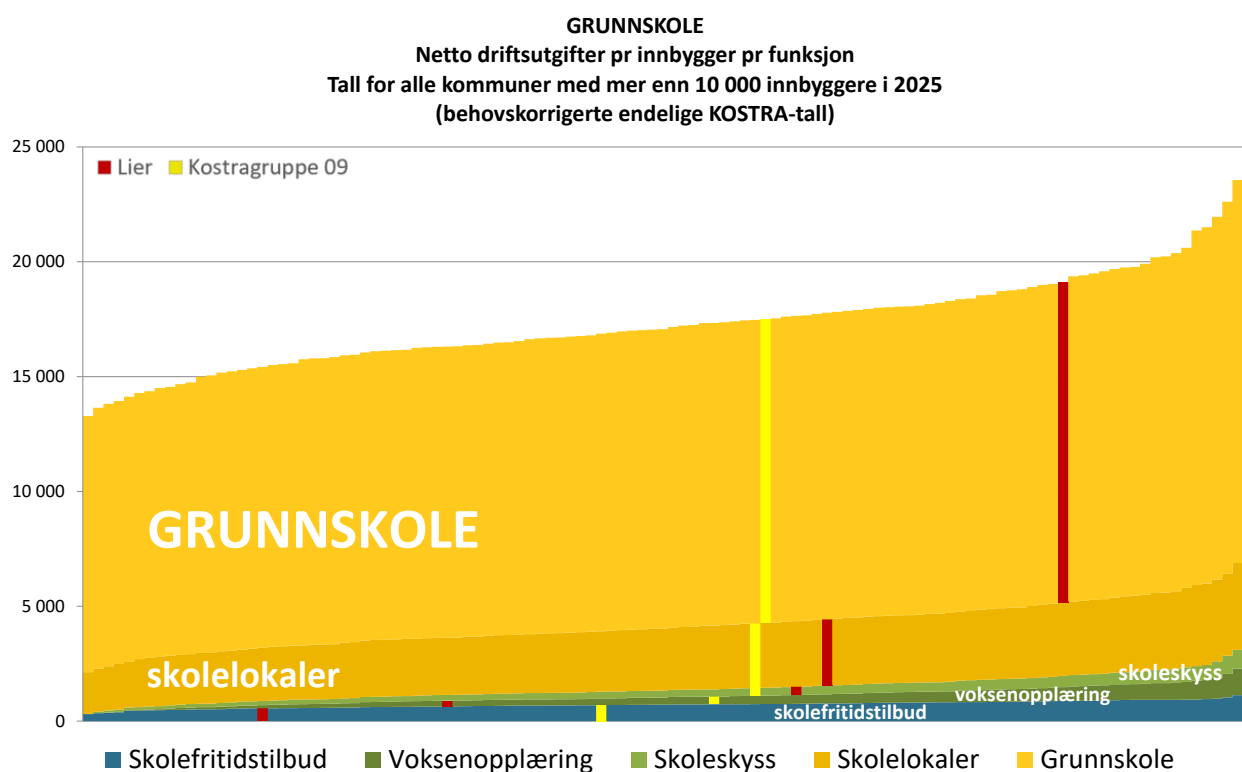
- Lier kommune bruker mer ressurser enn blant annet kommunegruppe ni til individuelt tilrettelagt opplæring (ITO) og personlig assistanse.
- Merforbruk til undervisningspersonale i det ordinære opplæringstilbudet knyttet til bemanning over lærernorm
- Elever med forsterket opplæring i norsk er økende.
- Elever uten vedtak, men med behov for særskilt tilrettelegging grunnet ulike diagnoser, psykiske utfordringer, ufrivillig skolefravær og elever som opplever et utrygt skolemiljø, krever flere ulike yrkesgrupper for å håndtere dette. Denne elevgruppa er også økende.
- Å rekruttere nyutdannede er en stor kostnad da de fleste kommer med master og lønnes i henhold til dette. Skolesektoren har fått en økt ramme på 3 millioner til dette formålet. Økt utgift er beregnet til 9 millioner kroner ut fra ansatte per skole i 2019 sammenliknet med ansatte i 2026. Det er 111 flere årsverk med lang utdanning/master i 2026 enn hva som var i 2019. Beregningen på 9 mill. betyr 81.000 kr i snittøkning per årsverk (inkl. sos. kostnader). Det vil være en økt kostnad hvert år fremover, helt til alle har master.
- Gratis kjernetid i SFO kompenserer ikke for tidligere foreldrebetaling. Det gjør at det blir flere barn pr. ansatt. Det er økende grad av elever med særskilte behov, og disse barna har samme behov i tiden etter undervisning. Denne ordningen øker behovet for SFO-ansatte.
- Kun tre kommunale barnehager gir et press på å drifte mest mulig økonomisk på grunn av tilskuddsordningen til de private barnehagene.
- Kommunale barnehagebygg som er 30 - 40 år gamle med manglende vedlikehold gjør barnehagene mindre attraktiv.
- Varierende antall kvalifiserte søkere til pedagogstillinger.
- Tidvis høyt sykefravær og utfordringer med mangel på kompetente vikarer i barnehagene.
- Å gi foreldrene barnehageplass der de ønsker.
- Kommunen trenger flere fosterhjem i egen kommune. Det er mange fosterhjem i Lier, men få av dem har barn plassert fra barneverntjenesten i Lier.
- Det er lange ventelister på enkelte fag i kulturskolen og manglende ressurser til å utvikle tilbudet.
- Økte sosio-økonomiske og demografiske utfordringer gir direkte utfordringer i de forbyggende aktivitetene. Økt krav til bemanning og kompetanse for å hindre utenforskap og skape trygge oppvekstvilkår og arbeidsvilkår, gjør drift av lavterskeltilbud sårbar.

- Det er de siste årene investert i nye aktivitetsanlegg og friluftsområder. Å opprettholde kvaliteten, samtidig som driften er nedjustert de siste årene, krever tøffe prioriteringer.
- Det ble i 2026 trukket inn mulighet for å søke på en rekke tilskuddsordninger for barn og unge og innen psykisk helse. Endringen skulle forenkle kommunens arbeid med tilskuddssøknader. Dersom Lier kommune ikke får tildelt økte midler for 2027 ut over hva som ble tildelt i 2026, vil helsetjenesten ikke ha mulighet til å videreføre stillinger for utekontakter eller for psykolog på videregående skole. Dette er meldt inn som behov fra virksomheten for økte midler i 2027, men ikke sett mulig å legge inn i kommunedirektørens budsjettforslag for perioden 2027 – 2030.

Sammenligninger med andre kommuner

Lier har vurdert sine kostnader i 2025 opp mot alle kommuner med mer enn 10 000 innbyggere, samt KOSTRA-gruppe 9, per tjenesteområde. Plasseringen til Lier er i figuren under markert med rødt og plasseringen til gjennomsnittet i KOSTRA-gruppe 9 er markert med gult.

Skole og PPT

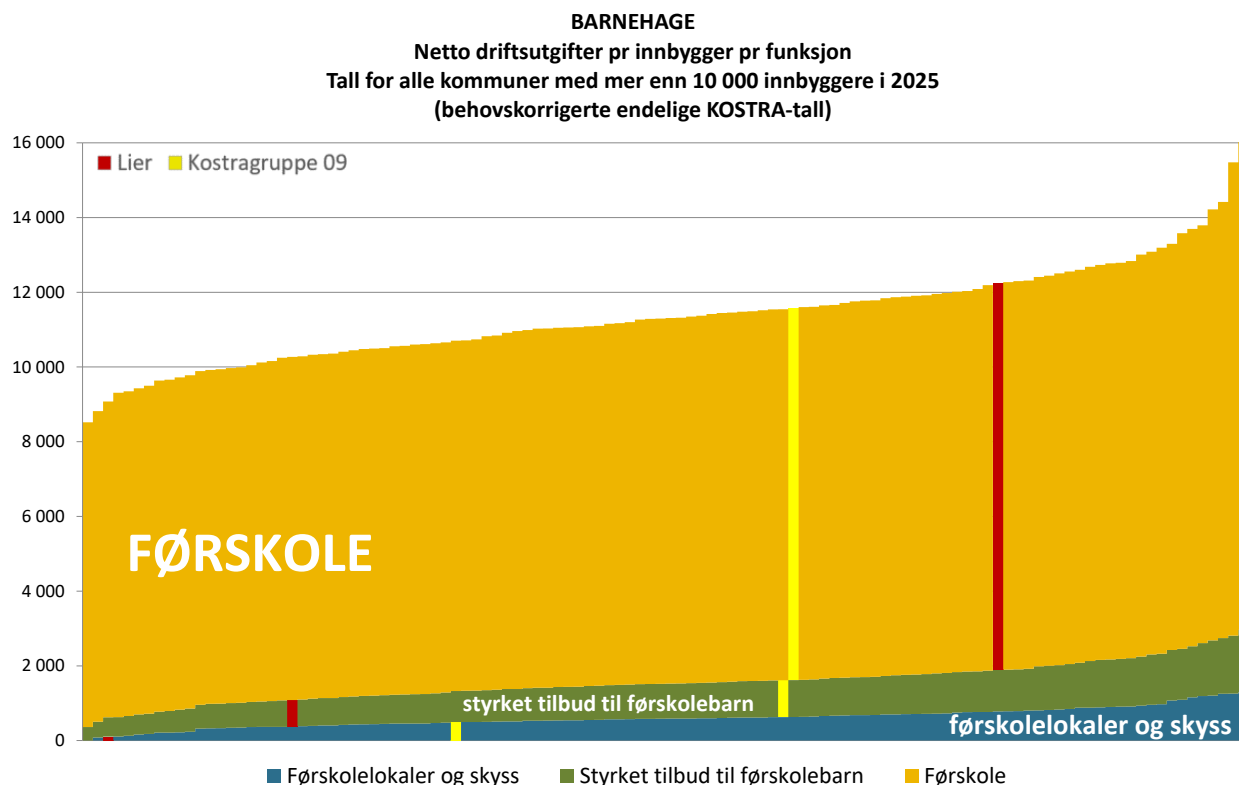

GRUNNSKOLE	Lier	KOSTRA gruppe 09	Buskerud	Drammen	Asker	Landet uten Oslo
Grunnskole	13 967	13 229	12 849	11 836	12 286	13 211
Voksenopplæring	249	338	263	268	286	356
Skolefritidstilbud	555	700	630	674	745	732
Skolelokaler	2 887	2 811	2 808	2 494	2 951	2 783
Skoleskyss	358	337	298	180	283	333
TOTALT	18 015	17 415	16 848	15 451	16 550	17 415

Grunnskole. Behovskorrigerte kostnader per innbygger, kroner

Slik det kommer frem av figur og tabell over, har kommunen fem sammenligningstall innen grunnskole. Den største andelen av kostnader går til samleposten "Grunnskole". Dette er en sum av alle kostnader knyttet til undervisning. Lier ligger fortsatt høyest av de vi sammenligner oss med. Lier ligger 5,6% høyere enn KOSTRA-gruppe 9. Dette er den samme avstanden som vi hadde i 2024. Totale kostnader til skole per innbygger er 3,5% høyere enn KOSTRA-gruppe 9. Lier har lave kostnader til voksenopplæring og SFO.

Barnehage

BARNEHAGE	Lier	KOSTRA gruppe 09	Buskerud	Drammen	Asker	Landet uten Oslo
Førskole	10 338	9 941	9 703	9 183	9 987	9 778
Styrket tilbud til førskolebarn	713	986	940	1 010	840	916
Førskolelokaler og skyss	104	497	572	509	405	701
TOTALT	11 155	11 424	11 214	10 702	11 232	11 395

Barnehage. Behovskorrigerte kostnader per innbygger, kroner

I tabellen over har ordinær bemanning fått benevnelsen førskole. I praksis er dette bemanning i kommunale barnehager og tilskudd til private barnehager, inklusive kapitaltilskudd for kostnader til lokaler for private barnehager. Lier har meget lave kostnader til barnehagelokaler. Dette skyldes at kommunen har få kommunale barnehager, og at kompenseringen for kostnader til private barnehagers lokaler ikke er skilt ut fra det samlede tilskuddet de får per barn.

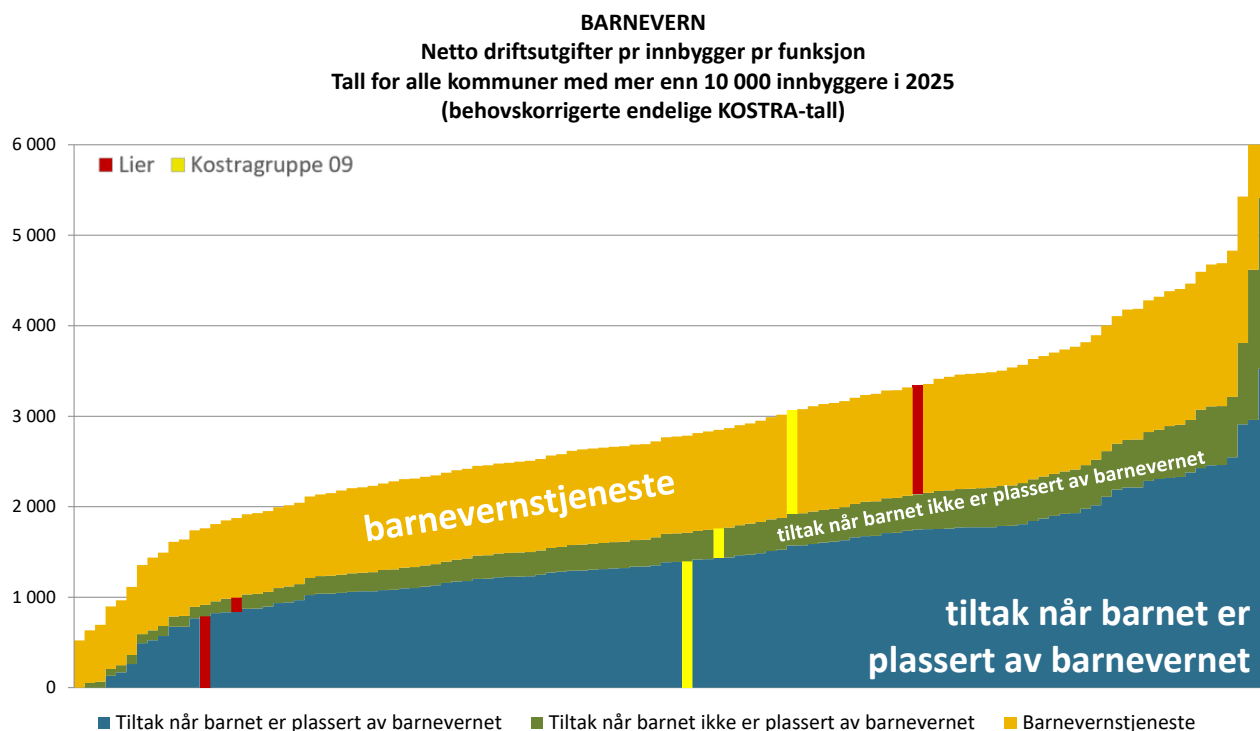
Lier har mange private barnehager. Disse dekker rundt 90 % av alle barn som går i barnehager i Lier. Kostnadene i våre kommunale barnehager ligger til grunn for tilskuddene vi gir til de private. Lave kostnader i kommunale barnehager er derfor førende for de totale kostnadene for barnehagesektoren. Førskole, som viser hva det ordinære tilbudet i kommunen koster og som utgjør 90 % av totalen, har økt med 11% fra 2024. Dette er en langt større kostnadsøkning enn KOSTRA-gruppe 9, som øker med 5%. Hovedårsaken til dette er at det kommunale tilskuddet til private barnehager har økt mer i Lier enn i andre kommuner. Lier ligger likevel forholdsvis lavt når det gjelder kostnader på barnehageområdet.

Styrket tilbud i Lier er redusert fra 2024 til 2025. Det samme gjelder for KOSTRA-gruppe 9.

Barnevern

De samlede nettoutgiftene til barnevern i Lier er lavere enn i KOSTRA-gruppe 9 og øvrige sammenligningskommuner, med unntak av Asker. De lave totalutgiftene skyldes at kommunen har vesentlig lavere utgifter til tiltak, både når barnet er plassert og ved tiltak i hjemmet.

Selve driften av barneverntjenesten ligger derimot høyere enn sammenligningsgrunnlaget, med 1 201 kroner per innbygger i Lier mot 1 147 kroner i KOSTRA-gruppe 9. Tjenesten jobber målrettet med forebygging og tidlig oppfølging i tråd med barnevernsreformen som trådte i kraft 01.01.2022. Tett oppfølging fra tjenesten og treffsikre hjelpetiltak bidrar til å redusere behovet for mer omfattende og kostbare plasseringstiltak utenfor hjemmet.

BARNEVERN	Lier	KOSTRA gruppe 09	Buskerud	Drammen	Asker	Landet uten Oslo
Barnevernstjeneste	1 201	1 147	1 025	893	995	1 090
Tiltak når barnet ikke er plassert av barnevernet	158	327	287	234	448	332
Tiltak når barnet er plassert av barnevernet	789	1 396	1 311	1 352	262	1 433
TOTALT	2 148	2 869	2 622	2 480	1 705	2 856

Barnevern. Behovskorrigerende kostnader per innbygger, kroner

Kultur og idrett

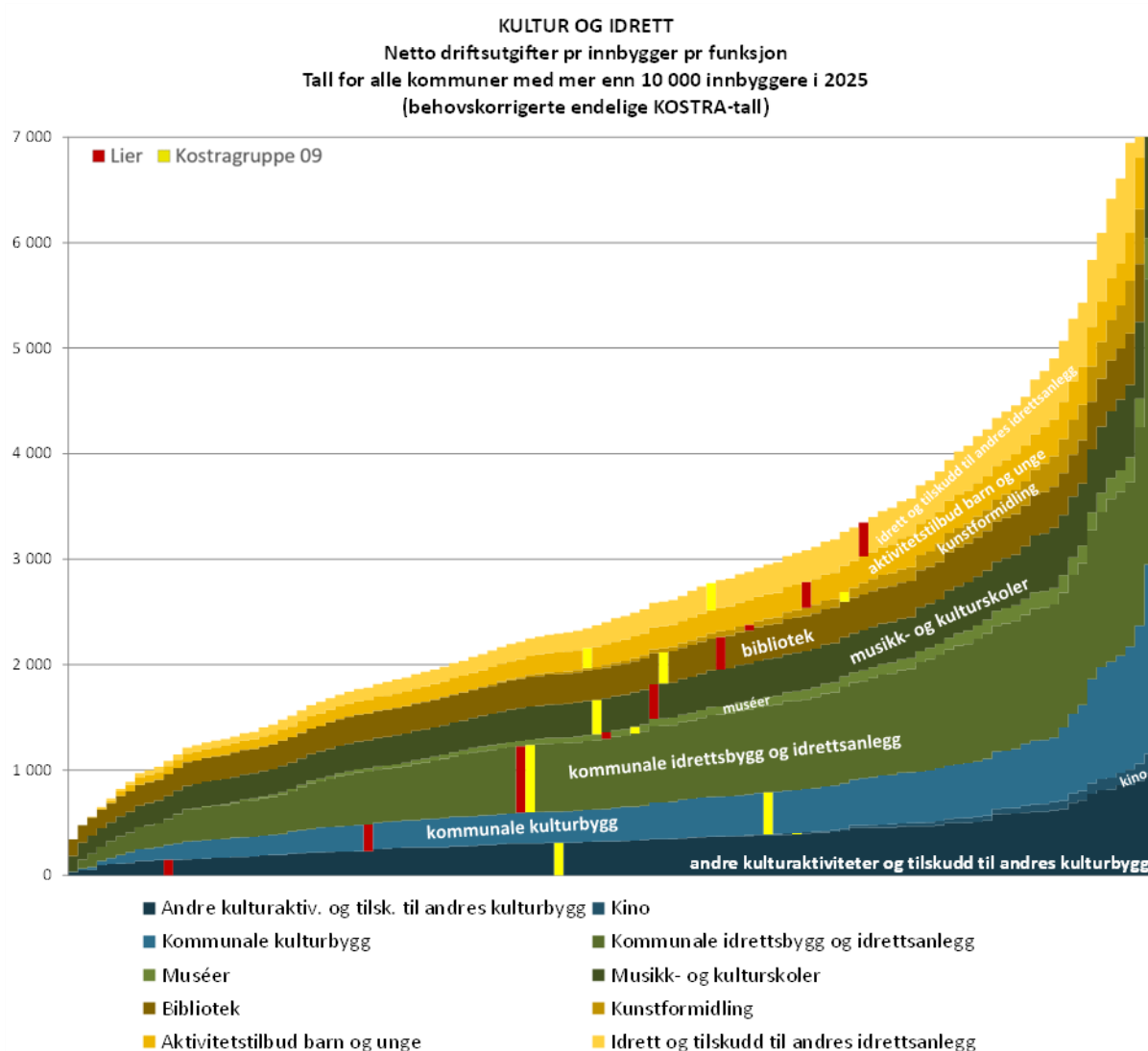
Tabellen under viser at kultur og idrett i Lier driftes billigst i utvalget. Det er stor variasjon i netto kostnader til kultur og idrett mellom kommunene i sammenligningen.

I Lier kommune er hovedvekten av driften konsentrert om forebyggende aktiviteter, gjennom et bredt spekter av tiltak rettet mot alle deler av befolkningen, men med særlig tyngde på barn og unge. Tilgangen på natur, kultur, idrett, kunnskap og møteplasser er med på å sikre gode oppvekst- og livsvilkår. Kulturarv og friluftsliv driftes i Lier kommune i samme portefølje som kultur og idrett (Kostr 360 og 365), dette gir gode synergier i tjenesteutvikling og drift, og er med på å skape en helhetlig innsats på tvers.

Prioriteringen innen områdene kultur og idrett er også forskjellig fra kommune til kommune. Lier bruker klart mest på aktivitetstilbud til barn og unge, men det er innenfor en langt strammere samlet ramme. I motsatt ende ser vi at Lier bruker lite på bibliotek, kommunale kulturbygg, idrett og tilskudd til idrettsanlegg samt andre kulturaktiviteter og tilskudd til

kulturbygg. For idrett og tilskudd til idrettsanlegg kommer imidlertid gratis eller sterkt subsidiert tilgang til lokaler og anlegg inn som Liers viktigste bidrag. I Lier er det kommunen som eier og drifter de fleste idrettsanleggene, delvis i avtalebasert samarbeid med flere av idrettslagene. Kommunen stiller lokaler og anlegg gratis til disposisjon for lokale foreninger med tilbud til barn og unge, og har en subsidiert leie for foreninger med voksentilbud og for særlige arrangementer. Dette er en nødvendig forutsetning for all den aktivitet som sikres i frivillig regi.

Lier har ikke kino, men dette er heller ikke en stor netto kostnad i andre kommuner. Øvrige områder ligger nærmere gjennomsnittet i utvalget og gjennomsnittet i KOSTRA-gruppe 9 med hensyn til netto kostnader.

	Lier	KOSTRA gruppe 09	Buskerud	Drammen	Asker	Landet uten Oslo
KULTUR OG IDRETT						
Aktivitetstilbud barn og unge	244	190	213	208	374	230
Bibliotek	308	297	363	338	337	321
Kino		12	9		1	13
Muséer	61	64	83	76	76	88
Kunstformidling	56	90	145	338	4	147
Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg	320	258	234	133	104	268
Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg	630	638	618	643	1 544	822
Musikk- og kulturskoler	328	324	330	218	278	357
Andre kulturaktiviteter og tilskudd til andres kulturbygg	151	309	344	345	586	388
Kommunale kulturbygg	252	398	446	434	509	387
TOTALT	2 350	2 580	2 785	2 733	3 813	3 021

Kultur og idrett. Behovskorrigerte kostnader per innbygger, kroner

Satsingsområder

- Godt tverretatlig samarbeid må styrkes for å videreutvikle det tverrfaglige tilbudet til sårbare gravide og barn og familier der barnet har store og omfattende vansker. En organisering med et inntaksteam og et utadrettet team (LUT) for å gi et bedre og samordnet tilbud til denne gruppen er lagt til PPT og er under utvikling.
- Opplæringsloven og kvalitetsplanen for lierskolen og lierbarnehagen gir føringer om at flere barn skal ivaretas innenfor det ordinære barnehage- og skoletilbudet.
- Det må fortsatt jobbes med gode forebyggende tiltak og gode måter å håndtere vold og trusler. Kommunens veileder om adferd som utfordrer skal bidra til å styrke kompetansen til de ansatte i møte med disse barna.
- Søknadene fra hver av de 11 grunnskolene om sertifisering som dysleksivennlig skole ble sendt inn i juni 2026. Arbeidet følges opp.
- PPT er ute på skolene for å observere og veilede ansatte i klasseromssituasjoner. Dette for å kunne sette inn tiltak raskt når elever står i fare for å henge etter i sin læring eller det er utfordringer i læringsmiljøet. Tiltaket skal også sikre at PPT er tidlig inne for å se på organisering og bemanning før det henvises til PPT for sakkyndig vurdering.
- Arbeidet med livsmestring og folkehelse i skolen gjennom Sunne og aktive liunger (SAL) videreføres.
- Alle barn og unge i Lier skal ha mulighet til å delta jevnlig i minst en organisert fritidsaktivitet sammen med andre (ref. Fritidserklæringen).
- Alle barn og unge i Lier skal ha mulighet til å delta på åpne møteplasser i sitt lokalmiljø.

- Lier bibliotek skal ta en aktiv rolle som samfunnsutvikler i Lier ved å skape møteplasser som fremmer fellesskap, lokaldemokratisk engasjement og som bidrar positivt til helsefremmende lokalsamfunn.
- Lier kommune skal være en av Norges beste friluftslivskommuner. Alle innbyggere i Lier skal ha god tilgang på både enkle og ville naturopplevelser, sommer og vinter (ref. Anleggsplan for fysisk aktivitet, friluftsliv og idrett 2022-26).
- Placemaking, som er en metode for å skape gode offentlige rom for innbyggerne sammen med dem, brukes som verktøy for å skape tilgjengelighet, attraktivitet og brukervennlighet i stedsutvikling (ref. Fjordbyen, Tranby og Lierbyen).
- Økt mangfold og inkludering i kulturskolen, satsingsområde 1 i "La det blomstre - kvalitetsplan for Lier kulturskole 2023-2027", skal nås gjennom videre utvikling av kulturskolens breddetilbud og kulturkarusell i SFO-tiden.
- Fordypningsprogrammet er under utvikling, med mål om å favne alle kunstfagene i kulturskolen. Dette skal sikre barn og unge med særskilt interesse og talent mulighet til å fordype seg og utvikle sine ferdigheter lokalt i kulturskolen. Satsingsområde 2 i "La det blomstre - kvalitetsplan for Lier kulturskole 2023-2027".

Handlingsprogram 2027-2030

Mål

Samfunnsmål	Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2025	Mål 2027	Mål 2030
1 Levende landskap	1.2 Naturen skal være lett å ta i bruk gjennom et allsidig og attraktivt friluftslivstilbud.	HP. Nye friområder skal sikres kommunale driftsressurser. Dette øker tilrettelegging og tilgang til grønne Lier.	HP. Økte rammer for økt drift sikres årlig i HP. Måloppnåelse ved 100% dekning	-	100 %	100 %
2 Tilhørighet til bygda	2.2 Lier skal være blant Norges fremste frivillighetskommuner.	HP. Lier kommune skal ha en oppdatert og aktiv frivillighetspolitikk og etterleve denne	HP. Oppfølging av ny frivillighetspolitikk fra høsten 2023. Gjennomføre årlig frivillighetsmøte	-	Gjennomført	Gjennomført
		HP. Samarbeide tett med Lier Bygdetun, lokale foreninger, grunneiere og fylkeskommunen	HP. Årlige tilskudd og samarbeids-prosjekter med Lier Bygdetun i hht avtale. Gjennomførte samarbeids-prosjekter med frivillighet, andre lokale aktører og fylkeskommunen ut fra årlige prioriteringer	-	Vurdert som ivaretatt	Vurdert som ivaretatt
	2.7 Innbyggerne skal ha tilgang på attraktive arenaer for sosialt samvær og aktivitet	HP. Alle skal ha mulighet for deltakelse i aktuelle samvær og aktiviteter	HP. Det skal være bredde i tilbud – noe for alle. Deltakelse og inkludering skal sikres best mulig – alle skal ha reell tilgang og anledning. Vurderinger avklarer måloppnåelse.	-	Vurdert som ivaretatt	Vurdert som ivaretatt
		HP. Innenfor sine rammer og sitt mandat skal kulturskolen arbeide for at målet på 30% dekning av barn og unge i skolealder som har plass i kulturskolen nås. Publikum og uformelle deltakere teller ikke inn i målingen.	HP. Andel barn i grunnskolealder (6-15 år)	12,3 %	30,0 %	30,0 %
		HP. Kommunale flerbrukslokaler og uteanlegg skal være enkelt tilgjengelig	HP. Utleie til trening for barn og unge skal være gratis. Booking skal være digitalt og enklest mulig.	Ja	Ja	Ja
3 Livsmestring for alle	3.1 Lier skal ha helsefremmende og inkluderende barnehager og skoler som gir de beste muligheter for læring og sosial utvikling.	HP. Elevene i Lierskolen er robuste barn og ungdommer som takler hverdagen og er rustet for fremtidige utfordringer.	HP Ant. elever med bekymringsfullt fravær, trinn 3	-	Synkende	Synkende

Handlingsprogram 2027-2030

Samfunnsmål Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2025	Mål 2027	Mål 2030
		HP skolebidragsindikator 5.-7. trinn	-0,30	0,00	0,00
		HP. Skolebidragsindikator 1.-4. trinn	0,00	0,50	0,50
		HP. skolebidragsindikator 8.-10. trinn	0,4	0,4	0,4
	HP Elevene i Lierskolen opplever tilhørighet i et inkluderende fellesskap preget av trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd. De er robuste barn med et godt selvbilde som takler motgang og mestrer livene sine. Gjennom å utvikle kunnskap, ferdigheter og holdninger bidrar de til et samfunn preget av toleranse, respekt, åpenhet og inkludering.	HP. Elevundersøkelsen - mobbing 7. og 10. trinn	10,70	0,00	0,00
		HP. Grunnskolepoeng	43,40	43,80	43,80
		HP. Elevundersøkelsen - motivasjon, 7. og 10. trinn	3,40	3,86	3,86
		HP. Elevundersøkelsen - trivsel, 7. og 10. trinn	4,20	4,30	4,30
	HP Kulturskolen vil være et ressurscenter for integrering og samhandling mellom barn og unge med forskjellige oppvekstsvilkår og kulturer.	HP. Antall friplasser i kulturskolen (egen telling)	25	100	100
	HP Lierskolen skal gi den enkelte elev de beste muligheter for faglig og sosial utvikling.	HP. Gjennomføring av videregående skole etter 5 år (SSB)	84,0 %	85,0 %	85,0 %
	HP. Barn i Lier barnehagen er robuste, mestrer hverdagen og er rustet for fremtidige utfordringer.	HP. Foreldreundersøkelsen: Jeg har inntrykk av at barnehagen legger til rette for allsidig lek og aktiviteter.	4,7	4,8	4,8
		HP. Foreldreundersøkelsen: Jeg opplever å ha en god dialog med barnehagen om mitt barns utvikling.	4,60	4,70	4,70
	HP. Barnehagens spesialpedagogiske team gjennomfører spesialpedagogisk hjelp til barn i barnehagealder.	HP Pedagogtimer i barnas enkeltvedtak om rett til spesialpedagogisk hjelp gjennomføres som skrevet i enkeltvedtaket.	-	100 %	100 %
	HP. I Lierbarnehagen har vi fokus på inkluderende barnehagemiljø hvor alle barn opplever tilhørighet og vennskap	HP Jeg har inntrykk av at mitt barn trives i barnehagen.	4,8	4,8	4,8

Handlingsprogram 2027-2030

Samfunnsmål Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2025	Mål 2027	Mål 2030
	HP. Kulturskolen skal tilby undervisning av høy kvalitet	HP. Elever i fordypning	28	30	30
		HP. Tilfredshet tjenestemottaker (brukerundersøkelse)	5,2	4.7	4.7
	HP. PP-tjenesten bidrar til at arbeid i barnehagenes og skolenes ressursteam gjennomføres i tråd med gjeldende rutiner.	HP PP-tjenesten deltar i barnehagenes og skolenes ressursteam og bidrar til utvikling ift barn og elevers læring og utvikling	-	100 %	100 %
	HP. PP-tjenesten samarbeider med skolene og barnehagene om å videreutvikle et godt faglig og inkluderende læringsmiljø for elevene og en barnehage som gir barna gode forutsetninger for lek, læring og livsmestring.	HP. PP-tjenesten gjennomfører planlagt oppfølging av skolenes 1. trinn med observasjon og veiledning til lærere. Observasjon og veiledning i barnehagene etter avtale med styrere i barnehagene,	95,0 %	100,0 %	100,0 %
3.2 Liunger skal gis muligheter for utdanning, jobb eller annen meningsfull aktivitet.	HP Voksenopplæringen skal bidra til deltakernes samfunnsforståelse og livsmestring gjennom at opplæringstilbudet er tilpasset gruppen.	HP. Lese (A2 eller høyere)	62,0 %	80,0 %	80,0 %
		HP. Lytte (A2 eller høyere)	63,0 %	90,0 %	90,0 %
		HP. Muntlig (A2 eller høyere)	87,0 %	90,0 %	90,0 %
		HP. Skriftlig (A2 eller høyere)	75,0 %	80,0 %	80,0 %
	HP. Ventelisten i kulturskolen skal holdes på et forsvarlig lavt nivå og jevnlig rekruttering skal være i fokus	HP. Andel barn i grunnskolealder (6-15 år) på venteliste til plass i kulturskolen (KOSTRA)	1.5 %	1.5 %	1.5 %
3.3 Liunger som trenger bistand skal tilbys tjenester på riktig nivå i alle livets faser.	HP Helsetjenesten skal være en synlig og tydelig aktør inn i det helsefremmende arbeidet i skole og barnehage. Helsetjenesten skal bidra til et godt tverrfaglig arbeid rundt barn og unge som har behov for hjelpetjenester	HP. Hjemmebesøk fra sykepleier innen 14 dager etter hjemkomst	88,0 %	100,0 %	100,0 %
		HP. Andel barn med vedtak om IP og koordinator fra Helsetjenesten som har fått oppnevnt koordinator.	100,0 %	100,0 %	100,0 %
		HP. Andel gravide med svangerskapsjournal	89,0 %	90,0 %	90,0 %

Handlingsprogram 2027-2030

Samfunnsmål	Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2025	Mål 2027	Mål 2030
		HP. Barneverntjenesten skal være en synlig og delaktig aktør inn i barn og unges liv i kommunen med økt fokus på samhandling og samordning med andre hjelpetjenester. Det å jobbe forebyggende på alle nivå er viktig. Alle barn og unge skal føle tilhørighet, trygghet og personlig utvikling. Det skal jobbes med tidlig innsats inn i hjemmet, slik at barn kan få vokse opp hos sin familie og unngå å måtte flytte.	HP. Riktig hjelpetiltak til barn og unge, fokus på brukermedvirkning	80,0 %	90,0 %	90,0 %
			HP. Unngå å flytte barn ut fra sin familie	85,0 %	90,0 %	90,0 %
			HP. Økt bruk av familieråd og nettverksarbeid i alle saker	70,0 %	90,0 %	90,0 %
	3.5 Kommunen skal bidra til bedre helse og livssituasjon for Liunger med oppfølgingsbehov.	HP Kulturskolen skal tilby en bredde av tilrettelagte tilbud og være en inkluderingsarena for de med behov for tilrettelegging	HP. Antall elever i faste tilrettelagte tilbud (institusjonstilbudene telles ikke med)	12	25	25
		HP Med satsing på kompetanse og rekruttering vil vi sikre forsvarlige tjenester	HP. Andel saker i barnevernstjenesten med avvikende saksbehandlingstid, jf. Barnevernloven	0%	0%	0%
6 Kommunen som organisasjon	6.1 En attraktiv og nyskapende organisasjon med gjennomføringskraft.	HP felles - Lavt fravær blant kommunens ansatte	HP Felles - Fraværprosent	8,5 %	5,0 %	5,0 %
			HP. Fraværprosent barnehager	14,0 %	5,6 %	5,6 %
			HP. Fraværprosent Grunnskole	7,5 %	5,6 %	5,6 %
		HP Organisasjonsutvikling	HP Felles Mestringsklima (annethvert år)	4.1	4.5	4.5
			HP Felles Mestringsorientert ledelse (annethvert år)	4,1	4.4	4.4
			HP. Felles Etablere tilbakemeldingskultur, øke meldte avvik	1 394	470	470

Økonomi

Driftsbudsjett og rammeendringer Utvalget for oppvekst, kultur og idrett:

Beløp i 1000

Beskrivelse tiltak		Handlingsprogram			
		2027	2028	2029	2030
Opprinnelig budsjett		1 116 301	1 116 301	1 116 301	1 116 301
Vedtak forrige periode					
1	HP 24 Endring fra adjunkt til master lønn - økt lønnskostnad	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
2	HP 25 KS - Bygdetunet. Verbalpunkt 3.6	-400	-400	-400	-400
3	HP 25 KS - Martinsløkka. Verbalpunkt 3.5	2	5	5	5
4	HP 25 KS - Styrking leksehjelp, pilot. Verbalpunkt 3.2	-220	-220	-220	-220
5	HP 25 Økt kjøp av barnehageplasser i Asker kommune	0	-1 600	-1 600	-1 600
6	HP 26 KS Gratis svømming for et klassetrinn, verbalvedtak 3.2	0	-70	-70	-70
7	HP 26 KS Mentorordning ungdomsskole, verbalpunkt 3.5	150	150	150	150
8	HP 26 KS Skolebøker, verbalvedtak 3.4	-420	-420	-420	-420
9	HP 26 KS Sylling Bua Aktiv, verbalvedtak 3.1	35	35	35	35
10	HP 26 Nytt bibliotek på bakkeplan (FDVU)	0	800	800	800
11	HP 26 Nytt bibliotek på bakkeplan (leiepris)	0	1 600	1 600	1 600
12	HP 26 Teamleder Lier utadrettede team (LUT)	207	207	207	207
13	HP 26 Varslingssystem/beredskap ved alle skolene	0	0	2	2
Sum Vedtak forrige periode		-1 646	-913	-911	-911
14	Demografijustering				
	Demografi barnehage	0	-4 310	-10 775	-9 953
	Demografi Barnevern	0	-171	-428	-36
	Demografi grunnskole	0	-2 620	-6 550	-8 169
Sum Demografijustering		0	-7 101	-17 753	-18 158
15	Sum Budsjettendring fra i fjor	22 754	22 604	22 604	22 604
Konsekvensjusteringer		21 108	14 590	3 940	3 534
Konsekvensjustert ramme		1 137 408	1 130 890	1 120 240	1 119 835
Kostnadsreduksjon					
16	HP 27 FSK 25.7 Ta bort utvalgsmidler OKI/HOV	-250	-250	-250	-250
17	HP 27 Ny omstilling	0	-765	-1 783	-2 294
18	HP 27 OKI 25.20 Redusere antall overnattinger på leirskole til tre	0	-200	-200	-200
19	HP 27 OKI 25.21 Redusere antall personalmøter i barnehagene	-50	-50	-550	-550
20	HP 27 OKI 25.22 Stenge barnehager en ekstra uke sommer	-33	-33	-365	-365
21	HP 27 OKI 25.23 Redusere åpningstid SFO	-300	-600	-600	-600
22	HP 27 OKI 25.24 Redusere antall turer skyss barnehage	-15	-15	-150	-150

		Handlingsprogram			
Beskrivelse tiltak		2027	2028	2029	2030
23	HP 27 OKI 25.25 Ta betalt for halleie	-50	-100	-100	-100
24	HP 27 OKI 25.4 Avvikle spelet St. Halvard hvert 2. år	0	-200	0	-200
25	HP 27 OKI 25.5 Ikke gi tilskudd til særlige satsningsområder som f.eks Friluftslivets år	0	-200	0	-200
26	HP 27 OKI 25.6 Avvikle tilskudd til samfunnshus ol.	-400	-400	-400	-400
27	HP 27 Redusere budsjett barnevernet	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
28	HP 27 Transportprosjektet Innsparing (TOTALT OKI og HOV)	-947	-2 029	-2 029	-2 029
29	HP27 OKI 25.1 Avvikle ferieaktiviteter	-720	-720	-720	-720
	Sum Kostnadsreduksjon	-4 765	-7 562	-9 147	-10 058
	Nye brukere/kostnadsendring				
30	HP 27 1. tertial 26 Styrke Fritidskontakttjenesten	1 351	1 351	1 351	1 351
31	HP 27 1. tertial Miljøverkstedet Hallingstad	2 800	2 800	2 800	2 800
32	HP 27 Nye friområder skal sikres kommunale driftsressurser.	290	290	290	290
33	HP 27 Styrke virksomhet Kultur og Fritid	180	180	180	180
	Sum Nye brukere/kostnadsendring	4 621	4 621	4 621	4 621
	Vedtatte endringer				
34	HP 27 1. tertial Skolesjef	1 500	1 500	1 500	1 500
35	HP 27 1. tertial Unge Krefter: PS 48/2026 Unge i arbeid	366	0	0	0
	Sum Vedtatte endringer	1 866	1 500	1 500	1 500
	Annet				
36	HP 27 - reversering av HP 24 Endring fra adjunkt til master lønn - økt lønnskostnad	1 000	1 000	1 000	1 000
37	HP 27 Biblioteket på bakkeplan forskyvning	0	-2 400	120	120
38	HP 27 Innlemming øremerket tilskudd – kommunenes andel veiledning nye lærere	865	865	865	865
	Sum Annet	1 865	-535	1 985	1 985
	Nye tiltak og realendringer budsjett	3 587	-1 976	-1 041	-1 952
	Ramme 2027-2030	1 140 995	1 128 914	1 119 199	1 117 883

Beskrivelse av tiltakene

1. HP 24 Endring fra adjunkt til master lønn - økt lønnskostnad

Lærere (adjunkter) som slutter, erstattes stadig oftere av lærere med mastergrad (lektorer). Lektorer har høyere lønn. Rammen ble økt med 4 millioner kroner i 2024, med en nedtrapping til 3,5 millioner i 2025, 3 millioner i 2026 og 2 millioner i 2027. Beløpet i tiltaket er endringen fra 2026 til 2027. Tiltaket innebærer at deler av merutgiften må tas innenfor skolenes opprinnelige rammer fremover.

2. HP 25 KS - Bygdetunet. Verbalpunkt 3.6

Frivilligheten driver Bygdetunet hvor man kan oppleve lokalhistorie og det arrangeres mange arrangementer ved Bygdetunet. Stedet er en viktig identitetsbærer for kommunen og det er viktig at Bygdetunet har midler til å gjennomføre allerede oppstartet reguleringsarbeid. Kommunestyret la inn 0,4 millioner kroner i 2025 og 2026. Rammen tas ut fra 2027

3. HP 25 KS - Martinsløkka. Verbalpunkt 3.5

Lier kommune skal være en friluftskommune med et godt samarbeid med frivilligheten. Martinsløkka drives av frivilligheten og området gir mye tilbake til folkehelsen og turopplevelser. Frivilligheten er avhengig av forutsigbarhet, det settes av midler til Martinsløkka. Det ble bevilget 50.000 kroner i 2025 og økende til 58.000 kroner fra 2028.

4. HP 25 KS - Styrking leksehjelp, pilot. Verbalpunkt 3.2

Pilot med leksehjelp 1.-4. klasse på Hallingstad og Hegg skole. Prosjekt med oppstart skoleår 2025/2026 over to år med evaluering i etterkant. Formålet er å hindre utenforskap og gi leksehjelp til elever der foreldre har vanskeligheter for å gi leksehjelp hjemme. Styrking av leksehjelp totalbeløp 220.000. Ut ifra elevtall stipulert 80.000 Hallingstad og 140.000 Hegg skole med to timer per uke per klassetrinn på Hegg og én time per uke per klassetrinn på Hallingstad. Kommunedirektør avgjør fordeling og prosjektets omfang. Beløpet tas ut fra 2027, da dette var en 2-årig pilot.

5. HP 25 Økt kjøp av barnehageplasser i Asker kommune

I HP 25 ble rammene styrket med 1,6 millioner kroner for kjøp av barnehageplasser utenfor kommunen fram til og med 2026. På grunn av byggestopp utsettes utbygging av Heia barnehage til 2026. I HP 26 ble bevilgningen derfor forlenget ut 2027.

6. HP 26 KS Gratis svømming for et klassetrinn, verbalvedtak 3.2

Reduserte priser i svømmehall. Lier kommune skal tilrettelegge for at barn og familier kan være aktive og skape gode minner sammen i svømmehallen. Med oppstart 1.februar 2026 gjøres inngangsbillettene gratis for 4. klassetrinn. En voksen som er i følge med barn med gratis adgang får halv pris på voksenbillett. I tillegg innføres det hver fredag halv pris for alle under 16 år. Bevilgningen ble gitt for to år og tas ut fra 2027.

7. HP 26 KS Mentorordning ungdomsskole, verbalpunkt 3.5

Mentorbasert oppfølging av elever med utfordrende adferd i ungdomsskolen. Kommunedirektøren bes igangsette dialog med den ideelle organisasjonen Guttas Campus, eventuelt andre relevante ideelle eller faglige aktører, om etablering av en mentorbasert oppfølgingsordning for inntil 10 elever i ungdomsskolen med utfordringer knyttet til atferd. Ordningen skal gi tettere og mer individuelt tilpasset oppfølging, med mål om økt skolemestring og bedre tilknytning til skole og lokalmiljø. Kommunedirektøren gis mandat til å inngå avtale med én eller flere egnede aktører. Det legges til grunn at ordningen kan starte fra sommeren 2026. Evaluering av ordningen fremmes for politisk behandling etter skoleåret 2027–2028. Beløpet er lagt inn med helårsvirkning fra 2027.

8. HP 26 KS Skolebøker, verbalvedtak 3.4

Skolebøker. Det settes av ekstraordinære midler til innkjøp av trykte skolebøker for 1. - 4. trinn. Dette er en tilleggssatsing og erstatter ikke ordinær budsjettpost. Tiltaket følger opp satsingen og ekstramidler som ble satt av i HP 2025-2028. Bakgrunnen for satsingen er at trykte bøker gir en viktig støtte til læring, særlig de første skoleårene. Vi ønsker en faglig begrunnet balanse mellom digitale verktøy og bok i skolen, slik at digitale verktøy brukes der de gir merverdi, samtidig som trykte bøker sikrer et solid fundament for elevenes læring. Tiltaket avsluttes i 2027.

9. HP 26 KS Sylling Bua Aktiv, verbalvedtak 3.1

Det er viktig å satse videre på inkludering og forebygging av ungt utenforskap. I 2025 ble det opprettet åpen møteplass i Sylling, og vi ønsker å styrke dette tilbudet slik at det også omfatter 8-10.trinn. Det settes derfor av midler til åpen hall i Sylling totalt to dager i uken. Tiltaket er budsjettert med helårsvirkning fra 2027.

10. HP 26 Nytt bibliotek på bakkeplan (FDVU)

Foreløpig estimerte økte kostnader til forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling (FDVU) for bibliotek på bakkeplan. Kommunestyret 9.12.25 PS 177/25.

11. HP 26 Nytt bibliotek på bakkeplan (leiepris)

Foreløpig estimerte økte kostnader til leie av lokaler til nytt bibliotek på bakkeplan. Kommunestyret 9.12.25 PS 177/25.

12. HP 26 Teamleder Lier utadrettede team (LUT)

I HP 25 og HP 26 ble teamleder for Lier utadrettet team (LUT) bevilget opp fra 2026. Justering av lønnsnivå for tiltaket for å sikre helårdrift.

13. HP 26 Varslingssystem/beredskap ved alle skolene

Skolene har ikke hatt varslingssystem ved uønskede hendelser før 2026. Lisenskostnad for app, totalt for alle skolene ble bevilget opp.

14. Demografi

Demografiendringer fra 2028 er forventet justering av økonomisk ramme som følge av befolkningsprognose for aktuelle aldersgrupper. Endringer for 2027 er bevilget opp under «nye tiltak og realendringer».

15. Sum Budsjettjusteringer fra i fjor

Budsjettendringer fra i fjor (2026) er justeringer innenfor kommunedirektørens fullmakt herunder kompensasjon for årets lønnsoppgjør. Her ligger også justeringer for vedtak i omstillingssakene fra juni 2024 og juni 2025. Det er laget en samlet oversikt over omstillingstiltakene under kapittel økonomi.

16. HP 27 FSK 25.7 Ta bort utvalgsmidler OKI/HOV

Utvalg for helse, omsorg og velferd og valg for oppvekst, idrett og kultur har 250.000 kroner hver som kan utdeles til ulike formål. Ordningen avsluttes.

17. HP 27 Ny omstilling

Beregningen av inntekter og demografijusterte utgifter viser at det er nødvendig med varige omstillingstiltak også fremover. Det er lagt inn omstillingstiltak tilsvarende 1,5 millioner kroner i 2028, økende til 3,5 millioner kroner fra 2029 og 4,5 millioner kroner fra 2030. Utvalgene er belastet med sin andel av summen.

18. HP 27 OKI 25.20 Redusere antall overnattinger på leirskole til tre

Antall overnattinger på leirskole reduseres fra 4 til 3 netter. Tiltaket innføres fra 2028.

19. HP 27 OKI 25.21 Redusere antall personalmøter i barnehagene

Antall personalmøter i de tre kommunale barnehagene reduseres. Dette gir en økonomisk besparelse for de kommunale barnehagene fra og med 2027, og redusert kommunalt grunntilskudd til private barnehager fra 2029.

20. HP 27 OKI 25.22 Stenge barnehager en ekstra uke sommer

De tre kommunale barnehagene går fra å ha sommerstengt i to uker til tre uker. Dette gir en økonomisk besparelse for de kommunale barnehagene fra 2027, og redusert kommunalt grunntilskudd til private barnehager fra 2029.

21. HP 27 OKI 25.23 Redusere åpningstid SFO

Åpningstid i SFO reduseres med en halv time per dag fra skolestart i 2027. Tiltaket får full effekt fra 2028.

22. HP 27 OKI 25.24 Redusere antall turer skyss barnehage

Fjerne turer som krever skyss i de kommunale barnehagene, frukt- og grønt dag og besøk til brannstasjon. Dette gir en besparelse for kommunale barnehager fra 2027, og redusert kommunalt grunntilskudd til private barnehager fra 2029.

23. HP 27 OKI 25.25 Ta betalt for halleie

Tiltaket innebærer å innføre betaling for idrettslag som benytter kommunale haller til idrettsfritidsordninger (tilsvarende SFO), noe som frem til nå har vært gratis. Siden aktørene selv tar betalt fra sine deltakere for dette tilbudet, vil kommunen nå kreve halleie for denne bruken, noe som vil gi om lag 100 000 kroner i økte inntekter per år. Det understrekes at ordinær trening for barn og unge under 19 år fremdeles vil være gratis, mens det for voksne tas betalt for halleie i tråd med dagens praksis.

24. HP 27 OKI 25.4 Avvikle spelet St. Halvard hvert 2. år

Det foreslås å avvikle den kommunale finansieringen av spelet "Historien om Hallvard" på Lier bygdetun, som var tenkt arrangert annethvert år. En avvikling vil gi en innsparing på 200 000 kroner i oppsettingsårene (2028 og 2030).

25. HP 27 OKI 25.5 Ikke gi tilskudd til særlige satsningsområder som f.eks. Friluftslivets år

Tiltaket innebærer å kutte den avsatte potten på 200 000 kroner til "Større kulturarrangementer" i årene det ikke er Lierdager (2028 og 2030). Midlene har til nå gått til lag og foreninger for å markere særskilte temaer og enkeltbegivenheter, slik som Friluftslivets år. En avvikling betyr at frivilligheten selv må finne alternativ finansiering for slike tiltak.

26. HP 27 OKI 25.6 Avvikle tilskudd til samfunnshus ol.

Tiltaket innebærer å avvikle den kommunale tilskuddsordningen for private samfunnshus og forsamlingslokaler, noe som vil gi en årlig innsparing på 400 000 kroner fra og med 2027. Ordningen ble opprettet i 2021 for å bistå vel- og samfunnslag med nødvendige og sikkerhetsmessige oppgraderinger, og årlige søknadssummer har langt oversteget rammen. Samfunnshusene er viktige samlingspunkter, spesielt i mindre sentrale deler av kommunen. Ved et kutt må disse aktørene i sin helhet belage seg på å søke midler fra stiftelser og andre eksterne ordninger for videre vedlikehold og oppgradering.

27. HP 27 Redusere budsjett barnevernet

Barnevernet har de siste årene gått med overskudd, mye grunnet lave plasseringer.

28. HP 27 Transportprosjektet Innsparing (totalt OKI og HOV)

Lier vei, vann og avløp KF har overtatt deler av skysstilbudet innen oppvekst, kultur og idrett og helse, omsorg og velferd. Denne omleggingen har ført til lavere kostnader.

29. HP27 OKI 25.1 Avvikle ferieaktiviteter

Tiltaket foreslår en full avvikling av kommunens gratis ferieaktiviteter for barn og unge fra og med 2027, noe som vil gi en årlig innsparing på 720 000 kroner. Lønnsmidlene til koordinatorstillingen beholdes i virksomheten for å dekke eksisterende behov knyttet til blant annet BUA.

30. HP 27 1. tertial 26 Styrke Fritidskontakttjenesten

Fritidskontakttjenesten har hatt en massiv økning i antall vedtakstimer de siste fem årene. I tillegg har en lovendring i arbeidsmiljøloven medført endring av kontraktsformen fra «oppdragstaker» til arbeidsavtaler. Dette har medført økte sosiale kostnader og mer administrasjon og ledelse. Rammene ble styrket i 1. tertialrapport 2026 og dette videreføres i 2027.

31. HP 27 1. tertial Miljøverkstedet Hallingstad

Opprettelse av et miljøverksted på Hallingstad skole ble vedtatt i OKI 27.8.24 i sak PS 44/2024 uten at rammen ble behandlet av kommunestyret. Det går i dag fem elever på miljøverkstedet på Hallingstad, og kostnadene per elev er beregnet til 1.150.000 kroner. Det er forventet noe integreringstilskudd/tilskudd fra IMDI som reduserer merkostnadene til 2.800.000 kroner. Styrkingen fra 1. tertialrapport 2026 videreføres i 2027.

32. HP 27 Nye friområder skal sikres kommunale driftsressurser.

Lier kommune har de siste årene overtatt og tatt i bruk flere nye parkanlegg. Fjordparken/Odden, Nøstebekken og Folkeparken er eksempler på dette. Park, idrett og friluftsliv styrkes for å kunne ivareta driften av de nye områdene.

33. HP 27 Styrke virksomhet kultur og fritid

Kultur og fritid har de siste årene fått både kutt i administrasjon og tjenester, samtidig med en stor økning av brukere, særlig ved V2, BUA - åpne møteplasser og fritidskontakttjenesten. For å ivareta lovkrav innen HMS, personalhåndtering og økonomi må virksomheten styrkes noe.

34. HP 27 1. tertial skolesjef

Lederspennet innenfor oppvekst er for stort i den krevende omstillingsprosessen Lier kommune vil stå i årene fremover. Stillingen ble bevilget opp for 2026 i 1. tertial 2026.

35. HP 27 1. tertial Unge Krefter: PS 48/2026 Unge i arbeid

I kommunestyre sak 48/2026 Unge i arbeid ble det besluttet å finansiere en 50 % stilling til prosjektet. Stillingen bevilges opp for 2027. Hvis prosjektet skal videreføres må det bevilges opp midler fra 2028 i kommende handlingsprogram.

36. HP 27 - reversering av HP 24 Endring fra adjunkt til master lønn - økt lønnskostnad

I HP 24 ble rammene økt for at lærere (adjunkter) som slutter erstattes av lærere med mastergrad (lektorer). Rammen ble økt med 4 millioner kroner i 2024, med en nedtrapping til 3,5 millioner i 2025, 3 millioner i 2026 og 2 millioner i 2027. Rammene er derfor justert ned med 1 million kroner fra 2027 i tidligere vedtak. Nedgangen er ikke realistisk og bevilges opp igjen.

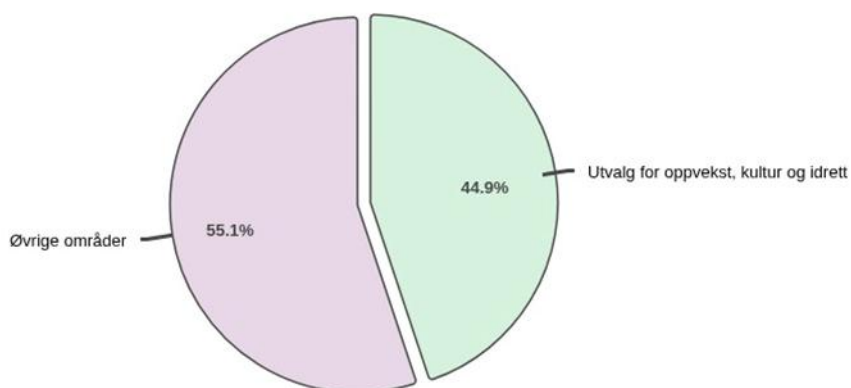
37. HP 27 Biblioteket på bakkeplan forskyvning

I HP 26 er FDVU (forvaltning, drift og vedlikehold) og leieutgifter til biblioteket på bakkeplan bevilget opp fra 2028. Framdriften tilsier at oppstart ikke blir før 2029. Rammene justeres derfor ned i 2028. Det er også lagt inn en justering av sum fra 2029

38. HP 27 Innlemming øremerket tilskudd – kommunenes andel veiledning nye lærere

I 2026 ble noen øremerkede tilskudd avsluttet og lagt inn i kommunenes rammer. Det bevilges derfor opp rammer til aktiviteten.

Brutto utgifter i % av kommunens totale brutto utgifter

Fordeling på utgifter og inntekter

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Rev.budsjett	Handlingsprogram			
	2025	2026	2026	2027	2028	2029	2030
Driftsutgifter							
Lønn	735 557	649 593	687 202	674 190	665 008	652 771	651 455
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	162 151	170 506	164 593	169 584	167 978	170 500	170 500
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	346 476	348 286	347 866	350 231	348 631	348 631	348 631
Overføringsutgifter	31 277	14 792	14 737	13 744	13 746	13 746	13 746
Finansutgifter	12 797	0	0	0	0	0	0
Sum Driftsutgifter	1 288 258	1 183 177	1 214 398	1 207 748	1 195 363	1 185 648	1 184 332
Driftsinntekter							
Salgsinntekter	-23 798	-20 530	-21 266	-20 460	-20 530	-20 530	-20 530
Refusjoner	-124 429	-45 943	-51 299	-45 943	-45 569	-45 569	-45 569
Overføringsinntekter	-6 492	-350	-350	-350	-350	-350	-350
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-8 442	-53	-2 014	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-163 161	-66 876	-74 928	-66 753	-66 449	-66 449	-66 449
Sum	1 125 097	1 116 301	1 139 470	1 140 995	1 128 914	1 119 199	1 117 883

Investeringer

Beløp i 1000

	Handlingsprogram				Sum
	2027	2028	2029	2030	Handlingsprogram 2027-30
Investeringsprosjekter					
Utvalg for oppvekst, kultur og idrett					
Anleggsplan idrett/friluftsliv	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Biblioteket på bakkeplan	0	500	4 500	0	5 000
Gullaug skole -Rehab av tak	4 000	0	0	0	4 000
Gullaug skole ventilasjon	0	3 500	3 500	0	7 000
Hallingstad skole - Oppgradere varme og sanitær	0	0	5 000	0	5 000
Hallingstad skole-Oppgradere ventilasjonsaggregater 2 stk	0	0	4 000	0	4 000
Heia skole administrasjonsfløy	30 000	45 000	0	0	75 000
Heia Skole-Oppgradere ventilasjonsaggregater 3 stk	0	4 000	0	0	4 000
Heia skole-Oppgradere vinduer	0	3 000	0	0	3 000
Hennummarka skole ventilasjonsanlegg etc.	20 000	0	0	0	20 000
Kummer - skøytebaner	280	0	0	0	280
Kunstlys Tunnel Jernbanelinja	500	0	0	0	500
Lierbyen skole -Oppgradere ventilasjonsaggregater 3 stk	0	0	0	5 000	5 000
Lierhallen / svømmehall (betongrehabilitering)	18 000	0	0	0	18 000
Lierhallen nytt renseanlegg	5 000	0	0	0	5 000
Lierhallen oppgradering tak	0	0	0	3 000	3 000
Lysstyring rehabilitering	400	0	0	0	400
Maskininvesteringer	500	500	500	500	2 000
Oppgradering/videreutvikling friområder/turstier	812	812	812	812	3 248
Opprusting av uteanlegg ved skoler mm.	1 000	1 000	1 000	1 000	4 000
Rehabilitering kunstgress 11'er Tranby idrettspark	0	0	9 000	0	9 000
Rehabilitering kunstgressdekke, 7-er Hegg skole	0	3 000	0	0	3 000
Stolpekontroll sikkerhet	240	0	0	0	240
Syilling skole - oppgradering paviljonger	0	3 000	0	0	3 000
Syilling skole/ Hall - rehab tak og fasade	4 500	0	0	0	4 500
Tranby idrettshall, 2 håndballflater og servicebygg	58 800	64 600	0	0	123 400
Tranby idrettshall utomhusplan	15 000	16 400	0	0	31 400
Utbedring av uteområde Høvik skole	17 000	0	0	0	17 000
Utskifting av fotballmål -etterslep	100	100	100	100	400
Utskifting av gressklipper, PIF	1 200	0	0	0	1 200
Sum Utvalg for oppvekst, kultur og idrett	178 332	146 412	29 412	11 412	365 568

Investeringer i bygg vises hos det enkelte utvalg, men utførelse og ramme ligger hos Lier eiendomsselskap KF. Beskrivelse av prosjektene ligger i vedlegg 1

UTVALG FOR HELSE,
OMSORG OG VELFERD

Innledning

Utvalg for helse, omsorg og velferd (HOV) er ansvarlig for kommunens tjenester innenfor deler av helsetjenestene, psykisk helse og rus, hjemmetjenester, velferdsteknologi, sykehjem, bemannede boliger, omsorgsboliger, rehabiliteringstjenester, friskliv, folkehelse, seniortjenester, tilrettelagte kultur og fritidstilbud, voksne med funksjonsnedsettelse, NAV, flykningstjenester og alkoholloven. Fra 01.01.26 er virksomhet barn og unge med funksjonsnedsettelse slått sammen med virksomhet voksne med funksjonsnedsettelse og ligger dermed under HOV-utvalget.

HOV-området gir en rekke tjenester til kommunens innbyggere. I tillegg til kommunens egne botilbud og institusjoner, har kommunen avtaler med private leverandører for å kunne gi et godt og forsvarlig botilbud til mennesker med psykiske lidelser og for personer med sammensatte diagnoser innenfor rus og psykiatri. Kommunen har også rammeavtale om kjøp av sykehjemsplasser.

Status

Fra 1. januar 2026 ble virksomhet barn og unge med funksjonsnedsettelse og virksomhet tjenester til voksne med funksjonsnedsettelse slått sammen til en virksomhet. Målet er å sikre gode og trygge overganger ved tilbudet som gis til barn og unge over til voksne, slik at tjenesten både kan sikre kompetanseoverføring og trygghet for brukere og pårørende. Det er behov for flere og fleksible avlastningstilbud og boliger til målgruppen de neste årene. Per i dag er det fullt på Eikenga barnebolig, slik at det er nødvendig med etablering av avlastningstilbud for barn og unge også i andre egnede lokaler. Det er en økning av barn og unge med komplekse helseutfordringer med behov for spesialisert fagkompetanse. Kommunen opplever at flere barn og unge har behov for tjenester på et høyt omsorgsnivå. Det er også behov for dag- og avlastningstilbud til voksne med funksjonsnedsettelse, og det er flere som har behov for bolig med heldøgns bemanning. I denne sammenheng er det vedtatt å bygge åtte boenheter på Kjellstad for denne målgruppen.

Det er i 2026 vedtatt at det skal etableres boliger til personer med psykiske lidelser uten rusproblematikk i Nedre Frognerlia 1. Det vil bli foretatt en mindre rehabilitering av bygget, der det blir tilrettelagt for egne leiligheter. Dette vil bli et tjenestetilbud for de som har behov for noe mer skjerming og stedlig nattvakt, enn hva som i dag er ved Heggtoppen bofellesskap. Det er også et aktivitetssenter i Nedre Frognerlia 1, som vil kunne være et godt tilbud for fellesskap og sosialt samvær.

Det er også et stort behov for å få igangsatt planene om å etablere småhus. Dette ble vedtatt med midler avsatt til formålet for lang tid tilbake. Botiltak Vestsidveien opplever store utfordringer hos brukere med psykiske lidelser og rusproblematikk, der tjenestetilbudet i spesialisthelsetjenesten ikke gir et godt nok tilbud over tid, med den følge av tilbudet til denne målgruppen blir fragmentert og lite helhetlig. Det er en utvikling der flere også har behov for bolig som tåler hard bruk, og der botiltaket ikke kan tilrettelegge på samme måte. Det vil derfor være viktig å finne egnet område der byggingen av småhus nå kan starte.

Det er i Lier, som ellers i landet, en knapphet på helsepersonell, spesielt sykepleiere og vernepleiere. Samtidig er det økt press på tjenestene, fordi behovet i befolkningen vil være større enn hva kommunen kan tilby. Skal vi lykkes med å kunne gi trygge og gode tjenester til kommunens innbyggere også i fremtiden, må vi ha evne, vilje og kompetanse til å iverksette nødvendige endringer raskt nok. Flere vil kunne nyttiggjøre seg av helseteknologiske løsninger slik at helsepersonell kan frigjøre tid til andre omsorgsoppgaver. Helseteknologi vil også føre til økt grad av selvbestemmelse og egenmestring rundt livssituasjon og helse. Det er derfor i utvalget et prioritert område å innføre helseteknologi og digitale løsninger, slik at vi kan utnytte de ressursene vi har på best mulig måte, både for våre innbyggere og de ansatte.

Liertun sykehjem ble ferdig rehabilitert i 2025, der det er tilrettelagt for 44 korttidsplasser totalt. Det er allerede 16 korttidsplasser i bruk i sykehjemmets 3. etasje, og det er behov for å åpne seks plasser til i løpet av våren 2027. Dette vil være viktig for å kunne møte de utfordringene som er ved en økende andel eldre over 80 år, der flere av disse også har behov for en sykehjemsplass etter utskriving fra sykehus. Kommunedirektøren har dermed foreslått en økning av korttidsplasser i handlingsprogrammet.

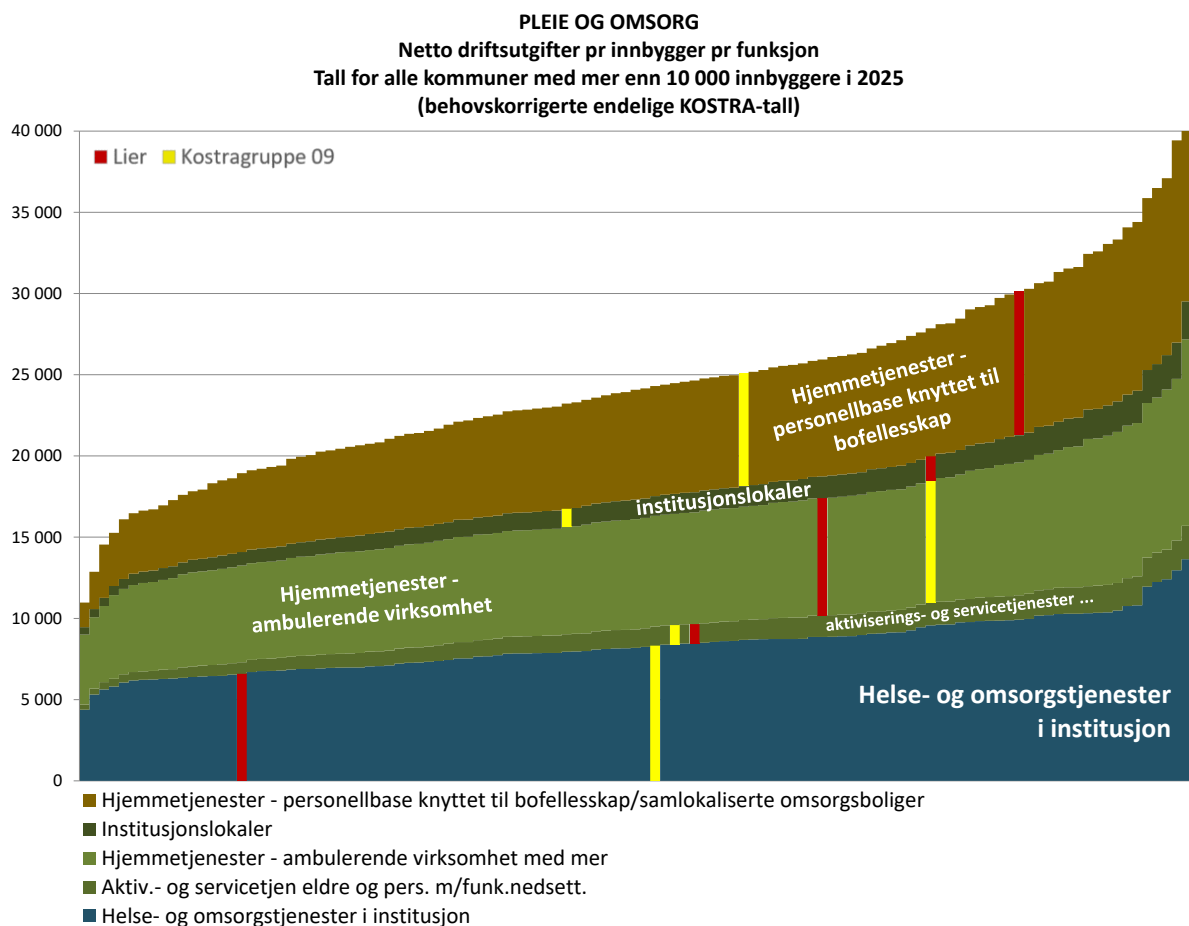
Forebyggende arbeid av helse- og omsorgstjenester vil fortsatt være viktig i utviklingen av et helhetlig tjenestetilbud, noe som vil gi reduserte kostnader på både kort og lang sikt. Lavterskeltilbud og forebyggende arbeid innen helse, omsorg og velferd vil kunne redusere og utsette behovet for tjenester på et høyere omsorgsnivå. Det er fortsatt et stort behov for satsning innen lavterskel- og forebyggende tjenester innenfor alle brukergrupper.

Utfordringer

- Stort sykefravær i enkelte avdelinger og virksomheter innenfor helse og omsorg fører til økte utgifter for kommunen.
- Brukere med komplekse og sammensatte behov øker spesielt innenfor barn og unge. Denne gruppen har tjenester og rettigheter fra både barnevern og helse.
- Demografiutviklingen gir en økt andel eldre som gjør at ressursene må økes til hjemmetjeneste og sykehjem slik at virksomhetene kan ta imot veksten.
- Akuttinnkvartering av flyktninger fra Ukraina medfører et økt behov og etterspørsel av korttidsopphold og helsetjenester i hjemmet.
- Kommunen mangler egnede boliger til enkelte brukere med utfordringer innen rus og/eller psykisk helse (småhus).
- Økt prisstigning i samfunnet bidrar til økt usikkerhet, spesielt for barnefamilier. Utenforskap er en betydelig utfordring. Gjeldsrådgivningen øker, et område NAV ser behov for å styrke. Den totale utbetalingen av økonomisk sosialhjelp har økt i Lier kommune, selv om ikke antall søknader øker. Økning i antall utbetalinger er bistand til nødhjelp.
- Barnefattigdom er et økende problem. NAV har en satsning for å motvirke dette gjennom familieveiledere som følger opp lavinntektsfamilier helhetlig, men ser det ville vært nyttig å styrke tjenesten for økonomisk råd og veiledning. Kultur og fritidsveiledning og muligheter til å yte tilskudd via Eplefondet er også viktige virkemidler for å redusere utenforskap.
- Utenforskapet blant ungdomsgruppen 18-30 år er stort i Lier, og en økende andel med psykiske helseutfordringer har krevd tiltak for å møte dette.
- Styrking av aktivitetstilbudet ved Liertun Café, behov for å bygge opp aktivitetstilbudet til brukere som faller utenfor dagens tilbud.
- Pasientene er dårligere, og har et mer sammensatt bistandsbehov enn tidligere.
- Stor økning i brukergruppen med psykiske lidelser gir nye utfordringer for tjenestene. De sykeste pasientene innen psykiatrien har ikke et godt nok tilbud innenfor spesialisthelsetjenesten, noe som legger økt press på kommunene.
- Stadig strengere krav til dokumentasjon medfører mer bruk av tid borte fra pasienten.
- Lav dekning av kommunalt ansatte fysioterapeuter, ergoterapeuter og avtalefysioterapeuter sett opp mot sammenlignbare kommuner.
- Økende press på tjenesten syns- og hørselskontakt.
- Finne egnede praksisplasser til flyktninger.
- Kort tid i introduksjonsprogram for personer som har videregående utdanning i hjemlandet. Programtiden for denne gruppen er tre-seks måneder med mulighet for forlengelse i seks måneder hvis det er sannsynlig at de når sitt mål i program.

Sammenligning med andre kommuner

Lier har vurdert sine kostnader i 2025 opp mot alle kommuner med mer enn 10 000 innbyggere, samt KOSTRA-gruppe 9. Plasseringen til Lier er markert med rødt og plasseringen til gjennomsnittet i KOSTRA-gruppe 9 er markert med gult.

PLEIE OG OMSORG	Lier	KOSTRA gruppe 09	Buskerud	Drammen	Asker	Landet uten Oslo
Aktiviserings- og servicetjenester overfor eldre og personer med funksjonsnedsettelse	1 194	1 187	1 177	1 232	1 419	1 197
Helse- og omsorgstjenester i institusjon	6 590	8 325	7 539	6 393	7 832	8 742
Tilbud om øyeblikkelig hjelp døgnopphold i kommunene		126	85	113	83	153
Hjemmetjenester - personellbase knyttet til bofellesskap/samløst lokaliserte omsorgsboliger	8 842	6 933	5 839	4 647	6 271	6 651
Hjemmetjenester - ambulerende virksomhet med mer	7 211	7 521	7 290	6 603	6 500	6 941
Institusjonslokaler	1 476	1 121	1 281	1 021	1 108	1 330
TOTALT	25 314	25 214	23 211	20 008	23 213	25 014

Pleie og omsorg. Behovskorrigerende kostnader per innbygger, kroner

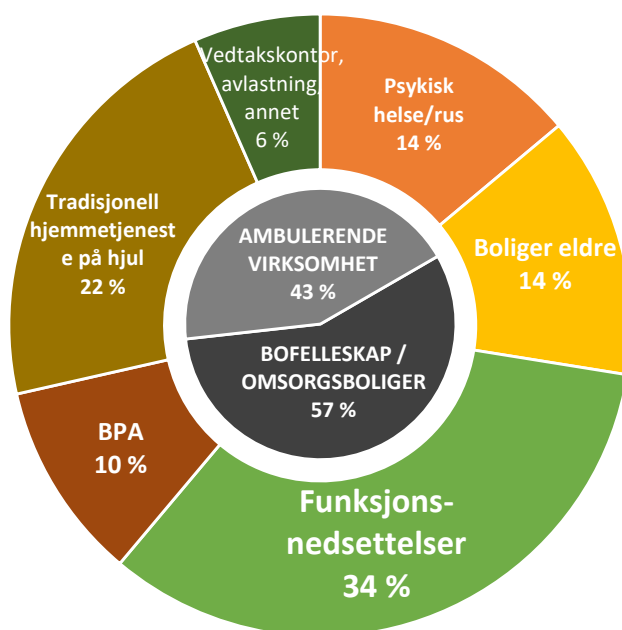
Pleie og omsorg driftes med noe høyere kostnad enn utvalget, men vi ligger kun 0,4 % høyere enn KOSTRA-gruppe 9. For helse- og omsorgstjenester i institusjon ligger kostnadene relativt lavt i Lier, mens for helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende ligger kostnadene relativt høyt. Det er her viktig å være klar over at hjemmeboende ikke kun er eldreomsorg løst av hjemmetjenesten. 38 % omfatter tjenester til eldre, mens øvrige tjenester går til personer med utfordringer knyttet til rus og/eller psykisk helse (14 %) samt unge og voksne brukere med funksjonsnedsettelse (34 %).

Når det gjelder omsorgstjenester til eldre brukere, er det både kvalitativt og kostnadmessig gunstig at brukere får hjemmebaserte tjenester i stedet for tjenester i institusjon, så langt det er mulig. De lave kostnadene Lier har til institusjon henger dels sammen med at vi tilrettelegger for at folk kan bo hjemme lenger, samt en effektiv drift av institusjonsplassene våre. Å jobbe for en god hjemmetjeneste og gode boforhold, som gjør det mulig at flest mulig bor hjemme livet ut, er viktig også fremover for å holde kostnadene her nede.

Fordeling av KOSTRA-funksjoner

257 "Personellbase knyttet til bofellesskap og samlokaliserte omsorgsboliger"

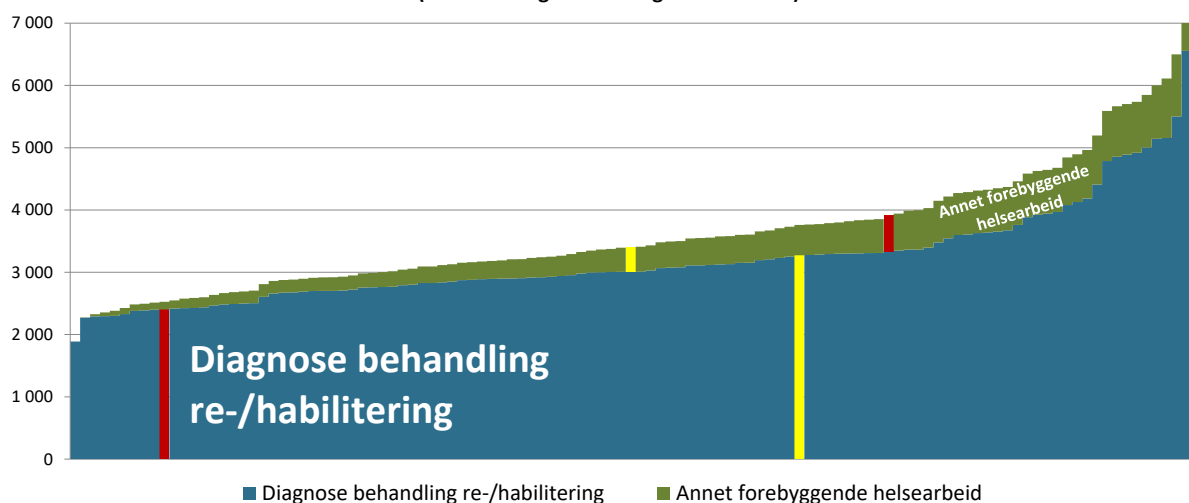
258 "Ambulerende virksomhet med mer"

KOMMUNEHELSE

Netto driftsutgifter pr innbygger pr funksjon

Tall for alle kommuner med mer enn 10 000 innbyggere i 2025 (behovskorrigerende endelige KOSTRA-tall)

KOMMUNEHELSE	Lier	KOSTRA gruppe 09	Buskerud	Drammen	Asker	Landet uten Oslo
Annet forebyggende helsearbeid	580	401	765	998	780	451
Diagnose behandling re-/habilitering	2 403	3 272	3 112	2 927	2 702	3 310
TOTALT	2 983	3 673	3 878	3 925	3 482	3 761

Kommunehelse. Behovskorrigerte kostnader per innbygger, kroner

Kostnadene til kommunehelse ligger samlet sett vesentlig lavere enn gjennomsnittet. Annet forebyggende helsearbeid ligger noe høyere enn gjennomsnittet, mens diagnose, behandling, rehabilitering og habilitering ligger svært lavt.

Satsningsområder

- Helse, omsorg og velferd har høsten 2026 startet et sykefraværprosjekt, «Alle på jobb», som skal vare over en periode på tre år. Sykefraværet i flere av virksomhetene i helse, omsorg og velferd er høyt. Virksomheter og avdelinger med et høyt sykefravær har ofte også merforbruk og er preget av mange vikarer og lite kontinuitet i tjenestene. Det er derfor flere grunner til at det er viktig å intensivere innsatsen med å redusere fraværet. Det er behov for mer målrettet og helhetlig innsats med treffsikre tiltak, der vi kan ta ut både kvalitative og kvantitative data for å se om vi lykkes og måle om utviklingen går i riktig retning. En målrettet og intensiv innsats over tid, vil bidra til at lederne er bedre i stand til å følge opp sykefraværet og ha effektive virkemidler for å lykkes med dette. Det vil også være avgjørende at vi tar ut varige effekter som fører til endringer i hvordan ledere følger opp sykefraværet i daglig drift. Prosjektet vil være sammensatt av en styringsgruppe og prosjektgruppe der tillitsvalgte og verneombud er godt representert, der de bidrar inn i arbeidet sammen med representanter fra HR og ledelse.
- Helseteknologi og kompetanseutvikling vil være sentrale områder for endringsprosessene som skjer innenfor helse,- omsorg- og velferdsområdet i tiden fremover. Skal vi lykkes med omstilling og endring må vi samtidig innføre ny teknologi, nye arbeidsmetoder og få ny kompetanse, slik at vi er i stand møte fremtiden på en trygg måte med de utfordringene som ligger der med knapphet på ressurser.
- Det vil i 2027 bli innført et nytt elektronisk pasientjournalssystem i Lier kommune. Dette er en anskaffelse som Lier har gjort i samarbeid med 19 andre kommuner i regionen. Pasientjournalssystemet er et moderne, brukervennlig journalssystem utviklet spesielt for kommunehelsetjenesten. Løsningen er laget i tett samarbeid med helsepersonell, pasienter og pårørende, med mål om å gjøre dokumentasjon, samarbeid og oppfølging enklere og mer effektiv. Utskifting av journalssystem ses som et virkemiddel for bedre tjenester og enklere arbeidshverdag. Tidlig og tydelig fokus på gevinstrealisering er avgjørende for å oppnå ønskede effekter som mer effektive

arbeidsprosesser, mindre administrasjon og bedre datakvalitet. Ved innføring av systemet vil det bli frigjøring av tid for helsepersonell.

- Nytt system vil redusere tiden helsepersonell benytter på dokumentasjon og gir rask tilgang til opplysninger, slik at helsepersonell kan fokusere mer på pasientoppfølging. I tillegg vil mindre tid brukt på administrasjon redusere stress og feil, og bedre arbeidsmiljøet og kvaliteten på pasientoppfølgingen. Erfaringer så langt fra kommuner som har innført dette systemet, er at dette bidrar til økt kvalitet i tjenestene, bærekraftig ressursbruk og er et konkurransefortrinn ved rekruttering av helsepersonell.
- TØRN vil fortsatt være et satsningsområde i årene fremover. Fosshagen har nå gjennomført et prosjekt som har vart i tre år, der resultatene er gode. Flere avdelinger har en tydelig nedgang i sykefraværet, og det er færre vikarer inne i tjenestene. For beboerne er det viktig med stabilitet og færre ansatte å forholde seg til, fordi dette bidrar til trygghet i tjenestene, men også til mindre uro på avdelingene. Nøstehagen og Liertun har også nå igangsatt TØRN, noe som bidrar til en helhetlig tilnærming til hvordan vi skal satse på heltidkultur på alle sykehjemmene våre. Det er iverksatt langvakter, som bidrar til god flyt i arbeidsoppgaver, kontinuitet og tilfredshet hos ansatte. KS har sentralt fremforhandlet et stimuleringsstillegg med arbeidsgiverorganisasjonene på 500 kroner for hver vakt ved faktisk oppmøte, noe vi håper vil bidra til ytterligere nedgang i sykefraværet. Det vil være viktig i tiden fremover, at vi innenfor hele helse, omsorg og velferdsområdet innfører TØRN, slik at det utvikles en helhetlig forståelse for kvalitet i tjenestene, gode arbeidsmiljø og en felles kompetanseutvikling med satsning på de ansatte.
- Økonomisk selvstendighet, arbeid og deltakelse i samfunnet er grunnleggende for et godt liv. For å lykkes ennå bedre med at flere kommer i arbeid, blir økonomisk selvstendige og får kontroll i eget liv, vil NAV Lier styrke den arbeidsrettede innsatsen gjennom målrettet veiledning, rask saksbehandling, kvalifiseringsprogrammet og et eget jobbspesialistteam. Ungdom og flyktninger er prioriterte målgrupper, og tett samarbeid med Flyktningetjenesten gir et mer helhetlig og sømløst tilbud.
- NAV Lier har også et særskilt fokus på barn, familier og forebygging av utenforskap. Sosialhjelpsfamilier med barn, personer med begrensede norskkunnskaper og lite formell kompetanse er viktige innsatsområder. NAV jobber samtidig med å styrke samarbeidet mellom NAV, helse og andre kommunale tjenester, blant annet gjennom utviklingen av Liunger i arbeid. Målet er å kombinere behandling, aktivitet og arbeid – og forebygge at utenforskap går i arv.

Mål

Måltall og indikatorer er satt med bakgrunn i det utfordringsbilde som er i kommunen per i dag, samtidig som det blir enda viktigere å harmonisere nivået på tjenestene i samsvar med statlige myndigheters føringer innenfor helse- og omsorgslovgivningen. Kommuneplanens samfunns mål, pkt. 3 “Livsmestring for alle”, vil være et viktig innsatsområde innenfor helse, omsorg og velferd de kommende årene. Flere faller utenfor skole og arbeidsliv, og det blir derfor viktig at kommunen legger til rette for meningsfylte aktiviteter for å lykkes med inkludering. Mål og indikatorer vil bli endret i neste handlingsprogramperiode som en følge av revidering av kommuneplanens samfunnsdel.

Handlingsprogram 2027-2030

Tabellen under viser sammenhengen mellom mål i kommuneplanens samfunnsdel og tiltak i utvalg for helse, omsorg og velferd.

Samfunnsmål	Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2025	Mål 2027	Mål 2030
3 Livsmestring for alle	3.2 Liunger skal gis muligheter for utdanning, jobb eller annen meningsfull aktivitet.	HP Helse, omsorg og velferd har aktiviteter som bidrar til meningsfylte dager for de som faller utenfor det ordinære arbeidslivet	HP Antall deltakere i tiltak i virksomhetene helse, omsorg og velferd	-	120	150
		HP Helse, omsorg og velferd har arbeidsmetoder som gir flere sosialhjelpsmottakere mulighet for selvforsørgelse	HP Andel mottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde, lavere enn måltall (B)	36,8 %	35,0 %	35,0 %
			HP. Redusere andel barnefamilier med sosialhjelp som hovedinntektskilde	0,0 %	20,0 %	20,0 %
	3.3 Liunger som trenger bistand skal tilbys tjenester på riktig nivå i alle livets faser.	HP Helse, omsorg og velferd har samarbeidsarenaer og arbeidsmetodikker som sikrer rett tjenestenivå til alle brukere	HP. Antall klager der Statsforvalteren gir klager medhold, eller saken sendes i retur kommunen for ny behandling	1	18	15
	3.4 Lier skal ha tilrettelagte boforhold for de som trenger det.	HP Helse, omsorg og velferd bidrar med kunnskap, planarbeid, tildeling og oppfølging som sikrer riktig tilrettelegging.	HP. Antall boligsaker som blir omgjort i den lokale klagenemnda	0	0	0
	3.5 Kommunen skal bidra til bedre helse og livssituasjon for liunger med oppfølgingsbehov.	HP. Helse, omsorg og velferd skal gi riktige tjenester til rett tid	HP. Antall hjemmeboende eldre innbyggere som venter på langtidsplass/omsorgsbolig pr. 31.12	4	3	3
4 Klimanøytralt Liersamfunn	4.4 Lier kommunes egen virksomhet skal være klimanøytral i 2025.	HP Helse, omsorg og velferd tar klimavennlige valg	HP. Andel klimasertifiserte virksomheter	80,0 %	100,0 %	100,0 %
6 Kommunen som organisasjon	6.1 En attraktiv og nyskapende organisasjon med gjennomføringskraft.	HP felles - Lavt fravær blant kommunens ansatte	HP Felles - Fraværsprosent	12,0 %	8,0 %	8,0 %
		HP Organisasjonsutvikling	HP Felles Mestringsklima (annethvert år)	3,8	4.5	4.5
			HP Felles Mestringsorientert ledelse (annethvert år)	3,9	4.4	4.4
			HP. Felles Etablere tilbakemeldingskultur, øke meldte avvik	5 651	3 300	3 300

Økonomi

Driftsbudsjett og rammeendringer Utvalget for helse, omsorg og velferd:

Beløp i 1000

Beskrivelse tiltak		Handlingsprogram			
		2027	2028	2029	2030
Opprinnelig budsjett		868 337	868 337	868 337	868 337
Vedtak forrige periode					
1	HP 25 Dagtilbud til personer over 18 år	1 109	2 568	2 568	2 568
2	HP 25 KS - Egenandel BPA 3.15	3	5	5	5
3	HP 25 KS - Fysioterapi KS 96/2023. 3.16	570	1 770	1 770	1 770
4	HP 26 Driftstilskudd leger	-1	-1	-1	-1
5	HP 26 Generasjon M	640	1 280	-160	-160
6	HP 26 KS Frognerlia, verbalvedtak 3.10	-450	-450	-450	-450
7	HP 26 KS Nav jobbspesialister, verbalpunkt 3.12	300	300	300	300
8	HP 26 KS Redusert sosialhjelp, verbalpunkt 3.12	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
9	HP 26 KS Styrke hjemmetjenesten, verbalvedtak 3.8	205	205	205	205
10	HP 26 Legevikar	-320	-320	-320	-320
11	HP 26 Nytt pasientjournal system	4 000	4 000	4 000	4 000
12	HP 26 Styrking av fysio- og ergoterapitjenesten	630	-570	-570	-570
Sum Vedtak forrige periode		3 686	5 787	4 347	4 347
13	Demografijustering				
	Demografiutgifter kommunehelse	0	877	2 193	4 508
	Demografiutgifter pleie- og omsorg	0	13 417	33 542	56 189
	Demografiutgifter sosial	0	670	1 676	3 286
Sum Demografijustering		0	14 964	37 411	63 983
14	Sum Budsjettendring fra i fjor	22 765	22 765	22 765	22 765
Konsekvensjusteringer		26 451	43 516	64 523	91 095
Konsekvensjustert ramme		894 788	911 853	932 860	959 432
Kostnadsreduksjon					
15	HP 27 Omstilling Forvaltning helse og bolig	-250	-500	-500	-500
16	HP 27 HOV 25.4 Avvikle ferietilskuddordning	-600	-600	-600	-600
17	HP 27 FSK 25.7 Ta bort utvalgsmidler OKI/HOV	-250	-250	-250	-250
18	HP 27 Ny omstilling	0	-606	-1 415	-1 819
19	HP 27 Redusere kveldstilbud dagsenter Fosshagen	-800	-800	-800	-800
20	HP 27 Stenge Tranby seniorsenter på helligdager	-52	-52	-52	-52
21	HP 27 Økt vederlag	-1 300	-1 300	-1 300	-1 300
Sum Kostnadsreduksjon		-3 252	-4 108	-4 917	-5 321
Nye brukere/kostnadsendring					
22	HP 27 Etablering av nytt bofellesskap, Kjellstad Gård	0	5 804	11 607	11 607
23	HP 27 Fosshagen (rehab) - Omlegging av somatiske plasser til lindrende plasser	581	581	581	581

		Handlingsprogram			
Beskrivelse tiltak		2027	2028	2029	2030
24	HP 27 Gifstadbakken 10 - dag og avlastningstilbud	770	770	770	770
25	HP 27 Liertun - Åpning av seks korttidsplasser	3 827	5 103	5 103	5 103
26	HP 27 Psykogeriatrisk plass	260	260	260	260
27	HP 27 Økt behov for privat time- og døgnavlastning	474	474	474	474
28	HP 27 Økt brukerbehov Eikenga	2 021	2 021	2 021	2 021
29	HP 27 Økt lønn spesialisering leger	1 010	1 010	1 010	1 010
Sum Nye brukere/kostnadsendring		8 943	16 023	21 826	21 826
Tiltak til mål					
30	HP 27 Konsulent foreldreveiledning 50% stilling	440	440	440	440
Sum Tiltak til mål		440	440	440	440
Annet					
31	HP 27 1. tertial - Innlemming øremerket tilskudd – kommunalt rusarbeid	2 600	2 600	2 600	2 600
Sum Annet		2 600	2 600	2 600	2 600
Nye tiltak og realendringer budsjett		8 731	14 955	19 949	19 545
Ramme 2027-2030		903 519	926 808	952 809	978 977

Beskrivelse av tiltakene

1. HP 25 Dagtilbud til personer over 18 år

Unge med funksjonsnedsettelser, som er ferdig på videregående skole, trenger et dagtilbud. Antall brukere i denne kategorien øker i årene fremover, noe som fører til økt bemanningsbehov. I handlingsprogrammet 2025-2028 ble det vedtatt en rammeøkning på 0,83 millioner kroner i 2025 økende til 2,22 millioner kroner i 2026, 3,33 millioner kroner i 2027 og 4,79 millioner kroner i 2028. Endringen fra 2026 til 2027 er 1,11 millioner kroner.

2. HP 25 KS - Egenandel BPA 3.15

Egenandel for praktisk bistand i hjemmet til innbyggere med BPA-tjenester beregnes på grunnlag av tjenestemottakers egen skattbare nettoinntekt før særfradrag. I handlingsprogrammet 2025-2028 ble det vedtatt en rammeøkning på 75 000 kroner i 2025, økende til 77 000 kroner i 2026, 80 000 i 2027 og 82 000 i 2028. Endringen fra 2026 til 2027 er 3000 kroner.

3. HP 25 KS - Fysioterapi KS 96/2023. 3.16

«For å styrke kapasiteten for fysioterapitjenester og redusere ventetiden styrkes satsningen på denne tjenesten fra og med 2027.» I handlingsprogrammet for 2025-2028 ble det vedtatt en rammeøkning på 0,57 millioner kroner fra 2027, med en økning til 1,77 millioner kroner i 2028. (se også punkt 12)

4. HP 26 Driftstilskudd leger

Avrunding av tidligere bevilgning til hele 1000 kr.

5. HP 26 Generasjon M

I kommunestyresak 87/2025 ble det vedtatt å avsette 0,16 millioner kroner til gjennomføring av prosjektet fra 2026, med en økning til 0,80 millioner kroner i 2027 og 1,44 millioner kroner i 2028. Endringen fra 2026 til 2027 er 0,64 millioner kroner. For 2029 er det foreløpig ikke satt av midler, og videre finansiering forutsetter ny politisk behandling. Kommunedirektøren vil legge frem sak til

politisk behandling i løpet av første halvår 2028 med tanke på evaluering og eventuell videreføring av prosjektet.

6. HP 26 KS Frognerlia, verbalvedtak 3.10

I handlingsprogrammet 2026 – 2029 ble det vedtatt å ta i bruk Nedre Frognerlia 1 som botiltak for personer med alvorlige psykiske lidelser uten rusproblematikk. Tiltaket skal redusere kommunens kostnader. Det ble lagt inn en reduksjon i rammene på -0,45 millioner kroner i 2026, økende til -0,9 millioner kroner fra 2027. Endringen fra 2026 til 2027 er -0,45 millioner kroner.

7. HP 26 KS Nav Jobbspesialister, verbalpunkt 3.12

I handlingsprogrammet 2026 – 2029 ble NAV styrket med 1,20 millioner kroner til jobbspesialister og arbeidsrettet oppfølging for å få flere unge og sosialhjelpsmottakere i arbeid. Bevilgningen har helårseffekt på 1,50 millioner kroner fra 2027, noe som innebærer en økning på 0,3 millioner kroner fra 2026 til 2027.

8. HP 26 KS Redusert sosialhjelp, verbalpunkt 3.12

Som følge av en forventet effekt av ovennevnte tiltak ble det samtidig lagt til grunn en redusert ramme for økonomisk sosialhjelp på 2 millioner kroner i 2026, økende til 5 millioner kroner fra 2027.

9. HP 26 KS Styrke hjemmetjenesten, verbalvedtak 3.8

Fullfinansiering av årsverk: I forrige handlingsprogram ble det vedtatt å styrke hjemmetjenesten med ett sykepleierårsverk for å sikre gode tjenester til en aldrende befolkning. I budsjettet for 2026 ble det lagt inn 0,615 millioner kroner til dette tiltaket. Fra og med 2027 er helårseffekten for en slik stilling beregnet til 0,820 millioner kroner. Beløpet på 0,205 millioner kroner er differansen som gjenstår for å fullfinansiere sykepleierårsverket.

10. HP 26 Legevikar

I handlingsprogrammet 2026-29 ble det bevilget 0,32 millioner kroner til vikar for lege i lovfestet lønnet permisjon i 2026. Bevilgningen var tidsbegrenset til 2026 og tas derfor ut av rammen fra 2027, noe som gir en reduksjon på 0,32 millioner kroner fra 2026 til 2027.

11. HP 26 Nytt pasientjournalssystem

Lier kommune har, sammen med 19 andre kommuner, gjennomført anskaffelse av en ny elektronisk pasientjournaløsning (EPJ) som erstatter Visma Omsorg Profil. I handlingsprogrammet 2026–2029 ble det lagt inn en rammeøkning på 4 millioner kroner fra 2027 for å dekke merkostnadene knyttet til det nye pasientjournalssystemet.

12. HP 26 Styrking av fysio- og ergoterapitjenesten

I handlingsprogrammet 2026 – 2029 ble det bevilget 0,57 millioner kroner i 2026, økende til 1,20 millioner kroner i 2027 for å styrke fysio- og ergoterapitjenesten, og samtidig øke stillingene til to ansatte i ufrivillig deltid. Tiltaket er en forskyvning av tiltaket i punkt 3, kommunestyresak 96/2023. 3.16.

13. Demografi

Demografiendringer fra 2028 er forventet justering av økonomisk ramme som følge av befolkningsprognose for aktuelle aldersgrupper. Endringer for 2027 er bevilget opp under «nye tiltak og realendringer».

14. Sum Budsjettjusteringer fra i fjor

Budsjettendringer fra i fjor (2026) er justeringer innenfor kommunedirektørens fullmakt, herunder kompensasjon for årets lønnsoppgjør. Her ligger også justeringer for vedtak i omstillingssakene juni 2024 og juni 2025. Det er laget en samlet oversikt over omstillingstiltakene under kapittel økonomi.

15. HP 27 Omstilling forvaltning helse og bolig

Det er startet en omstillingsprosess i forvaltning helse og bolig som må ses i sammenheng med innføring av nytt elektronisk pasientjournalssystem. Omstillingen vil ha fokus rettet mot gevinstrealisering ved digitalisering og tettere samhandling med utøvende virksomheter.

16. HP 27 HOV 25.4 Avvikle ferietilskuddsordning

Avvikling av ferietilskuddsordningen gir en innsparing på 0,60 millioner kroner fra 2027. Det er ikke en lovpålagt ordning og ingen kommuner vi kjenner til har dette.

17. HP 27 HP 97 FSK 25.7 Ta bort utvalgsmidler OKI/HOV

HOV-utvalget og OKI-utvalget har 0,25 millioner kroner hver som kan utdeles til ulike formål. Avvikling av ordningen gir en innsparing på 0,25 millioner kroner for HOV fra 2027.

18. HP 27 Ny omstilling

Beregningen av inntekter og demografijusterte utgifter viser at det er nødvendig med varige omstillingstiltak også fremover. Det er lagt inn omstillingstiltak tilsvarende 1,5 millioner kroner i 2028, økende til 3,5 millioner kroner fra 2029 og 4,5 millioner kroner fra 2030. Utvalgene er belastet med sin andel av summen.

19. HP 27 Redusere kveldstilbud dagsenter Fosshagen

Svært få kommuner har dagsentertilbud på kveldstid. En reduksjon av tilbudet gir en innsparing på 0,8 millioner kroner fra 2027.

20. HP 27 Stenge Tranby seniorsenter på helligdager

Bare ett av seniorsentrene har åpent på helligdager. Tiltaket gir en innsparing på 52 000 kroner.

21. HP 27 Økt vederlag

Forventet vederlag er beregnet høyere enn budsjett.

22. HP 27 Etablering av nytt bofellesskap, Kjellstad gård

Det planlegges etablering av et nytt bofellesskap bestående av åtte leiligheter.

Bemanningsmodellen tar utgangspunkt i en grunnbemanning tilsvarende én ansatt per tre beboere, samt en avdelingsleder og en våken nattevakt. Samlet bemanningsbehov er beregnet til totalt 11 årsverk. Kostnadene utgjør 5,8 millioner kroner i 2028, økende til 11,6 millioner fra 2029.

23. HP 27 Fosshagen (rehab) - omlegging av somatiske plasser til lindrende plasser

Fra mai 2026 ble to lindrende plasser flyttet fra Nøstehagen til Fosshagen for å benytte en mer robust sykepleiedekning. Lindrende plasser krever en høyere pleiefaktor, noe som utgjør et økt ressursbehov på 0,5 årsverk. Endringen ble kompensert for perioden mai-desember i 2026, men kun med midler for det gjeldende året. For at driften skal være fullfinansiert fremover, legges helårseffekten på 0,581 millioner kroner nå varig inn i budsjetttrammen fra og med 2027.

24. HP 27 Gifstadbakken 10 - dag og avlastningstilbud

I kommunestyrets vedtak av 20. mai 2025, sak 55/2025 punkt 3, ble det vedtatt å tilpasse Gifstadbakken 10 for personer med funksjonsvariasjoner. Kommunedirektøren foreslår et dag- og avlastningstilbud som dekker dagens behov og er det minst kostnadskrevende alternativet. Tiltaket gir et økt behov på 0,77 millioner kroner fra 2027.

25. HP 27 Liertun - åpning av seks korttidsplasser

Seks oppussede rom på Liertun står klare til bruk, og krever kun mindre utstyrsanskaffelser for å åpnes. Det er ikke behov for økning i lederressurser eller fast nattevakt, men avdelingen trenger flere sykepleiere og helsefagarbeidere. Minimumsbemanning for seks korttidsplasser er 4,6 årsverk. Pasientgruppen er imidlertid kompleks og ressurskrevende. For å sikre forsvarlig kvalitet og unngå dyr innleie ved fravær, er det budsjetttert med en mer robust grunnbemanning på totalt 5,6 årsverk, som inkluderer én ekstra ressursykepleier. Tabellen viser delårseffekten ved

oppstart i 2027 (3,8 millioner kroner), mens helårseffekten for driften utgjør 5,1 millioner kroner årlig fra og med 2028.

26. HP 27 Psykogeriatrisk plass

Lier kommune mangler i dag et tilbud for pasienter som har demens i kombinasjon med alvorlige psykiske lidelser. I tråd med nasjonale retningslinjer (Demensplan 2025) etableres det en fleksibel løsning knyttet til eksisterende demensavdeling, i stedet for en egen lukket avdeling. Beløpet på 0,260 millioner kroner årlig dekker forsterket bemanning og innhenting av spesialisert psykiatrisk kompetanse i de periodene pasientene har behov for ekstra utredning, stabilisering og observasjon. Modellen gir en kostnadseffektiv og fleksibel drift, og skåner sårbare pasienter for unødvendig flytting.

27. HP 27 Økt behov for privat time- og døgnavlastning

Behovet for time- og døgnavlastning har økt, uten at dette er dekket innenfor dagens budsjettamme. Det økte behovet utgjør 0,474 millioner kroner fra 2027.

28. HP 27 Økt brukerbehov Eikenga

Det er økt behov for avlastningsdøgn og ledsager i taxi, tilsvarende totalt 5,2 årsverk. Etter forventet refusjon for ressurskrevende tjenester er behovet beregnet til 2,021 millioner kroner fra 2027.

29. HP 27 Økt lønn spesialisering leger

Flere fast ansatte leger fullfører spesialiseringen høsten 2026 og våren 2027, noe som gir rett til høyere lønn. Det samlede økte lønnsbehovet utgjør 1,010 million kroner fra 2027.

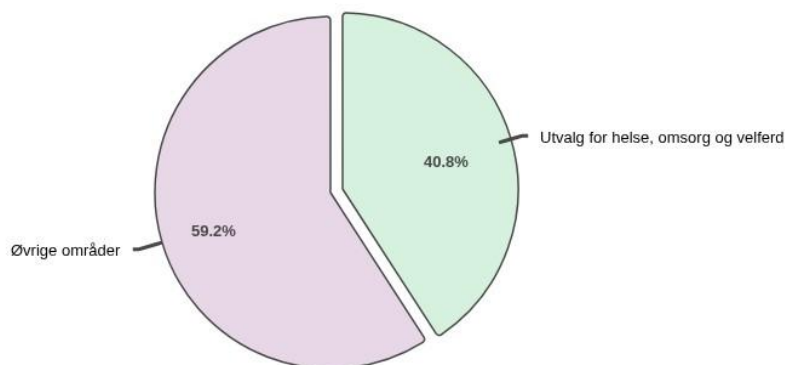
30. HP 27 Konsulent foreldreveiledning 50% stilling

Tjenesten er lovpålagt og har hittil vært finansiert gjennom statlige tilskudd. Når tilskuddsordningen avvikles fra 2027, utgjør behovet for å videreføre tjenesten 0,440 millioner kroner årlig.

31. HP 27 1. tertial - Innlemming øremerket tilskudd – kommunalt rusarbeid

Det øremerkede tilskuddet til kommunalt rusarbeid ble avviklet i 2026, og midlene ble i stedet lagt inn i kommunens rammetilskudd. Virksomheten mister dermed tilskuddsinntekten og har et økt behov på 2,6 millioner kroner for å videreføre tilbudet.

Brutto utgifter i % av kommunens totale brutto utgifter

Fordeling på utgifter og inntekter

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Rev.budsjett	Handlingsprogram			
	2025	2026	2026	2027	2028	2029	2030
Driftsutgifter							
Lønn	834 147	721 238	761 254	751 494	774 616	803 497	829 665
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	112 940	116 192	118 218	121 637	122 649	119 769	119 769
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	184 719	192 199	189 008	194 357	193 347	193 347	193 347
Overføringsutgifter	60 841	35 846	43 767	31 934	31 958	31 958	31 958
Finansutgifter	2 282	0	0	0	0	0	0
Sum Driftsutgifter	1 194 929	1 065 475	1 112 247	1 099 422	1 122 570	1 148 571	1 174 739
Driftsinntekter							
Salgsinntekter	-63 186	-63 922	-65 874	-65 219	-65 078	-65 078	-65 078
Refusjoner	-209 251	-133 216	-141 435	-130 684	-130 684	-130 684	-130 684
Overføringsinntekter	-37	0	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-2 869	0	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-275 343	-197 138	-207 309	-195 903	-195 762	-195 762	-195 762
Sum	919 587	868 337	904 938	903 519	926 808	952 809	978 977

Investeringer

Beløp i 1000

	Handlingsprogram				Sum
	2027	2028	2029	2030	Handlingsprogram 2027-30
Investeringsprosjekter					
Utvalg for helse, omsorg og velferd					
Etablering av småhus	6 000	0	0	0	6 000
Fosshagen 1 - Ombygging av lysstyring	5 000	0	0	0	5 000
Giftstadbakken 10	9 000	0	0	0	9 000
Hjemmetjenesten - Myco4 telefoner bytte ut eksisterende DECT telefoner	875	0	0	0	875
Liertun - Reservekraftaggregat	3 000	0	0	0	3 000
Liertun - ventilasjon	0	6 000	0	0	6 000
Oppgraderinger og brukertilpasninger i boliger	3 000	3 000	3 000	3 000	12 000
Senterbygget - Oppgraderer ventilasjon og kjøleaggregat	0	0	3 500	0	3 500
Utstyr institusjonskjøkken	100	100	100	100	400
Sum Utvalg for helse, omsorg og velferd	26 975	9 100	6 600	3 100	45 775

Investeringer i bygg vises hos det enkelte utvalg, men utførelse og ramme ligger hos Lier eiendomsselskap KF.

Beskrivelse av prosjektene ligger i vedlegg 1

UTVALG FOR MILJØ OG PLAN

Innledning

Utvalg for miljø og plan (UMP) omfatter tjenester fra virksomheter innenfor kommunalområdet samfunnsutvikling og kultur. Disse er stedsutvikling og plan, bygg og geodata og det kommunale foretaket Lier vei, vann og avløp KF. I tillegg vil også virksomhetene kultur og fritid og landbruk og miljø i noen grad utføre tjenester innenfor utvalgets ansvarsområde.

Kommunalområdet samfunnsutvikling og kultur har et bredt oppgavespekter knyttet til de store utviklingsprosjektene og de daglige tjenestene. De skal sikre at Lier oppleves som en åpen, ryddig og god kommune for innbyggere og næringsdrivende. Samtlige virksomheter innenfor området forholder seg aktivt til flere sektorovergrepene planer.

Utvalg for miljø og plan er ansvarlig for tjenester innen forurensing, renovasjon, samferdsel og infrastruktur, stedsutvikling, plansaksbehandling, bygge-, oppmålings-, seksjonerings- og reguleringsaker, opprettelse og vedlikehold av kommunens kartverk og matrikkel (bygg – og eiendomsregister), gjennomføring av eiendomsmåling etter matrikkelloven, havner, samfunnssikkerhet og beredskap og vei, vann og avløp.

Status

Stedsutvikling og plan har omfattende planprosesser i porteføljen. Dette er planer kommunen selv er ansvarlig for, som Fjordbyen og Gullaug. Men det er også planer hvor Lier kommune er myndighet, som for eksempel E134 Dagslett – E18 der Statens vegvesen er forslagsstiller. Flere av disse planene forventes lagt frem for politisk behandling i perioden. Dette gjelder reguleringsplan for E134 Dagslett - E18, kommunedelplan for samferdselsinfrastruktur og kollektivknutepunkt i Fjordbyen, områdeplanen for Fjordbyen og kommunedelplan for Gullaug.

I tillegg jobber virksomheten med kommuneplanens samfunnsdel, inkludert arealstrategi og kommuneplanens arealdel.

Virksomheten bygg og geodata har arbeidsoppgaver som byggesaker, seksjoneringsaker, delesaker, ulovlighetsoppfølging og tilsyn samt geodata/GIS og oppmåling.

Byggesak har over tid hatt et høyt og stabilt sakstilfang. I 2024 økte restansene betydelig, og 2025 har i stor grad vært preget av arbeid med å redusere disse og utvikle nye arbeidsmetoder. Gjennom målrettet innsats, inkludert bruk av konsulentressurser og endrede arbeidsformer, overholdes nå lovpålagte saksbehandlingsfrister. Samtidig er kapasiteten fortsatt sårbar, og det benyttes i dag konsulent tilsvarende en fulltidsstilling. Til tross for tidligere byggestans har sakstilfanget vært stabilt gjennom 2025,

og i første tertial 2026 har utviklingen fortsatt i samme retning. Mange mindre saker og dispensasjonssaker er ressurskrevende fordi de krever omfattende vurderinger.

Utfordringer

- Arbeid med plansaker og større utviklingsprosjekter er arbeidskrevende og krever prioritering. Det er ikke kapasitet til å gjennomføre alle sakene parallelt.
- Begrenset kompetanse innen by- og stedsutvikling og urbanisme, som er målet for utviklingen av Fjordbyen.
- Begrenset kompetanse og kapasitet til arbeid med utbyggingsavtaler.
- Omstilling av reisemønsteret ved å prioritere grønne mobilitetsløsninger er viktig i klimaarbeidet, og har en sentral plass i alle kommunens planer.
- Restanser og lang saksbehandlingstid har vært en utfordring siden 2023/2024 i bygg og geodata som følge av redusert bemanning. Dette har vært krevende for de ansatte, og har hatt negativ innvirkning på arbeidsmiljø og gebyreinntekter. Situasjonen har bedret seg betraktelig siden 2024, men det er fortsatt behov for konsulenttjenester.
- Byggesak er i gang med å utvikle mer gruppebasert saksbehandling og strukturert mottakskontroll. Erfaring viser at dette gir bedre flyt, mer effektiv ressursbruk og høyere kvalitet. Disse arbeidsformene forutsetter imidlertid kapasitet, og stabil intern kapasitet. Konsulenter kan i begrenset grad inngå i slike interne arbeidsprosesser, og gevinstene reduseres derfor når kapasitet løses eksternt.
- Vakante stillinger blir ikke besatt.
- Mindre aktivitet i byggenæringen som følge av høye materialkostnader og renter gjør det usikkert når områder faktisk utvikles og bebygges.

Satsningsområder

- Legge til rette for flere lokale arbeidsplasser. Dette skal sikre økt verdiskaping, redusere behovet for pendling og at liunger får mer tid til «det gode liv».
- Eksisterende tettsteder og lokalsamfunn i bygda skal videreutvikles gjennom bred medvirkning, slik at de oppleves som trygge, har gode sosiale møteplasser, bygger på Liers identitet og er attraktive for nye liunger og næringsdrivende.
- Ferdigstille planarbeidet for Fjordbyen og Gullaug, slik at disse områdene tar hånd om mye av den fremtidige boligveksten uten at det går utover dyrket mark og samtidig bygger opp om klimamålet for liersamfunnet. Planarbeidet skal sørge for gode bomiljøer, som i større grad enn i dag prioriterer grønne mobilitetsløsninger. Dette for å bevege kommunen i en mer klimanøytral retning og et godt sted å bo for nåværende og fremtidige liunger.

- Arbeidet med å omstille reisemønsteret ved å prioritere grønne mobilitetsløsninger videreføres.
- Øke bruken av utbyggingsavtaler innenfor det handlingsrommet kommunen har, med vekt på bruk av områdemodellen eller PbL §12 A i de største vekstområdene som Lierbyen, Tranby, Fjordbyen og Gullaug etc.
- Økt kapasitet er nødvendig for å holde frister, videreutvikle gruppebasert saksbehandling, mottakskontroll og andre effektiviserende arbeidsformer. Begrenset kapasitet øker risikoen for restanser og gjør det vanskeligere å redusere bruken av eksterne konsulenter.
- Styrke juridisk kapasitet og redusere økonomisk risiko.
Dagens juridiske kapasitet er for lav til å dekke behovene innen blant annet utbyggingsavtaler, refusjon, klagesaker, landbruk, beredskap og naturskade. Manglende juridisk kapasitet kan føre til feil valg og betydelige økonomiske tap, særlig i komplekse utbyggings- og refusjonssaker.
Et sterkere og mer samlet juridisk fagmiljø vil gi bedre kvalitet, redusert risiko og et mer attraktivt fagmiljø.
- Investere i digitalisering, kunstig intelligens (KI) og bedre kommunikasjon.
Pågående arbeid med nytt kartsystem, automatisering av meglerpakker, digital innsending av byggesøknader og bedre innsynsløsninger gir effektiviseringsmuligheter.
KI kan gi betydelige gevinster i saksbehandlingen, men krever investeringer i verktøy, lisenser og integrasjon mot fagsystemer.
Det er behov for å styrke kommunikasjon, klarspråk og digitale kanaler for å gjøre regelverket og kommunens tjenester mer tilgjengelige.
- Utvikle GIS fra forvaltning til tjenesteutvikling
Kommunen sitter på store datamengder som i dag er fragmenterte og i for liten grad brukes til analyse og beslutningsstøtte.
En dedikert GIS-utviklingsressurs kan koble data på tvers av fagområder og utvikle løsninger for blant annet hjemmetjenester, bemanning, samfunnsanalyser, planlegging og beredskap.
Gevinsten er mindre manuelt arbeid, bedre beslutningsgrunnlag, mer treffsikre prioriteringer og redusert behov for eksterne konsulenter.
- Bedre utnyttelse av kompetanse og arbeidsformer.
Det er potensial for mer tverrfaglig samarbeid mellom byggesak, plan, geodata og øvrige virksomheter.
Arkitekt- og ingeniørkompetanse kan brukes tidligere i eiendomsutvikling og planprosesser, noe som kan redusere kostnader og samtidig bygge intern kompetanse.
Gruppebaserte arbeidsformer krever bedre fysiske fasiliteter, inkludert egnet rom, ventilasjon og ergonomisk utstyr.

Mål

Tabellen under viser sammenhengen mellom mål i kommuneplanens samfunnsdel og tiltak i utvalg for miljø og plan.

Samfunnsmål	Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2025	Mål 2027	Mål 2030
1 Levende landskap	1.2 Naturen skal være lett å ta i bruk gjennom et allsidig og attraktivt friluftslivstilbud.	HP Gode og allsidige kultur, idrett og friluftslivstilbud er viktige forutsetninger for god folkehelse og livsmestring.	HP. Rekkefølgekrav i bestemmelser	100%	100%	100%
			HP. Vise hvordan en kan ta seg frem til "marka"/friområder i alle arealplaner	100,0 %	100,0 %	100,0 %
2 Tilhørighet til bygda	2.4 By- og stedsutvikling skal bygge på Lier sin identitet.	HP. Alle stedsutviklings-prosjekter skal aktiv synliggjøre og konkretisere hvilke kvaliteter som er særlig viktig for det konkrete prosjektet	HP. Gjeldende og pågående planprosjekter skal følge opp delmålet	100,0 %	100,0 %	100,0 %
	2.7 Innbyggerne skal ha tilgang på attraktive arenaer for sosialt samvær og aktivitet	HP. Alle reguleringsplaner skal sikre at det etableres gode sosiale møteplasser for alle aldersgrupper	HP. Gjeldende og pågående planprosjekter skal følge opp delmålet	100,0 %	100,0 %	100,0 %
4 Klimanøytralt Liersamfunn	4.1 Liersamfunnet skal omstille reisemønsteret ved å prioritere grønne mobilitetsløsninger.	HP. Prioritere de «grønne» transportsystemene i alle plansaker	HP. Gjennomsnitt pr. døgn i sommerhalvåret målt av Statens vegvesen.. Sykkelvei v/Protan	276	450	500
			HP. Gjennomsnitt pr. døgn i sommerhalvåret målt av SVV. Sykkelvei over Strandveien v/Brakerøya	201	600	600
	4.2 Nullvekstmålet for personbiltransporten skal være førende for kommunens utbyggingsmønster.	HP. Ekstra restriktiv dispensasjonspraksis for bygging i LNF der det ikke er god kollektivdekning.	HP. Antall dispensasjonssaker for nye boliger utenfor prioriterte områder	2	0	0
			HP. Antall kjørende målt på Drammensveien øst for Liertoppen (årsdøgntrafikk)	8354	<8412	<8412
		HP. Lavere utnyttelsesgrad i utbyggingsområder som ligger langt unna gode kollektivtraseer	HP. Antall kjørende målt på Lierbakkene v/Damtjern (årsdøgntrafikk)	5140	<4983	<4983
			HP. Antall kjørende målt på Nøsteveien v/Stoppen (årsdøgntrafikk)	4034	<3794	<3794

Handlingsprogram 2027-2030

Samfunns mål	Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2025	Mål 2027	Mål 2030
			HP. Antall kjørende målt på Ringeriksveien v/E-verket (årsdøgntrafikk)	7917	<7590	<7590
			HP. Antall kjørende målt på Strandveien på grensen til Drammen (årsdøgntrafikk)	18733	<20294	<20294
5 Framtidsretta og næringsvennlig	5.1 Lier kommune skal være en utviklingsorientert næringslivspartner	HP. Effektiv og korrekt saksbehandling	HP. Andel byggesaker med overskredet frist	34,7%	<10%	<10%
			HP. Behandlingstid byggesak med 12-ukers saker (antall dager)	33	<84	<84
			HP. Behandlingstid byggesaker med 3 ukers frist (antall dager)	36	<21	<21
			HP. Behandlingstid oppmåling (antall dager)	80	<112	<112
			HP. Omgjøring i klagesak hos Statsforvalteren	0	<10%	<10%
		HP. Jevnlige dialogmøter mellom kommunen og næringslivet	HP. Antall møter mellom Lier kommune og næringslivet	3	4	4
		HP. Næringslivet skal oppleve Lier kommune som en utviklingsorientert samarbeidspartner.	HP. Plassering NHO kommune NM	18. plass	Topp 10	Topp 10
			HP. Plassering NHO kommune NM - Delområde næring	3. plass	Topp 5	Topp 5
6 Kommunen som organisasjon	6.1 En attraktiv og nyskapende organisasjon med gjennomføringskraft.	HP felles - Lavt fravær blant kommunens ansatte	HP Felles - Fraværprosent	3,5 %	5,0 %	5,0 %
		HP Organisasjonsutvikling	HP Felles Mestringsklima (annethvert år)	4,1	4.7	4.7
			HP Felles Mestringsorientert ledelse (annethvert år)	3,9	4.7	4.7
			HP. Felles Etablere tilbakemeldingskultur, øke meldte avvik	3	55	55

Økonomi

Driftsbudsjett og rammeendringer Utvalget for miljø og plan:

Beløp i 1000

Beskrivelse tiltak	Handlingsprogram			
	2027	2028	2029	2030
Opprinnelig budsjett	37 496	37 496	37 496	37 496
Vedtak forrige periode				
1 HP 24 Utredningsbehov - rullering av kommuneplanens arealdel	-500	-500	-500	-500
2 HP 25 KS - Miljørådgiver. Verbalpunkt 3.20	0	370	370	370
3 HP 25 KS - Miljørådgiver flyttes fra 525 til 420	0	-370	-370	-370
4 HP 26 Ny karttjeneste/kommunekart	-100	-100	-100	-100
Sum Vedtak forrige periode	-600	-600	-600	-600
5 Sum Budsjettendring fra i fjor	-951	-951	-951	-951
Konsekvensjusteringer	-1 551	-1 550	-1 550	-1 550
Konsekvensjustert ramme	35 946	35 946	35 946	35 946
Kostnadsreduksjon				
6 HP 27 Ny omstilling	0	-25	-59	-75
7 HP 27 UMP 25.2 Generelt kutt klima og miljø	-100	-100	-100	-100
8 HP 27 UMP 25.6 Avvikle sykkelbokser	-75	-75	-75	-75
9 HP 27 UMP25.5 Avvikle klimaregnskap	-200	0	-200	0
10 HP27 UMP 25.4 Ikke støtte Drammen Works	-150	-150	-150	-150
Sum Kostnadsreduksjon	-525	-350	-584	-400
Tiltak til mål				
11 HP 27 1. tertial – Fjordbykontoret	2 000	2 000	2 000	2 000
Sum Tiltak til mål	2 000	2 000	2 000	2 000
Nye tiltak og realendringer budsjett	1 475	1 650	1 416	1 600
Ramme 2027-2030	37 421	37 596	37 362	37 546

Beskrivelse av tiltakene**1. HP 24 Utredningsbehov - rullering av kommuneplanens arealdel**

Posten gjelder utredninger knyttet til ulike temaer. Det ble bevilget 0,3 millioner kroner i 2024 økende til 1,0 millioner kroner i 2025 og 0,5 millioner kroner i 2026. Posten er tatt bort fra 2027.

2. HP 25 KS - Miljørådgiver. Verbalpunkt 3.20

Kommunen har behov for å styrke fagmiljøet innenfor miljø. Stillingen vil også være en ressurs for ivaretagelse av Lierelva. I HP 25 la kommunedirektøren inn en 100 % stilling fra 2028. I vedtaket justerte kommunestyret tiltaket slik at stillingen ble 50% fra 2025 med helårseffekt i 2026 og økning til 100 % fra 2028. Rammen er flyttet til utvalg for landbruk og næring på grunn av den interne organiseringen. (se også utvalg for landbruk og næring punkt 3)

3. HP 25 KS Miljørådgiver flyttes fra 525 til 420

Flytting av miljørådgiver til utvalget for landbruk og næring, på grunn av den interne organiseringen.

4. HP 26 Ny karttjeneste/kommunekart

I handlingsprogram for 2026 ble det bevilget 0,2 millioner kroner i 2026 til anskaffelse og drift av ny karttjeneste. Fra 2027 videreføres driftskostnadene med 0,1 millioner kroner. Rammen reduseres derfor med 0,1 millioner kroner fra 2027.

5. Sum Budsjettjusteringer fra i fjor

Budsjettendringer fra i fjor (2026) er justeringer innenfor kommunedirektørens fullmakt herunder kompensasjon for årets lønnsoppgjør. Her ligger også justeringer for vedtak i omstillingssakene fra juni 2024 og juni 2025. Det er laget en samlet oversikt over omstillingstiltakene under kapittel økonomi.

6. HP 27 Ny omstilling

Beregningen av inntekter og demografijusterte utgifter viser at det er nødvendig med varige omstillingstiltak også fremover. Det er lagt inn omstillingstiltak tilsvarende 1,5 millioner kroner i 2028, økende til 3,5 millioner kroner fra 2029 og 4,5 millioner kroner fra 2030. Utvalgene er belastet med sin andel av summen.

7. HP 27 UMP 25.2 Generelt kutt klima og miljø

Generell reduksjon av områdets budsjett.

8. HP 27 UMP 25.6 Avvikle sykkelbokser

Kommunen har tilbud om gratis parkering av sykler i egen boks ved Lierskogen, ved bussterminalen i Lierbyen og Høvik skole. Sykkelboksen ved Lierskogen blir svært lite brukt, noe bruk i Lierbyen og Høvik. Kostnadene knyttet til drift/ettersyn kjøpes av leverandør. Tilbudet foreslås avviklet.

9. HP 27 UMP25.5 Avvikle klimaregnskap

Klimaregnskapet lages hvert annet år. Slik regnskapet er nå har det begrenset verdi i forhold til vurdering og effekt av tiltak.

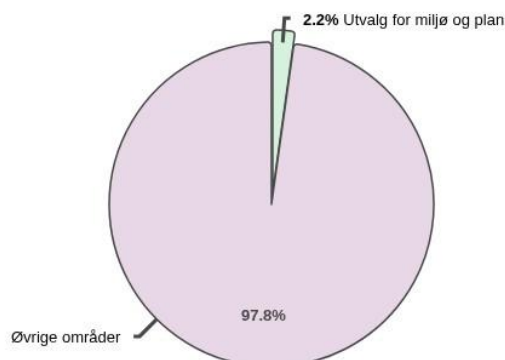
10. HP27 UMP 25.4 Ikke støtte Drammen Works

Erfaringene med Drammen Works har ikke fått de effektene som en forventet. Tiltaket foreslås avsluttet.

11. HP 27 1. tertial – Fjordbykontoret

Helårsvirkning av vedtaket i 1. tertial hvor det ble vedtatt ny stilling som leder ved fjordbykontoret. Behovet for eksterne konsulenter vil bli vurdert i forbindelse med tertialrapportene og faktisk behov.

Brutto utgifter i % av kommunens totale brutto utgifter

Fordeling på utgifter og inntekter

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Rev.budsjett	Handlingsprogram			
	2025	2026	2026	2027	2028	2029	2030
Driftsutgifter							
Lønn	27 833	30 883	30 597	31 813	31 788	31 754	31 738
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	29 214	28 540	30 686	27 535	27 735	27 535	27 735
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	2 446	0	0	0	0	0	0
Overføringsutgifter	2 345	190	190	190	190	190	190
Finansutgifter	5 381	0	0	0	0	0	0
Sum Driftsutgifter	67 219	59 614	61 474	59 538	59 713	59 479	59 663
Driftsinntekter							
Salgsinntekter	-17 388	-22 117	-22 117	-22 117	-22 117	-22 117	-22 117
Refusjoner	-7 616	0	0	0	0	0	0
Overføringsinntekter	-341	0	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-1 906	0	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-27 251	-22 117	-22 117	-22 117	-22 117	-22 117	-22 117
Sum	39 969	37 496	39 357	37 421	37 596	37 362	37 546

Investeringer

Beløp i 1000

	Handlingsprogram				Sum
	2027	2028	2029	2030	Handlingsprogram 2027-30
Investeringsprosjekter					
Utvalg for miljø og plan					
Utbygging Lierbyen - Kommunens andel + forskuttering	0	25 000	0	0	25 000
Sum Utvalg for miljø og plan	0	25 000	0	0	25 000

Investeringer i bygg vises hos det enkelte utvalg, men utførelse og ramme ligger hos Lier eiendomsselskap KF. I bevilgningen til Fjordbyen ligger alle investeringene inkl. skole.

Beskrivelse av prosjektene ligger i vedlegg 1.

UTVALG FOR LANDBRUK
OG NÆRING

Innledning

Utvalg for landbruk og næring er ansvarlig for landbruk, jordloven, konsesjonsloven, skogbruk, vilt og innlandsfisk, vern og forvaltning av naturområder, vassdrag og biologisk mangfold, friluftsområder, grøntstruktur og miljøvern samt næring- og gründerplan.

Utvalg for landbruk og næring omfatter i all hovedsak tjenester fra virksomheter innenfor kommunalområdet samfunnsutvikling og kultur, som virksomhetene landbruk og miljø og stedsutvikling og plan. I tillegg vil også virksomheten kultur og fritid i noen grad utføre tjenester innenfor utvalgets ansvarsområde.

Kommunalområdet legger frem saker for utvalget som omfatter landbruk-, vilt- og miljøraker i kommunen, skogbruk, miljøvern og klima samt næring og gründeraker. Tjenesteområdet omfatter lovsaker (jordlov, konsesjonslov, skoglov, forurensningsloven m.m.), tilskuddsforvaltning (produksjonstilskudd, miljø m.m.), klima, miljø, viltsaker, veterinærvakt og kommuneskogen. Landbruk og miljø behandler i tillegg til landbruksområdet søknader og spørsmål innen områdene naturmangfold, forurensing, private avløpsanlegg, vassdrag og vannkvalitet. Virksomheten omfatter også fagavdelingen tilsynskontoret for små avløpsanlegg, som er et vertskommunesamarbeid.

Tilsynskontoret har ansvaret for alle private avløpsanlegg, altså alle anlegg som ikke er tilknyttet kommunale ledninger innenfor de sju samarbeidende kommunene Lier, Drammen, Holmestrand, Hole, Øvre Eiker, Modum og Krødsherad. Følgende oppgaver utføres: tømming av tanker (administrering av denne tjenesten som utføres av private firmaer), kontroll og tilsyn med anleggene, bistand til kommunene knyttet til spørsmål innenfor fagområdet og utslippstillatelser innenfor dette området.

Status

Lier er et viktig landbruksområde nasjonalt sett. Landbruksnæringen står sterkt i Lier kommune, omfatter mange arbeidsplasser og er innovativ og sentral for samfunnsutviklingen i kommunen. Ny landbruksplan for Lier kommune ble vedtatt i juni 2024.

Lierelva er livsnerven for å levere rent vann til landbruket, og tilbyr samtidig tilgang til natur for opphold og rekreasjon nær der innbyggerne bor. Lier kommune har myndighet på flere områder som påvirker vannmiljøet og vannkvaliteten, herunder avløp, landbruk, vannforsyning, miljø, forurensning og arealplanlegging. Videre er rent vann i indre Drammensfjorden i seg selv et viktig miljømål, samtidig som det er betydningsfylt for fremtidig attraktivitet knyttet til bosetting i planlagte utbyggingsområder i indre Drammensfjorden.

En miljørapport fra 2024 viste at Lierelva er sterkt forurensset av plast, og landbruksforvaltningen har sammen med landbruksnæringen og frivillige ryddet plast og annet avfall i og langs elven. I 2025 og 2026 er det ryddet plast og søppel langs hele elven. Det arbeides i 2026 med planer for hvordan deponier langs vassdraget kan ryddes. Planen er å ferdigstille dette arbeidet i 2026. Det vil bli årlige inspeksjoner i årene fremover for å registrere behov for rydding.

Utfordringer

- Stadig mer sammensatte og krevende lovsaker.
- Tidkrevende saksbehandling knyttet til ulovlighetsoppfølging og klagesaker med resurssterke klagere.
- Svært begrenset kapasitet innenfor fagområdet ytre miljø og forurensning til å gjennomføre tilsyn, dokumentasjon og oppfølging av grunnforurensning, vannforvaltning samt rådgiving til innbyggere og næringsliv.
- Behov for bedre rutinene på miljøområdet.
- Flere oppgaver overflyttet fra Statsforvalteren til kommunen, som kan påvirke kapasiteten og stille krav til økt kompetanse.
- Lite fagmiljø sammenlignet med de store omkringliggende kommunene, Statsforvalteren, Buskerud fylkeskommune og Statens vegvesen. Dette er godt synlig innenfor klimaområdet, hvor kommunen kun har en fagperson.

Satsningsområder

- Det er viktig å følge opp nasjonale føringer og lovgivning i forhold til jordvernet for å ta vare på den gode matjorden og landbruksnæringens behov for store og sammenhengende produksjonsarealer. Det arbeides for å redusere forurensning til vassdrag for å sikre god vannkvalitet som tilfredsstiller krav til jordvanning. Vi har nå et økt søkelys på utfordringer med plast i vassdraget.
- Arbeidet med biologisk mangfold for å ivareta kommunens kvaliteter på området gjennom økt kompetanse, kommunikasjon og informasjon skal styrkes. Det skal sikres effektiv saksbehandling med god kvalitet. Arbeidet med digitalisering fortsetter, og vi skal styrke arbeidet med formidling og informasjon. Nye rutiner i nytt kvalitetssystem gir grunnlag for bedre internkontroll.
- Det skal arbeides med å videreutvikle et tett og godt samarbeid med fagmiljøet i kommunen, og med nabokommunene som også har søkelys på landbruk og miljø.
- Arbeidet for å redusere forurensning generelt skal intensiveres, spesielt til vassdrag, for å sikre god vannkvalitet og muligheter for fiske og rekreasjon.

- Søkelyset på klima, gjennom nye søknader om klimaprojekter som tar sikte på å redusere utslipp fra matnæringen, skal økes. Det er viktig med fokus på beredskap i saksbehandlingen av plan og reguleringsarbeid. Konsekvenser av fremtidige klimaendringer skal vurderes og hensyntas i dette arbeidet.
- Vannføringen i Lierelva fører til erodering på grunneiendommer langs elven. Det arbeides videre med problemstillingen. Grunneierne er sentrale aktører i denne forbindelse.

Handlingsprogram 2027-2030

Mål

Tabellen under viser mål i kommuneplanens samfunnsdel.

Samfunnsmål	Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2025	Mål 2027	Mål 2030
1 Levende landskap	1.1 Lierdalen skal være et produksjonsområde for frukt, bær og grønnsaker av nasjonal betydning.	HP. Praktisere et strengt jordvern, redusere omdisponering og nedbygging av dyrket mark.	HP. Lokalt mål mindre enn 6 daa årlig utover kommuneplanens arealdel.	11,4	<6 daa	<6 daa
	1.2 Naturen skal være lett å ta i bruk gjennom et allsidig og attraktivt friluftslivstilbud.	HP. Øke kunnskapen om og forståelsen av landbruket. Alle elever i Lier skole skal gjøres kjent med natur og skogbruk	HP. % deltakelse fra skoler på skogdager	100,0 %	100,0 %	100,0 %
2 Tilhørighet til bygda	2.6 Liersamfunnet skal skjermes mot forurensning.	HP Fortsette opprydding av plast i Lierelva i tråd med prosjektplan	HP Gjennomført i henhold til prosjektplan	ja	Ja	Ja
		HP. Gjennomføre møter i forurensningsgruppa for å bedre kommunikasjon og samhandling	HP. Gjennomføring av møter	10	10	10
5 Framtidsretta og næringsvennlig	5.6 Lier kommune skal arbeide aktivt for en bærekraftig samfunnsutvikling.	HP. Fremme grønn og bærekraftig næringsutvikling.	HP. Inspirasjonsseminar for nye og kommende gårdbrukere hvert andre år	Gjennomført	Gjennomføres	Gjennomføres
6 Kommunen som organisasjon	6.1 En attraktiv og nyskapende organisasjon med gjennomføringskraft.	HP felles - Lavt fravær blant kommunens ansatte	HP Felles - Fraværprosent	8,2 %	5,0 %	5,0 %
		HP Organisasjonsutvikling	HP Felles Mestringsklima (annethvert år)	4.0	4.5	4.5
			HP Felles Mestringsorientert ledelse (annethvert år)	4.0	4.4	4.4
			HP. Felles Etablere tilbakemeldingskultur, øke meldte avvik	3	55	55

Økonomi

Driftsbudsjett og rammeendringer Landbruk og næring

Beløp i 1000

Beskrivelse tiltak	Handlingsprogram			
	2027	2028	2029	2030
Opprinnelig budsjett	6 501	6 501	6 501	6 501
Vedtak forrige periode				
1 HP 26 Økning miljørådgiver til 100%	640	640	640	640
Sum Vedtak forrige periode	640	640	640	640
2 Sum Budsjettendring fra i fjor	2 416	2 416	2 416	2 416
Konsekvensjusteringer	3 056	3 056	3 056	3 056
Konsekvensjustert ramme	9 557	9 557	9 557	9 557
Kostnadsreduksjon				
3 HP 27 Ny omstilling	0	-7	-16	-20
Sum Kostnadsreduksjon	0	-7	-16	-20
Vedtatte endringer				
4 HP 27 Kommunalt tilskudd til veterinærvakt utenom ordinær arbeidstid.	100	100	100	100
5 HP 27 Prosjektleder Lierelva	400	0	0	0
Sum Vedtatte endringer	500	100	100	100
Nye tiltak og realendringer budsjett	500	93	84	80
Ramme 2027-2030	10 057	9 650	9 641	9 637

Beskrivelse av tiltakene**1. HP 26 Økning miljørådgiver til 100%**

Tiltaket ble opprinnelig lagt inn under utvalg for miljø og plan og er flyttet til landbruk på grunn av den interne organiseringen. I 2025 bevilget kommunestyret 50% miljørådgiver med økning til 100% i 2028. På grunn av utfordringer med å rekruttere 50% stilling ble det i HP 26 bevilget opp slik at det ansettes i 100 % med helårsvirkning fra 2027. Tiltakene er slått sammen.

2. Sum Budsjettjusteringer fra i fjor

Budsjettendringer fra i fjor (2026) er justeringer innenfor kommunedirektørens fullmakt herunder kompensasjon for årets lønnsoppgjør. Her ligger også justeringer for vedtak i omstillingssakene juni 2024 og juni 2025. Det er laget en samlet oversikt over omstillingstiltakene under kapittel økonomi.

3. HP 27 Ny omstilling

Beregningen av inntekter og demografijusterte utgifter viser at det er nødvendig med varige omstillingstiltak også fremover. Det er lagt inn omstillingstiltak tilsvarende 1,5 millioner kroner i 2028, økende til 3,5 millioner kroner fra 2029 og 4,5 millioner kroner fra 2030. Utvalgene er belastet med sin andel av summen.

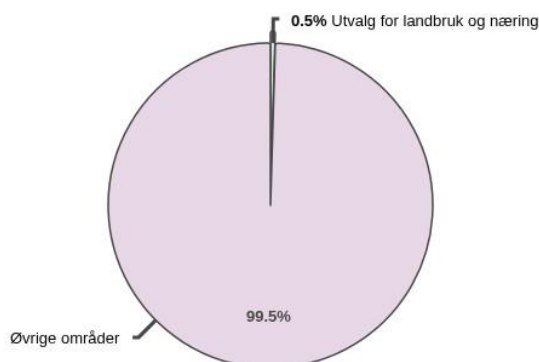
4. HP 27 Kommunalt tilskudd til veterinærvakt utenom ordinær arbeidstid.

Statstilskuddet til veterinærvakten har over tid ikke økt i takt med kostnadsutviklingen og andre vaktordninger. Samtidig er det mangel på veterinærer med produksjonsdyrkompetanse. Økt vaktgodtgjørelse er nødvendig for å sikre rekruttering og kunne opprettholde en forsvarlig veterinærberedskap i regionen.

5. HP 27 Prosjektleder Lierelva

For å fullføre oppryddingen i Lierelva bevilges det midler til prosjektledelse i 2027. Midlene tas ut fra 2028.

Brutto utgifter i % av kommunens totale brutto utgifter

Fordeling på utgifter og inntekter

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Rev.budsjett	Handlingsprogram			
	2025	2026	2026	2027	2028	2029	2030
Driftsutgifter							
Lønn	12 258	8 231	8 241	8 887	8 880	8 871	8 867
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	3 854	1 442	1 442	1 842	1 442	1 442	1 442
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	21 108	2 014	2 014	2 114	2 114	2 114	2 114
Overføringsutgifter	736	78	78	78	78	78	78
Finansutgifter	2 805	0	0	0	0	0	0
Sum Driftsutgifter	40 762	11 765	11 776	12 921	12 514	12 505	12 501
Driftsinntekter							
Salgsinntekter	-17 971	-3 242	-3 242	-842	-842	-842	-842
Refusjoner	-7 754	-2 022	-2 022	-2 022	-2 022	-2 022	-2 022
Overføringsinntekter	500	0	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-8 636	0	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-33 860	-5 264	-5 264	-2 864	-2 864	-2 864	-2 864
Sum	6 902	6 501	6 511	10 057	9 650	9 641	9 637

FORMANNSKAPET – STAB

Innledning

Tjenesteområdet omfatter følgende virksomheter og stabsfunksjoner.

- Kommunedirektørens ledergruppe
- Kommunikasjon
- Kommuneadvokaten
- Beredskap
- HR
- Innbyggjerservice
- IKT
- Utvikling
- Økonomi
- Virksomhetsstyring
- Internkontroll og kvalitet
- Eierstyring

Tjenesteområdet har en viktig rolle knyttet til å sikre enhetlig praksis og samhandling i hele organisasjonen, samt legge til rette for sektorovergrepene innovasjon og utviklingsarbeid. Området gir støttefunksjoner som skal sikre god administrativ styring og utvikling. Dette skjer blant annet gjennom å utarbeide administrative beslutningsgrunnlag samt drift og videreutvikling av fellestjenester og støttetjenester for organisasjonen. Området tilrettelegger også for demokratiske prosesser gjennom sekretariattjenester for folkevalgte.

Status

Arbeidsgiverstrategien «Sammen for grønne Lier 2020-2028» fastsetter mål for organisasjonen. Med utgangspunkt i arbeidsgiverstrategien skal rekrutteringsstrategi og lønnspolitikk føre til styrking av kommunens konkurransekraft i arbeidsmarkedet.

Også gjennom 2026 har mye ressurser blitt prioritert til arbeid med omstilling og økonomioppfølging. Dette omfatter støtte til virksomheter som står i omstillingsprosesser hvor det skal gjennomføres vedtatte omstillingstiltak og arbeid for å redusere merforbruk. Som følge av krevende økonomiske tider brukes det også mye tid på rapportering for å sikre god kunnskap om den økonomiske utviklingen og kartlegge muligheter for effektivisering og innsparing.

Helse, miljø og sikkerhet (HMS) og nærværarbeid

Lier kommune har et mål om høyst 5 prosent sykefravær. Å forebygge og redusere sykefravær gjennom systematisk HMS-arbeid handler om å kombinere lovpålagte rutiner med et godt, helsefremmende arbeidsmiljø.

Kommunens ledere er ansvarlig for at HMS-arbeidet tilfredsstiller de krav som stilles til HMS i lover og forskrifter. I henhold til Lier kommunes retningslinjer utarbeides det årlige risiko- og sårbarhetsanalyser knyttet til HMS i virksomhetene, og det utarbeides nødvendige tiltak etter gjeldende rutiner for å forebygge, redusere eller forhindre risikofaktorene. Dette

arbeidet følges også opp i lokale medbestemmelsesutvalg (LMU) i hver virksomhet, samt det sentrale arbeidsmiljøutvalget (AMU).

Kvalitetspolicy og kvalitetssystemet Rettesnora, som blant annet omfatter avvikshåndtering, er et viktig verktøy i internkontrollarbeidet og til arbeidet med det systematiske HMS-arbeidet i kommunen. Videre gjennomføres det årlig obligatorisk HMS-opplæring for nye verneombud og medlemmer i arbeidsmiljøutvalget.

Lier kommune jobber kontinuerlig med oppfølging av virksomheter med høyt sykefravær, og følger opp med bistand og kompetansehevende tiltak. Et systematisk og strukturert sykefraværarbeid, med engasjement og eierskap både hos ledere og ansatte, er viktig. Helsefremmende arbeidsplasser skapes av alle og et godt arbeidsmiljø er et felles ansvar. Et inkluderende arbeidsmiljø må også kunne gi rom for ansatte med redusert arbeidskapasitet, noe som vil kunne påvirke kommunens totale sykefravær.

IKT

Lier IKT har ansvaret for kommunens digitale grunnmur. Det gis rådgivning, support og støtte til brukerne på fellessystemer og digitale enheter, samt rådgivning innen informasjonssikkerhet og personvern. IKT bidrar til digitalisering gjennom drift, sikkerhet, integrasjoner og teknisk kompetanse og deltar i anskaffelse, innføring og forvaltning av digitale løsninger på tvers av kommunen.

Den raske utviklingen innen teknologi og digitalisering stiller stadig nye krav til kompetanse og kapasitet. Lier kommune vurderer framtidig organisering av IKT, herunder muligheter for samarbeid med omkringliggende kommuner som kan styrke kompetanse, kapasitet og robusthet. Samtidig er det behov for å styrke gjennomføringsevnen og støtten til kommunens arbeid med digitalisering og teknologisk utvikling.

Satsningsområder

Digitalisering

I nasjonal digitaliseringsstrategi «Fremtidens digitale Norge» fremheves digitalisering som et viktig virkemiddel i møte med de fremtidige samfunnsutfordringene som kommunene står overfor. Ny digital strategi for Lier kommune ble vedtatt 5. mai 2026. Strategien er basert på et bredt innsiktsarbeid og skal legge grunnlaget for hvordan vi jobber mot kommunens digitale transformasjon. I tråd med kommunestyrets vedtak i PS 50/2026 Digital strategi 2026 - 2032 skal det utarbeides en helhetlig tiltaksplan som skal bidra til å nå målene i den digitale strategien. Planen skal inneholde konkrete tiltak som tydeliggjør prioritering og gevinstrealisering. For å få til en effektiv etablering og implementering av tiltaksplanen er

det behov for å prioritere ressurser til dette arbeidet. Dette behovet er spilt inn i HP 2027-2030 fra utvikling og IKT.

Rekruttere og beholde medarbeidere

Lier kommune har en helhetlig rekrutteringsstrategi og benytter kompetansebasert rekruttering for å sikre en strukturert, profesjonell og kvalitetssikret utvelgelse av kandidater. Dette bidrar til å tiltrekke kvalifiserte medarbeidere og styrke kommunens omdømme som arbeidsgiver. Kommunen har et felles introduksjonsprogram som ivaretar velkomst, opplæring og oppfølging av alle nyansatte, slik at de får en god start i organisasjonen.

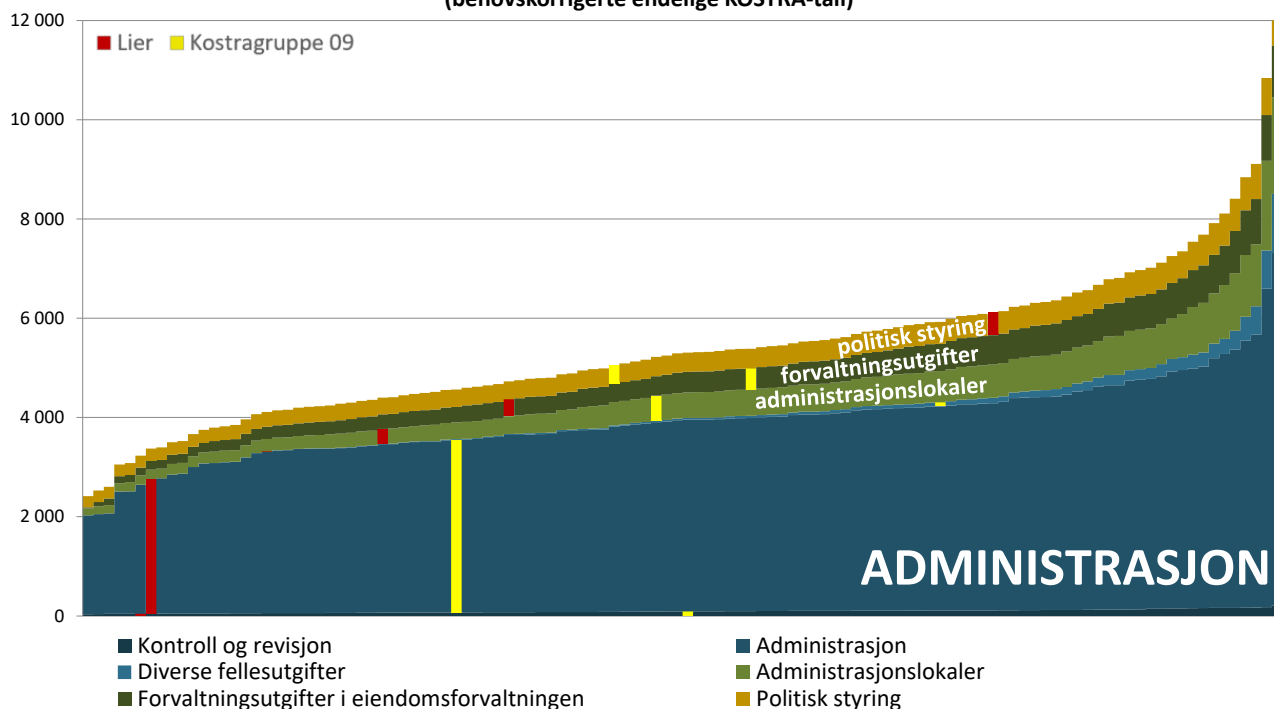
For å styrke lederkompetansen gjennomfører alle nyansatte ledere et felles lederutviklingsprogram bestående av flere moduler innen personalledelse og ledelsesfaglige temaer.

For å møte utfordringer knyttet til rekruttering og bemanning tilbys rekrutteringstillegg til sykepleiere og vernepleiere i turnusstillinger, samt tillegg til pedagogiske ledere. Lier kommune skal videreutvikle sitt omdømme som en attraktiv arbeidsgiver ved å synliggjøre mulighetene, fagmiljøene og utviklingsmulighetene som finnes på kommunens arbeidsplasser. Gjennom målrettet arbeid med rekruttering, ledelse, kompetanseutvikling og medarbeideroppfølging skal kommunen sikre tilgang på nødvendig kompetanse også i årene som kommer.

Sammenligning med andre kommuner

Kostnadene i 2025 for administrasjon, styring og fellesutgifter er vurdert opp mot alle kommuner med mer enn 10 000 innbyggere, samt KOSTRA-gruppe 9, per område. Plasseringen til Lier er markert med rødt og plasseringen til gjennomsnittet i KOSTRA-gruppe 9 er markert med gult.

ADMINISTRASJON, STYRING OG FELLESUTGIFTER
Netto driftsutgifter pr innbygger pr funksjon
Tall for alle kommuner med mer enn 10 000 innbyggere i 2025
(behovskorrigerende endelige KOSTRA-tall)

ADMINISTRASJON, STYRING OG FELLESUTGIFTER	Lier	KOSTRA gruppe 09	Buskerud	Drammen	Asker	Landet uten Oslo
Politisk styring	451	373	443	341	359	455
Kontroll og revisjon	45	92	107	66	43	111
Administrasjon	2 710	3 474	4 084	4 082	3 945	4 071
Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen	344	429	503	595	622	446
Administrasjonslokaler	298	500	517	609	718	532
Diverse fellesutgifter	4	80	73	74	57	103
Tjenester utenfor ordinært kommunalt ansvarsområde		119	36	9	-1	79
Interkomm. samarbeid (§§ 27/28a - samarbeid)		-110	-132	-115	1	-81
TOTALT	3 853	4 957	5 631	5 661	5 744	5 715

Administrasjon, styring og fellesutgifter. Behovskorrigerende kostnader per innbygger, kroner

Av tabellen ovenfor kommer det frem at Lier kommunes utgifter til administrasjon, styring og fellesutgifter ligger lavest i utvalget. Dette forteller oss at administrasjonen er effektiv. Lier kommune er imidlertid i vekst og administrasjonen merker kapasitetsutfordringer. Vi vil også bli stilt overfor kapasitetsmessige utfordringer fremover som følge av store utviklingsprosjekter, blant annet Fjordbyen. Kompetanse på utbyggingsavtaler, bestillerfunksjon for offentlig infrastruktur og plankompetanse vil bli viktig for å sikre en positiv utvikling og gode beslutningsgrunnlag for politisk nivå.

Mål

Tabellen under viser sammenhengen mellom mål i kommuneplanens samfunnsdel og delmål i tjenesteområdet.

Samfunnsmål	Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2025	Mål 2027	Mål 2030
3 Livsmestring for alle	3.2 Liunger skal gis muligheter for utdanning, jobb eller annen meningsfull aktivitet.	HP Kommunen skal tilby en lærlingplass pr. 900 innbygger	HP. Antall lærlinger.	44	30	30
5 Framtidsretta og næringsvennlig	5.1 Lier kommune skal være en utviklingsorientert næringslivspartner	HP. Kommunens anskaffelser skal legges til rette for lokal og regional leverandørdeltakelse innenfor anskaffelsesregelverket	HP. Andel relevant driftsrelatert innkjøpsvolum til lokale leverandører, Lier kommune (ikke KF'ene)	22,0 %	22,5 %	25,0 %
6 Kommunen som organisasjon	6.1 En attraktiv og nyskapende organisasjon med gjennomføringskraft.	HP Effektiv, automatisert og kvalitet ved innkjøp og behandling av fakturaer	HP Andel digitale EHF fakturaer	95,0 %	98,0 %	98,0 %
			HP. Andel fakturaer fra eHandel	7,0 %	14,0 %	14,0 %
			HP. Andel fakturaer med profil/referanse	75,0 %	80,0 %	80,0 %
		HP felles - Lavt fravær blant kommunens ansatte	HP Felles - Fraværspresent	4,1 %	5,0 %	5,0 %
		HP Organisasjonsutvikling	HP Felles Mestringsklima (annethvert år)	4.0	4.5	4.5
			HP Felles Mestringsorientert ledelse (annethvert år)	4.4	4.4	4.4
			HP. Felles Etablere tilbakemeldingskultur, øke meldte avvik	34	140	140

Økonomi

Driftsbudsjett og rammeendringer Formannskapet – stab

Beskrivelse tiltak	Handlingsprogram			
	2027	2028	2029	2030
Opprinnelig budsjett	145 245	145 245	145 245	145 245
Vedtak forrige periode				
1 Erkjentlighetsfest hvert annet år	-300	0	-300	0
2 HP 24 Midlertidig bemanningsøkning økonomi	-500	-500	-500	-500
3 HP 24 og HP 25 Riktig kompetanse på rett sted til rett tid	-667	-667	-667	-667
4 HP 24 og HP 25 Riktig kompetanse på rett sted til rett tid (flyttet fra 574 til 700)	667	667	667	667
5 HP 25 Omorganisering IKT, egen sak i 2025.	-1 000	-2 000	-2 000	-2 000
6 HP 26 1. tertial periodisering forenklet eierseminar hvert annet år	100	50	100	100
7 HP 26 Digitalisering og velferdsteknologi KS PS 32/2025	450	450	450	450
8 HP 26 Fornyelse av eksisterende backupløsning	-340	-340	-340	-340
9 HP 26 LMU samling	-100	100	-100	-100
10 HP 26 Nye hjemmesider	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
11 Valg hvert annet år	1 638	0	1 638	0
Sum Vedtak forrige periode	-2 052	-4 240	-3 052	-4 390
12 Sum Budsjettendring fra i fjor	744	-31	-31	-31
Konsekvensjusteringer	-1 308	-4 271	-3 083	-4 421
Konsekvensjustert ramme	143 937	140 974	142 162	140 824
Kostnadsreduksjon				
13 HP 27 Ny omstilling	0	-97	-227	-292
Sum Kostnadsreduksjon	0	-97	-227	-292
Nye brukere/kostnadsendring				
14 HP 27 Oppgradering og vedlikehold av AV-utstyr Heggstøl møteromssenter	50	50	50	50
Sum Nye brukere/kostnadsendring	50	50	50	50
Annet				
15 HP 27 Drift av møterom	100	100	100	100
16 HP 27 Nye Ipader til nytt kommunestyret etter valget 2027	250	0	250	0
17 HP 27 Reversere vedtak HP 25 Omorganisering IKT	1 000	2 000	2 000	2 000
Sum Annet	1 350	2 100	2 350	2 100
Nye tiltak og realendringer budsjett	1 400	2 053	2 173	1 858
Ramme 2027-2030	145 337	143 027	144 335	142 682

Beskrivelse av tiltakene**1. Erkjentlighetsfest hvert annet år**

Markering for ansatte som har jobbet 25 og 40 år i kommunen avholdes hvert annet år. Det legges inn en ramme for tiltaket de årene arrangementet avholdes. Det ligger ramme i 2026, som trekkes ut i 2027 da tiltaket ikke gjennomføres dette året.

2. HP 24 Midlertidig bemanningsøkning økonomi

Bemanningen på regnskapsfunksjonen bestod i 2024 av to personer og var svært sårbar. Bemanningssituasjonen gjør at det er nødvendig å øke bemanningen for å sikre at funksjonen blir ivaretatt. Det er gjennomført et arbeid med digitalisering av oppgaver i regnskapsenheten. Bemanningsøkningen tas derfor ut fra 2027.

3. HP 24 og HP 25 Riktig kompetanse på rett sted til rett tid

Det vises til kommunestyresak 84/2023, vedtatt 14.06.2023. Opptappingsplan for å styrke lønnsnivået i organisasjonen for å kunne konkurrere med nærliggende kommuner. Tiltaket ble bevilget opp i HP 24 og ble avsluttet i 2026. Rammene reduseres derfor i 2027.

4. HP 24 og HP 25 Riktig kompetanse på rett sted til rett tid (flyttet fra 574 til 700)

Rammene for riktig kompetanse på rett sted har ligget hos virksomhet HR og er flyttet til lønnsreserven.

5. HP 25 Omorganisering IKT, egen sak i 2025.

I HP 25 ble det lagt inn en forventet innsparing fra 2027 som en effekt av omorganisering av virksomhet IKT.

6. HP 26 1. tertial periodisering forenklet eierseminar hvert annet år

I omstillingsaken 2024 ble det vedtatt forenklet og mindre kostnadskrevende eierseminar hvert annet år. Budsjettposten justeres for eierseminar i 2027 og 2029

7. HP 26 Digitalisering og velferdsteknologi KS PS 32/2025

Det er vedtatt en løpende investeringspost for implementering av digitalisering og velferdsteknologi. Den digitale utviklingen har vært at disse løsningene har gått fra å være fysiske produkter, som servere og kjøp av programvare, til skyløsninger, leasingkostnader og lisenser for disse. Disse utgiftene er nå i hovedsak driftskostnader som ikke kan belastes investeringsregnskapet. Kommunestyret vedtok i sak PS 32/2025 å bevilge opp budsjett på drift finansiert med lavere renter og avdrag ved å ta ut investeringsprosjektet. Bevilgningen var på 2,55 millioner kroner i 2026 og økende til 3 millioner kroner fra 2027.

8. HP 26 Fornyelse av eksisterende backupløsning

I HP 26 ble det bevilget opp 0,340 millioner kroner til fornyelse av backupløsning for lokal backup, inkludert diskløsning, backupserver og tape-robot. Beløpet var et engangsinnkjøp som tas ut av rammene fra 2028. Fra vedtaket ligger det igjen ramme på 70 000 kr til drift av utstyret.

9. HP 26 LMU-samling

LMU-samling er en samling Lier kommune har med alle de lokale medbestemmelsesutvalgene på virksomhetene. Dette sikrer samarbeid mellom arbeidsgiver, tillitsvalgte og vernetjenesten. Partene er en enige om at dette er en viktig samarbeidsarena. Samlingen avholdes annet hvert år.

10. HP 26 Nye hjemmesider

I HP 26 ble det bevilget opp 2 millioner kroner til etablering av nye hjemmesider i 2026. Bevilgningen tas ut fra 2027.

11. Valg hvert annet år

Bevilgning til gjennomføring av valg hvert annet år.

12. Sum Budsjettjusteringer fra i fjor

Budsjettendringer fra i fjor (2026) er justeringer innenfor kommunedirektørens fullmakt, herunder kompensasjon for årets lønnsoppgjør. Her ligger også justeringer for vedtak i omstillingssakene juni 2024 og juni 2025. Det er laget en samlet oversikt over omstillingstiltakene under kapittel økonomi.

13. HP 27 Ny omstilling

Beregningen av inntekter og demografijusterte utgifter viser at det er nødvendig med varige omstillingstiltak også fremover. Det er lagt inn omstillingstiltak tilsvarende 1,5 millioner kroner i 2028, økende til 3,5 millioner kroner fra 2029 og 4,5 millioner kroner fra 2030. Utvalgene er belastet med sin andel av summen.

14. HP 27 Oppgradering og vedlikehold av AV-utstyr Hegsbro møteromssenter

Sikre løpende oppgradering og vedlikehold av AV-utstyr ved Hegsbro møteromssenter for å opprettholde funksjonelle og tidsmessige møteromsløsninger.

15. HP 27 Drift av møterom

Det er behov for å sette av ressurser for å sikre velfungerende møterom og gode møtefasiliteter for ansatte, politikere og besøkende.

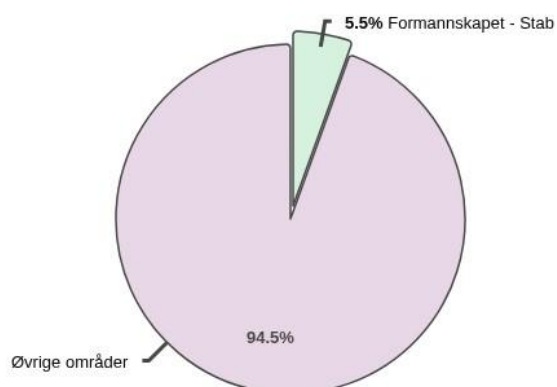
16. HP 27 Nye iPader til nytt kommunestyret etter valget 2027

Det anbefales å bytte ut de folkevalgtes iPader ved starten av hver kommunestyreperiode for å sikre at alle representanter har likt og oppdatert utstyr gjennom hele perioden. Dette gir bedre forutsigbarhet, enklere administrasjon og en tydelig praksis der enhetene leveres inn ved periodens slutt. Ved utskiftning hvert fjerde år sikres det at alle enheter mottar nødvendige sikkerhets- og programvareoppdateringer, og at de er compatible med kommunens systemer og applikasjoner gjennom hele perioden. De utdaterte iPadene leveres inn eller gjenbrukes andre steder i organisasjonen.

17. HP 27 Reversere vedtak HP 25 Omorganisering IKT

I HP 25 ble det lagt opp til en omlegging av IKT-tjenesten med en innsparingseffekt fra 2027. Innsparingsforslaget viste seg ikke å være realistisk og det ble ingen omlegging av tjenesten. Vedtatt innsparing (se konsekvensjusteringer «HP 25 Omorganisering IKT, egen sak i 2025») reverseres. I henhold til politisk vedtak i saken jobbes det videre med å se på alternativer for samhandling med omkringliggende kommuner innen IKT-feltet, men det er i dette ingen forventning om at det vil gi økonomisk innsparing, men heller et mål om styrket kompetanse og sikkerhet innenfor dagens økonomiske rammer.

Brutto utgifter i % av kommunens totale brutto utgifter

Fordeling på utgifter og inntekter

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Rev.budsjett	Handlingsprogram			
	2025	2026	2026	2027	2028	2029	2030
Driftsutgifter							
Lønn	96 199	92 462	94 054	94 624	92 114	93 622	91 919
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	41 624	47 312	48 720	45 692	45 892	45 692	45 742
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	7 238	8 163	8 163	7 713	7 713	7 713	7 713
Overføringsutgifter	8 434	527	527	527	527	527	527
Sum Driftsutgifter	153 494	148 464	151 462	148 556	146 246	147 554	145 901
Driftsinntekter							
Salgsinntekter	-5	0	0	0	0	0	0
Refusjoner	-14 534	-3 219	-3 219	-3 219	-3 219	-3 219	-3 219
Overføringsinntekter	-790	0	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-337	0	-1 227	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-15 665	-3 219	-4 445	-3 219	-3 219	-3 219	-3 219
Sum	137 829	145 245	147 017	145 337	143 027	144 335	142 682

Investeringer

Beløp i 1000

	Handlingsprogram				Sum
	2027	2028	2029	2030	Handlingsprogram 2027-30
Investeringsprosjekter					
Formannskapet - Stab					
Fosskvartalet - Oppgradering og brukertilpasning	5 000	0	0	0	5 000
Rådhuset oppgradere ventilasjon	3 000	0	3 000	0	6 000
Utskiftning vinduer i Rådhuset	0	0	0	6 000	6 000
Sum Formannskapet - Stab	8 000	0	3 000	6 000	17 000

Investeringer i bygg vises hos det enkelte utvalg, men utførelse og ramme ligger hos Lier eiendomsselskap KF. Beskrivelse av prosjektene ligger i vedlegg 1.

FORMANNSKAPET
— KOMMUNALE FORETAK

Innledning

Lier kommune har to kommunale foretak:

- Lier vei, vann og avløp KF, som forvalter, drifter og utvikler vei, vann, overvann og avløp for kommunen.
- Lier eiendomsselskap KF, som forvalter, drifter og utvikler bygg og eiendomsmasse for kommunen.

Disse selskapene er formelt en del av kommunen. De har imidlertid en særskilt stilling, ettersom de er direkte underlagt kommunestyret og ikke kommunedirektøren.

Et kommunalt foretak ledes av et styre og en daglig leder. Styret har myndighet til å treffe vedtak i alle saker som gjelder foretaket og dets virksomhet. Styret skal påse at virksomheten drives i samsvar med lover og forskrifter, foretakets formål og vedtekter, kommunens økonomiplan og årsbudsjett og andre vedtak eller retningslinjer som er fastsatt av kommunestyret. Videre skal styret for et foretak vedta et eget årsbudsjett innenfor de rammene som kommunestyret har vedtatt for foretaket.

Kommunedirektøren har ingen instruksjons- eller omgjøringsrett overfor vedtak som fattes av styret i de kommunale foretakene, ettersom disse rapporterer direkte til kommunestyret. Derimot har kommunedirektøren rett til å uttale seg før styret treffer vedtak i saker som skal videre til kommunestyret, og alle saker som skal til kommunestyret skal gå via kommunedirektøren.

Kommunedirektøren får levert en rekke tjenester fra Lier eiendomsselskap KF, og har dermed en viktig bestillerrolle overfor selskapet. Begge foretakene er også fagorgan overfor basisorganisasjonen innen sine respektive ansvarsområder.

I henhold til foretakenes vedtekter fastsetter kommunestyret overordnede målsettinger for foretakene. Kommunestyret fastsetter de økonomiske rammene for foretaket. Styret vedtar foretakets detaljerte budsjett innenfor disse rammene.

Lier eiendomsselskap KF

Status

Lier eiendomsselskap KF (LEKF) har ansvar for kommunens eiendommer, formålsbygg og boliger. Rehabiliterings- og vedlikeholdsprosjekter for kommunens bygningsmasse samt nybygg, gjennomføres av LEKF som byggherre. Daglig leder rapporterer til styret, og har en personalgruppe på 62 medarbeidere i 60,1 årsverk.

Noen nøkkeltall:

- 124 780 m2 egne formålsbygg
- 4269 m2 egne bygg til næringsutleie (inkludert Haugestad)
- 8144 m2 innleid areal til eget bruk
- 26 255 m2 boligbygg, hvorav 396 utleieboliger
- Ca. 7.200 daa grunneiendom

Foretakets økonomiske modell

Foretakets virksomhet er basert på en vedtatt avtalestruktur der kommunens virksomheter belastes internhusleie for kommunens formålsbygg. Internhusleien er basert på kalkulert selvkost for forvaltning, drift og vedlikehold av byggene. Kommunale boliger tildeles individuelt etter behov. LEKF inngår leiekontrakter med beboere hvor husleien er basert på gjengs leie. For kommunale boliger som over tid ikke blir tildelt og står tomme kompenserer kommunen LEKF tomgangsleie. Ut fra dette har foretaket økonomisk ansvar for å utføre løpende drift og langsiktig vedlikehold av kommunens eiendommer. Ut over dette belaster Lier kommune LEKF for avskrivningskostnader knyttet til de kommunale byggene. Kommuneadministrasjonen sentralt forestår finansiering av investeringer i bygg og bærer selv direkte finansieringskostnader (renter).

Kommunale tjenester er i utvikling og omstilling for å møte forventninger og nye behov. Dette vil medføre behov for bygningsmessige endringer, tilpasninger og oppgraderinger, i tillegg til det løpende vedlikeholdsbehovet i byggene. Egnetheten av eksisterende bygg til nye formål og arbeidsmåter må vurderes, ettersom store og krevende endringer kan medføre uforholdsmessig store kostnader.

Aktuelle problemstillinger i virksomheten:

Prosjekter

- Formelle krav i byggeprosessen fra planlegging til ferdigstilling medfører betydelig ressursbruk og byggherrekostnader, med utstrakt behov for innleid bistand.
- Byggekostnadene har økt betydelig mer enn kommunal deflator de siste fem-seks årene. Dette gjør at nybygg og rehabilitering har blitt relativt mye mer kostbart enn den alminnelige kostnadsutviklingen.
- Vi ser et økende antall konkurser innen bygg- og anleggssektoren. Når byggemarkedet tar seg opp igjen vil det ventelig være mangel på fagfolk og solide underentreprenørfirmaer, noe som vil være kostnadsdrivende.
- Det er behov for å fastsette og forankre tjenestenes behov og krav til løsninger gjennom etablerte samhandlingsfora i prosjektplanleggingen, og unngå kostnadsdrivende endringer sent i planleggingsprosessen.
- Tekniske krav til bygg, særlig innen energi-, klima- og materialløsninger, er kostnadsdrivende. Dette gjelder både nybygg og rehabilitering av eksisterende bygg.

Forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling (FDVU)

- Lier kommune har en betydelig andel eldre bygningsmasse med stort vedlikeholdsbehov og -etterslep. Det krever langsiktig plan for rehabilitering, basert på vurderinger av byggenes tilstand og egnethet.
- Det er krevende å sikre avlastningskapasitet til gjennomføring av planlagte rehabiliteringsprosjekter, blant annet for skoler og sykehjem.
- Byggene har økende teknisk kompleksitet med høyere krav til driftskompetanse og økende FDVU-kostnader. Gjelder både nye bygg og rehabilitering av eksisterende bygg.
- Det har de siste årene vært betydelig mindre aktivitet i nybyggmarkedet, særlig innen boligbygging, som øker usikkerheten rundt salgsinntekter knyttet til realisering av kommunale tomter som er regulert til boligformål.

Renhold

- Høyt sykefravær er en krevende utfordring med tanke på effektiv drift og realisering av kostnadsinnsparinger. Foretaket har fokus på arbeidsmiljø og HMS, men relativt høy gjennomsnittsalder bidrar til å trekke sykefraværet opp.
- Frekvensendring av renhold ved kommunale bygg og innføring av automatiserte robotløsninger frigjør kapasitet og kan avlaste og effektivisere arbeidet.
- Krav til sklisikre overflater på gulv krever mer ressurser og maskiner, og øker kostnadene til daglig renhold.
- Bruk av kommunale bygg og skoler til idrettslag og organisasjoner utover vanlig arbeidstid øker renholdskostnadene og gjør utføringen av renhold krevende (tidlig/sent og nattetid).

Bolig

- Flere kommunale leietakere har stort behov for biveiledning og praktisk oppfølging. Det er store kostnader til bygningsdrift- og vedlikehold, samt oppfølgingsressurser knyttet til disse beboerne.
- Det er vanskelig å finne tomteplassering til "småhus", som er kommunale boliger for beboere med særlige utfordringer. Oppfattes som negativt innslag i nabolag.
- Økende vedlikeholdsbehov og -etterslep på boligbygg eldre enn 30 år. Det er identifisert et investeringsbehov på ca. 70 millioner kroner de neste ti årene, i hovedsak relatert til utvendig fornyelse og oppgradering av tak, vinduer og kledning.

Bygningsdrift

- Bygningsmassen blir stadig mer teknologisk kompleks og det er et økende behov for teknisk spisskompetanse i den daglige driften.
- Det er krevende å rekruttere teknisk fagpersonell med relevant kompetanse på kommunal lønnstariff til drift av nyere bygg.

Generelt

- Sikre forståelse av foretakets rolle, mandat og grensesnitt mot virksomhetene i kommuneorganisasjonen, i henhold til foretakets etablerte styringsmodell.
- Sikre forståelse av eiendomsforetakets ansvar for å sikre effektiv forvaltning og utvikling av kommunens bygg og eiendommer. Både innen økonomisk ressursforvaltning og som viktig ledd i kommunens energi- og miljøledelse, med blant annet arealeffektivisering og teknologi. Fokus på arealbruk kan også bidra til nytenkning og tjenesteutvikling i kommunens tjenesteområder.
- Relativt høy gjennomsnittsalder i administrative funksjoner, som krever fokus på rekruttering de neste 5-10 årene. Viktig å etablere en bedre alders- og kjønnsbalanse.

Satsningsområder

I tillegg til sikring av den løpende driften, gjennomføring av vedtatte byggeprosjekter og tett samhandling med kommunedirektøren, vil foretakets overordnede prioriteringer i 2027 blant annet være:

- Videreutvikle foretakskultur og medarbeidertilfredshet.
- Sikre kontinuerlig læring og kompetanseutvikling blant medarbeiderne.
- Videreutvikle og utnytte system-, fag- og kompetanseressurser på tvers i egen organisasjon.
- Identifisere og realisere synergier og effektiviseringsgevinster.
- Opprettholde ambisjoner på energi- og miljøområdet og levere på krav og målsetninger i vedtatt energi- og klimaplan.
- Drive verdibevarende bygningsvedlikehold innenfor foretakets økonomiske handlingsrom, gjennom foretakets finansieringsmodell basert på internhusleie.
- Realisere boliger som er tilpasset hard bruk.

Mål

Tabellen under viser sammenhengen mellom mål i kommuneplanens samfunnsdel og tiltak i de kommunale foretakene.

Lier eiendomsselskap KF

Samfunnsmål	Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2025	Mål 2027	Mål 2030
4 Klimanøytralt liersamfunn	4.4 Lier kommunes egen virksomhet skal være klimanøytral i 2025.	HP Eiendom - Energi	HP. Energiforbruk kWh pr m2.	97,5	<100	<100
			HP. Energiforbruk per m2 virksomhet helse og omsorg (kWt)	137	<145	<145
			HP. Energiforbruk per m2 virksomhet skole (kWt)	73	<110	<110
6 Kommunen som organisasjon	6.1 En attraktiv og nyskapende organisasjon med gjennomføringskraft.	HP. Eiendomsforvaltning og drift bolig	HP. Andel kommunale boliger som er tilgjengelige for rullestolbrukere. (%)	62	>62	>62
			HP. Antall boliger med fiber/høy kvalitet på nettløsning	298	305	320
			HP. Antall dager (snitt) benyttet til oppussing ved leietakerskifte.	<30	<30	<30
			HP. Kommunalt disponerte boliger per 1000 innbyggere (antall).	21,6	>20	>20
			HP. Totalt antall kommunalt disponerte boliger (antall)	594	>550	>550

Samfunns mål	Innsatsområde	Delmål	Indikator og eventuell målemetode	Siste måling 2025	Mål 2027	Mål 2030
		HP. Eiendomsforvaltning og drift total	HP. Areal på formålsbygg per innbygger (m2)	4,6	<4,5	<4,5
			HP. Energikostnader per kvadratmeter	134	<150	<150
			HP. Netto driftsutgifter til eiendomsforvaltning i % av samlede driftsutgifter	8,0	9,0	9,0
			HP. Utgifter til renhold (kr/m2). Formålsbygg	147	<150	<150
			HP. Utgifter til vedlikehold i kommunale boliger (kr/m2).	233	<300	<300
			HP. Utgifter til vedlikehold i formålsbygg (kr/m2)	111	>200	>200

Energiforbruket i kommunens bygg er redusert år for år som følge av investeringer i ENØK tiltak (energieffektivisering og -styring), men reduksjonen forventes å flate noe ut i HP-perioden. Dagens energiforbruk i formålsbygg er vesentlig lavere enn ENOVAs normforbruktall. Energikostnadene forventes å øke i HP-perioden som følge av energisituasjonen i Europa og øvrige verden, samt et krympende kraftoverskudd i Norge.

Utgiftene til vedlikehold i kommunale boliger er mindre enn det underliggende behovet. Dette må sees opp mot investeringskostnader til rehabilitering og utskiftning i kommunale boligbygg.

Utgiftene til vedlikehold i formålsbygg må sees opp mot behovet for investeringskostnader til rehabilitering og utskiftning i byggene.

Lier vei, vann og avløp KF

Status

Året 2026 har foretaket fokusert på utbygging og åpning av midlertidig tiltak på Linnes renseanlegg, slik at forbehold knyttet til sanitærabonnent kunne fjernes. Midlertidig tiltak ble etablert innen forventet frist og innenfor de vedtatte økonomiske rammer.

Året har også medført behov for omstillingsprosesser for foretaket. Styret har arbeidet målrettet for å sikre en smidig overgang og tilpasning til nye markedsforhold og teknologiske endringer. Her er noen av hovedpunktene fra omstillingsprosessen:

- **Strategisk tilpasning:** Vi har arbeidet med revidering av foretakets langsiktige strategi for å bedre møte de nye utfordringene i markedet. Dette inkluderer en sterkere satsing på digitalisering og bærekraftige løsninger.
- **Organisatoriske endringer:** For å øke effektiviteten og fleksibiliteten har vi gjennomført en restrukturering av organisasjonen. Dette har inkludert opprettelse av nye tjenester til Lier kommune som samordning av biladministrasjon og bilparken for hele kommunen samt transporttjenester. Foretaket har også gjennomført strukturelle endringer der antall avdelinger ble redusert fra tre (3) til to (2).
- **Kommunikasjon:** Vi har lagt stor vekt på å opprettholde åpen og ærlig kommunikasjon med våre ansatte gjennom hele omstillingsprosessen. Regelmessige oppdateringer og tilbakemeldingsmøter har vært avgjørende for å sikre at alle er informert og føler seg ivaretatt.

I 2025 ble det oppnådd en milepæl når det gjelder vannforbruket i Lier kommune. Mengden kjøpt vann fra Glitrevannverket var under 3 mill. m³ for første gang i foretakets sin historie. Energiforbruket for veilyt er redusert med 1 050 500 kWh som følge av LED-omstilling. Totalt energiforbruk i foretaket var på 4,54 mill. kWh, en betydelig reduksjon fra 2022.

Vi har en utfordrende fremdriftsplan for å sikre at et nytt regionalt renseanlegg står klar til drift innen 2032. Det registreres en kostnadsutvikling som gjør prosjektet mer kostbart enn først antatt. Prosjektet er svært viktig for å sikre både etablering av industri og boligutvikling i Lier kommune, samtidig som forholdene i Drammensfjorden/Oslofjorden trenger forbedringer.

Det er derfor viktig at prosessen er godt forankret i alle kommuner med et robust beslutningsgrunnlag, slik at endelig beslutning om retning for et eventuelt regionalt samarbeid kan oppnås innen rimelige frister. Inntil videre har midlertidig tiltak på Linnes renseanlegg blitt etablert, men det er viktig at kommunestyret er klar over at tiltaket har kort levetid og forventes avviklet så snart regionalt renseanlegg er etablert. Dette vil også betyr at investeringen må avskrives i sin helhet når anlegget avvikles.

Vi er i gang med planlegging og eventuelt etablering av nye tjenester for Lier kommune. Kommunestyrets verbalvedtak i Handlingsprogram 2006-2026 ber om at foretaket vurderer etablering av en minibusstjeneste for transport av brukere. Foretaket har gjennomført et prøveprosjekt fra januar 2026 der det ble levert transporttjenester til flere bofelleskapet. Resultat fra prøveprosjektet viser at transporttjenester kan leveres dersom Lier VVA KF styrkes med ressurser. Tilbakemeldinger fra virksomhetene i helse, omsorg og velferd er positive. Tiltaket har også medført effektiviseringer i personellbruk i tillegg til økonomiske innsparinger.

Gjennom sterk vilje til å levere gode tjenester til liunger, viser våre ansatte at samarbeid, kvalitet og innovasjon er en del av virksomhetens kultur. Dette gjenspeiles ytterligere i foretakets nærvær, som er på 97 %.

Styrker:

- Motiverte medarbeidere med høy kompetanse, både ingeniører og fagarbeidere.
- Mulighet for fagspesialisering.
- Endringsvillige ansatte med lavt sykefravær.
- Lokalt kjennskap og kompetanse.
- Attraktiv arbeidsplass innenfor fagområde vei, vann og avløp.
- Vaktordning 24-timer i døgnet, hele året.
- Gode beredskapsplaner og interkommunalt samarbeid om nødvannsutstyr. SMS-varslingssystem.
- Innovativt, framtidsrettet og robust organisasjon.
- Kompetanse innen fagområdene.
- Gode vannkilder gir svært godt drikkevann.
- Godt arbeidsmiljø med engasjerte medarbeidere.
- Samlet bedrift i tilrettelagte lokaler gir mulighet for økt bruk av egne ressurser og kompetanse.
- Profesjonelt styre og god forståelse for samhandling med det politiske miljøet og kommunedirektør.
- Foretaket er trent på effektiviseringsverktøy.

Utfordringer:

- Stram fremdrift for etablering av nitrogenrensing 2032 utfordrer fremdriften i regionalt samarbeid.
- Tilstrekkelig tid og ressurs til fokusering på strategisk utvikling og effektivisering av tjenester.
- Alder og tilstand på anleggene innebærer et betydelig fornyingsbehov for å møte krav til HMS.
- Økte regulatoriske krav. Nytt avløpsdirektiv.

- Vekst i næring og abonnenter.
- Stort fremtidig investeringsbehov innen kommunal infrastruktur.
- Krav og forventninger fra eier, abonnenter og innbyggere, som setter økte krav til leveranser, respons og profesjonalisering.
- Potensial for å tilpasse for en mer innovativ og fremtidsrettet kundebehandling og tjenesteleveransen.
- Potensial for å øke kommunens attraktivitet for etablering av næring, arbeidsplasser og boligutvikling ved sikring av ny renseløsning.
- Rekruttering og sikring av fagkompetanse.
- Sikring av samhandlingsrutiner med kommunedirektøren.
- Endrede krav til adgangskontroll og beredskap fra sentrale myndigheter.

Muligheter:

- Vedtatt kommuneplan.
- Vedtatte handlings- og økonomiplan.
- Hovedplaner og saneringsplaner revideres etter fastsatte planer og prinsipper.
- Gode vannkilder gir svært godt drikkevann.
- Evne til å raskt omstille seg ved uønsket forutsetninger.
- Opptatt av god samhandling og strategier.
- God forankring i det politiske og administrative miljø.
- Oppgradering og automatisering av veilysanlegg samt sentralisering av renseløsning.
- Mulighet for nytenkning og innovasjon innen tjenesteleveranse og rekruttering.
- Samlokalisering gir mulighet for økt bruk av egne ressurser og kompetanse.
- Økt innbyggermedvirkning
- Regionalt VA-samarbeid.
- Økt samkjøring i interne og eksterne organisasjoner.
-

Trusler:

- Byggestopp i Lier, Drammen og Asker kommuner fra 2032 dersom nitrogenrensing ikke etableres innen tidsfristen.
- Høye renteutgifter.
- Kommunens likviditet og behov for omstilling.
- Klimaendringer, IKT- og anleggssikkerhet.
- Demografi og geografi påvirker gebyrutvikling.
- Sårbarhet for endringer i økonomiske rammebetingelser.
- Større krav fra sentrale myndigheter både i forhold til drift og forvaltning av vei- og veilysnnett samt vann- og avløpsnett.
- Adgangskontroll til kritisk infrastruktur grunnet endrede trusselbilder.
- Alderssammensetning i foretaket sett i forhold til sikring av kompetanse.

- Nye trusselbilder.
- Forsinkelser i prosjektgjennomføring grunnet prosjektets kompleksitet, overordnet myndighet eller eiendomsrett.

Satsningsområder

Foretakets viktigste oppgave er å sikre innbyggerne trygt drikkevann, god håndtering av avløpsvann og et funksjonelt og sikkert veinett. I planperioden vil etablering av nytt renseanlegg være den høyest prioriterte investeringen, da dette er avgjørende for både miljøhensyn og videre bolig- og næringsutvikling i kommunen. Samtidig vil det arbeides med å styrke vannforsyningen og sikre kritiske anlegg mot økte påkjenninger som følge av klimaendringer.

Veinettet har et betydelig vedlikeholdsetterslep, og foretaket vil fortsette arbeidet med å forbedre kvaliteten på kommunale veier innenfor de økonomiske rammene som er tilgjengelige. På grunn av kommunens økonomiske situasjon er den forutsatte opptrappingen av bevilgningene til veitjenesten fra 2030 i handlingsplanen utsatt. Dette vil medføre at målet om å redusere vedlikeholdsetterslepet forskyves noe i tid.

Kommunestyrets vedtatte ambisjon om å innhente vedlikeholdsetterslepet og føringene i Temaplan vei innen 25 år ligger imidlertid fast, og endringen innebærer kun en justering av tidspunktet for måloppnåelse.

Innovasjon og digitalisering er også viktige satsingsområder. Dette omfatter både utvikling av arbeidsmetoder og etablering av nye tjenester som kan skape verdi for kommunen og innbyggerne. Transporttjenester og andre tjenester der foretakets kompetanse, utstyr og ressurser kan bidra til en mer effektiv kommunal tjenesteproduksjon kan gis som eksempel på innovasjonsarbeid.

Arbeidet følges opp gjennom styringsindikatorer som rapporteres til styret og kommunestyret.

Handlingsprogram 2027-2030

Styringsindikatorer Lier VVA KF

Indikator	x. tertia I 2027	Mål 2027	Mål 2030	* Hovedm.	** Verdier	*** Komm .pl	Innsats- område	Kommentar	Beregningsmetode
Prosent av maskinparken med EUR6 eller Steg5		85 %	100 %	2	2, 3	4	4.4		Andel av den totale maskin- og kjøretøyparken som har klassifisering med EUR6 og Steg5/nullutslipp
Prosent nærvær		95 %	95 %	-	1	6	6.1		Beregnes ut fra de siste 12 månedene i Tidsbanken
%-vise andel innhentet data fra fjernavleste vannmålere		93 %	98 %	1	2, 3	5	5.5		Det er installert vannmålere i de fleste hus. Det er satt som mål at 90 % av installerte fjernavleste vannmålere skal leses av uten at kunden selv må lese av
Andel fakturaer betalt innen forfall		98 %	98 %	1	2	2	2.5		Måler pr siste 12 mnd.
Energi, avløpstjenesten		100	100	4	1, 3	4	4.4	Antall kWt pr. tilknyttet innbygger	Måles pr. tertial for de siste 12 mnd
Energi, vannforsyning		30	26	4	1, 3	4	4.4	Antall kWt pr. tilknyttet innbygger	Måles pr. tertial for de siste 12 mnd.
Energi, veilys		80 %	100 %	4	1, 3	4	4.4	Andel LED-armatur. LED-armatur reduser energiforbruket med ca. 2/3 i forhold til kvikksølvarmatur	Status rapporteringstidspunkt
Det skal stilles krav til at bygge- og anleggsvirksomhet som utføres i regi av Lier VVA skal være utslippsfri		1 stk	3 stk	2, 4	2	4	4.3		Måles pr. tertial for de siste 12 mnd
Antall vannlekkasjer på kommunale vannledninger		5	5	3	2	4	4.4	Beregnet ut fra siste 12 mnd.	Antall vannlekkasjer på kommunalt som er registrert med lekkasjerapport. Registrert i filstrukturen på 15.
Vanntap		27 %	20 %	3	2	4	4.4		Differansen mellom kjøpt vann fra Glitrevannverket (salgsmålere) og utfakturert vann til forbruker (registrert via vannmålere og stipulert). Tall blir bedre når fjernavleste målere er montert.
Fremmedvann til renseanlegg		30 %	30 %	3	2	2	2.6	Prosentandel fremmedvann i spillvannsnetet for de siste 12 mnd.	Benytte tall fra BedreVann

Handlingsprogram 2027-2030

Indikator	x. tertia I 2027	Mål 2027	Mål 2030	* Hovedm.	** Verdier	*** Komm .pl	Innsats- område	Kommentar	Beregningsmetode
Overløpsutslipp fra avløpsspumpestasjoner		<1 %	<0,5 %	2, 3	2	2	2.6	Prosentandel utslipp fra nød- og regnvannsoverløp	Registreringsskjema i BedreVann skal benyttes.
Gjentetting av spillvannsnett (kommunalt ansvar). Kloakkstopp		5 stk	2 stk	2, 3	2	2	2.6	Antall kloakkstopp på det kommunale ledningsnettet i løpet av de siste 12 mnd.	Måles pr. tertial for de siste 12 mnd
Tilbakeslag / kjelleroversvømmelser		0 stk	0 stk	3	2	2	2.6	Antall tilbakeslag (hendelser) på det kommunale ledningsnettet i løpet av de siste 12 mnd.	Måles pr. tertial for de siste 12 mnd
Fellesledninger avløp		2,6 %	1 %	2, 3	2	4	4.4	Prosentandel fellesledninger	Måles pr. tertial for de siste 12 mnd
Tilfredsstillende samferdselsanlegg / infrastruktur (iht. hovedplan vei)		60 %	70 %	4	2	2	2.5	Andel km vei / fortau / gs-vei med tilfredsstillende standard (bæreevne og dekkekvalitet)	Måles pr. tertial for de siste 12 mnd
Antall ulykker med personskade på kommunale veier		0 stk	0 stk	4	2	2	2.5		Måles pr. tertial for de siste 12 mnd

**Hovedmål Lier VVA KF:*

1. Lier vei, vann og avløp KF skal være nytenkende
2. Lier vei, vann og avløp KF skal sertifiseres innen kvalitet og miljø innen 2025
3. Lier vei, vann og avløp KF skal sikre godt og nok vann. I tillegg skal foretaket sikre en forsvarlig håndtering av avløpsvannet med fokus på begrensning av fremmedvann og klimaendringer
4. Lier vei, vann og avløp KF skal sikre et grønnere Lier ved å tilrettelegge for grønn mobilitet og grønne innkjøp

***Verdier Lier VVA KF:*

1. Samarbeid
2. Kvalitet
3. Innovasjon

****Kommuneplanens samfunns mål:*

1. Levende landskap
2. Tilhørighet til bygda
3. Livsmestring for alle
4. Klimanøytralt lersamfunn
5. Framtidsretta og næringsvennlig
6. Kommunen som organisasjon

Økonomi

Driftsbudsjett og rammeendringer kommunale foretak

Beløp i 1000

Beskrivelse tiltak	Handlingsprogram			
	2027	2028	2029	2030
Opprinnelig budsjett	54 076	54 076	54 076	54 076
Vedtak forrige periode				
1 HP 25 Eiendom - FDVU Paviljong Hegg skole	198	140	148	148
2 HP 25 Eiendom - Kjellstad gård	175	175	175	175
3 HP 25 Eiendom - Leie modulbygg Hegg skole	240	480	480	480
4 HP 25 KS Eiendom - FDVU Tranby Arena	1 500	4 000	4 000	4 000
5 HP 25 LVVAKF - Administrasjon og håndhevingsløsning for parkering	450	450	450	450
6 HP 25 LVVAKF - Linjerydding for veilys	-250	-250	-250	-250
7 HP 26 KS FDV Nordal skole (KS 197/25)	400	400	400	400
8 HP 26 LVVAKF - Generell økning for å ivareta drift og vedlikehold i hht temaplan vei	900	1 900	3 200	3 200
Sum Vedtak forrige periode	3 613	7 295	8 603	8 603
9 Sum Budsjettendring fra i fjor	-2 250	-2 250	-2 250	-2 250
Konsekvensjusteringer	1 363	5 045	6 353	6 353
Konsekvensjustert ramme	55 439	59 121	60 429	60 429
Nye brukere/kostnadsendring				
10 HP 27 Driftskostnader reservekraft Liertun	0	60	60	60
11 HP 27 Nordal skole leieinntekter	1 500	1 500	1 500	1 500
Sum Nye brukere/kostnadsendring	1 500	1 560	1 560	1 560
Vedtatte endringer				
12 HP 27 Heia skole FDVU netto tilleggsareal (850 m2)	0	390	935	935
13 HP 27 Kjellstad gård FDVU personalareal	0	0	37	110
14 HP 27 Klubbhuset Tranby FDVU økning fra 25% til 100% eierskap	0	751	751	751
Sum Vedtatte endringer	0	1 141	1 723	1 796
Annet				
15 HP 27 Leieinntekt Gilhusveien 10	850	850	850	850
16 HP 27 Justering av parkeringsområdet	310	310	310	310
Sum Annet	1 160	1 160	1 160	1 160
Nye tiltak og realendringer budsjett	2 660	3 861	4 443	4 516
Ramme 2027-2030	58 099	62 982	64 872	64 945

Beskrivelse av tiltakene**1. HP 25 Eiendom - FDVU Paviljong Hegg skole**

Forvaltning, drift og vedlikeholdsutgifter for økt areal paviljong på Hegg skole.

2. HP 25 Eiendom - Kjellstad gård

Forvaltning drift og vedlikeholdskostnader knyttet til planlagte omsorgsboliger Kjellstad gård.

3. HP 25 Eiendom - Leie modulbygg Hegg skole

Leie av paviljong ved Hegg skole. Tre klasserom fra 2025. Deretter ett klasserom per år de tre neste årene. Summen er korrigert i tiltaket «HP 26 Eiendom - FDVU og leie paviljong Hegg skole» tiltakene er slått sammen.

4. HP 25 KS Eiendom - FDVU Tranby Arena

Driftsrammen til Lier eiendomsselskap KF økes for å dekke forvaltning, drift og vedlikeholdsutgifter til nye Tranby Arena.

5. HP 25 LVVAKF - Adminstrasjon og håndhevingsløsning for parkering

Adminstrasjon og håndhevingsløsning for parkering koster 0,450 millioner kroner per år. De første årene er dette inkludert i prisen for anskaffelsen, men må betales årlig fra 2027.

6. HP 25 LVVAKF - Linjerydding for veilys

Budsjettposten var en kampanje i 2025 og 2026 for å få ned etterslep på rydding av vegetasjon rundt kommunale veilystraseer. Budsjettposten tas derfor ut fra 2027.

7. HP 26 KS FDV Nordal skole (KS 197/25)

Minimumsnivå for forvaltning drift og vedlikehold av bygget på Nordal skole.

8. HP 26 LVVAKF - Generell økning for å ivareta drift og vedlikehold i hht temaplan vei

Temaplan vei er revidert og ble behandlet i kommunestyret den 1. april 2025. Det bevilges opp i henhold til vedtaket alternativ 1. Etterslepet øker svakt de første årene for deretter å reduseres til et akseptabelt nivå innen 2055.

9. Sum Budsjettjusteringer fra i fjor

Budsjettendringer fra i 2026 er justeringer innenfor kommunedirektørens fullmakt herunder kompensasjon for årets lønnsoppgjør. Her ligger også justeringer for vedtak i omstillingssakene juni 2024 og juni 2025. Det er laget en samlet oversikt under kapittel økonomi.

10. HP 27 Driftskostnader reservekraft Liertun

Med utvidelsen av institusjonskapasiteten ved Liertun bevilges det midler til drift og vedlikehold av reservekraft. Tiltaket skal sikre strømforsyning til pasienter og medisinsk utstyr ved strømbrydd.

11. HP 27 Nordal skole leieinntekter

I omstillingssaken fra 2025 ble det lagt inn leieinntekter for utleie av Nordal skole på 1,5 millioner kroner. Ved nytt vedtak om salg av Nordal skole bortfaller muligheten for å få leieinntekter.

12. HP 27 Heia skole FDVU netto tilleggsareal (850 m2)

Økte FDVU-kostnader som følge av forventet økt areal.

13. HP 27 Kjellstad gård FDVU personalareal

FDVU-kostnader forbundet med kommunens personalareal 100 m2 (forutsatt salg av alle leilighetene)

14. HP 27 Klubbhuset Tranby FDVU økning fra 25% til 100% eierskap

Økte FDVU-kostnader som følge av overtakelse av klubbhuset fra Lier IL.

15. HP 27 Leieinntekt Gilhusveien 10

I omstillingssaken 2025 ble det lagt inn økte leieinntekter for utleie av Gilhusveien 10 (skoletomten i Fjordbyen). Faktisk leieavtale ble lavere det som ble lagt inn i omstillingssaken.

16. HP 27 Justering av parkeringsområdet

Det er ikke tatt nok høyde for kostnadene knyttet til parkeringsordningen. Det er tidligere ikke lagt inn kostnader for leie av leasingbil, forsikring og arbeid med klagebehandling og skiltplaner. Økte kostnader er beregnet til 0,780 millioner kroner. Samtidig er det økte inntekter med flere illeggelser med 0,470 millioner kroner.

Nedenfor er netto ramme for formålsbygg og vei presisert.

Ramme Lier eiendomsselskap KF

Beløp i 1000

	Handlingsprogram			
	2026	2027	2028	2029
Internhusleie	170 686	170 686	170 686	170 686
Eierbidrag	-67 606	-67 606	-67 606	-67 606
Total ramme overføring LEKF	103 080	103 080	103 080	103 080
<u>Tidligere vedtatt</u>				
HP 25 Eiendom - FDVU Paviljong Hegg skole	198	140	148	148
HP 25 Eiendom - Kjellstad gård	175	175	175	175
HP 25 Eiendom - Leie modulbygg Hegg skole	240	480	480	480
HP 25 KS Eiendom - FDVU Tranby Arena	1 500	4 000	4 000	4 000
HP 26 KS FDV Nordal skole (KS 197/25)	400	400	400	400
Eiendom økte leieinntekter skoletomt Gilhus	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
Redusere eksterne liekostnader til administrasjon	-750	-750	-750	-750
<u>Endringer HP 27</u>				
HP 27 Driftskostnader reservekraft Liertun	0	60	60	60
HP 27 Nordal skole leieinntekter	1 500	1 500	1 500	1 500
HP 27 Heia skole FDVU netto tilleggsareal (850 m2)	0	390	935	935
HP 27 Kjellstad gård FDVU personalareal	0	0	37	110
HP 27 Klubbhuset Tranby FDVU økning fra 25% til 100% eierskap	0	751	751	751
HP 27 Leieinntekt Gilhusveien 10	850	850	850	850
Sum Endringer	2 613	6 496	7 086	7 159
Ny overføringsramme HP 26	105 693	109 576	110 166	110 239

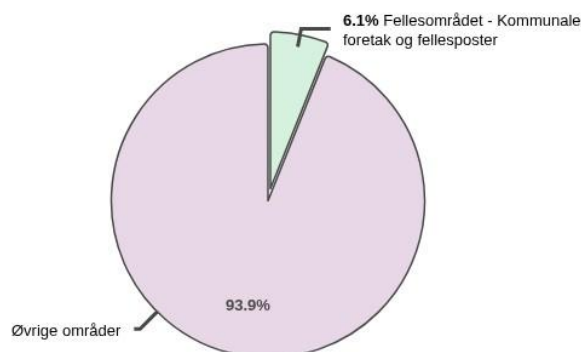
Lier vei, vann og avløp KF - Ramme vei

Beløp i 1000

	Handlingsprogram			
	2026	2027	2028	2029
Veiramme	38 541	38 541	38 541	38 541
Parkering	1 045	1 045	1 045	1 045
Andre områder	1 371	1 371	1 371	1 371
Total ramme overføring LVVA KF	40 957	40 957	40 957	40 957
<u>Endringer veiramme</u>				
HP 25 LVVAKF - Linjerydding for veilys	-250	-250	-250	-250
HP 26 LVVAKF - Generell økning for å ivareta drift og vedlikehold i hht temaplan vei	900	1 900	3 200	3 200
<u>Endringer parkering</u>				
HP 25 LVVAKF - Administrasjon og håndhevingsløsning for parkering	450	450	450	450
HP 27 Justering av parkeringsområdet	310	310	310	310
<u>Endringer andre områder</u>				
Sum Endringer	1 410	2 410	3 710	3 710
Ny overføringsramme HP 26	42 367	43 367	44 667	44 667
Herav:				
Veiramme	39 191	40 191	41 491	41 491
Parkering	1 805	1 805	1 805	1 805
Andre områder	1 371	1 371	1 371	1 371
Totalt	42 367	43 367	44 667	44 667
Spesifikkasjon andre områder	2026	2027	2028	2029
Sylling deponi	302	302	302	302
Overvann	1 069	1 069	1 069	1 069
Sum	1 371	1 371	1 371	1 371

Brutto utgifter i % av kommunens totale brutto utgifter

Fordeling på utgifter og inntekter

	Regnskap	Budsjett	Rev.budsjett	Handlingsprogram			
	2025	2026	2026	2027	2028	2029	2030
Driftsutgifter							
Lønn	-62 776	82 152	51 275	23 982	23 982	23 982	23 982
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	-3 969	7 020	7 020	7 020	7 020	7 020	7 020
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	86 849	80 460	84 891	82 069	85 952	86 542	86 615
Overføringsutgifter	17 430	49 132	49 132	50 342	51 342	52 642	52 642
Finansutgifter	327 007	259 098	245 601	288 632	288 322	289 626	304 609
Sum Driftsutgifter	364 542	477 862	437 919	452 044	456 618	459 811	474 867
Driftsinntekter							
Salgsinntekter	-131	-32	-32	-32	-32	-32	-32
Refusjoner	-143 924	-228 789	-228 789	-239 027	-241 428	-246 220	-252 073
Overføringsinntekter	-2 294 685	-2 351 358	-2 374 827	-2 388 830	-2 399 669	-2 415 421	-2 448 003
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-155 185	-71 563	-71 563	-61 484	-61 484	-61 484	-61 484
Sum Driftsinntekter	-2 593 925	-2 651 742	-2 675 211	-2 689 373	-2 702 613	-2 723 158	-2 761 593
Sum	-2 229 383	-2 173 880	-2 237 293	-2 237 329	-2 245 995	-2 263 346	-2 286 725

Investeringer

Beløp i 1000

	Handlingsprogram				Sum
	2027	2028	2029	2030	Handlingsprogram 2027-30
Investeringsprosjekter					
Fellesområdet - Kommunale foretak og fellesposter					
Kleivdammen - Lierskogen, samarbeid med Glitrevannverke	20 000	0	0	0	20 000
Bygg og eiendomsutredninger	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
ENØK	4 950	4 950	5 000	5 000	19 900
ENØK (ledbelysning)	3 000	0	0	0	3 000
Fagerliåsen	0	20 000	20 000	0	40 000
Fornyelse Tranby	6 000	12 000	12 000	12 000	42 000
Investeringer i hht. rammeplan for Fjordbyen	3 500	38 000	45 000	45 000	131 500
Kirkegårder	974	974	974	974	3 896
Kirkeinvesteringer	3 233	3 233	3 233	3 233	12 932
Klp	5 210	5 210	5 210	5 210	20 840
Lier syd	0	0	10 000	100 000	110 000
Maskiner og utstyr, IT-utstyr	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
Maskiner og utstyr, IT-utstyr -vei	1 300	1 300	1 300	1 300	5 200
Oppgradering ihht tilstandsanalyse og tiltaksplan	27 876	27 882	28 000	28 000	111 758
Oppgradering og bygging av vei-anlegg som ikke er tildelt egen bevilgning.	22 500	24 000	25 500	27 000	99 000
Rehabilitering og utbygging av vann- og avløpsanlegg	24 800	63 300	36 800	45 700	170 600
Sanering Nøste - Drammen	35 000	0	0	0	35 000
Tiltak ihht. Hovedplan overvann	18 000	28 000	16 000	5 000	67 000
Trafikksikkerhetstiltak og grønn mobilitet. Årlig bevilgning	8 000	8 000	8 000	8 000	32 000
VEILYSOPPGRADERING	6 600	6 600	6 600	6 600	26 400
Årkvislaveien	33 000	0	0	0	33 000
Sum Fellesområdet - Kommunale foretak og fellesposter	227 943	247 449	227 617	297 017	1 000 026

Investeringer i bygg vises hos det enkelte utvalg, men utførelse og ramme ligger hos Lier eiendomsselskap KF.

I tabellen over presenteres hovedprosjekter som kan inneholde flere underprosjekter. Fullstendig oversikt og beskrivelse av prosjektene ligger i vedlegg 1.

ØKONOMI OG INVESTERING

Innledning

Kommuneloven krever at det vedtas handlingsregler eller økonomiske måltall for kommunens økonomiske utvikling. Lier kommune har i økonomireglementet vedtatt å ha handlingsregler for netto driftsresultat, disposisjonsfond og gjeldsgrad. Nivået på disse handlingsreglene er også vedtatt i økonomireglementet.

- Netto driftsresultat skal utgjøre minst 1,75 % av driftsinntektene.
- Gjelden til investeringer, eksklusive selvkostområdene, skal utgjøre mindre enn 70 % av driftsinntektene.
- Disposisjonsfond skal minst utgjøre 10 % av driftsinntektene.

Etter omlegging av skattesystemet, økt rentenivå og økte behov i virksomhetene, har Lier hatt noen utfordrende år. I 2024 endte resultatet med et underskudd på -57 millioner kroner eller - 2,1 % av inntektene, i 2025 ble netto driftsresultat -4,3 millioner kroner eller -0,15 % av inntektene. I 2026 er det forventet et netto driftsresultat rundt 1,03 %. Det er viktig å merke seg at dette resultatet inneholder en engangsinntekt fra vann- og avløpsområdet på 21 millioner kroner og lavere pensjonsutgifter på 21 millioner kroner.

I løpet av 2024, 2025 og i handlingsprogrammet for 2026 er det vedtatt en rekke omstillingstiltak. Den økonomiske effekten av disse er innarbeidet i budsjettene for neste fireårsperiode. Se eget kapittel: «En kommune i omstilling». Det har vært gjennomført mye, men det gjenstår fortsatt arbeid for å tilpasse seg rammene.

Utgangspunktet for utarbeidelse av handlingsprogrammet for 2027-2030 er svært krevende. Dette skyldes flere forhold.

- Det er vedtatt en rekke omstillingstiltak for å tilpasse utgiftene til inntektene. Virksomhetene lykkes langt på vei med å gjennomføre vedtatte omstillingstiltak, men underliggende press på tjenester gir utfordringer med å holde rammene. I 2. tertialrapport er prognosen for merforbruk i virksomhetene på 30 millioner kroner.
- Den demografiske utviklingen går i retning av flere som trenger pleie- og omsorgstjenester, samtidig som elevgrunnlaget i noen av skolene våre reduseres.
- Rentenivået har den siste tiden steget, og finanskostnadene har økt. Kommunen har allerede i dag en gjeldsgrad som er høyere enn handlingsregelen og det ligger store nye investeringer i handlingsprogramperioden. Dette innebærer at en større andel av inntektene vil gå til å betjene renter og avdrag.
- Det er budsjettert med 190 millioner kroner i salgskrav for å finansiere investeringer. Kravet anses ikke mulig å innfri slik eiendomsmarkedet er per i dag.
- Det er budsjettert med høyere utbytter og annen avkastning fra selskaper enn det som har vært det reelle utbytnivået.

- Kommunen er inne i en periode med lav byggeaktivitet. Dette skyldes både nedgang i bransjen og at Lier har hatt byggestopp på grunn av manglende godkjenning av renseløsning. Selv om byggestoppen ble opphevet i 2025, forventes det lavere befolkningsvekst i de nærmeste årene enn det tidligere boligbyggeprogrammer har lagt opp til. Mot slutten av 10-årsplanen vil befolkningsveksten imidlertid øke som følge av at flere områdeplaner skal realiseres.
- Det har vært en prisstigning i byggebransjen siden kalkylene for flere av de nye investeringsprosjektene ble utarbeidet. Dette har medført et behov for å øke noen av investeringsbudsjettene.
- I årets forslag til handlingsprogram har kommunedirektøren måttet prioritere særdeles strengt for å kunne levere et forsvarlig handlingsprogram. Det er gitt enkelte påplussinger i driftsbudsjettene, blant annet som følge av økende behov for botilbud for mennesker med funksjonsnedsettelse og behov for pleie- og omsorgstjenester.
- Det er lagt inn omstillingstiltak og innsparinger for å redusere kostnadsnivået. Ferdigstillelse av Tranby skole har blitt forskjøvet fra 2030 til 2034. Den økonomiske prognosen i 2. tertialrapport viser at det vil være høye krav til økonomistyring og omstilling for å komme innenfor budsjett i 2027.

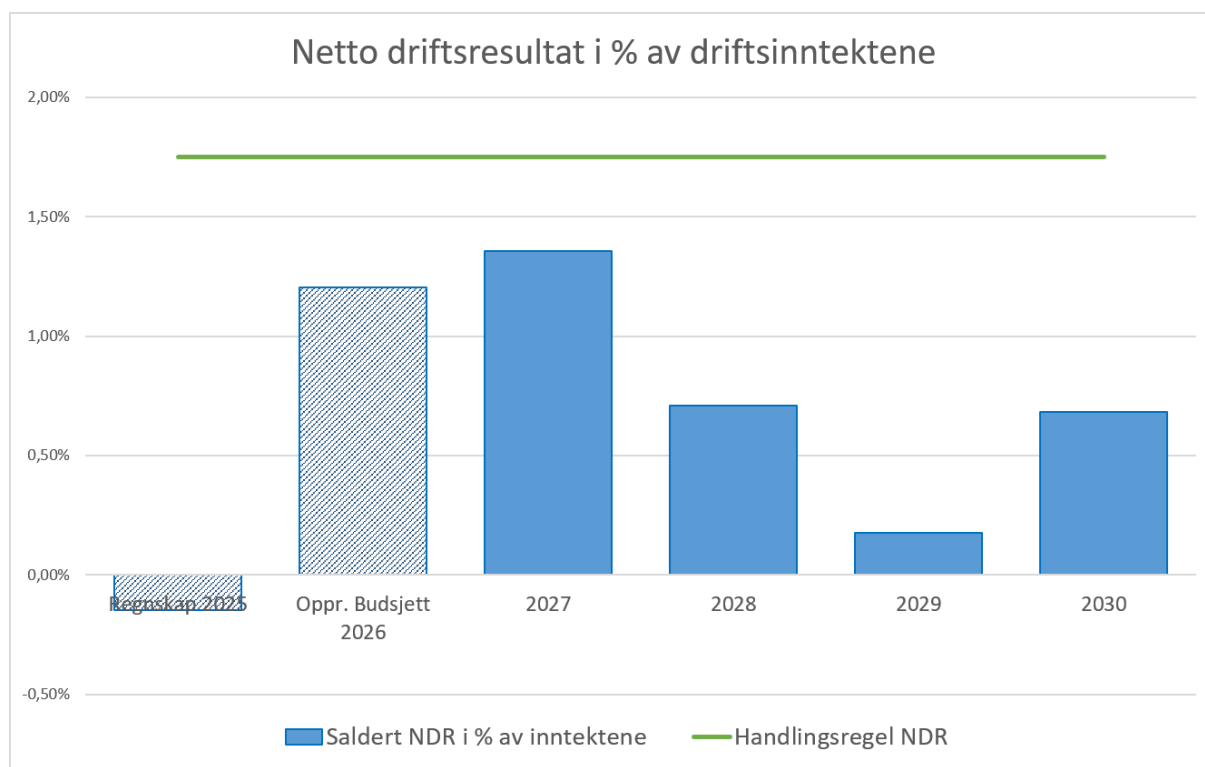
Handlingsreglene

Nedenfor følger en gjennomgang av hvordan handlingsreglene vil bli påvirket med kommunedirektørens forslag i økonomiplanens fireårsperiode. Det vises også til tiårsplanens analyse, som viser en prognose for perioden 2027 til 2036.

Netto driftsresultat

Netto driftsresultat (NDR) er ansett som det viktigste økonomiske måltallet i kommunal sektor. Lier har de siste årene hatt et netto driftsresultat under handlingsregelen på 1,75 % av driftsinntektene. Netto driftsresultat uttrykker hvilke inntekter som ikke er benyttet i driftsregnskapet, og som kan avsettes til disposisjonsfondet eller brukes som egenkapital til investeringer. Teknisk beregningsutvalg anbefaler at netto driftsresultat er på minst 1,75 % for å sikre nødvendig egenkapital til gjennomføring av investeringer.

For den kommende fireårsperioden innebærer budsjettforslaget at netto driftsresultat vil ligge noe lavere enn handlingsregelen i 2027. Netto driftsresultat reduseres fra 1,35 % i 2027 til 0,18 % i 2029, før det øker til 0,68 % i 2030

Utvikling Netto driftsresultat

I kommunedirektørens forslag er det lagt opp til et gjennomsnittlig netto driftsresultat på 0,73 prosent for fireårsperioden sett under ett. Det er bekymringsfullt at resultatet blir dårligere utover i perioden etter hvert som de store investeringene gjennomføres og finanskostnadene øker.

Budsjettet netto driftsresultat for 2026 var opprinnelig på 1,2 %. Dette er blitt nedjustert gjennom vedtak om bevilgninger fra disposisjonsfond. I tillegg kommer merforbruk som er varslet. Dersom prognosen i 2. tertialrapport slår til, vil netto driftsresultat for 2026 bli et overskudd på 1,08 %. Det er viktig å merke seg at dette resultatet inneholder en engangseffekt på vann- og avløpsområdet og pensjon som bedrer resultatet med 42 millioner kroner.

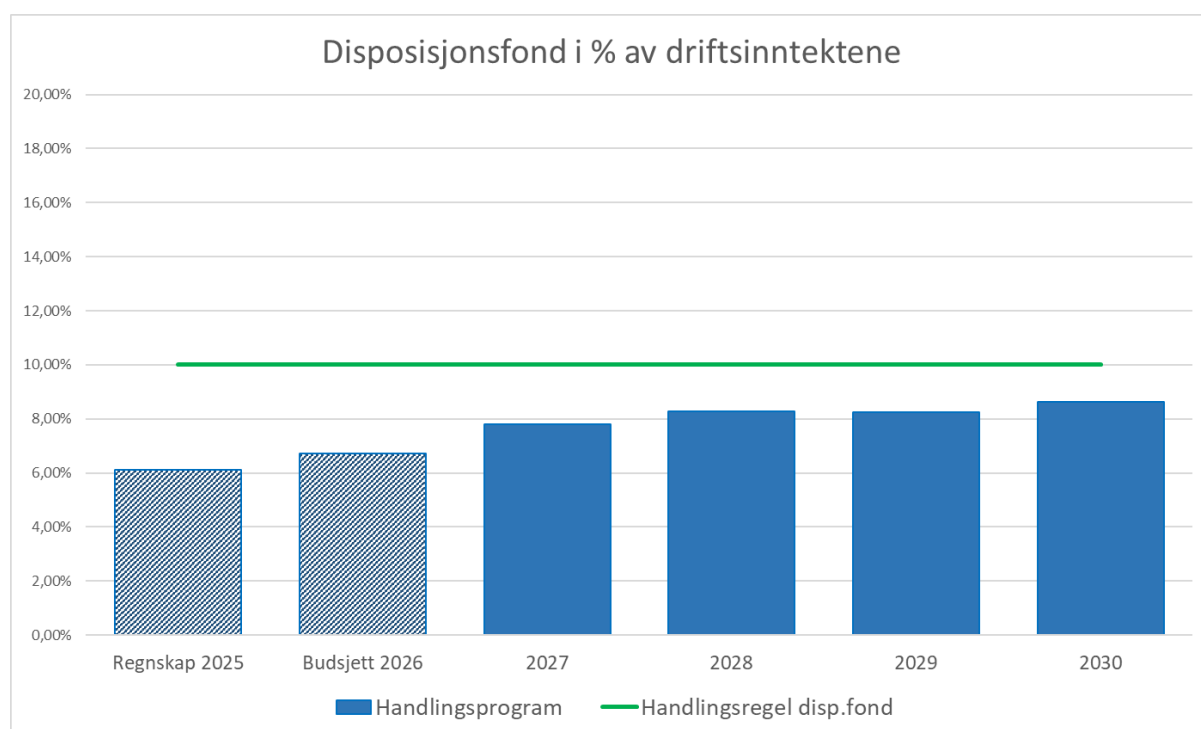
Disponering av netto driftsresultat

Netto driftsresultat for de enkelte årene er i hovedsak foreslått avsatt til disposisjonsfond. Disposisjonsfondet bygges opp til handlingsregelen på 10 % av inntektene, før en kan ha egenfinansiering av investering (overføring til investeringer).

Tall i hele tusen	2027	2028	2029	2030
Overføring til investeringer	5 210	5 210	5 210	5 210
Avsetninger til disposisjonsfond	34 329	15 622	38	15 144
Netto driftsresultat	39 539	20 832	5 248	20 354
Netto driftsresultat i % av inntekter	1,35 %	0,71 %	0,18 %	0,68 %

Disposisjonsfondet

Disposisjonsfondet er kommunens reserve til å dekke uforutsette utgifter, sviktende inntekter og kritiske hendelser. Fondet kan også være en egenkapital til fremtidige investeringer. Handlingsregelen er derfor satt til at disposisjonsfondet skal være på 10 % av driftsinntektene.

I 2026 er det vedtak om å bruke totalt 20,4 millioner kroner fra disposisjonsfondet i 1. tertial. Grafen tar ikke hensyn til evt. lavere overføring til disposisjonsfondet som følge av overforbruk på virksomhetene i inneværende år.

Tabellen nedenfor viser planlagt tilførsel av fond og størrelsen på disposisjonsfondet i perioden.

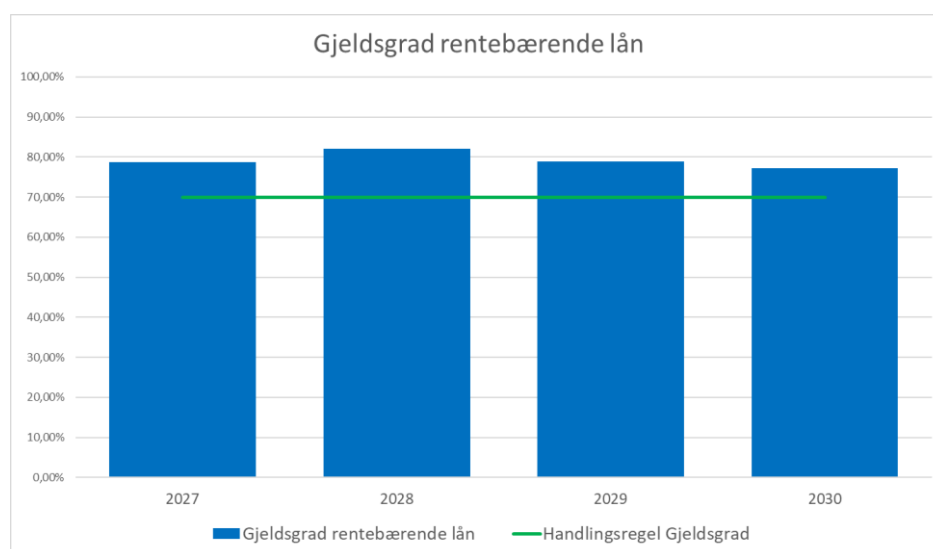
Tall i hele tusen	2026	2027	2028	2029	2030
Avsetning til disposisjonsfond		34 329	15 622	38	15 144
Disposisjonsfond totalt	193 104	227 432	243 054	243 092	258 235
I % av inntekter	6,7 %	7,8 %	8,3 %	8,2 %	8,6 %

Inngående balanse kan endres avhengig av regnskapsresultatet i 2026 og eventuelle vedtak om bruk av fond.

Gjeldsgrad eksklusiv gjeld knyttet til selvkostområder

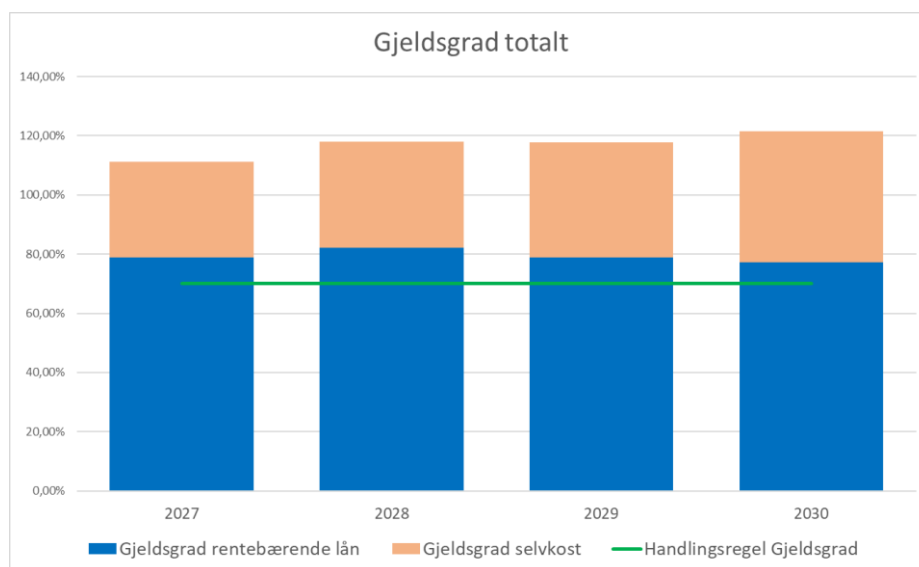
I handlingsregelen for gjeldsgrad har Lier kommune valgt å ikke ta med gjeld knyttet til investeringer innen selvkostområdene. Dette er fordi gebyrer for vann og avløp skal dekke finanskostnader knyttet til disse investeringene.

Gjeldsgraden i 2025 var 64,6%, i slutten av perioden vil gjeldsgraden ligge på 77 % av inntektene. Etter perioden vil investeringer i Tranby skole øke gjeldsgraden. Dette innebærer at en større andel av kommunens inntekter må benyttes til å betjene finansutgifter fremover.

Det er verdt å merke seg at det også er betydelige investeringer innenfor vann- og avløpsområdet som ligger foran oss. I 2029 vil den totale gjeldsgraden til Lier kommune være om lag 124 % av løpende inntekter, med de investeringene som ligger inne i kommunedirektørens budsjettforslag. Etter vedtaket om at investeringene for Nordbykollen renseanlegget skal håndteres av interkommunalt selskap, er disse investeringene tatt ut av kommunens investeringsbudsjett. Dette gjør at gjeldsgraden for kommunen totalt blir lavere enn angitt i tidligere handlingsprogram. Gjelden vil allikevel komme inn i kommunen

gjeldsgrad som konserntall (inklusive kommunale foretak og interkommunale selskap). Det er konserntall som benyttes for å sammenligne KOSTRA tall for kommunene.

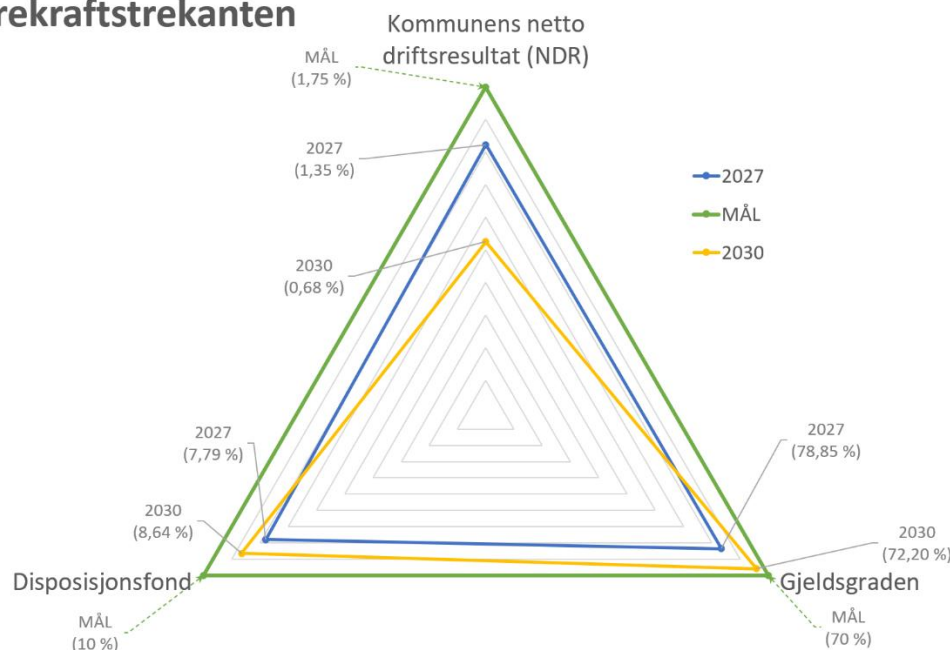

Gjeldsgraden inklusive vann- og avløpsinvesteringer (selvkost) er ett av parameterne som brukes til å sammenligne kommunene i KOSTRA. KOSTRA-tallet kan avvike noe fra tallene over, fordi KOSTRA korrigerer for ubrukte lånemidler (prosjekter hvor lånet er tatt opp, men ikke brukt til gjennomføring). I KOSTRA for 2025 hadde Lier en gjeldsgrad på 113,1 %, KOSTRA-gruppe 9 (som Lier er en del av) hadde en gjeldsgrad på 126,5 % og snittet for landet var på 114,7 %. Med de store investeringene framover vil gjeldsgraden i Lier kommune bli høy, sammenlignet med dagens situasjon i kommunesektoren.

Bærekraftstrekanten

De tre vedtatte handlingsreglene er gjensidig avhengige av hverandre. Netto driftsresultat benyttes til å avsette til disposisjonsfond eller finansiering av investeringer. Lavere netto driftsresultat vil medføre mindre disposisjonsfond eller opptak av mer lån og økende gjeldsgrad. Disposisjonsfondet kan brukes til å finansiere investeringer for å redusere gjeldsgraden, eller dekke uforutsette driftsutgifter. Økende gjeldsgrad medfører høyere finanskostnader og påvirker derav netto driftsresultat. Dette kan illustreres som i figuren nedenfor:

Bærekraftstrekanten

For at økonomien skal være bærekraftig, bør arealet i trekanten ikke være mindre enn den grønne trekanten (handlingsreglene). For Lier kommune vil arealet være noe mindre i fireårsperioden, illustrert med den blå (2027) og oransje (2030).

Sammenligning med andre kommuner (KOSTRA)

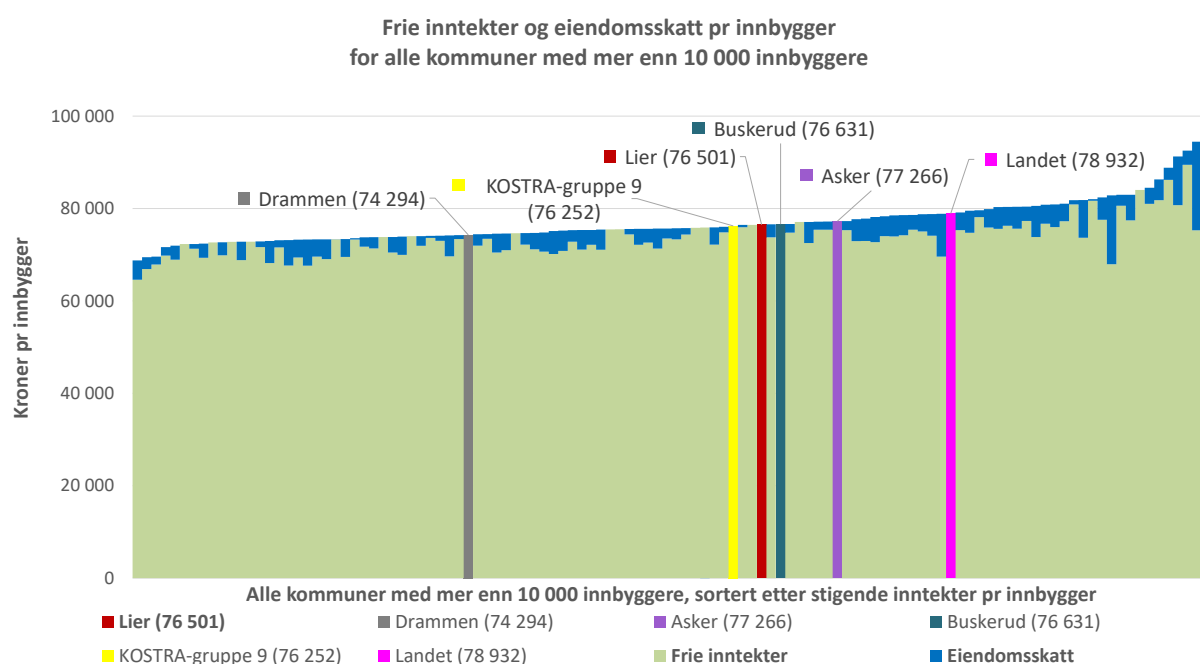
Lier sammenligner seg med andre kommuner for å vurdere kvalitet og kostnadsnivå i tjenestene. I målekortene er flere kvalitetsindikatorer benyttet, og der sammenligner vi oss med gjennomsnittet i landet. For kostnader som vi skal se på her i dette avsnittet, sammenligner vi oss med gjennomsnittet i landet (uten Oslo), nabokommunene våre Asker og Drammen samt gjennomsnittet i KOSTRA-gruppe 9 og Buskerud. KOSTRA-gruppe 9 består av kommuner med 20.000-29.999 innbyggere.

Frie inntekter

Kommunesektoren finansieres i hovedsak gjennom frie inntekter, det vil si rammetilskudd og skatteinntekter. Frie inntekter er avgjørende for økonomisk handlefrihet og utvikling av tjenestetilbudet i kommunen. Inntektene disponeres fritt uten andre føringer fra staten enn

gjeldende lover. Samlet utgjør disse inntektene om lag 70 % av kommunesektorens inntekter.

Figuren under viser kommuner med mer enn 10 000 innbyggere sortert etter stigende frie inntekter, inkludert eiendomsskatt per innbygger (markert med blå farge), fra venstre mot høyre. Plasseringen til Lier er markert med rødt. Det er også markert plasseringene av KOSTRA-gruppe 9, landet, Buskerud, samt Asker og Drammen. Lier kommune har fortsatt lave frie inntekter i forhold til landsgjennomsnittet. Frie inntekter i Lier kommune utgjorde om lag 97 prosent av landsgjennomsnittet, til tross for at Lier hadde en skatteinngang som lå 5,7 % over landsgjennomsnittet. Inntektsutjevningsordningen i rammetilskuddet medfører at kommunen bare får beholde om lag 38 % av denne merinntekten.

Figur 25 Frie inntekter og eiendomsskatt per innbygger for alle kommuner med mer enn 10 000 innbyggere, kroner

Kostnader til tjenestene per innbygger

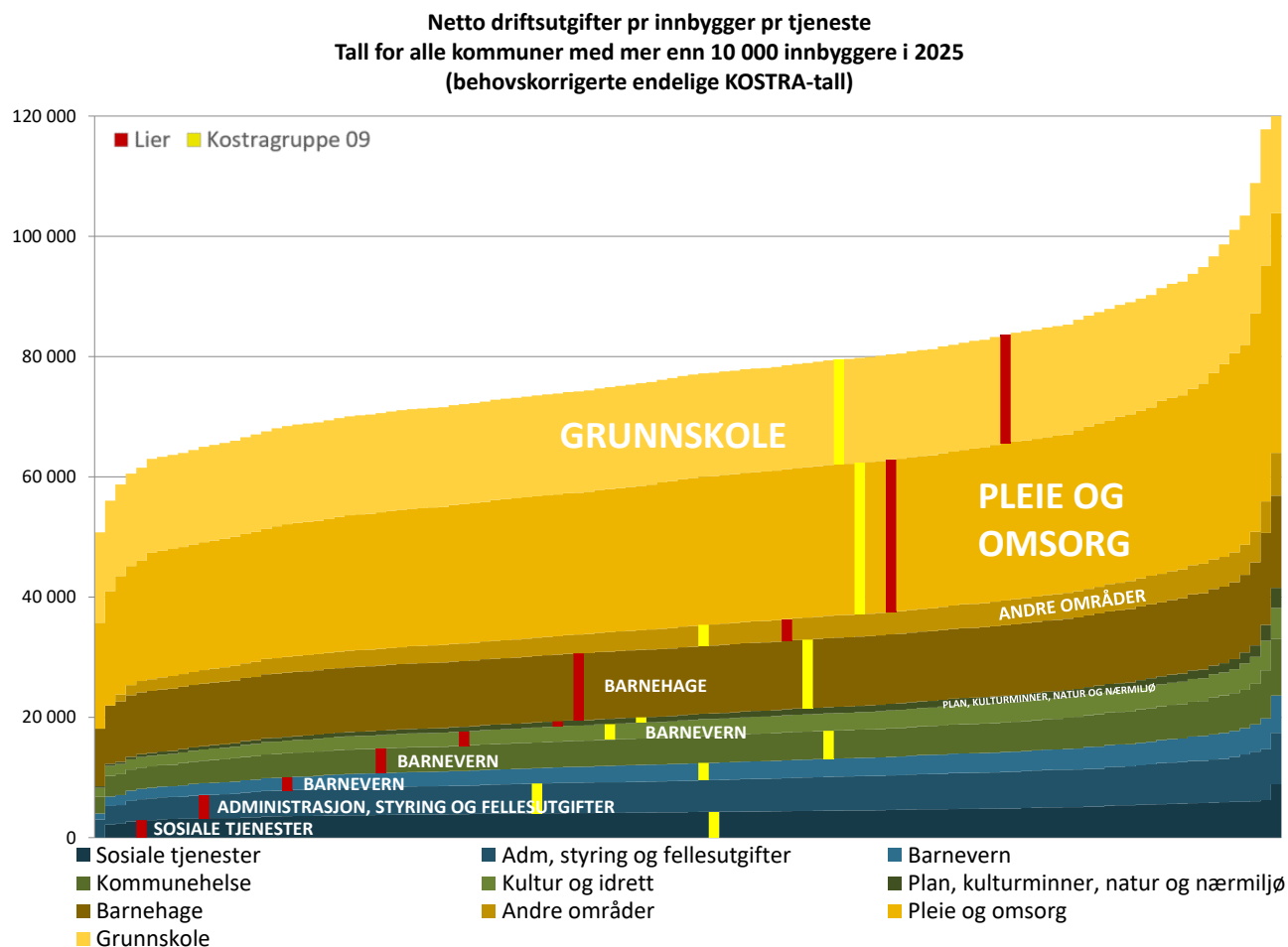
Analysen opererer med tall per «behovskorrigert innbygger». Dette er et beregnet innbyggertall som er korrigert for ulikheter i befolkningssammensetning mellom kommuner. Denne korrigeringen innebærer at vi kan sammenligne nøkkeltall for tjenestene i kommuner med ulik alderssammensetning i befolkningen.

I tilfeller hvor netto kostnader er høyere i Lier enn andre kommuner, kan det komme av tre årsaker:

- Lier gir et mer omfattende tilbud til våre innbyggere enn andre kommuner gjør
- Lier produserer ikke tjenestene like rimelig som andre kommuner
- Lier har lavere brukerbetalinger enn andre kommuner

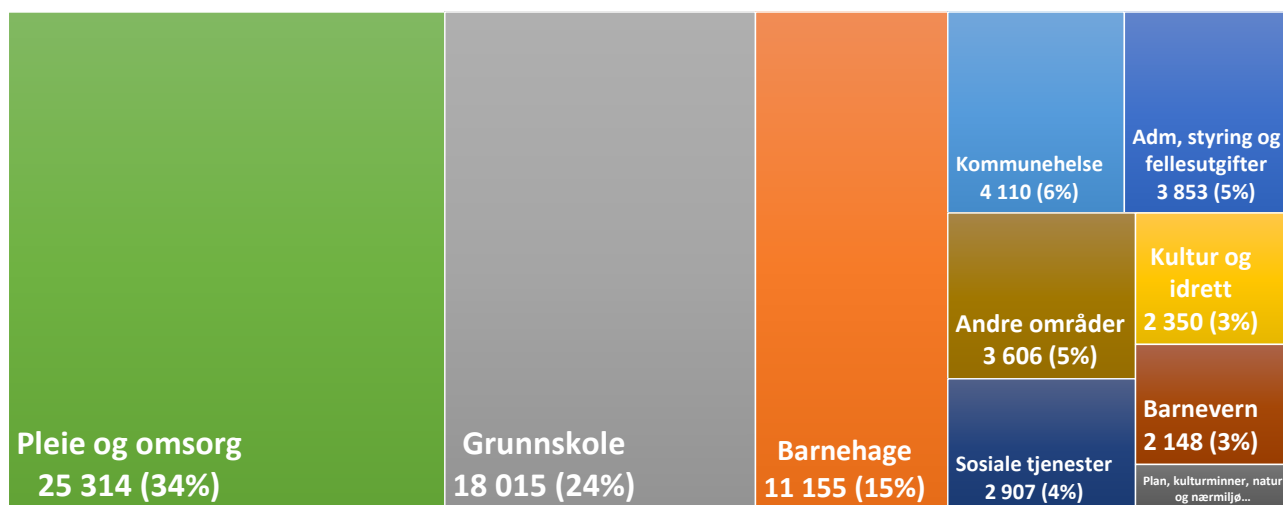

I figuren under ser vi på kostnadsnivå per behovskorrigert innbygger per tjenesteområde.

Figur 26 Behovskorrigerte netto driftsutgifter per innbygger og tjenesteområde, kroner

Sammensetningen av netto driftsutgifter per behovskorrigerte innbygger per tjenesteområde i Lier kommune er slik.

Figur 27 Sammensetningen av netto driftsutgifter per behovskorrigerte innbygger per tjenesteområde i kroner og prosent

Pleie og omsorg, grunnskole og barnehage er de tjenesteområdene som har høyest andel av netto driftsutgifter.

Behovskorrigerte kostnader per innbygger, kr	Lier	KOSTRA gruppe 09	Buskerud	Drammen	Asker	Landet uten Oslo
Administrasjon, styring og fellesutgifter	3 853	4 957	5 631	5 661	5 744	5 715
Barnehage	11 155	11 424	11 214	10 702	11 232	11 395
Grunnskole	18 015	17 415	16 848	15 451	16 550	17 415
Kultur og idrett	2 350	2 580	2 785	2 733	3 813	3 021
Kommunehelse	4 110	4 656	4 802	4 748	4 406	4 683
Pleie og omsorg	25 314	25 214	23 211	20 008	23 213	25 014
Sosiale tjenester	2 907	4 286	3 656	3 362	4 385	4 445
Barnevern	2 148	2 869	2 622	2 480	1 705	2 856
Plan, kulturminner, natur og nærmiljø	862	891	1 169	1 127	1 453	1 091
Andre områder	3 606	3 482	3 673	3 789	2 883	3 247
<i>Brann og ulykkesvern</i>	638	1 088	947	642	980	1 115
<i>Kommunale boliger</i>	343	281	665	852	271	320
<i>Samferdsel</i>	1 906	1 331	1 763	1 437	1 340	1 390
<i>Næringsforvaltning og konsesjonskraft</i>	-75	-37	-658	228	-350	-498
<i>Landbruk</i>	199	142	181	34	44	163
<i>Kirke</i>	595	677	775	596	598	757
TOTALT	74 319	77 774	75 611	70 062	75 384	78 881

Tabell 31 Behovskorrigerte netto driftsutgifter per innbygger og tjenesteområde, kroner

Vi har tatt med Drammen og Asker som enkeltkommuner i sammenligningen. Dette er store naboer vi ofte ser til, men vi skal være oppmerksomme på at deres kostnadsnivå ikke er representativt for kommuner som ligner på Lier med hensyn til innbyggertall og inntekter per innbygger.

De totale utgiftene per innbygger i Lier ligger 4,6 % lavere enn gjennomsnittet i KOSTRA-gruppe 9, 1,7 % lavere enn Buskerud, 1,4% lavere enn Asker og 6,1 % lavere enn landet uten Oslo. Blant kommunene vi sammenligner oss med, er det kun Drammen som har lavere totale utgifter per innbygger. Dette skyldes særlig Drammens lave kostnader innen store tjenesteområder som grunnskole, barnehage, samt pleie og omsorg.

Mer om hva som ligger bak plassering for de største tjenesteområdene i Lier er kommentert i kapitlet for hvert tjenesteområde.

Usikkerhet i budsjettforutsetningene

Det er flere usikkerhetsfaktorer knyttet til kommunens inntekter og utgifter i årene som kommer. Budsjettet er lagt ut fra de beste prognosene som forelå da budsjettet ble utarbeidet.

De største risikofaktorene av økonomisk betydning i handlingsprogrammet er følgende:

Sannsynlighet	Svært		1. Eldrebølgen			
	Meget	2. Pensjon	3. Beredskap	5. Flyktninger 6. Økt behov barn/unge	11. Gjeldsgrad	
	Sannsynlig		4. Klima endringer	7. Innovasjons kapasitet		
	Mindre			8. Uforutsigbare kostnader	12 . Befolkningsvekst fremdrift realisering av områdeplaner 10. Budsjett overskridelser	
	Lite			9. Frie inntekter		
		Ubetydelig	Mindre	Moderat	Alvorlig	Svært alvorlig
Konsekvens						

1. Eldrebølgen: Lier er, som landet for øvrig, i en situasjon der antall eldre øker i større grad enn yngre innbyggere. Dette skaper et behov for å prioritere annerledes mellom kommunens brukergrupper. Det er også en nasjonal utfordring at vi vil få færre yrkesaktive bak hver pensjonist. Både nåværende og tidligere regjeringer har varslet at dette ikke kan kompenseres fullt ut gjennom inntektssystemet, og at kravet til effektivisering i kommunesektoren vil øke. Det er lagt inn kompensasjon for demografivekst i beslutningsgrunnlaget, konsekvensene kan bli større hvis kommunen ikke klarer å kanalisere inntektsveksten dit hvor behovet øker.
2. Pensjonskostnader: Pensjonskostnadene vil bli en økende utgiftspost i årene som kommer, som følge av at antallet pensjonister vil stige. Dette er en nasjonal

utfordring. Kommunene blir så langt kompensert for endringer i kostnadsbildet gjennom statsbudsjettet.

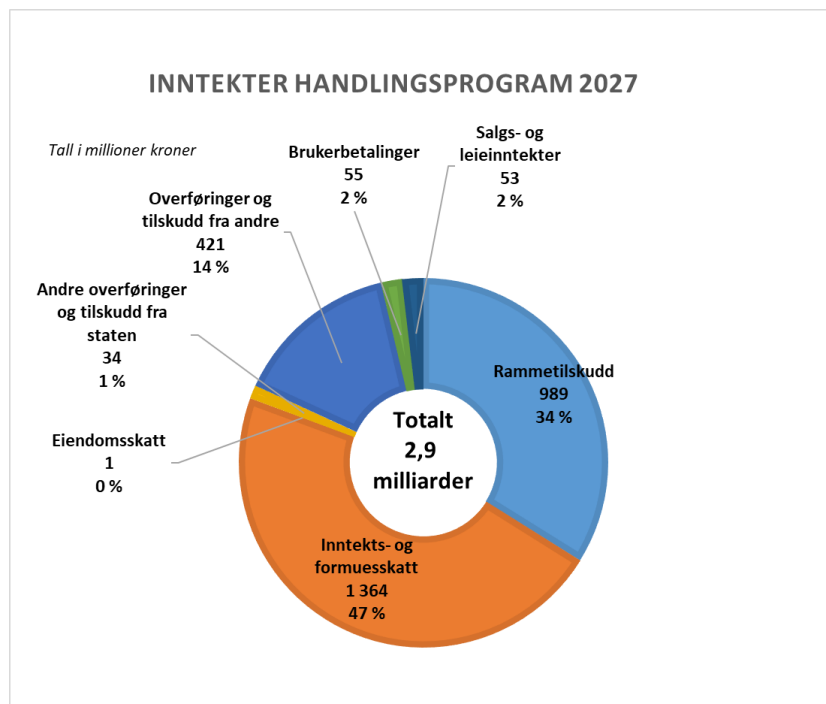
Fra 2027 gjøres det endringer i beregningsforutsetningene for pensjonskostnadene som øker netto pensjonskostnad. Formålet er å redusere premieavviket over tid.

3. Beredskap: Det er økt fokus og krav knyttet til beredskap. Hva dette vil bety for kommunen er usikkert.
4. Klimaendringer: Klimaendringer kan medføre uforutsette kostnader til både forebyggende tiltak og utbedringer av skader som følge av hyppigere forekomster av styrtregn, jord- og steinskred ol.
5. Flyktninger: I handlingsprogrammet er det forutsatt at kostnadene for mottak av flyktninger fra Ukraina dekkes via statlige tilskudd. Erfaringene så langt er at tilskuddet har dekket de økte utgiftene. Mottaket av flyktninger ser nå ut til å gå ned, og det arbeides med å justere ned aktiviteten. Behovet for tjenester og hvordan tjenestene klarer å nedjustere kostnadene i takt med lavere tilskudd innebærer en usikkerhet. Det er også usikkerhet knyttet til hvor mange som blir selvforsørget etter at introduksjonsperioden og de statlige tilskuddene utløper. Utviklingen i sosialhjelpsutgiftene vurderes derfor som en risikofaktor for kommuneøkonomien i planperioden.
6. Økt behov barn og unge: Flere barn og unge har sammensatte omsorgs-, helse- og levekårsutfordringer som krever omfattende oppfølging. Dersom kommunen ikke har tilstrekkelig kapasitet til tidlig og koordinert innsats, kan dette føre til økt behov for ressurskrevende tjenester og høyere kommunale kostnader.
7. Innovasjonskapasitet: Kapasiteten i organisasjonen til å gjennomføre nødvendige innovasjonstiltak raskt nok utgjør en risiko for hvordan virksomhetene klarer å håndtere økt og/eller endret behov.
8. Uforutsigbare kostnader: Det kan komme uforutsigbare kostnader som barnevernssaker, varslingssaker, høye kostnader for medisiner til enkeltbrukere og lignende. Det har også vært kostnadsvekst innen strøm, byggevarer, drivstoff, matvarer, lisenser ol. De økte prisene skaper usikkerhet og kan medføre budsjettavvik innenfor både drifts- og investeringsbudsjettet. Økte priser i markedet skal normalt kompenseres gjennom inntektssystemet (deflator).
9. Frie inntekter: Dette er kommunens største inntekstpost, og består av skatteinntekter fra innbyggerne, samt rammetilskudd fra staten. Skatteinntektene har fortsatt en grad av usikkerhet ved seg til tross for at den ble redusert ved omleggingen av inntektssystemet i 2024. En relativt liten prosentvis endring har imidlertid stor betydning for kommunens økonomiske handlingsrom.

10. Budsjettoverskridelser: Utvalgsområdene har de siste årene hatt utfordringer med å tilpasse seg til budsjetttrammene. Det er gjennomført betydelige omstillingstiltak, og det jobbes videre med dette høsten 2026. ved inngangen til 2027 skal aktivitetsnivået være innenfor budsjettert nivå. Sannsynligheten for overskridelser er derfor satt lavt, mens konsekvensen er satt noe høyere, ettersom det er budsjettert med lavere nivå på netto driftsresultat og disposisjonsfond enn det handlingsregelen tilsier.
11. Gjeldsgrad: Det er vedtatt salg på 190 millioner kroner for å finansiere investeringer. Hvis salgssummen ikke realiseres, vil dette øke lånebehovet. Kommunalbankens renteprognose er lagt til grunn for budsjettering av lån med flytende rente. De er en usikker verdenssituasjon og det er usikkert hva renten vil bli fremover. Kommunen sikrer om lag halve lånegjelda med fastrenteavtaler. Dette har gitt forutsigbarhet i forhold til rentenivået på kommunens investeringer. 1 134 millioner kroner av dagens fastrenteavtaler utløper imidlertid i handlingsprogramperioden, og må reforhandles. Disse avtalene er i dag svært gunstige i forhold til nåværende rentenivå. Det skal også tas opp lån til nye investeringer de neste årene, fremtidige låneopptak er ikke rentesikret. Med de store investeringene som ligger framover vil lånegjelden som andel av inntektene øke. Lånegjelden vil ligge godt over handlingsreglene og anbefalte nivåer. Økt lånegjeld legger press på driften gjennom økte rentekostnader og avdrag.
- Samlet utgjør disse områdene en stor risiko for økonomien og er kategorisert som rødt.
12. Befolkningsvekst: Befolkningsvekst skaper økte inntekter til kommunen. I handlingsprogrammet er Liers boligbyggeprogram lagt til grunn for befolkningsprognosene. Fremdrift og realisering av områdeplaner vil ha betydning for kommunens inntekter.

Hvor kommer pengene fra og hva brukes de til?

Inntekter

Totalt er det budsjettet inntekter på 2,9 milliarder kroner i 2027. Skatt og rammetilskudd utgjør 80,6 prosent. Dette blir betegnet som kommunens frie inntekter.

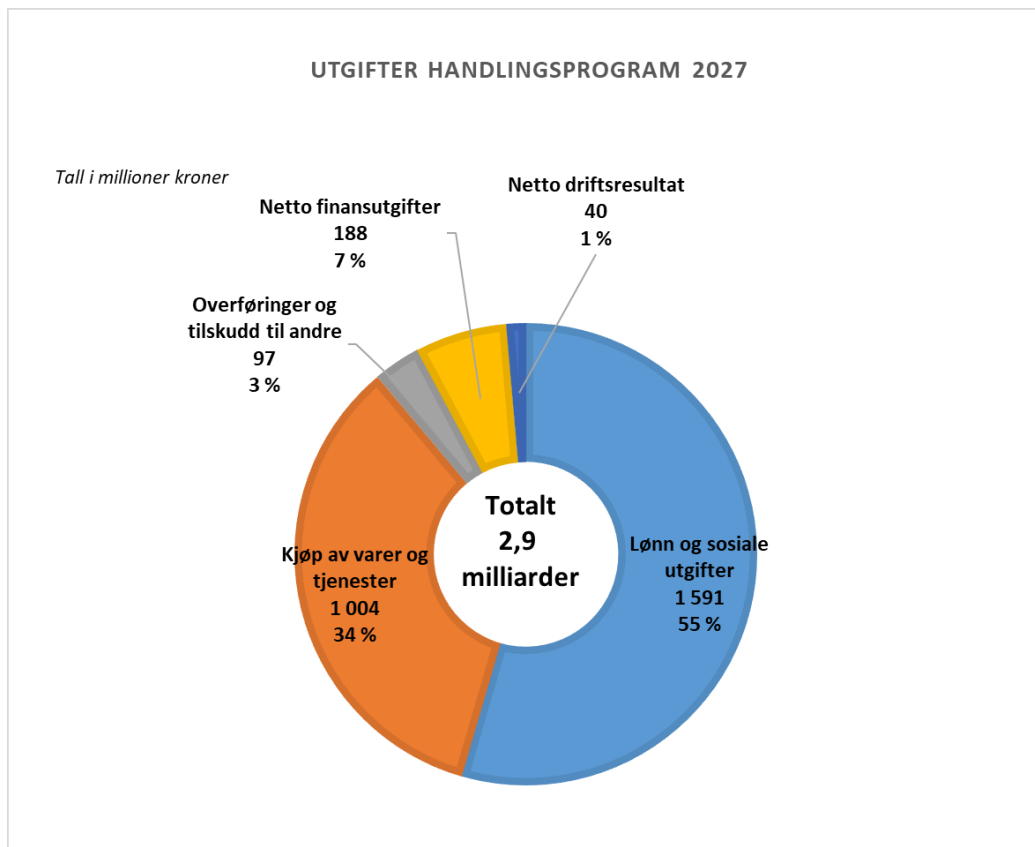
Andre tilskudd fra staten er i hovedsak integreringstilskudd og rentekompensasjonsordninger.

Overføring og tilskudd fra andre består av syke- og svangerskapspengene, tilskudd for ressurskrevende tjenester, refusjon for merverdiavgift, refusjon for finansutgifter fra selvkost samt diverse andre tilskudd.

29 % av brukerbetalinger er på utvalgsområde oppvekst og 71 % på helse, omsorg og velferd.

Salgs- og leieinntekter består av gebyrinntekter fra bygg, geodata og plan, framleie fra boligkontoret, billettinntekter fra kultur og diverse mindre salgsinntekter.

Utgifter

Lønn og sosiale utgifter utgjør 55 % og er den største utgiftsposten i kommunen.

Av kjøp av varer og tjenester utgjør 63 % kjøp som erstatter kommunale tjenester. De største postene er tilskudd til private barnehager, veidrift, brannvesen, legevakt, driftstilskudd til fastleger og fysioterapeuter, kjøp av eksterne omsorgstjenester og internhusleie til Lier eiendomsselskap KF.

De største overføringsutgiftene er merverdiavgift, sosialhjelp, barnevern, bostøtte og overføringer til kirken.

Fordeling på tjenesteområdene

Hovedutvalgene/tjenesteområdene har en netto ramme (utgifter fratrasket inntekter) på 2,2 milliarder kroner. 91 % går til områdene oppvekst, kultur og idrett og helse, omsorg og velferd.

Budsjettforslaget oppsummert

Kommunedirektørens beslutningsgrunnlag gir følgende økonomiske rammer i økonomiplanperioden:

Tall i 1000 kr	Regnskap	Oppr. bud.	Handlingsprogram			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Sentrale inntekter						
Inntekter finans vann og avløp	-68 945	-67 033	-77 271	-79 672	-84 464	-90 317
Eierbidrag fra Lier eiendomsselskap KF	-65 745	-67 606	-67 606	-67 606	-67 606	-67 606
Annet	-5 713	-4 150	-4 150	-4 150	-4 150	-4 150
Eiendomsskatt kraftverk	0	0	-1 300	-2 600	-3 900	-5 500
Skatt på inntekt og formue	-1 279 098	-1 342 500	-1 363 735	-1 369 431	-1 377 976	-1 396 933
Ordinært rammetilskudd	-923 898	-974 100	-989 328	-993 461	-999 659	-1 013 412
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-91 689	-34 758	-34 467	-34 177	-33 886	-32 158
Sum Sentrale inntekter	-2 435 089	-2 490 147	-2 537 857	-2 551 097	-2 571 641	-2 610 076
Sentrale utgifter						
Lønnsreserve	0	45 359	-2 811	-2 811	-2 811	-2 811
Overføring kirken	17 078	17 532	17 532	17 532	17 532	17 532
Brannvesen	25 919	33 672	32 468	32 468	32 468	32 468
Pensjon, premieavvik og amortifisering	-63 349	-22 907	-32 907	-32 907	-32 907	-32 907
Annet	473	500	500	500	500	500
Sum sentrale utgifter	-19 879	74 156	14 782	14 782	14 782	14 782
Fordelinger på utvalg						
Utvalg for oppvekst, kultur og idrett	1 125 097	1 116 301	1 140 995	1 128 914	1 119 199	1 117 883
Utvalg for helse, omsorg og velferd	919 587	868 337	903 519	926 808	952 809	978 977
Utvalg for miljø og plan	39 969	37 496	37 421	37 596	37 362	37 546
Utvalg for landbruk og næring	6 902	6 501	10 057	9 650	9 641	9 637
Formannskapet - stab	137 829	145 245	145 337	143 027	144 335	142 682
Fellesområdet - kommunale foretak og fellesposter	53 266	54 076	58 099	62 982	64 872	64 945
Sum netto rammer utvalg	2 282 650	2 227 956	2 295 428	2 308 977	2 328 218	2 351 670
<i>Herav utgifter til avskrivning finans og avsetning</i>	<i>1 077</i>	<i>-52,9</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Avskrivninger	70 517	0	0	0	0	0
Brutto driftsresultat	-102 879	-187 983	-227 648	-227 338	-228 642	-243 625

Handlingsprogram 2027-2030

Tall i 1000 kr	Regnskap	Oppr. bud.	Handlingsprogram			
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Netto finansutgifter og inntekter						
Utbytte	-30 064	-46 000	-36 000	-36 000	-36 000	-36 000
Renteinntekter	-22 914	-22 063	-21 984	-21 984	-21 984	-21 984
Renteutgifter, prov. og andre fin.utgifter	109 879	109 491	133 766	147 182	157 660	158 290
Avdrag på lån	113 154	106 990	109 327	117 308	123 718	122 965
Netto finans formidlingslån	8 009	5 000	3 000	0	0	0
Netto finansutgifter i tjenesteområdene	-357	0	0	0	0	0
Sum Netto finansutgifter og inntekter	177 707	153 418	188 109	206 506	223 394	223 271
Motpost avskrivninger	-70 517	0	0	0	0	0
Netto driftsresultat	4 311	-34 565	-39 539	-20 832	-5 248	-20 354
Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner						
Bruk av ubundet avsetning	-14 557	0	0	0	0	0
Bruk av ubundet avsetning	-211	0	0	0	0	0
Til ubundne avsetninger	0	34 618	34 329	15 622	38	15 144
Overført til investering	9 022	0	5 210	5 210	5 210	5 210
Netto avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner i tjenesteområdene	1 434	-53	0	0	0	0
Sum Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner	-4 311	34 565	39 539	20 832	5 248	20 354
Årsoverskudd/underskudd	0	0	0	0	0	0

I de neste kapitlene blir de ulike komponentene fra sentrale inntekter og utgifter og finanspostene beskrevet. Fordelingen til utvalgene er omtalt i detalj under hvert enkelt utvalg.

Sentrale inntekter

Inntekter finans vann og avløp

Denne posten er tilbakeføring av kapitalkostnader for investeringer innen vann og avløp til kommunen, slik at renter og avdrag for selvkostfinansierte investeringer belastes selvkostområdene og ikke kommunekassen. I beslutningsgrunnlaget er Nordbykollen tatt ut av kommunens investeringer og inntekter. Dette blir nå behandlet som kjøp fra IKS i selvkostregnskapet.

Eierbidrag fra Lier eiendomsselskap KF

Kapitalkostnader for kommunens bygg er innarbeidet i husleiekostnaden som belastes utvalgsområdene. Kapitalkostnadene refunderes til kommunen gjennom denne inntektsposten. Refusjonen skal dekke kommunens betaling av faktiske renter og avdrag.

Eiendomsskatt kraftverk og kraftnett

Kommunestyret har vedtatt å innføre eiendomsskatt på kraftnett og kraftanlegg fra 2027. Inntekten er budsjettert i henhold til prognose fra E-skan AS, som er kommunens rådgiver. Det er forutsatt at skatten utskrives i forhold til lovens maksimale satser.

Frie inntekter (skatt og rammetilskudd)

Frie inntekter består av skatt fra innbyggerne og rammetilskudd fra staten, og er kommunens hovedinntektskilde. Det nye inntektssystemet for kommuner ble innført 1. januar 2025, og er nå fullt innfasert. Dette innebærer blant annet at kommunenes andel av formuesskatten er halvert, og inntekter fra utbytteskatten er erstattet med alminnelig inntektsskatt. I tillegg er den symmetriske inntektsutjevningen økt fra 60 til 64 prosent for å redusere forskjellene og skape en jevnere skattefordeling mellom kommuner med høy og lav skatteinngang.

Regjeringen legger i kommuneproposisjonen for 2027 opp til en realvekst i kommunenes frie inntekter på mellom 2,8 og 3,2 milliarder kroner på landsbasis. Av dette er 2,4 milliarder kroner relatert til forventet økning i tjenesteomfang som følge av befolkningsendringer (demografiskompensasjon). Skatteandelen videreføres på 40 prosent, noe som betyr at samlede skatteinntekter inkludert eiendomsskatt utgjør om lag 40 prosent av samlede inntekter. I KS-prognosemodell er det lagt inn en nasjonal realvekst som ligger midt i intervallet, det vil si 3 milliarder kroner.

Lier kommunes skattenivå per innbygger ligger over landsgjennomsnittet. I KS-modellen utgjør Liers skatt i prosent av landsgjennomsnittet 105,3 prosent. Dette medfører at vår kommune blir trukket gjennom inntektsutjevningsordningen. For 2027 er nettotrekket i skatteutjevningen anslått til om lag 52,6 millioner kroner.

For 2027 varsles det også flere oppgaveendringer hvor regjeringen avvikler flere øremerkede tilskudd og innlemmer disse direkte i kommunenes frie inntekter (rammetilskuddet). For Lier kommunes del gjelder dette blant annet tilskudd til skoleturer (handlingsplan mot antisemittisme), samarbeid mellom SFO og frivilligheten, svømmeopplæring for nyankomne minoritetsspråklige elever, sekretariatsfunksjon i helsefellesskapene og tilskudd til tryggere skoleveier og nærmiljø. Innlemmingen reduserer det statlige styringstrykket, men krever at kommunen selv budsjetterer og fordeler disse inntektene internt. Samlede frie inntekter for

Lier kommune (skatt og rammetilskudd, etter inntektsutjevning) anslås i KS-modellen til i underkant av 2,35 milliarder for 2027.

Budsjettering av frie inntekter i Lier kommune

I kommunedirektørens forslag til budsjett er frie inntekter budsjettert i henhold til forutsetningene i kommuneproposisjonen for 2027 og KS-prognosemodell for skatt og rammetilskudd. Liers boligbyggeprogram (BBP) viste opprinnelig en negativ utvikling av befolkningstallet i 2026. Tallene for første halvår 2026 viser derimot en faktisk økning i befolkningen på 122 innbyggere. Siden historikken tilsier at mesteparten av veksten skjer i starten av året, med en lavere vekst mot slutten, har vi lagt til grunn et forsiktig anslag på en total årlig vekst på 150 personer for 2026. Dette oppjusterte anslaget er lagt inn i KS-prognosemodell for beregningen av rammer i 2027. For den resterende planperioden (2028-30) tar beregningen utgangspunkt i Liers vedtatte boligbyggeprogram (BBP). BBP viste opprinnelig en skjev fordeling med en økning på 4 innbyggere i 2028 og 298 i 2029. For å gi et mer realistisk anslag er den samlede befolkningsveksten for disse to årene slått sammen og jevnet ut, slik at 40 % av veksten fordeles til 2028 og 60 % til 2029, mens 2030 følger BBP direkte.

Andre overføringer og tilskudd fra staten

Generelle statstilskudd

Kommunen mottar følgende kompensasjonstilskudd knyttet til investeringer:

- Rentekompensasjon for skolebygg (husbankrente).
- Kompensasjon for boliger og institusjoner, eldresatsingen (husbankrente).
- Kompensasjon for boliger, opptrappingsplanen for psykisk helse (husbankrente).
- Kompensasjon for investeringer i kirkebygg (husbankrente).

Beslutningsgrunnlaget er oppdatert med beregninger basert på forventet rentenivå og endringer i avskrivningsgrunnlaget.

Integreringstilskudd

Det er lagt opp til at endringer i ordinært integreringstilskudd justeres mot forventede endringer i kostnader på tjenesteområdet. Dette vil variere fra år til år med antallet flyktninger som kommer til kommunen. De siste årene har vært preget av vesentlig høyere flyktningmottak grunnet krigen i Ukraina, og det har vært nødvendig å øke bemanningen midlertidig på flere områder. Nå ser mottaket ut til å gå noe ned, og tjenestene justeres etter dette. Som de siste årene legges det opp til at økte utgifter blir kompensert med økt integreringstilskudd gjennom året. Det er usikkert hvordan situasjonen blir i 2027 og framover.

Refusjon for ressurskrevende tjenester

Kommunene har en egen refusjonsordning for brukere med særlig ressurskrevende behov. Gjennom denne ordningen refunderer staten omtrent 80 prosent av lønnsutgiftene som overstiger en fastsatt egenandel.

Refusjonen utgjør et betydelig økonomisk bidrag. I 2025 mottok kommunen 129 millioner kroner i refusjon. Beregning og prognostisering av refusjonsbeløpet er imidlertid krevende, da flere faktorer i beregningsgrunnlaget er usikre og kan endre seg gjennom året.

Tilskuddet budsjetteres sentralt i utvalg for helse, omsorg og velferd. For å kunne rapportere økonomi, uten å måtte ta hensyn til hvordan endringer i aktivitet og regnskap påvirker tilskuddet, har virksomhetene budsjett for hele aktiviteten. Det er tett dialog med virksomhetene for å sikre at prognosene for refusjonen justeres i tråd med faktisk aktivitet.

Sentrale utgifter

Lønnsreserve

Posten er budsjettering av avsetning til å dekke årets lønnsoppgjør. Etter lønnsoppgjøret blir midlene fordelt til virksomhetene for å kompensere for økte lønnsutgifter. Posten er foreløpig ikke justert for 2027, fordi lønns- og prisvekst blir kompensert til kommunene i statsbudsjettet som legges frem i oktober. Kommunedirektøren vil derfor komme tilbake til denne posten i tilleggsinnstillingen.

Overføring kirken

Overføringen til kirken foreslås å ligge på samme nivå som i 2025.

Brannvesen

Drammensregionens brannvesen IKS (DRBV) har varslet noe økning i eierbidrag. Det har vært en økning i utgifter til egenberedskap, lønn og investeringer. Budsjettposten kan bli endret i tilleggsinnstillingen etter at budsjettforslaget fra DRBV er oversendt til kommunen og vurdert av kommunedirektøren.

Pensjon, premieavvik og amortisering

Pensjonspremien belastes virksomhetenes budsjetter. Denne sentrale posten er en justering av pensjonskostnaden for årets premieavvik og nedbetaling av tidligere års premieavvik.

Kommunen betaler årlig inn pensjonspremie til sine pensjonsleverandører. Samtidig beregnes en netto pensjonskostnad på grunnlag av kriterier fastsatt av Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Den beregnede pensjonskostnaden har frem til nå som oftest vært lavere enn hva kommunen betaler i pensjonspremie. Differansen mellom

innbetalt premie og netto pensjonskostnad betegnes som premieavvik, og skal inntekts- eller utgiftsføres i regnskapet.

Premieavviket er innført for at kommunene skal få en jevnere utvikling av pensjonskostnader ført i regnskapet. Premieavviket det enkelte år fordeles over sju år. Ordningen med å utgiftsføre et lavere beløp enn vi betaler kan medføre en likviditetsutfordring for kommunene. Det fører også til at kommunene skyver deler av regnskapsføringen av pensjonskostnadene ut i tid.

Fordelinger på utvalg

Se det enkelte utvalg.

Netto finansutgifter og inntekter

Utbytter og selskapsverdier

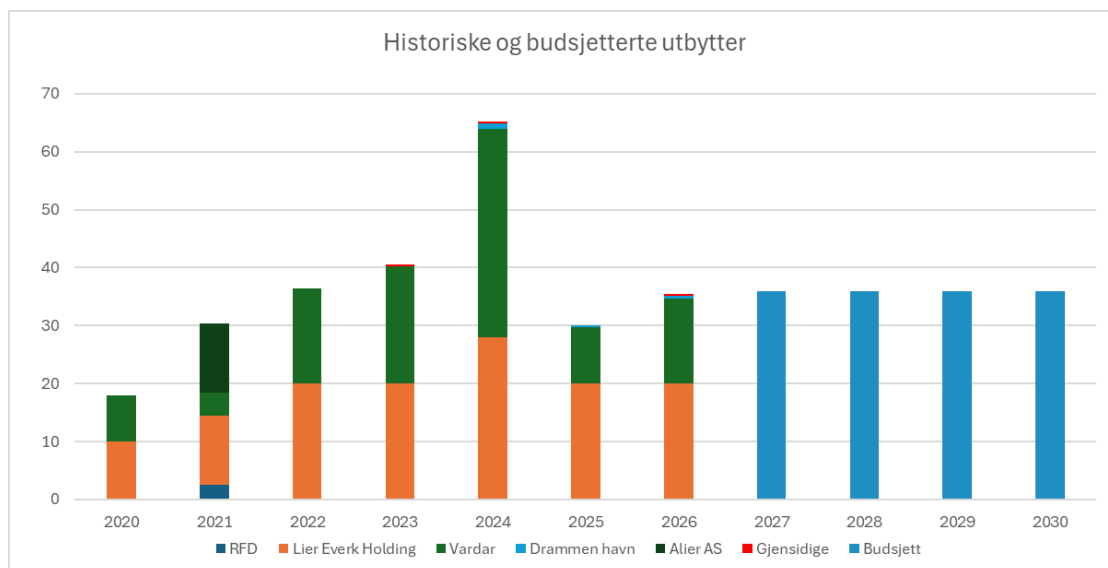
Kommunen mottar i hovedsak utbytte fra Vardar AS og Lier Everk Holding AS. I inneværende år fikk kommunen i tillegg et utbytte fra Drammen havn AS.

Kommunen har også 55 % eierskap i Eidos AS, som er en betydelig grunneier i Fjordbyen. I aksjonæravtalen for Eidos er det avtalefestet at selskapet ikke skal gi utbytte til sine eiere så lenge Fjordbyen er under utvikling. Eidos representerer likevel betydelige verdier for kommunen.

Mottatte utbytter fra selskapene i 2026 er som følger:

- Vardar AS: 14,6 millioner kroner
- Lier Everk Holding AS: 20 millioner kroner
- Drammen havn AS: 0,6 millioner kroner

Størrelsen på utbyttene fra energiselskapene avhenger i stor grad av strømprisene.

I Handlingsprogrammet for 2025 ble det budsjettert med forventet økt utbytte og budsjettert et totalt utbytte på 63 millioner kroner. Det økte utbyttet viste seg å ikke være realistisk, og i HP 26 ble utbyttebudsjetttet redusert til 46 millioner kroner. I kommunedirektørens beslutningsgrunnlag er utbytteforventningene redusert ytterligere med 10 millioner kroner for å være i tråd med de forventede utbyttene fra selskapene fremover. Med dette er budsjettert utbytte på nivå med 2026 og det som er varslet fremover.

Det er ikke gjort endringer i budsjettert utbytte som følge av et mulig salg av Vardar AS sin operative virksomhet til Å Energi. Dette er fordi det ikke er anbefalt fra kommunedirektøren å finansiere en større andel av driften enn vi gjør i dag gjennom denne typen forventet finansavkastning. Dette er dels for å sikre at verdien av oppspart kapital i Vardar AS ikke forringes, og dels fordi bruk av en antatt meravkastning vil innebære risiko for at driften må tilpasses løpende endringer i finansmarkedene. En eventuell meravkastning fra oppsparte midler anbefales brukt som årlige overføringer til investering. Kommunedirektøren vil legge frem en egen sak om forvaltning av midler fra et eventuelt ekstraordinært utbytte fra Vardar AS, dersom dette blir aktuelt.

Renteinntekter

Renteinntekter er budsjettert i henhold til Kommunalbankens forventede rentebane.

Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter

Den flytende renten er renten som gjelder for de lånene som ikke har fastrente. Den flytende renten er 3 måneders NIBOR (markedsrente), tillagt bankens marginpåslag som for

tiden er 0,7 prosentpoeng. Sertifikatlån og grønt lån i kommunalbanken er budsjettert med noe lavere rente.

Rentenivået og forventet utvikling er økt siden budsjettet i 2026 ble vedtatt.

Tabellen nedenfor viser nivået på flytende rente i Kommunalbankens siste renteprognose, som er lagt til grunn i handlingsprogrammet for 2027-2030. På linje 2 i tabellen vises rentebanen som ble lagt til grunn i fjorårets handlingsprogram.

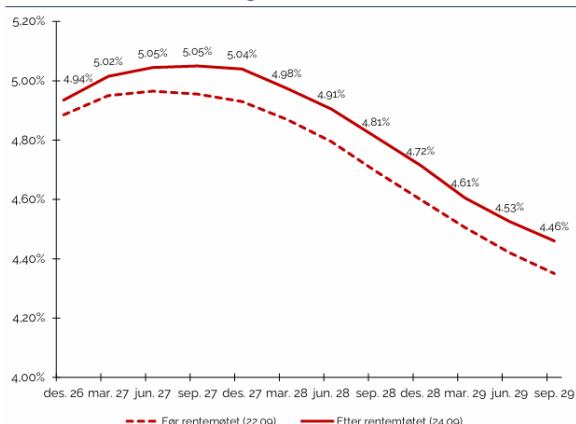
	2027	2028	2029	2030
Prognose for flytende rente	5,40 %	5,20 %	5,00 %	4,80 %
Prognose for flytende rente fra HP 26	4,25 %	4,32 %	4,38 %	
Økning i forventet rentebane	1,15 %	0,88 %	0,62 %	

Per i dag har kommunen rentebindinger som demper den høye renten. Disse vil utløpe på ulike tidspunkter de neste årene.

62 % av kommunens låneportefølje hadde per 31.08.2026 fast rente i form av fastrentelån eller SWAP-avtaler (rentebytteavtaler). Flere fastrenteavtaler løper imidlertid ut i løpet av handlingsprogramperioden. Rentekostnaden i budsjettet tar høyde for inngåtte fastrenteavtaler. Ellers er renten på eksisterende og nye lån budsjettert i henhold til Kommunalbankens prognose.

Det er stor usikkerhet knyttet til hva rentenivået blir framover. Etter at beslutningsgrunnlaget var laget, har Norges bank satte opp renten og endret rentebanen fra prognosen i juni. Dette har ført til at NIBOR (markedsrenten) har økt noe. Samtidig har marginpåslaget endret seg fra 0,7 til 0,6.

Forventet 3 mnd Nibor før og etter rentemøtet (FRA)

Hvordan dette slår ut vurderes frem mot tilleggsinnstillingen.

Konsekvenser av 1 prosent høyere rente:

Konsekvensen av 1 % høyere flytende rente cirka 11 millioner kroner. Denne effekten øker utover i fireårsperioden, fordi rentesikringer går ut og fordi kommunen vil ta opp mer gjeld enn den betaler ned.

Avdrag på lån

Avdrag er budsjettert i henhold til kommunelovens krav til minste tillatte avdrag.

Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner

Netto driftsresultat kan brukes til å avsette til disposisjonsfond eller som finansiering av investeringer. I Beslutningsgrunnlaget er det prioritert å avsette til disposisjonsfond til fondet utgjør 10 % av inntektene. Ved utgangen av handlingsperioden utgjør disposisjonsfondet 8,6 %

Det betales årlig egenkapital til pensjonsleverandøren KLP (Kommunal Landspensjonskasse). Dette må betales over investeringsbudsjettet, men kan ikke finansieres av lån. Derfor er det budsjettert med noe overføring til investering.

Tall i hele tusen	2027	2028	2029	2030
Overføring til investeringer	5 210	5 210	5 210	5 210
Avsetninger til disposisjonsfond	34 329	15 622	38	15 144
Netto driftsresultat	39 539	20 832	5 248	20 354

Andre budsjettforutsetninger

Deflator – lønns- og kostnadsvekst

Kommunene blir i inntektssystemet kompensert for en beregnet kostnadsvekst (deflator). Deflatoren er et uttrykk for kommunens forventede økning i utgifter, og består av lønnsvekst (utgjør cirka 2/3) og prisvekst (utgjør cirka 1/3).

Deflatoren som legges til grunn i inntektssystemet kommer i regjeringens forslag til statsbudsjett i oktober, og vil øke de frie inntektene og kostnadene. Siden deflator ikke er kjent blir pris, lønnsvekst og deflatorens endring av de frie inntektene innarbeidet i tilleggsinnstillingen til handlingsprogrammet.

Priser og gebyrer

I handlingsprogrammet vil generelle priser og gebyrer justeres for deflator, tilsvarende et estimat på kommunens kostnadsvekst. Priser og gebyrer beregnes og tas inn i tilleggssinnstillingen etter at deflatoren er kjent i statsbudsjettet.

Det er noen unntak hvor prisene ikke styres av deflator, og det er priser og gebyrer som er styrt av regelverk eller selvkostprinsipp. Alle satser vil bli lagt inn i en oversikt i vedlegg 4 «Oversikt over avgifter, gebyrer og egenbetalinger» (kommer i tilleggssinnstillingen).

Huseiergebyrer – selvkostområdene

Lier kommune har valgt å fullfinansiere alle kommunens kostnader innen vann, avløp og feiing gjennom huseieravgifter. Avgiftsgrunnlagene består av både kapitalutgifter og driftsutgifter. Renovasjon er et lovpålagt selvkostområde.

Selvkostprinsippet betyr:

- Inntektene fra gebyrene skal kun dekke kostnadene kommunen har for tjenesten.
- Hvis inntektene er høyere enn faktiske kostnader settes disse av på en egen konto (fond) som kun kan brukes til å dekke kostnader i de kommende år. Hvis inntektene er lavere enn kostnadene hentes det penger fra fondet.
- Kommunen fører et eget selvkostregnskap på disse tjenestene som sikrer at gebyrene ikke går til andre tjenester.

Det er flere forhold som påvirker kommunens kostnader på disse områdene. Drift av tjenestene, vedlikehold av utstyr/anlegg og renter og avskrivninger på investeringer. I utarbeidelsen av gebyrene er noe av målet å få en jevn prisutvikling.

Gebyrutvikling og fond:

Noe av utfordringen med gebyrene er at kostnadene kan svinge mye fra år til år. Satsene utarbeides utfra forventet utvikling. Derfor vil gebyrinntektene i noen år være høyere enn de faktiske kostnadene. Overskudd fra år med lavere kostnader enn inntekter brukes i år hvor kostnadene øker mye. Med denne ordningen unngår en at prisene settes ned ett år, for så å øke mye neste år. Kommunen kan heller ikke bygge opp for store fond, og inntekter som er satt av på fond må brukes innen fem år. Forslag til gebyrer er ikke klare til kommunedirektørens beslutningsgrunnlag, det vises i tilleggssinnstillingen til HP og i egen sak.

Investeringer, gjeld og finansutgifter

Det er planlagt investeringer, eksklusive vann og avløp, på 896 millioner kroner i handlingsprogramperioden. 350 millioner kroner av disse er i 2027. For vann og avløp er det i tillegg planlagt investeringer på 522 millioner kroner i perioden. 56 millioner av disse er i 2027. I tillegg er det budsjettert med opptak av 100 millioner i startlån. Dette er lån i Husbanken, som videreformidles som startlån til innbyggere i kommunen. Opptak av startlån har vært en fast årlig ramme de senere årene. Disse videreformidlingslånene er ikke medtatt i kommunens oversikter over låneopptak og gjeldsgrad.

Totaloversikt over kommunens investeringsportefølje ses i vedlegg 1 til handlingsprogrammet.

Tabellen nedenfor viser sum av investeringer per år i økonomiplanperioden og graden av egenkapitalfinansiering. Beløpene er eksklusive selvkostinvesteringer og startlån.

Tall i hele tusen	2027	2028	2029	2030	Totalt
Investeringer inkl. mva (eks. selvkostområdene)	349 950	292 661	140 829	112 829	896 269
Egenfinansiering av investeringer	5 210	5 210	5 210	5 210	20 840
Sum	1,5 %	1,8 %	3,7 %	4,6 %	2,3 %

Egenfinansiering av investeringer beregnes i forhold til investeringer som ikke er en del av selvkostfinansieringen (vann og avløp) og inklusiv refusjon for merverdiavgift (mva.). I handlingsprogramperioden dekker egenfinansieringen egenkapital til KLP som ikke kan lånefinansieres og må tas fra driftsbudsjettet.

Ikke spesifiserte salgskrav

Fra 2024 har kommunestyret vedtatt salgskrav som ikke er spesifisert på objekter. Samlet sett lå det 190 millioner kroner i salgsinntekter i investeringsbudsjettet i økonomiplanen for 2026-2029. I beslutningsgrunnlaget for HP 2027-2030 er det tatt en forutsetning om at disse summene realiseres, men 82 millioner kroner er flyttet fra 2027 til 2029. Hvis inntektskravet ikke blir realisert må det finansieres med låneopptak.

Nedenfor er en beskrivelse av vedtakene som utgjør de 190 millioner kronene.

	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Totalt
Rest fra tidligere HP	-6						-6
HP 24 KS la inn realisering av finansielle verdier	-72	-50	-200	-200			-522
HP 25 Beslutningsgrunnlag (nullet KS vedtaket HP 24)		50	200	200			450
HP 25 Beslutningsgrunnlag (Tranby og Lierbyen)				-50	-30		-80
HP 25 KS realisering av verdier*				-32			-32
HP 27 Beslutningsgrunnlag (forskyvning av vedtak fra 2027 til 2029)				82		-82	0
Sum	-78	0	0	0	-30	-82	-190

* Summen i vedtaket var 40 millioner kroner. I vedtaket var det lagt inn som en reduksjon av investering, noe som medførte at totalsummen inneholdt både lån og merverdiavgift. Dette betyr at salskravet i forhold til låneopptak blir lavere og tallet er korrigert for dette.

Forskyvningen fra 2027 til 2029 er gjort fordi det per i dag ikke er mulig for Lier eiendomsselskap KF å selge tomteareal til den prisen som kreves for å innfri salgskravet.

Utvikling i lånegjeld

Figuren nedenfor viser utviklingen i kommunes gjeldsportefølje inkludert selvkostområdene.

Tall i mill. kr.	2027	2028	2029	2030	Totalt
Gjeld pr. 01.01	3 025 472	3 245 378	3 460 972	3 477 191	
Opptak av lån	329 233	332 902	139 937	277 437	1 079 509
Avdrag	-109 327	-117 308	-123 718	-122 965	-473 317
Ny lånegjeld	3 245 378	3 460 972	3 477 191	3 631 663	
Endring i lån	7,3 %	6,6 %	0,5 %	4,4 %	20 %

Det planlegges å ta opp 1 080 millioner kroner i lån til investeringsprosjekter i perioden. Av dette er 522 millioner kroner (48,4 %) knyttet til selvkostområdet vann og avløp. Lånegjelden øker i perioden med 882 millioner kroner, tilsvarende 20 % økning fra nivået i 2026.

Lier planlegger i tillegg å ta opp inntil 100 millioner kroner årlig i formidlingslån gjennom startlånsordningen til Husbanken.

Lier kommune

VEDLEGG

Vedlegg 1 – Oversikt over investeringsprosjektene

nr.	Prosjekt	Grønt Lån		Bev. Totalt	Bev. Tidl.	HP 27-36	2027	2028	2029	2030
	Lier Kommune									
	Sykehjem									
1	9450 Utstyr institusjonskjøkken		løp.			400	100	100	100	100
	Hjemmetjenester - velferdsteknologi									
2	9601 Hjemmetjenesten - Myco4 telefoner bytte ut eksisterende		avsl.	875		875	875			
	Idrett/friluftsliv									
3	8410 Anleggsplan idrett/friluftsliv		løp.			4 000	1 000	1 000	1 000	1 000
4	5356 Maskininvesteringer		løp.			2 000	500	500	500	500
5	9495 Oppgradering/videreutvikling friområder/turstier		løp.			3 248	812	812	812	812
6	xxxx Kunstlys Tunnel Jernbanelinja		avsl.	500		500	500			
7	xxxx Utskifting av fotballmål -etterslep		avsl.	400		400	100	100	100	100
8	xxxx Utskifting av gressklipper, PIF		avsl.	1 200		1 200	1 200			
9	xxxx Kummer - skøytebaner		avsl.	280		280	280			
10	xxxx Lysstyring rehabilitering		avsl.	400		400	400			
11	xxxx Rehabilitering kunstgress 11'er Tranby idrettspark		avsl.	9 000		9 000			9 000	
12	xxxx Rehabilitering kunstgressdekke, 7-er Hegg skole		avsl.	3 000		3 000		3 000		
13	9598 Utbedring av uteområde Høvik skole		avsl.	19 000	2 000	17 000	17 000			
14	xxxx Stolpekontroll sikkerhet		avsl.	240		240	240			
	Kultur									
15	8539 Opprusting av uteanlegg ved skoler mm		løp.			4 000	1 000	1 000	1 000	1 000
16	xxxx Biblioteket på bakkeplanen		avsl.	5 000		5 000		500	4 500	
	Kirke/gravlunder									
17	8409 Kirkeinvesteringer		løp.			12 956	3 239	3 239	3 239	3 239
18	8438 Kirkegårder		løp.			3 872	968	968	968	968
	Lierbyen									
19	8609 Utbygging Lierbyen Kommunen andel + forskuttering		avsl.	40 000	15 000	25 000		25 000		
	Annet									
20	8004 Egenkapital KLP		løp.			18 040	4 510	4 510	4 510	4 510
	8004 Egenkapital KLP		løp.			2 800	700	700	700	700
	Totalt Lier Kommune					114 211	33 424	41 429	26 429	12 929

Forklaring:

- 1 Løpende bevilgning til utstyr til institusjonskjøkken videreføres som i tidligere handlingsprogram.
- 2 Hjemmetjenesten må bytte ut eksisterende DECT telefoner som fases ut med Myco4 telefoner.
- 3 Løpende bevilgning til gjennomføring av kommunedelplan for idrett/friluftsliv.
- 4 Løpende ramme for maskininvesteringer til park og idrett.
- 5 Løpende investering til oppgraderinger og videreutvikling av friområder og turstier videreføres.
- 6 Kunstlys i tunell på jernbanelinjen har behov for å rette feil og oppgradere anlegget. Opprinnelig leverandør er konkurs som medfører anskaffelse av nytt lysanlegg.
- 7 Utskifting av fotballmål. PIF har i dag 125 mål fordelt på skoler, idrettsanlegg, nærmiljøanlegg. Det er et etterslep og prisøkning på utskifting.
- 8 Park og idrett har behov for å skifte ut gressklipper. Det er en innbyttepris på 0,5 millioner kroner som brukes til finansiering (ligger under finansieringstabellen under)

- 9 I samarbeid med Lier vei, vann og avløp KF er det utarbeidet en rapport på tilstanden til kummer (skøytebaner). Det er behov for rehabilitering av eksisterende kummer til dagens standard, eventuelt sanering av ubrukte for å hindre lekkasjer.
- 10 Bytte av lysstyringssystem for å møte dagens krav og effektivisere drift. Dagens anlegg har mye feil og er kostbart å rette. Ved å bytte system kan kommunen håndtere lysstyringen selv mer effektivt og det vil gi besparende over tid på drift.
- 11 Rehabilitering av kunstgressdekke på 11-er Tranby idrettspark grunnet miljøkrav om å fase ut gummigranulat og slitasje.
- 12 Rehabilitering av kunstgressdekke på 7-er Hegg skole - miljøkrav om å fase ut gummigranulat.
- 13 Uteområdet på Høvik skole har utfordringer med nærmiljøanlegget og overvann. Det bevilges opp 17 millioner kroner til utbedring.
- 14 Stolpekontroll sikkerhet (skole/tur) - Det mangler i dag oversikt over stolper langs skoleveier og turveier. Tiltaket omfatter utarbeidelse av en statusrapport. Rapporten skal danne grunnlag for videre forvaltning og drift, samt bidra til å redusere risikoen for skader og uhell for brukerne.
- 15 Kultur og fritid har ansvar for og ressurser til det daglige, enkle drifts- og vedlikeholdsarbeidet på lekeplassutstyr ved skoler og barnehager. Dette prosjektet sikrer oppgraderinger og utskiftninger av lekeplassutstyr ved skoler og barnehager.
- 16 Inventar og utstyr til biblioteket på bakkeplan.
- 17 Løpende bevilgning til kirkeinvesteringer videreføres som i tidligere handlingsprogram.
- 18 Løpende bevilgning til kirkegårder videreføres som i tidligere handlingsprogram.
- 19 Kommunestyret behandlet 28. mars 2023 i sak 27/2023 «Gjennomføringsmodell for utbygging av felles infrastruktur i Lierbyen sentrum». Her ble det blant annet vedtatt at utbyggingsavtalen baseres på områdemodell hvor kommunen er byggherre og at kommunen skal bidra økonomisk med sin forholdsmessige andel av teknisk og grønn infrastruktur (kommunedirektøren planlegger å legge frem forslag til utbyggingsavtale før årsskifte). Tiltakene i avtalen vil blant annet inneholde opparbeidelse av elvesti, utbedring av vann/avløp, oppgradering av eksisterende parker/etablering av nye, oppgradering av torg/byrom, omorganisering av gateløp mht. fortau/gang/sykkelveier og parkering, etc.
- 20 Egenkapitalinnskudd til KLP prisjustert. Eierkommunene skyter årlig inn et egenkapitaltilskudd. Innskuddet kan ikke lånefinansieres og må dekkes med overføring fra driftsbudsjettet.

Investeringsprosjekter eiendomsområdet

Prosjekt	Grønt Lån		Bev. Totalt	Bev. Tidl.	HP 27-36	2027	2028	2029	2030
LEKF									
Skolebygg									
21 8548 Hennummarka skole vent.anlegg etc.	ja	avsl.	42 500	22 500	20 000	20 000			
22 8578 Heia skole administrasjonsfløy	ja	avsl.	35 000		35 000		35 000		
8578 Heia skole administrasjonsfløy	ja	avsl.	40 000		40 000	30 000	10 000		
23 8562 Sylling skole/ Hall - rehab tak og fasade	nei	avsl.	4 500		4 500	4 500			
24 8713 Sylling skole - oppgradering paviljonger	nei	avsl.	3 000		3 000		3 000		
25 8715 Gullaug skole ventilasjon 5 stk	ja	avsl.	7 000		7 000		3 500	3 500	
26 8717 Heia Skole-Oppgradere ventilasjonsaggregater 3	ja	avsl.	4 000		4 000		4 000		
27 xxxx Lierbyen skole -Oppgradere ventilasjonsaggregat	ja	avsl.	5 000		5 000				5 000
28 8720 Hallingstad skole-Oppgradere ventilasjonsaggregat	ja	avsl.	4 000		4 000			4 000	
29 8721 Hallingstad skole - Oppgradere varme og sanitær	ja	avsl.	5 000		5 000			5 000	
30 8714 Gullaug skole -Rehab av tak	nei	avsl.	4 000		4 000	4 000			
31 8716 Heia skole-Oppgradere vinduer	ja	avsl.	3 000		3 000		3 000		
32 8705 Paviljonger / erstatningsskole (Tranby)		avsl.	8 000		8 000				8 000
8705 Paviljonger / erstatningsskole (Tranby)		avsl.	-8 000		-8 000				-8 000
33 8722 Egge skole - oppgradering fasade, tak, tilfluktsrom gmlt. by		avsl.	15 000		15 000		15 000		
8722 Egge skole - oppgradering fasade, tak, tilfluktsrom gmlt. by		avsl.	-15 000		-15 000		-15 000		
Områdeutbygging									
Tranby									
34 8576 Tranby skole	ja	avsl.	528 000		528 000		2 000	226 000	300 000
8576 Tranby skole			-528 000		-528 000		-2 000	-226 000	-300 000
35 9590 Tranby idrettshall, 2 håndballflater og	ja	avsl.	274 600	151 200	123 400	113 400	10 000		
9590 Tranby idrettshall, 2 håndballflater og			0		0	-54 600	54 600		
36 8724 Tranby idrettshall utomhusplan	ja	avsl.	31 400	15 000	16 400	15 000	1 400		
8724 Tranby idrettshall utomhusplan			15 000		15 000		15 000		
Institusjonslokaler									
37 8708 Liertun - ventilasjon	ja		6 000		6 000		6 000		
38 8723 Senterbygget - Oppgradere ventilasjon og kjøleag	ja		3 500		3 500			3 500	
39 xxxx Fosshagen 1 - Ombygging av lysstyring		avsl.	5 000		5 000	5 000			
40 xxxx Liertun - Reservekraftaggregat		avsl.	3 000		3 000	3 000			
Administrasjonslokaler									
41 8711 Rådhuset oppgradere ventilasjon	ja	avsl.	6 000		6 000	3 000		3 000	
42 xxxx Utskifting vinduer i Rådhuset			6 000		6 000				6 000
43 xxxx Fosskvartalet - Oppgradering og brukertilpasning			5 000		5 000	5 000			
Bygg felles									
44 9559 ENØK	ja	avsl.	19 900		19 900	4 950	4 950	5 000	5 000
45 9587 Enøk ledbelysning	ja	avsl.	7 500	4 500	3 000	3 000			
46 9303 Oppgradering ihht tilstandsanalyse og tiltaksplan		løp.	111 758		111 758	27 876	27 882	28 000	28 000
47 9555 Bygg og eiendomsutredninger		løp.	8 000		8 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Velferd									
48 xxxx Gifstadbakken 10		avsl.	9 000		9 000	9 000			
Annet									
49 8577 Lierhallen /svømmehall (betongrehabilitering)	nei	avsl.	18 000		18 000	18 000			
50 xxxx Lierhallen nytt renseanlegg			5 000		5 000	5 000			
51 xxxx Lierhallen oppgradering tak			3 000		3 000				3 000
Kommunale boliger									
52 8704 Etablering av småhus	ja	avsl.	17 000	11 000	6 000	6 000			
53 9583 Oppgradering og brukertilpasning i boliger		løp.	19 000	7 000	12 000	3 000	3 000	3 000	3 000
Totalt LEKF			730 658	211 200	519 458	227 126	183 332	57 000	52 000

Lier eiendomsselskap KFs forslag til investeringer:

- 21 Utskifting av ventilasjonsaggregater og vinduer pga. alder og ENØK.
- 22 Bevilgning til Heia skole for å utvide elevkapasiteten, samlokalisere administrasjonen.
Prosjektet er justert for prisstigning og noe endret utforming. Det vil bli lagt frem egen sak om valg av løsning.
- 23 Rehabilitering av utvendig tak og fasade ved Sylling barneskole.

- 24 Sylling skole - oppgradere tak, fasade og innvendig areal på frittstående paviljong.
- 25 Gullaug skole - Oppgradere fem ventilasjonsaggregater på grunn av alder og framtidig driftssikkerhet.
- 26 Heia skole - Oppgradere tre ventilasjonsaggregater på grunn av alder og framtidig driftssikkerhet.
- 27 Lierbyen skole - Oppgradere tre ventilasjonsaggregater på grunn av alder og framtidig driftssikkerhet.
- 28 Hallingstad skole - Oppgradere to ventilasjonsaggregater på grunn av alder og framtidig driftssikkerhet.
- 29 Hallingstad skole - Oppgradere varme- og sanitæranlegg på grunn av alder og framtidig driftssikkerhet.
- 30 Gullaug skole - Oppgradere takflater utvendig på nyeste fløyer.
- 31 Heia skole - Utskifting til oppgraderte vinduer i fløy A og C på grunn av alder og ENØK.
- 32 Bevilgning til paviljonger / erstatningsskole (Tranby) flyttes til 2032 i samsvar med flytting av Tranby skole.
- 33 Bevilgning til Egge skole: Oppgradere fasade, tak og tilfluktsrom på grunn av alder og framtidig driftssikkerhet utgår. Prosjektet ferdigstilles i 2027 innenfor hovedprosjekt 8561 for Egge.
- 34 Ny Tranby skole (5 paralleller) totalt 572 millioner kroner. Prosjektet forskyves fra 2030 til 2024, og øktes med 44 millioner kroner. Totalt budsjett er på 528 millioner kroner.
- 35 Tranby Arena, to håndballflater og servicebygg. Anlegget skal bygges i tilknytning til ny fotballhall, som skal finansieres av Tranby IL (kommunestyresak 81/2025). Det korrigeres for forskyvning av gjennomføring.
- 36 Etablering av utomhusarealer for ny Tranby idrettshall, iht. kommunestyresak 81/2025.
- 37 Liertun - Oppgradere tre ventilasjonsaggregater på grunn av alder og framtidig driftssikkerhet.
- 38 Senterbygget - Oppgradere aggregater på grunn av alder og framtidig driftssikkerhet.
- 39 Fosshagen 1 - Ombygging av lysstyring, eksisterende lysstyring er komplisert for brukere.
- 40 Liertun – Reservekraftaggregat for sikring av strømbrydd.
- 41 Rådhuset - Oppgradere ventilasjon i høy- og lavblokk på grunn av alder og framtidig driftssikkerhet.
- 42 Utskifting vinduer i rådhuset.
- 43 Fosskvartalet - Oppgradering og brukertilpasning for garderober, uhensiktsmessig romløsning og støyutfordring.
- 44 Formålet med ENØK-tiltaket er å etablere løsninger for egenprodusert energi som varmepumper, solenergi og tilsvarende.
- 45 Utskifting til LED-belysning i alle kommunale bygg på grunn av stopp i produksjon av fluoriserende lyskilder (EU-krav).
- 46 Generell avsetning til prosjekter, utbedringer og kvalitetsforbedringer som vil komme for å hindre økt vedlikeholdsetterslep. Dette er midler til akutte/uforutsette hendelser og mindre investeringstiltak som ikke er satt opp som egne poster i investeringstabellen. I henhold til tilstandsanalyse bygg ble det vedtatt i formannskapet sak 9/2011 at rådmannen fremmer plan for tilstrekkelig systematisk vedlikehold av kommunens bygningsmasse, samt å ta inn det rapporterte vedlikeholdsetterslepet og hindre en økning. De foreslåtte bevilgningene gjenspeiler prosjekter beskrevet i tilstandsrapporten.

- 47 Kostnader forbundet med utredninger, mulighetsstudier og bistand direkte til Lier kommune. Kostnadene er spesielt forbundet med prosjekter i tidligfase og nødvendige arbeider før endelig prosjektetablering og bevilgning er på plass (jamfør boligsosial handlingsplan, flyktningmottak, kartlegging for bruksendringer etc.). Kostnadene er stipulert og vil avhenge av aktivitetsnivå på plannivå. Når de store prosjektene nå går mot ferdigstillelse, vil aktiviteten gå gradvis over på utredning av forskjellige muligheter for fremtiden, uten at disse mulighetene vil være definert som bevilgede entydige prosjekter.
- 48 Gifstadbakken 10 – tilpasning av bygget for å etablere avlastningsboliger for unge voksne med funksjonsvariasjoner.
- 49 Dersom svømmehallen skal sikres videre levetid er det behov for betongrehabilitering. Anslaget på 18 millioner kroner er basert på det vi vet i dag. Det er usikkert med hensyn til endelig behov/omfang. Innspillet forutsetter at kapasiteten i svømmehallen ikke utvides.
- 50 Lierhallen nytt renseanlegg. Dagens renseanlegg må oppgraderes med nye filtre for å opprettholde funksjon og sikre forsvarlig drift av svømmehallen
- 51 Lierhallen oppgradering tak. Utvendig oppgradering av takoverflate for å unngå fremtidig lekkasje.
- 52 Lier kommune har behov for småhus. For noen liunger vil det av ulike årsaker være en fordel å bo i sin egen enhet som ligger litt for seg selv uten for mange naboer i umiddelbar nærhet. Dette er personer som er i behov av kommunale boliger fordi de er å anse som vanskeligstilte i boligmarkedet. Småhus i denne forbindelse er mindre eneboliger på 35-55 kvm som hver bygges som komplette enheter, to-tre enheter per lokasjon. Målet er å bygge boligene slik at vedlikeholdskostnader begrenses til et minimum.
- 53 Generelle oppgraderinger og brukertilpasninger i boliger.

Investeringsprosjekter veiområdet

Prosjekt	Grønt Lån		Bev. Totalt	Bev. Tidl.	HP 27-36	2027	2028	2029	2030
LVVA - Vei									
54 7499 Vedtatt bevilgning HP 2025 - 2028, unntak av spesifiserte		løp.	99 000		99 000	22 500	24 000	25 500	27 000
55 7004 Trafikksikkerhetstiltak og grønn mobilitet. Årlig b	x	løp.	32 000		32 000	8 000	8 000	8 000	8 000
56 7006 Veilysoppgradering	x	avsl.	69 860	43 460	26 400	6 600	6 600	6 600	6 600
57 7010 Årkvislaveien oppgradering		avsl.	75 100	42 100	33 000	33 000			
58 7011 Tiltak i hht. hovedplan overvann	x	løp.	67 000		67 000	18 000	28 000	16 000	5 000
59 7000 Maskiner og utstyr	x	løp.	5 200		5 200	1 300	1 300	1 300	1 300
Totalt vei			348 160		262 600	89 400	67 900	57 400	47 900

Forslag fra Lier vei, vann og avløp KF (vei):

- 54 Rammebevilgning j.fr. kommunestyresak 157/2024. Bevilgning skal benyttes i hht. prioritering i Temaplan vei. Tiltak som er lagt i denne potten er: faste dekker, mindre anlegg, utbedring av bruer, forsterkning av gang- og sykkelveier, opprydding i forhold til grenser, forsterkning av veikropp, grøfting.
- 55 Løpende bevilgning til trafikksikkerhetstiltak. Midler blir blant annet benyttet til egenandel til tiltak som kommunen søker fylkeskommunen om støtte til, prosjektering av tiltak (krav om prosjektering for å søke om midler) og for innspill til tiltak.

- 56 Det er utført en kartlegging og det er lagt opp en plan for oppgradering av veilyset. I planen blir det anbefalt å gjennomføre oppgraderingen områdevis. Oppgraderingen vil gjelde armaturer, stolper, kabler, måling av forbruk, etc. Bevilgningen skal også dekke opp for oppgradering av veily i forbindelse med va-prosjekter.
- 57 Kommunestyret behandlet sak om Årkvislaveien i september 2022 og november 2022. Det ble vedtatt at Årkvislaveien skulle oppgraderes etappevis og i første omgang fram til Årkvislaveien 24. I HP 2025 - 2028 ble de foreslåtte bevilgningene for å fullføre oppgraderingen fram til krysset med Vivestadveien fjernet. Ved den politiske behandlingen av HP 2026 - 2029 ble midlene til oppgradering fram til krysset med Vivestadveien vedtatt lagt inn igjen. Videre oppgradering av dagens vei fra Vivestadveien vil bli gjort ved en kost- / nytte-vurdering i forhold til kommunens øvrige veier.
- 58 Hovedplan overvann ble første gang vedtatt i Miljøutvalget den 5. juni 2019. Planen ble revidert i 2025 og vedtatt i kommunestyret i november 2025. Investeringsforslaget er basert på tiltaksplanen i den vedtatte temaplanen. Det er planlagt å gjennomføre tiltak i Fagerliåsen, Baneveien, Sylling / Svangstrand, Nedre Linneslia og Sørumlia, samt mindre tiltak. Flere av tiltakene må koordineres opp mot vei- og va-tiltak. Investeringsstakten er vurdert ut fra framdrift og kapasitet. I forbindelse med detaljprosjekteringen for Fagerliåsen er det utarbeidet nye kalkyler. Den nye kalkylen er vesentlig høyere enn kalkyler fra forprosjektet. Det er årsaken til de høye investeringene i 2027 - 2029. Tiltaket er planlagt med oppstart i 2025 / 2026. For 2026 og delvis i 2027 er det planlagt å benytte etterslepsbevilgninger.
- 59 Fornyelse av maskiner og utstyr som et tiltak for å oppfylle klimaplanen. Foretaket er avhengig av en hensiktsmessig maskinpark for effektiv drift. Utsifting av maskiner og tyngre kjøretøy til fossilfrie alternativer lar seg ikke gjøre uten ekstra finansiering og bedre tilgang på ladestasjoner og tankanlegg for gass. Dersom Lier kommune skal nå mål om null-utslipp må investeringene økes betydelig i de kommende årene.

Finansiering av investeringer (uten selvkostområdene)

	Prosjekt	Bev. Totalt	Bev. Tidl.	HP 27-36	2027	2028	2029	2030
	Totalt investeringer uten selvkostområdene			896 269	349 950	292 661	140 829	112 829
60	9997 Mva inntekt	-169 320		-169 320	-67 507	-56 049	-25 682	-20 082
61	9997 Bruk av lån	-557 409		-557 409	-272 933	-197 602	-14 137	-72 737
62	Salg vedtak	-112 000		-112 000	-82 000	-30 000		
	Justering salgskrav				82 000		-82 000	
63	Budsjettert tilskudd fra NVE	-24 500		-24 500	-12 200	-12 300		
	Avslag tilskudd fra NVE	24 500		24 500	12 200	12 300		
64	Salg gressklipper	-500		-500	-500			
65	Inntekter Lierbyen	-15 200		-15 200	-3 800	-3 800	-3 800	-3 800
66	9578 Nyanlegg og rehabilitering av anlegg - spillemidler	-20 000		-20 000			-10 000	-10 000
	9578 Nyanlegg og rehabilitering av anlegg - spillemidler	-1 000		-1 000				-1 000
67	9997 Overføring fra drift	-20 840		-20 840	-5 210	-5 210	-5 210	-5 210
	Totalt			0	0	0	0	0

- 60 Investeringsprosjektene (utenom selvkostområdene vann og avløp) budsjetteres inkludert merverdiavgift. Refusjon for merverdiavgift for prosjektene benyttes til å finansiere prosjektene og redusere låneopptaket.
- 61 Planlagt låneopptak.

- 62 Fra HP 24 er det vedtatt salgskrav på totalt 190 millioner kroner, blant annet ved områdeutvikling av Lierbyen og Tranby. Per i dag er det ikke realisert salg. Det ligger inne vedtatte salgskrav på 78 millioner kroner fra tidligere handlingsprogram, og 112 millioner kroner i denne handlingsprogramperioden. Det er lagt inn en forskyvning av 82 millioner kroner fra 2027 til 2029. Dagens marked i byggebransjen innebærer at salget av utviklingsområder ville blitt vanskelig å realisere til den forventede prisen.
- 63 Det var budsjettet med tilskuddsmidler fra NVE fra forrige handlingsprogram. Søknadene ble avslått og tilskuddet må derfor tas ut.
- 64 Park og idrett skal kjøpe ny gressklipper, innbytteprisen går til finansiering av prosjektet.
- 65 Ved utvikling av Lierbyen skal kommunen forskuttere utgifter som utbygger skal betale.
- 66 Spillemiddelinntekt.
- 67 Overføring fra driftsregnskapet, egenfinansiering av investeringer.

Det legges i tillegg opp til å ta opp formidlingslån på inntil 100 millioner kroner for å følge opp intensjonene i boligsosial handlingsplan og leie til eie-prosjektet.

Investeringsprosjekter selvkostområdet

	Prosjekt	Grønt Lån		Bev. Totalt	Bev. Tidl.	HP 27-36	2027	2028	2029	2030
	LVVA - VA									
68	7999 Rehabilitering og utbygging av vann- og avløpsanlegg		avsl	170 600		170 600	24 800	63 300	36 800	45 700
69	7548 Fagerliåsen		avsl	77 900	37 900	40 000	20 000	20 000		
	7548 Fagerliåsen			0		0	-20 000		20 000	
70	7547 Kleivdammen - Lierskogen, samarbeid med Glitrevannverket		avsl	45 000	25 000	20 000	20 000			
71	7514 Sanering Nøste - Drammen		avsl	158 837	158 837	0				
	7514 Sanering Nøste - Drammen - Fylkesvei						35 000			
	7514 Sanering Nøste - Drammen - Fylkesvei			-35 000		-35 000	-35 000			
72	7557 Fornylse Tranby		avsl	44 000	2 000	42 000	6 000	12 000	12 000	12 000
73	7555 Investeringer i hht. rammeplan for Fjordbyen		avsl	135 500	4 000	131 500	3 500	38 000	45 000	45 000
74	7500 Maskiner og utstyr		løp	8 000		8 000	2 000	2 000	2 000	2 000
75	7543 Lier syd		avsl	547 100	168 100	379 000	0	122 000	122 000	135 000
	7543 Lier syd		avsl	-269 000		-269 000	0	-122 000	-112 000	-35 000
	Totalt selvkost					756 100	56 300	135 300	125 800	204 700
76	9997 Bruk av lån					-522 100	-56 300	-135 300	-125 800	-204 700
	Totalt selvkost					234 000	0	0	0	0

Forslag fra Lier vei, vann og avløp KF (selvkostområdene vann og avløp)

- 68 Rammebevilgning jf. kommunestyresak PS 157/2024. Bevilgning skal benyttes iht. prioritering i Temaplan VA.
- 69 Fagerliåsen - Sanering av VA-ledninger i området må gjennomføres samtidig med utbedring av overvannstiltak. Det er lagt inn en forskyvning av gjennomføring.
- 70 Kleivdammen til Lierskogen - Glitrevannverket skal fornye hovedvannledningen fra Kleivdammen til Lierskogen. Parallelt med Glitrevannverkets vannledningen ligger det eldre kommunale ledninger som må skiftes samtidig. Det skal også tilknyttes noe eksisterende bebyggelse som i dag har egne avløpsløsninger (spredt avløp). Innlagt beløp er et estimat basert på tidligere prosjekter. Glitrevannverket skal være byggherre for anlegget og det blir inngått samarbeidsavtale med Glitrevannverket om gjennomføringen.
- 71 Sanering Nøste- Den kommunale andelen for tiltaket er beregnet til 159 millioner kroner. Det er avtalt med Viken fylkeskommune om et fastbeløp for den fylkeskommunale veien. Fastbeløpet er på 35 millioner kroner som fylkeskommunen betaler nå anlegget er utført.
- 72 Fornylse Tranby - I Temaplan va er det pekt på at Tranby-området er et problemområde i forhold til innlekking og fremmedvann. Området har separatsystem, men kvaliteten på rør, skjøter og kummer er til dels dårlig. Det er behov for en oppgradering av de eldste boligområdene i første omgang.
- 73 Fornylse fjordbyen - I hht. rammeplan for Fjordbyen er det behov for om lag 440 millioner kroner til oppgradering av den kommunale va-infrastrukturen for å ivareta utbyggingen av Fjordbyen. I henhold til boligbyggeprogrammet er det planlagt med innflytting av de første boligene i 2030. Budsjetteringen er basert på prognosene i boligbyggeprogrammet. Rammeplanen ble utarbeidet i 2023. Kostnadene må indeksjusteres når planene for Fjordbyen blir mer konkretisert.
- 74 Fornylse av maskiner og utstyr er et tiltak for å oppfylle klimaplanen. Foretaket er avhengig av en hensiktsmessig maskinpark for effektiv drift. Utskifting av maskiner og tyngre kjøretøy til fossilfrie alternativer lar seg ikke gjøre uten ekstra finansiering og bedre tilgang på ladestasjoner og tankanlegg for gass. Dersom Lier kommune skal nå mål om null-utslipp må investeringene økes betydelig i de kommende årene.

- 75 Det er vedtatt investeringer til nytt renseanlegg for Lier. Kommunene Lier, Drammen og Asker har vedtatt å samarbeide om en regional avløpsløsning. Nytt regionalt anlegg er planlagt etablert i Nordbykollen i Drammen og organiseres som et kommunalt foretak. Vedtatte investeringer til renseanlegget tas derfor ut, mens overføringsledning som Lier må påkoste selv ligger igjen.
- 76 Investeringene på VA området finansieres med lån.

Totalt investeringer

Prosjekt	HP 27-36	2027	2028	2029	2030
Totalt investeringer uten selvkostområdene	896 269	349 950	292 661	140 829	112 829
Totalt investeringer selvkost	522 100	56 300	135 300	125 800	204 700
Totalt Investeringer	1 418 369	406 250	427 961	266 629	317 529

Totalt opptak av lån

Prosjekt	HP 27-36	2027	2028	2029	2030
Lån investering	-557 409	-272 933	-197 602	-14 137	-72 737
Lån VA	-522 100	-56 300	-135 300	-125 800	-204 700
Lån Boligsosial Handlingsplan og Leie til eie	-400 000	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000
Totalt låneopptak	-1 479 509	-429 233	-432 902	-239 937	-377 437

Totalt opptak av lån i neste fireårsperiode er 1 080 millioner kroner for Lier kommune og selvkostområdene. I tillegg vil det bli tatt opp 400 millioner kroner formidlings lån.

Vedlegg 2 – Handlingsrommet

Det er krevende ut fra dokumentet å se hvilket reelt handlingsrom kommunen har for omprioriteringer. Dette ønsker kommunedirektøren å synliggjøre for å gi politikerne valgmuligheter ved å vise elementer man kan justere.

Reduksjon av rammene på utvalgene

Dersom rammene til utvalgene reduseres, vil dette kunne brukes innenfor andre tjenesteområder eller til finanskostnader.

Tall i hele tusen	2027	2028	2029	2030
Nettorammer for utvalgene	2 295 428	2 308 977	2 328 218	2 351 670
1% reduksjon på tjenesteområdene utgjør	22 954	23 090	23 282	23 517
Netto driftsresultat	62 493	43 922	28 530	43 870
Nytt Netto driftsresultat i % av driftsinntekten	2,14 %	1,50 %	0,97 %	1,47 %

Avdragsprofilen

Hvor mye avdrag kommunen betaler påvirker nivået på lån og derav rentekostnadene. I kommuneloven er det fastsatt hva kommunen minimum må betale i avdrag (minimumsavdraget).

Ved å justere avdrag på lånene til minimum, kan det frigjøres midler til bruk i driften. Det være seg innenfor tjenesteområdene eller til finanskostnader. Konsekvensen er at økonomien i kommunen på sikt vil bli mer presset ved at fremtidige avdrag og renter øker.

Tall i hele tusen	2027	2028	2029	2030
Avdrag i Handlingsprogrammet	109 327	117 308	123 718	122 965
Minimumsavdrag	109 327	117 308	123 718	122 965
Differanse	0	0	0	0

I kommunedirektørens forslag til handlingsprogram er det lagt opp til å betale minimumsavdrag i hele perioden.

Reduksjon netto driftsresultat

Det er mål om et netto driftsresultat over tid på minst 1,75 % av inntektene.

Netto driftsresultat i perioden:

Tall i hele tusen	2027	2028	2029	2030
Overføring til investeringer	5 210	5 210	5 210	5 210
Avsetninger til disposisjonsfond	34 329	15 622	38	15 144
Netto driftsresultat	39 539	20 832	5 248	20 354
Netto driftsresultat i % av inntekter	1,35 %	0,71 %	0,18 %	0,68 %

Det å redusere netto driftsresultat vil redusere bufferen for å håndtere avvik innenfor et år. I de første årene vil netto driftsresultat benyttes til å styrke disposisjonsfondet. Mindre overføring til investering vil føre til høyere låneopptak og større finanskostnader utover i perioden.

Inntekspotensialet fra eiendomsskatt

Eiendomsskatt er en frivillig skatt som hver kommune kan velge å innføre. I 2024 hadde 323 av 357 kommuner i Norge innført eiendomsskatt. Lier har ikke eiendomsskatt, bortsett fra at det er innført fra 2026 for kraftanlegg og kraftnett.

Beregning av inntekspotensialet ved innføring av eiendomsskatt er kompleks. En slik beregning krever blant annet et takseringsgrunnlag for ulike typer eiendommer. Dette er data som ikke er lett tilgjengelig.

Lier kommune har ikke utført noen grundig analyse av inntektsgrunnlaget fra eiendomsskatt. Hvis Lier kommune innfører en eiendomsskatt som medfører lik inntekt per innbygger, som gjennomsnittet av kommuner med eiendomsskatt i kommunegruppe 9 i 2024, ville inntekten utgjort rundt 100 millioner kroner. Kommunene kan velge mellom ulike satser og hvilke skatteobjekter som skal omfattes.

Eiendomsskatt kan det første året innføres med 1 promille, og kan økes med inntil 1 promille i året.

Utskrivningsalternativene:

- a) faste eiendommer i hele kommunen
- b) faste eiendommer i klart avgrensede områder som helt eller delvis er utbygd på byvis eller der slik utbygging er i gang
- c) bare på kraftverk, vindkraftverk, kraftnett og anlegg omfattet av særskattereglene for petroleum

- d) bare på næringseiendom, kraftverk, vindkraftverk, kraftnettet og anlegg omfattet av særskattereglene for petroleum
- e) eiendom både under bokstav b og c
- f) eiendom både under bokstav b og d
- g) faste eiendommer i hele kommunen, unntatt næringseiendom, kraftverk, vindkraftverk kraftnettet og anlegg omfattet av særskattereglene for petroleum

Vedlegg 3 – Utvalgsoversikt

Rammer pr. virksomhet	Ramme	Endringer fra 2026 til 2027				Nye rammer			
		Pris og lønn	Interne flyttinger	Omstilling	Realvekst	2027	2028	2029	2030
Tall i 1000 kr	2026								
Felles Grunnskole	140 660	24	-70	-1 497	4 675	143 792	138 825	133 879	131 749
Gullaug skole	26 069	1 006	0	0	0	27 075	27 075	27 075	27 075
Hegg skole	59 316	2 288	0	0	0	61 604	61 604	61 604	61 604
Egge skole	12 061	428	0	0	0	12 490	12 490	12 490	12 490
Oddevall skole	9 374	322	0	0	0	9 696	9 696	9 696	9 696
Hallingstad skole	30 583	1 147	0	0	0	31 730	31 730	31 730	31 730
Hennummarka skole	40 865	1 546	0	0	0	42 411	42 411	42 411	42 411
Heia skole	30 257	1 194	0	0	0	31 450	31 450	31 450	31 450
Lierbyen skole	30 647	1 120	0	0	0	31 767	31 767	31 767	31 767
Tranby skole	50 625	1 838	0	0	0	52 463	52 463	52 463	52 463
Høvik skole	109 976	4 278	0	0	0	114 254	114 254	114 254	114 254
Sylling skole	31 240	1 124	0	0	0	32 364	32 364	32 364	32 364
Kulturskolen	10 947	466	155	0	0	11 567	11 567	11 567	11 567
PP-tjenesten	23 984	439	207	0	0	24 630	24 630	24 630	24 630
Felles Barnehage	313 626	31	0	-98	0	313 559	307 649	300 217	301 039
Linnesstranda barnehage	10 436	392	0	0	0	10 828	10 828	10 828	10 828
Dambråtan barnehage	14 206	575	0	0	0	14 782	14 782	14 782	14 782
Hennummarka barnehage	14 702	609	0	0	0	15 311	15 311	15 311	15 311
Helsetjenesten	32 125	743	-207	0	207	32 868	32 868	32 868	32 868
Barnevernstjenesten	64 716	1 304	0	0	-2 000	64 020	63 849	63 592	63 984
Kultur og Fritid	47 892	1 100	70	-1 170	1 824	49 716	48 683	51 603	51 203
Voksenopplæringen	11 993	628	0	0	0	12 620	12 620	12 620	12 620
Utvalg for oppvekst, kultur og idrett	1 116 301	22 599	155	-2 765	4 706	1 140 995	1 128 914	1 119 199	1 117 883
Felles velferdstjenester	13 599	37	-5 786	-1 952	1 432	7 331	10 670	10 670	10 670
Personer med funksjonsnedsettelser voksne	247 786	8 662	5 457	0	2 935	264 839	270 643	276 446	276 446
Psykisk helse og rus - Tjenester til voksne	62 744	1 825	329	0	2 600	67 497	67 497	67 497	67 497
NAV	58 403	307	-1 634	0	-2 700	54 376	55 046	56 052	57 662
Forebyggende tjenester	57 971	1 740	0	0	1 890	61 600	61 600	61 600	61 600
Forvaltning helse og bolig	24 636	494	0	-1 000	0	24 129	23 330	23 330	23 330
Felles omsorg	16 400	1	1 634	-250	4 640	22 425	34 547	52 423	74 666
Lege, legevakt og samhandlingsreformen	56 797	4	0	0	-1	56 800	57 677	58 993	61 308
Hjemmetjenesten	94 057	2 909	-155	0	205	97 015	97 015	97 015	97 015
Nøstehagen	42 243	1 395	0	0	0	43 638	43 638	43 638	43 638
Sentralkjøkken	15 437	455	0	0	0	15 892	15 892	15 892	15 892
Liertun og Bratromveien BFF	60 020	1 904	0	0	3 827	65 750	67 026	67 026	67 026
Fosshagen	118 246	3 939	0	-800	841	122 226	122 226	122 226	122 226
Utvalg for helse, omsorg og velferd	868 337	23 670	-155	-4 002	15 669	903 519	926 808	952 809	978 977
Bygg og Geodata	1 895	126	0	0	-100	1 921	1 921	1 921	1 921
Stedsutvikling og plan	35 601	5	-1 081	-525	1 500	35 500	35 675	35 441	35 625
Utvalget for plan og næring	37 496	130	-1 081	-525	1 400	37 421	37 596	37 362	37 546
Landbruksforvaltningen	6 501	16	0	2 400	1 140	10 057	9 650	9 641	9 637
Miljø og landbruksutvalget	6 501	16	0	2 400	1 140	10 057	9 650	9 641	9 637
Kommunedirektøren	20 711	26	1 081	66	0	21 884	21 884	21 884	21 884
Kommuneadvokaten	4 759	2	0	0	0	4 761	4 761	4 761	4 761
IKT enheten	26 401	70	0	0	-290	26 181	26 181	26 181	26 181
Stab og støtte	2 539	0	0	0	0	2 539	2 442	2 312	2 247
Utviklingsenheten	11 931	1	0	-192	-1 550	10 191	10 191	10 191	10 191
Økonomi og virksomhetsstyring	21 137	134	0	-396	-400	20 476	20 426	20 476	20 476
Innbyggjerservice	27 447	506	0	-504	1 988	29 437	26 774	28 662	26 774
HR enheten	30 320	349	0	-400	-400	29 870	30 370	29 870	30 170
Formannskapet - Stab	145 245	1 088	1 081	-1 425	-652	145 337	143 027	144 335	142 682
Fellesområdet	-2 228 256	-47 503	0	0	-19 969	-2 295 728	-2 309 277	-2 328 518	-2 351 970
Lier Vei Vann Avløp KF	40 957	0	0	0	1 410	42 367	43 367	44 667	44 667
LIER EIENDOMSSKAP KF	13 419	0	0	-2 250	4 863	16 032	19 915	20 505	20 578
Sum Fellesområdet	-2 173 880	-47 503	0	-2 250	-13 696	-2 237 329	-2 245 995	-2 263 346	-2 286 725
Sum Totalt	0	0	0	-8 567	8 567	0	0	0	0

Rammene for skolene, under Utvalg for oppvekst, kultur og idrett, vil bli korrigert for elevtall etter skolefordelingsmodellen

Omstillingskollonen inneholder omstillingstiltak alle omstillingstiltak som er vedtatt fra 2024 og nye i 2027

Positivt tall for omstillingstiltak på Landbruksforvaltning er fjerning av ramme for salg av tømmer.

Omstillingstiltaket lå inne som en ekstrainntekt i 2026 som ikke videreføres i 2027.

Vedlegg 4 - Oversikt over avgifter, gebyrer og egenbetalinger

Kommer i tilleggsinnstillingen

Vedlegg 5 – Selvkostbudsjett

Kommer i tilleggsinnstillingen

Vedlegg 6 – Kommunale tilskuddssatser for ordinære ikke-kommunale barnehager

Kommer i tilleggsinnstillingen

Vedlegg 7 – Obligatoriske oversikter

Økonomisk oversikt drift (§ 5-6)

Tall i 1000 kr	Regnskap	Oppr. Budsjett	Handlingsprogram			
			2027	2028	2029	2030
Rammetilskudd	-923 898	-974 100	-989 328	-993 461	-999 659	-1 013 412
Inntekts- og formuesskatt	-1 279 098	-1 342 500	-1 363 735	-1 369 431	-1 377 976	-1 396 933
Eiendomsskatt	0	0	-1 300	-2 600	-3 900	-5 500
Andre skatteinntekter	0	0	0	0	0	0
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-97 260	-34 758	-34 467	-34 177	-33 886	-32 158
Overføringer og tilskudd fra andre	-509 097	-413 539	-421 245	-423 272	-428 064	-433 917
Brukerbetalinger	-60 611	-53 981	-55 278	-55 165	-55 165	-55 165
Salgs- og leieinntekter	-61 867	-55 863	-53 393	-53 435	-53 435	-53 435
Sum driftsinntekter	-2 931 831	-2 874 741	-2 918 746	-2 931 541	-2 952 085	-2 990 520
Lønnsutgifter	1 300 151	1 242 404	1 240 633	1 252 433	1 270 542	1 293 671
Sosiale utgifter	348 463	348 073	350 274	349 870	349 870	349 870
Kjøp av varer og tjenester	989 254	996 217	1 003 877	1 004 559	1 004 391	1 004 714
Overføringer og tilskudd til andre	121 064	100 564	96 814	97 841	99 141	99 141
Avskrivninger	70 517	0	0	0	0	0
Sum driftsutgifter	2 829 449	2 687 258	2 691 598	2 704 703	2 723 944	2 747 396
Brutto driftsresultat	-102 382	-187 483	-227 148	-226 838	-228 142	-243 125
Renteinntekter	-39 850	-48 563	-25 484	-25 484	-25 484	-25 484
Utbytte	-30 407	-23 000	-36 000	-36 000	-36 000	-36 000
Gevinst og tap på finansielle omløpsmidler	0	0	0	0	0	0
Renteutgifter	134 313	117 491	139 766	150 182	160 660	161 290
Avdrag på lån	113 154	106 990	109 327	117 308	123 718	122 965
Netto finansutgifter	177 210	152 918	187 609	206 006	222 894	222 771
Motpost avskrivninger	-70 517	0	0	0	0	0
Netto driftsresultat	4 311	-34 565	-39 539	-20 832	-5 248	-20 354
Disponering av netto driftsresultat						
Overføring til investering	9 022	0	5 210	5 210	5 210	5 210
Avsetninger til bundne driftsfond	23 267	0	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	-22 011	-53	0	0	0	0
Avsetninger til disposisjonsfond	0	34 618	34 329	15 622	38	15 144
Bruk av disposisjonsfond	-14 589	0	0	0	0	0
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	-4 311	34 565	39 539	20 832	5 248	20 354
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	0

Økonomisk oversikt drift er klassifisert etter konto for hele kommunen. I skjema 1A og 1B er rammene på utvalgsområdene spesifisert, disse rammene inneholder også noen finanskontoer. Dette innebærer at «Brutto driftsresultat» og «Netto finans» kan avvike noe i oversiktene, netto driftsresultat er det samme.

1 A Bevilgningsoversikt - drift (§ 5-4) Tilpasset

Tall i 1000 kr	Regnskap	Oppr. Budsjet	Handlingsprogram			
	2 025	2 026	2 027	2 028	2 029	2 030
Sentrale inntekter						
Inntekter finans vann og avløp	-68 945	-67 033	-77 271	-79 672	-84 464	-90 317
Eierbidrag fra Lier eiendomsselskap KF	-65 745	-67 606	-67 606	-67 606	-67 606	-67 606
Annet	-5 713	-4 150	-4 150	-4 150	-4 150	-4 150
Eiendomsskatt kraftverk	0	0	-1 300	-2 600	-3 900	-5 500
Skatt på inntekt og formue	-1 279 098	-1 342 500	-1 363 735	-1 369 431	-1 377 976	-1 396 933
Ordinært rammetilskudd	-923 898	-974 100	-989 328	-993 461	-999 659	-1 013 412
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-91 689	-34 758	-34 467	-34 177	-33 886	-32 158
Annet	-2 435 089	-2 490 147	-2 537 857	-2 551 097	-2 571 641	-2 610 076
Sentrale utgifter						
Lønnsreserve	0	45 359	-2 811	-2 811	-2 811	-2 811
Overføring kirken	17 078	17 532	17 532	17 532	17 532	17 532
Brannvesen	25 919	33 672	32 468	32 468	32 468	32 468
Pensjon, premieavvik og amortisering	-63 349	-22 907	-32 907	-32 907	-32 907	-32 907
Annet	473	500	500	500	500	500
Sentrale utgifter	-19 879	74 156	14 782	14 782	14 782	14 782
Driftsutgifter per tjenesteområde	2 281 573	2 228 009	2 295 428	2 308 977	2 328 218	2 351 670
Avskrivninger	70 517	0	0	0	0	0
Brutto resultat (KOSTRA)	-102 879	-187 983	-227 648	-227 338	-228 642	-243 625
Netto finansutgifter og inntekter						
Utbytte	-30 064	-46 000	-36 000	-36 000	-36 000	-36 000
Renteinntekter	-22 914	-22 063	-21 984	-21 984	-21 984	-21 984
Renteutgifter, prov. og andre fin.utgifter	109 879	109 491	133 766	147 182	157 660	158 290
Avdrag på lån	113 154	106 990	109 327	117 308	123 718	122 965
Netto finans formidlingslån	8 009	5 000	3 000	0	0	0
Netto finansutgifter i tjenesteområdene	-357	0	0	0	0	0
Sum Netto finansutgifter og inntekter	177 707	153 418	188 109	206 506	223 394	223 271
Motpost avskrivninger	0	0	0	0	0	0
Motpost avskrivninger i tjenesteområdene	-70 517	0	0	0	0	0
Netto resultat	4 311	-34 565	-39 539	-20 832	-5 248	-20 354

Tall i 1000 kr	Regnskap 2 025	Oppr. Budsjett 2 026	Handlingsprogram			
			2 027	2 028	2 029	2 030
Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner						
Bruk av ubundet avsetning	-14 557	0	0	0	0	0
Bruk av ubundet avsetning	-211	0	0	0	0	0
Til ubundne avsetninger	0	34 618	34 329	15 622	38	15 144
Overført til investering	9 022	0	5 210	5 210	5 210	5 210
Netto avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner i tjenesteområdene	1 434	-53	0	0	0	0
Sum Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner	-4 311	34 565	39 539	20 832	5 248	20 354

1 B Bevilgninger - drift (§ 5-4) Tilpasset

Tall i 1000 kr	Regnskap 2 025	Oppr. Budsjett 2 026	Handlingsprogram			
			2 027	2 028	2 029	2 030
Utvalg for oppvekst, kultur og idrett	1 125 097	1 116 301	1 140 995	1 128 914	1 119 199	1 117 883
Utvalg for helse, omsorg og velferd	919 587	868 337	903 519	926 808	952 809	978 977
Utvalg for miljø og plan	39 969	37 496	37 421	37 596	37 362	37 546
Utvalg for landbruk og næring	6 902	6 501	10 057	9 650	9 641	9 637
Formannskapet - stab	137 829	145 245	145 337	143 027	144 335	142 682
Fellesområdet - kommunale foretak og fellesposter	53 266	54 076	58 099	62 982	64 872	64 945
Sum netto rammer	2 282 650	2 227 956	2 295 428	2 308 977	2 328 218	2 351 670
Herav:						
Avskrivninger	70 517	0	0	0	0	0
Renteinntekter	-14	0	0	0	0	0
Utbytter	-343	0	0	0	0	0
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	0	0	0	0	0	0
Renteutgifter	0	0	0	0	0	0
Motpost avskrivninger	-70 517	0	0	0	0	0
Avsetninger til bundne driftsfond	23 267	0	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	-21 800	-53	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	-32	0	0	0	0	0
Sum rammer uten 1A-poster	2 281 573	2 228 009	2 295 428	2 308 977	2 328 218	2 351 670

2 A Bevilgningsoversikt - investering (§ 5-5)

Tall i 1000 kr

	Regnskap	Oppr. Budsjett	Handlingsprogram			
	2 025	2 026	2 027	2 028	2 029	2 030
Investeringer i varige driftsmidler	165 443	317 885	431 833	418 544	257 212	308 112
Tilskudd til andres investeringer	96 883	4 207	4 207	4 207	4 207	4 207
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	4 481	4 510	5 210	5 210	5 210	5 210
Utlån av egne midler	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	0	0	0	0	0	0
Sum investeringsutgifter	266 806	326 602	441 250	427 961	266 629	317 529
Kompensasjon for merverdiavgift	-8 614	-53 417	-67 507	-56 049	-25 682	-20 082
Tilskudd fra andre	-39 355	0	-38 800	-3 800	-13 800	-14 800
Salg av varige driftsmidler	-2 436	0	-500	-30 000	-82 000	0
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0	0	0
Utdeling fra selskaper	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-718	0	0	0	0	0
Bruk av lån	-200 909	-273 185	-329 233	-332 902	-139 937	-277 437
Sum investeringsinntekter	-252 031	-326 602	-436 040	-422 751	-261 419	-312 319
Videreutlån	105 919	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
Bruk av lån til videreutlån	-105 919	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000
Avdrag på lån til videreutlån	43 119	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Mottatte avdrag på videreutlån	-41 326	-5 000	-5 000	-5 000	-5 000	-5 000
Netto utgifter videreutlån	1 793	0	0	0	0	0
Overføring fra drift	-9 022	0	-5 210	-5 210	-5 210	-5 210
Avsetninger til bundne investeringsfond	35 752	0	0	0	0	0
Bruk av bundne investeringsfond	-40 419	0	0	0	0	0
Avsetninger til ubundet investeringsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av ubundet investeringsfond	-6 999	0	0	0	0	0
Dekning av tidligere års udekket beløp	4 120	0	0	0	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	-16 568	0	-5 210	-5 210	-5 210	-5 210
Fremført til inndekning i senere år (udekket)	0	0	0	0	0	0

2 B Bevilgninger - investering (§ 5-5)

Tall i 1000 kr	Regnskap	Oppr. Budsjett	Handlingsprogram			
	2 025	2 026	2 027	2 028	2 029	2 030
Utvalg for oppvekst, kultur og idrett	6 327	5 812	23 032	6 912	16 912	3 412
Utvalg for helse, omsorg og velferd	166	1 796	-25	-22 400	-3 400	10 600
Utvalg for miljø og plan	1 715	15 000	0	25 000	0	0
Utvalg for landbruk og næring	-337	0	0	0	0	0
Formannskapet - stab	170	0	0	0	0	0
Fellesområdet – kommunale foretak og fellesposter	157 401	295 277	408 826	409 032	243 700	294 100
Sum 2B	165 443	317 885	431 833	418 544	257 212	308 112

Tilskudd til andres investeringer

Tall i 1000 kr	Regnskap	Oppr. Budsjett	Handlingsprogram			
	2 025	2 026	2 027	2 028	2 029	2 030
Kirkeinvesteringer	3 247	3 233	3 233	3 233	3 233	3 233
Kulturinvesteringer	104	0	0	0	0	0
Kirkegårder	970	974	974	974	974	974
Boligselskapet	92 562	0	0	0	0	0
Tilskudd til andres investeringer	96 883	4 207	4 207	4 207	4 207	4 207

Investeringer i aksjer og eiendeler

Tall i 1000 kr	Regnskap	Oppr. Budsjett	Handlingsprogram			
	2 025	2 026	2 027	2 028	2 029	2 030
KLP	4 451	4 510	5 210	5 210	5 210	5 210
Aksjekjøp/salg	30	0	0	0	0	0
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	4 481	4 510	5 210	5 210	5 210	5 210

Vedlegg 8 - Oversikt over gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser i økonomiplanen og årsbudsjettet (§ 5-7)

Lånegjeld

Tall i mill kr.	2027	2028	2029	2030	Totalt
Gjeld pr. 01.01	3 025 472	3 245 378	3 460 972	3 477 191	
Opptak av lån	329 233	332 902	139 937	277 437	1 079 509
Avdrag	-109 327	-117 308	-123 718	-122 965	-473 317
Ny lånegjeld	3 245 378	3 460 972	3 477 191	3 631 663	
Endring i lån	7,3 %	6,6 %	0,5 %	4,4 %	20 %

Pensjonsforpliktelser

31.12.2025

II. Pensjonsforpliktelse 2 305 283 891

Garantier

	Vedtatt garantiramme (ekskl. tillegg)	Saldo 31.12.2025
Sum garanti/ garantiansvar	107 338 151	71 460 210

Glitrevannverket IKS foretar låneopptakene sine etter IKS-loven. Lier kommunes indirekte ansvar for gjelden til Glitrevannverket IKS er 14.42%

Kommunen har garantert for eventuelle erstatningsansvar i forbindelse med vel 30 elveforbygningsarbeider i Lierelva med en samlet lengde på ca. 10 km. Garantiforpliktelsen er pålagt av staten. Kommunen er forpliktet til å ha en tilsynsnemnd for elveforbygninger som skal føre tilsyn med gjennomførte forbygninger. I hovedsak innebærer garantiansvaret en forpliktelse til å føre jevnlig tilsyn med forbygninger og rapportere til NVE.

NVE foretar vurdering av eventuelle skader eller fare for skader, og gjennomfører i praksis nødvendige bedringer eller nye forbygninger.

I tillegg har kommunestyret vedtatt at de er villige til å gi garantier til bygging av idrettsanlegg opp til 50 millioner kroner.

Vedlegg 9 - Leseveiledning for dokumentet

Kommunedirektørens beslutningsgrunnlag er tre dokumenter i ett:

- Økonomiplanen er lovpålagt og skal være fireårig.
- Årsbudsjettet er også lovpålagt og gjelder det første året etter vedtak.
- Handlingsprogrammet knytter økonomiske størrelser sammen med mål og rammebetingelser.

I Lier kommune praktiseres en ordning der kommunedirektøren utarbeider et grunnlag for den politiske behandlingen, men det er formannskapet som former forslaget til vedtak som etter hvert blir innstilling til kommunestyret.

I tillegg til dette dokumentet er det utarbeidet:

- Dialogsamlingsnotat – en mer detaljert beskrivelse av tjenestene og utfordringer
- Virksomhetskatalog – rammer, budsjettinnspill for hver virksomhet

Statistikk og sammenligninger med andre kommuner

Alle kommuner rapporterer tjeneste- og økonomidata til Statistisk sentralbyrå (SSB).

Dataene rapporteres slik at det skal være mulig å sammenligne kommunene uavhengig av organisering. Kommunedataene blir kalt KOSTRA (KOMMune STATistisk RAPportering) og benyttes for å vise hvordan kommunene prioriterer kostnader på ulike tjenester og kvalitet.

I sammenligninger av statistikk og økonomi med andre kommuner er det i hovedsak benyttet to sammenligningsgrupper:

- Alle kommuner med mer enn 10 000 innbyggere (benyttes ved sammenligning av behovskorrigerte netto driftsutgifter).
- Kommunegruppe 9 (SSB har delt inn kommunene i kommunegrupper for sammenligning. Lier er i kommunegruppe 9, som er definert som «store kommuner med lave bundne kostnader per innbygger»).

Virksomhetenes rammer

Lier kommune, som de fleste andre kommuner, bruker rammebudsjettering. Dette betyr at de ulike virksomhetene får en budsjettamme de skal drifte innenfor. Dette er annerledes enn økonomien for private selskaper, hvor hovedmålet er å få størst mulig overskudd.

I handlingsprogrammet beskrives hvilke endringer som gjøres i forhold til de gjeldende budsjettammer. I behandlingen av rammene for 2027 – 2030 tas det utgangspunkt i de gjeldende rammene som ble vedtatt for 2026. Det er kun endringer i forhold til rammen i 2026 som behandles i handlingsprogrammet.

Hvis det ble bevilget midler til tiltak i 2026 som videreføres, er dette en del av totalrammen og vises ikke i oversiktene for 2027.

Styring på budsjetttrammer og rammeendringer kan erfaringsmessig være krevende å forstå. Dette skiller seg fra hvordan en tenker i det private næringsliv. Under har vi laget et eksempel som illustrerer hvordan rammetabellene fungerer og konsekvenser.

Driftsbudsjett og endringer i budsjetttrammene

Budsjetteringen tar utgangspunkt i opprinnelig budsjett for 2026, det budsjettet for 2026 som ble vedtatt i Handlingsprogram 2026-2029. Dette budsjettet er utgangspunkt for alle årene i handlingsprogramperioden 2027-2030

Budsjetttrammen justeres så etter tabellen under.

1	Opprinnelig budsjett	Budsjetttramme 2026
2	Vedtak forrige periode	Endringer som er vedtatt tidligere handlingsprogram
3	Demografijustering	Forventet endringer som følge av befolkningsvekst etter 2027, endringer for 2027 bevilges opp under nye tiltak
4	Budsjettendringer i år	I hovedsak kompensasjon for lønnsoppgjør og flytting av oppgaver (med rammer) mellom tjenesteområdene
5	Sum konsekvensjusteringer	Sum av punkt 2-4
6	Konsekvensjustert ramme	2026 rammen justert for pkt 1+5
7	Kostnadsreduksjon	Nye tiltak som innebærer kostnadsreduksjoner
8	Nye brukere/kostnadsendring	Nye tiltak som følge av endringer i kostnader og inntekter, nye brukere osv.
9	Tiltak til mål	Nye tiltak for å nå målsetninger
10	Vedtatte endringer	Nye tiltak som følge av vedtak (som ikke er vedtatt i tidligere handlingsprogram)
11	Annet	Andre tiltak
12	Sum Nye tiltak og realendringer	Sum av punkt 7-11
13	Ramme 2027 -2030	Ny ramme - punkt 1+5+12

Opprinnelig budsjett for 2026 er utgangspunktet for alle årene i handlingsprogramperioden. De ulike tiltakene legges inn med hvordan tiltaket endrer budsjettet fra 2026 for alle årene.

Det nye budsjettet for 2027 blir:

Budsjett for 2026 (1)
+ Justering for konsekvensjusteringer (5)
+ Justering for nye tiltak og realendringer (12)
= Budsjetttramme for 2027

For å vise hvor vedtakene fra forrige periode stammer fra er tiltakene merket med noen forkortelser.

HP åå	Viser at tiltaket stammer fra et tidligere handlingsprogram og hvilket år.
HP åå KS	Når det markeres med KS, etter handlingsprogram år, viser dette at tiltak er lagt inn av kommunestyret utover kommunedirektøren beslutningsgrunnlag
Ref 3.xx	I vedtaket til handlingsprogrammet kan kommunestyret legge inn verbalvedtak. Dette er oppdrag kommuneadministrasjonen skal følge opp. Hvis et økonomisk tiltak er koblet til et verbalvedtak refereres det til hvilket verbalvedtak i tiltaksbeskrivelsen.
HP 27 UTV år tiltak	I HP 27-30 er det lagt inn omstillingstiltak som er hentet fra tidligere utredede omstillingstiltak som ikke er vedtatt. Det har vært omstillingssaker i 2024 og 2025. Eksempel. «HP 27 FSK 25.7» Det er i dette handlingsprogrammet lagt inn tiltak fra omstillingssaken i 2025 tiltak 7 på Formannskapet. Alle tiltakene fra omstillingssakene ligger som vedlegg til handlingsprogrammet.

Eksempel på økonomitabell:

Beløp i 1000

		Handlingsprogram			
		2027	2028	2029	2030
Opprinnelig budsjett		200 000	200 000	200 000	200 000
Vedtak forrige periode					
1	HP 24 KS Opptrappingsplan - ref 3.25	100	200	300	400
2	HP 23 Prosjekt 1	-500	-500	-500	-500
Sum Vedtak forrige periode		-400	-300	-200	-100
Demografijustering					
3	Demografi pleie- og omsorg	0	14 616	29 090	45 054
Sum Demografijustering		0	14 616	29 090	45 054
Budsjettjusteringer i år					
4	Sum Budsjettjusteringer i år	20 071	20 071	20 071	20 071
Sum Konsekvensjusteringer		19 671	34 387	48 961	65 025
Konsekvensjustert ramme		219 671	234 387	248 961	265 025
Kostnadsreduksjon					
5	Innsparing 1 årsverk	-750	-750	-750	-750
Sum Kostnadsreduksjon		-750	-750	-750	-750
Nye brukere/kostnadsendring					
6	En ny bruker	500	500	500	500
Sum Nye brukere/kostnadsendring		500	500	500	500
Tiltak til mål					
7	Kjøpe klimakvoter	100	200	300	400
Sum Tiltak til mål		100	200	300	400
Vedtatte endringer					
8	Vedtak i 1. tertial - økte kostnader	200	200	200	200
Sum Vedtatte endringer		200	200	200	200
Annet					
9	Prosjekt	0	750	750	0
Sum Annet		0	750	750	0
Nye tiltak og realendringer budsjett		50	900	1 000	350
Ramme 2027-2030		219 721	235 287	249 961	265 375

Eksemplet viser et tjenesteområde som har en budsjettamme på 200 millioner i 2026

1. I tidligere handlingsprogram er det vedtatt at rammene skal øke med 100 000 kroner hvert år fra 2026. Dette betyr at rammen for 2027 blir 100 000 kroner høyere enn 2026, 200 000 høyere i 2028 osv.
2. I 2023 ble det lagt inn en ramme til et prosjekt på 500 000 kroner som kun gjaldt 2023 til 2026. Summen ligger inne i budsjettammen for 2026 og derfor reduseres rammen i 2027 og de kommende årene med 500 000 kroner.

3. Demografiendringer er forventet kostnadsvekst på ulike tjenesteområder som følge av befolkningsendringer. Kommunene får overføringene fra stat (rammetilskudd) som justeres for demografiendringer. De områdene som blir kompensert med en særskilt vektning er barnehage, skole, barnevern, pleie- og omsorg, kommunehelse og sosial. Endringene baserer seg på forventet befolkningsvekst innenfor de ulike aldersgruppene. Dette er basert på den befolkningsprognosen som ligger til grunn i handlingsprogrammet. I eksemplet er det en stor økning av eldre og det forventes en økning i kostnadene fra 14,6 millioner kroner i 2027 til 45 millioner kroner i 2030. Veksten i første år i handlingsprogrammet kompenseres med reelt behov i «nye tiltak og realendringer».
4. I 2026 er rammene justert for 20,1 millioner kroner. Dette er i hovedsak kompensasjon for økt lønn fra lønnsoppgjør.
5. Det er lagt inn en reduksjon ved innsparing av ett årsverk, rammene reduseres med 750 000 kroner.
6. Det er kommet en ny bruker som en virksomhet skal gi tjenester til. Tjenesten koster 500 000 kroner og rammene øker tilsvarende.
7. For å nå målet med klimanøytralt samfunn legges det opp til kjøp av klimakvoter. I eksemplet er det en opptrapping fra 100 000 kroner i 2027 til 400 000 kroner i 2030.
8. Tidligere, i en tertialrapport, er det vedtatt at tjenesten skal få kompensert 200 000 kroner for økte kostnader. Dette tas inn som en konsekvens i rammene.
9. Det er lagt inn et prosjekt i 2028 og 2029. Rammene økes kun i disse årene.

Oppsummert økes rammene for 2026 med 19,7 millioner kroner som følge av konsekvensjusteringer, og 50 000 kroner i nye tiltak. Totalt blir rammene 219,7 millioner i 2027.

Rullering av handlingsprogrammet

I neste handlingsprogram (for 2028-2031) starter arbeidet med utgangspunkt i rammen for 2027 på 219 721 000 kroner som opprinnelig budsjett (se tabellen over).

Så justeres det for de tiltakene som gir endringer i forhold til budsjettrammene fra 2027. De tiltakene som ikke innebærer endringer fra 2024 er innbakt i opprinnelig budsjett og vises ikke i oversikten.

Beløp i 1000	Handlingsprogram			
	2028	2029	2030	2031
Opprinnelig budsjett	219 721	219 721	219 721	219 721
Sum Tekniske justeringer	0	0	0	0
Vedtak forrige periode				
1 HP 24 KS Opptrappingsplan - ref 3.25	100	200	300	300
6 HP 25 Kjøpe klimakvoter	100	200	300	300
8 HP 25 Prosjekt	750	750	0	0
Sum Vedtak forrige periode	950	1 150	600	600
Demografijustering				
3 Demografi pleie- og omsorg	14 616	29 090	45 054	45 054
Sum Demografijustering	14 616	29 090	45 054	45 054
Konsekvensjusteringer	15 566	30 240	45 654	45 654
Konsekvensjustert ramme	235 287	249 961	265 375	265 375

I gruppen «konsekvensjusteringer» vil kun punktene 1, 6, 8 og 3 (fra handlingsprogram 2027-2030) legges inn, i og med at det i disse tiltakene ligger endringer i forhold til opprinnelig budsjett fra 2027. Demografijusteringer er tatt med for å vise at rammene blir de samme som eksemplet over for handlingsprogram 2027-2030. Dette er utgangspunktet for endringer i arbeidet med handlingsprogrammet 2028-2031.